

Camillus Flaminus Romanus bonarum artium Laureola
decoratus ingenuo Lectori.

Habes in hoc volumine candidissime Lector difficilem
totius discipline Rationalis puincia ad calcem discussam.
ubi precipuas Aristotelis et Averrois ac subtilissimi Jo
annis Scoti. necnon Divi Alberti sententias varijs in
disciplinis excultas precipies: quid quod in dialecti
cis presertim philosophorum princeps Arist. et Ave
rois in abdita demstrationis diffinitione p
senserint. Decisumque philosophorum discrimen de
medio potissime demstrationis ex di
ctis Aristotelis et patetis rationibus
adinventis. necnon plurima rationis
elementa cognitu peropportu
na rimari poteris plurimis
annexis Alexandri aphro
disici: Themistij: Joannis
grammatici: Alpharabij et
Avicenne sententias. habes de
mum duodecim in aristote
lico dogmate philosophorum diffi
cultates peramuliz deci
sas ex omnibus intelligibilibus. quarum pitia
latentes omnium scientiarum et scibiliu conditiones lu
ce clariores inotescunt. quas adeo expoli
tas: adeo cocinnas: adeoque incredibili do
ctrina copiosas Crimus doctor Antoni
us de Fantis elucubravit. ut nihil hac in
nra tepeltate uberius nihilque presertius nihil
denique animo incundius ex peripatetico
rum fontibus emanarit. que cum equo by
larique animo conceperis: eterno totius vni
versi principio gratias habeto. Vale.

**Constantij pij Carpenſis liberalium diſciplinarum Cultoris
Ingenui ad Lectorem Dialogus.**

Quid ſuperis nectar: q̄ Aſonas Aſonade numen

Reflexo æterna flamme luce uelint.

Aſanna quid eſt miſeris mortalibus: Inclyta uirtus.

Quod rapiunt anni ſola perenne tenet.

Quid Aſauroceni doctus celebrauit honore

Antonius: magni dogmata Ariſtotelis.

Coriduba non latuit: ſophiæ neq; copia mentem

Sollicitam: ſacras iſte reſumpſit opes.

Cædat erythreo legitur quæ littore concha.

Et quod in çois colligit Indus aquis.

Ergo age palladiſe dapibus ſi uiuitur çuo.

Aethereum Lector candide munus habe.

Tabula

Tabula totius p...
egit annotatione
amulo: p̄inet o
C Articuli p:
Ripartita pbi
ne atq; certu
tum determi
Dulio dupl
nes formalen
ibus utilitate.
Dulio doctrinalis de li
p̄topica p̄cedat a
Quid per ſicdi modum
uoluerit p̄parateti.
Timentis inſtrumenti
nis triplicitatem in gen
Coffinitio: r̄ dulio: atq;
um diſtinctione p̄dic
C̄ inſtri nomē intelligit
Dulio triplicitas habitus ſc
p̄cipalis ex Ariſt. inſ
Demonſtrationis diſtincti
um ſuarum particular
Remoto cõrouerſie p̄p
mediatione p̄mitti ſari
C̄ p̄cipitas atq; notiorit
in demonſtrationis afflig
C̄ iſe ſunt effectibus p̄o
p̄cipis ex effectib; aliq̄
C̄ demonſtrationis calita
in cõdõ cõdõnis dem
C̄ calitas in ſolubilibus
oc. r̄ qualiter ſumē da
Quid in diuis entib; eſt
Quid per demonſtrata cõ
r̄ p̄ ſe nota non con
Demonſtrationis median
p̄ductione Egidij r̄ A
Quid ſa ex Ariſt. inſtr
p̄p̄cipio p̄poſitionum
C̄ p̄p̄cipio p̄cipitas r̄ ad
n̄ i minori p̄p̄cipio: us
Qualiter uirtus analytica
p̄p̄cipio ſubſtantialitate p̄p̄cipio
Quid uoluerit p̄parateti
p̄p̄cipio p̄p̄cipio p̄p̄cipio
C̄ p̄p̄cipio quilibet b̄ear p̄
accide per accide: r̄ a qu
C̄ nulla p̄p̄cipio demonſtr
C̄ p̄p̄cipio eſt p̄p̄cipio
p̄p̄cipio modus demon
C̄ aliq̄ p̄p̄cipio dicit in de
non ex ſubſtanti r̄one. ſe
C̄ in diuina ſapientia ſtab
ſe in eſſendo r̄ cognof
C̄ ſola p̄p̄cipio ſecundē
demonſtratione ſibi uen
C̄ ſola ſibi formalitas ē
r̄ mediū nō at aggreg
Quale per triplicē p̄p̄cipio
dū demonſtrationis et
C̄ ſolatio Egidij cū ſol
tō ex p̄p̄cipio

Tabula totius peripateticæ narrationis in qua quædam annotatione digna in unoquoque trium articuloz priores ordine doctrinali dilucidat.

Articuli primi annotationes.

Ripartita philosophia cum ipsius diffinitione ac diffinitione atque certiori membri principalis ad proprium determinationem.

Diffinitio duplex discipline rationalis tam penes formalem causam quam materialem cum ipsius utilitate.

Discussio doctrinalis de librorum ordine incidens: nunquid ipsa thopica precedat analytica necessaria?

Quid per sciendi modum atque cognitionis instrumentum uoluerint peripatetici.

Trimembri instrumenti sciendi diuisio iuxta cognitionis triplicitatem in generali.

Diffinitio: et diuisio: atque rōcinatio cōferat ad sciētiā cum distinctione prædictorum a suis cognitionibus.

Cur instrū nomē intelligibilis accommodet. et qua ratione Multiplicitas habitus sciēntialis cum applicatione membri principalis ex Arist. intentione singulari.

Demonstrationis diffinitio tam secundum formam: quam secundum materiam: cum suarum particularum discussione.

Remotio cōtrouersie peripateticorum de primitate atque in mediatione præmissarum difficillime cognitionis.

Prioritas atque notioritas non supfluat. neque coincidat in demonstrationis assignatione cum primitate.

Causæ sint effectibus præcognoscendæ et nobis notiores. Id ipsas ex effectibus aliqui cognoscant: ut uoluit Arist.

Demonstrationis cālitās nedū est illationis. sed etiam in eēdo cōclōnis demonstratæ ex Arist. intentione.

Causalitas in scibilibus lōge relegata est a trāsmutatiōne. et qualiter sūmēda est sub abstractiori conceptu.

Qualit̄ in diuinis entib⁹ est cālitās atque sequētia demōstratiōis.

Quid per demonstratā cōclōnem uoluerint peripatetici. et quæ per se nota non concludantur.

Demonstrationis medium quid uoluerit Arist. cum reprobatione Egidij et Alberti.

Quid sit ex Arist. intentione p̄citas et uniuersalitas atque adæquatio p̄positionum uniuersalium analyticarum.

P̄ponum p̄citas et adæquatio longe differat in maiori et minori p̄ponibus ex Arist. intentione.

Qualiter utilitas analytica secundum materiam necessariam differat ab uniuersalitate prioristica cum t̄p̄is uniuersalitate.

Quid uoluerit peripatetici per t̄p̄is utilitatē difficillime cognitionis p̄ abstractas q̄ditates et intelligētiās etnas.

Passio quælibet hēat p̄m s̄m cū differētia ipsi⁹ ab accēte per accēns: tā quo ad iherētiā quam quo ad absētiā

Nulla passio demonstrat aliam passionē tanquam ex primis.

Duplex est passionum modus emanationis: et quis sit ipsarum modus demonstrandi.

Aliquā passio dicit̄ indemonstrabilis de proprio subiecto non ex subiecti rōne. sed speciali causa.

In diuina sapientia stabiliant demonstrationes ex causis in essendo et cognoscendo.

Sola p̄positio secundæ p̄citas rōnem scibilis in demonstratione sibi uendicet.

Sola s̄bi formalitas est cā demōstratiōis ex Arist. itētiōe et mediū nō est aggregatū ul passio ḡnis abstractioris

Qualit̄ per triplicē p̄bi p̄ditionē p̄ponū inuestiget mediū demōstrationis etiā ex p̄p̄is v̄bis Aristotelis.

Confutatio Egidij cū solone suarū rōnū. et quæ sciārū unitas ex p̄dicatiōis cōmunitate non summat.

Unde supra fuerit sciārū unitas: et qualiter ex intellect⁹ inclinatione per noticiam cognoscit unitas habitus.

Triplex complet unitas in habitu secundum continētiam virtualem cognitu difficillimam.

Qualiter ratio primi termini est potissime demonstratiōis mediū ex Arist. intentione.

Confutatio rationū phantiarum de aggregato diffinitio-num pro medio demonstratiōis.

Qualiter ablata est p̄citas et adæquatio p̄positionū demonstratiōis ex diffinitionum aggregatione.

Qualiter dicant̄ demōstrationes ex causa formali uel efficiēte aut finali procedere.

Ostensio rationalis peripateticæ narrationis articulo primo de simplicium natura.

Articulo secundo.

Ordo doctrinalis dicendorum cum peripatetica discussione duodecim subtilissimarū difficultatū apud philosophos.

Prime difficultatis annotationes.

De scibilibus necessitate.

Necessitas obiecto scibili conueniat tam secundum peripateticos quam academicos.

Qualiter propter adæptionem sciēntialis habitus diuinus Plato speculatus est ydeas etnas.

Qualiter Socrates et Heraclitus negauerint in humana ratione rerum cognitionem infallibilem.

Discussio peripatetica de rerum necessitate iuxta certiorum Arist. intentionem.

Entis diuisio multiplex propter scibilibus necessitatem cognoscendam. que primo dat per modos entitatis.

Solus uniuersi princeps infinit⁹ in p̄fectione atque uigore habendus est inter entia uniuersi.

Qualiter entia p̄dicamētalia in p̄fectione finiuntur. et qualiter substantia est primum genus.

Corpus sensibile et corruptibile non sit primum genus primi p̄dicamenti ut uoluit Auerois.

Distinctio rerum secundum esse formale et exētiē. et qualiter oia exētia præter primam causam p̄tingentię substernant.

Ostensio erroris antiquorum phantiarum de sepatōz nā. qui cōsuerūt intelligētiās scōdas esse necessarias et etnas.

Qualiter error in p̄ncipijs deduxit eos in falsas cōclōnes ex debilitate sensuū in uia cognitionis.

Bimembri diuini motoris p̄ductio et ad intra et ad extra que latuit antiquos philosophos.

Qualiter est in productione ad intra soboles diuinitatis tam secundum intellectum quam uoluntatē.

A primo p̄ncipio creatorum genus propriū est sibi uēdicat̄ in propria existētia per uerā p̄ductionem ad extra.

Qualiter imediata p̄ductione pot̄ primus motor etna uoluntate creaturas in esse ponere de nouo.

Totū genus entium sepatōz dempta prima causa continens sit pariter et cēlestia corpora.

Cur declinauerint a ueritate phantes non ualētes ad intra neque ad extra p̄ductionē primę causę cognoscere.

Nulla scibilibus cōdictio complet in existentibus creatis propter ipsorum contingentiam.

Qualiter aliū de sūmat rerum necessitas penes esse ipsarum bipartitur. scilicet ydeale et quiditatum.

Sola scibilibus necessitas ex esse rerum ydeali uel quiditatio in luce increata comperitur.

Bipartita philosopharum sententia de saluanda rerum entitate necessaria.

Rerū quiditates ab eterno nullum esse proprium aut formale aut existentię præter suam causam habuerint.

Tabula

Qualiter entia creabilia sita fuerint ab eterno in lumine increato secundum rationes ydeales.
Quod sola rerum necessitas in esse ydeali scibiliu rationi sufficiat.
Quod platonis ydeę potius ex esse obiectiuo diuino quam in esse proprio per positiuam separationem comperiantur.
Qualiter formalis rerum conceptus ab ydeali ratione sumptus originem in eterna intelligentia.
Qualiter diuine lucis acies feratur super creabilia post obiectum primarium quod est ipsum numen.
Cur existentia remoueatur a scibilibus creatis non autem ab incomprehensibili diuinitate.
Qualiter secundum aliquos phantasmata inuestigetur scibilibus necessitas penes esse formale non autem solummodo ydeale.
Quod secundum eos creatorum genus esse quidditatum ab eterno prehabuerit cui deinde contingenter aduenit existentia.
Qualiter rerum necessitas non per durationem positiuam iudicetur sed priuatiuam et per indifferentiam.
Qualis est philosophorum conuenientia in quidditatibus eternis et eorundem discrepantia in esse formali rerum proprio.
Ostensio positionis quidditatum quod prehabuerint esse ab eterno nedum formale sed existentie per eandem rationes.
Qualiter esse ydeale uel existentie dicatur quidditatibus aduenticiu et per accessus non sic autem passionibus.
Quod rerum quidditates non creentur neque ualeant annihilari.
Quod quidditatum positio non auferat creationis rationem imo presuppositiu in existentia non auferat creationem.
Qualiter alij phantasmata cęuerint rerum scibilibus necessitate solummodo complexam ex terminorum positione.
Confutatio phantasmata quod rerum necessitas non sumatur ex terminorum suppone in uera scibilibus natura.
Quod complexa necessitas seclusa terminorum necessitate dicatur secundum quid et non simpliciter.
Positio nominalium de scibilibus requisita necessitate secundum rationis conceptus.
Reprobatio terminatarum destruendum propositionum prelatam et sciarum et potestiarum atque obiectorum unitates.
Ostensio positionis de scibilibus necessitate secundum rationes ydeales eterne lucis cognitias a diuino lumine.
Confutatio prioris positionis de quidditatibus eternis in esse quidditatio precedentibus esse ydeale et existentie.
Qualiter propter eminentialem continetiam creatorum genus in causa prima supponitur entitatis exordium.
Qualiter de corruptibilibus est scientia cum distinctione multiplex corruptio.
Quod de per accessus corruptibilibus est disciplina scientifica.
Resolutio peripatetica dubitationum inductarum de rerum corruptibilitate.
Quod de per se corruptibilibus est scientia in quantum corruptibilia sunt sub ipsorum propriis rationibus.
Confutatio erroris phantasmata coium qui senserunt non posse concipi sensibilia sub propriis conceptibus.
Remotio controuersie in Aristotele opinione de corruptibilitate cognitione secundum eius intentionem.
Qualiter primo et per se corruptibilia sunt per se scibilia cum solutione oppositarum rationum.
Quod materia ingrediat formales rerum naturalium quidditates nedum singularium sed etiam uniuersalium essentialium.
Confutatio uulgarium philosophorum de rerum uniuersalium compositione atque diffinitione secundum materiam.
Solutio rationum oppositarum ex Aristotele intentione ueriori quod materia pertinet ad quod quid est.
Qualiter numerus est in entibus et quibus obseruatis conditionibus ex intentione peripateticorum.
Qualiter naturalia dicantur necessaria et eterna si materie cum

Doctrinalis

forma non excludant compositionem.
Quod eternitas in scibilibus non est secundum durationem sed secundum abstractionem ab omni durationis mensura.
Doctrinalis epilogatio dictorum de requisita scibilibus necessitate secundum Aristotele intentionem.
Difficultatis secundę annotationes.
De scibilibus causalitate.
Qualiter in scibilibus est causalitas cognitu difficillima ob uariam philosophorum sententiam.
Ostensio diuersarum opinionum phantasmata de cognoscibilitate scibilibus.
Quid uoluerint Auerrois Themistius et Lynconiensis de cognitorum causa.
Ostensio triplicis conclusionis de cognitorum causalitate ex Aristotele intentione singulari.
Quod passionum causalitas est summe necessaria scibili subiecto.
Quod subiecto scibili causalitas intrinseca non appropriet in quantum scibile est eo quod aliquando subiectum est simpliciter simplex.
Quod non sit de subiecti ratione sui cognitionem in aia effectiue causare propter entia rationis et alia plurima.
Solutio dubitationum difficillimum circa scibilibus causalitatem trium conclusionum.
Qualiter scibilibus causalitas est sub abstractiori ratione in ordine ad proprias ipsorum passiones.
Quod in naturalibus comparatur causa et effectum cum dilucidata philosophi sententia quod actus et operationes sunt ipsorum singularium.
Quod uilium causalitas non appropriet ex particularium ratione.
Qualiter uilia percipiuntur ab humana ratione cum Auerroistica obiectorum translatione de ordine ad ordinem de aia.
Qualiter in abstractiuis a causa et causato fiat demonstratio per causam in essendo et cognoscendo.
Quod passiones a subiectorum principijs emanantes nedum sui sed etiam subiecti causalitatem requirant.
Quid per obiectum mouere poteritiam cognoscere aut ipsius actum terminare uoluerint peripatetici.
Quod intellectus ab intelligibili moueatur quum per proprias speciem ab agente lumine causatam illud conceperit.
Qualiter entia quedam rationem moueant per spiritum causatam et qualiter fiat spiritus obiectorum in intelligere poteritiam.
Quod subarum genus et relationes tam reales quam rationis in hoc statu rationis actum solummodo terminent.
Unde sumatur cognitio entium rationis que solummodo intellectus actum terminant.
Quod cognitionum diuersitas ex obiectorum potius (ut terminantur quam moueant) diuersitate sumatur.
Quod predictonem implicet cognitionem dari secluso termino cognito in non fuerit causa ipsius effectiua.
Qualiter humanus intellectus in intelligendo dicatur a sensu dependere.
Qualiter ex obiectis mouentibus intellectus attingat illorum conceptus que per alienam spiritum cognoscunt.
Rationalis epilogatio dictorum de scibilibus causalitate ex ueriori Aristotele et peripateticorum intentione.
Difficultatis tertie annotationes.
De scibilibus presuppositione.
Qualiter obiectum presupponatur in habitu scientiali difficillime cognitionis ex Aristotele intentione.
Quod scia dupliciter audiatur a peripateticis cum decisiuis rationibus.
Quod subiectum in scia sumpta pro cognitione derelicta per demirationem categoricam passionum non ualeat probari esse.
Quod deceat aliquando subiectum a posteriori probari esse in scia sumpta in secundo membro cognitionis.
Remotio contradictionis inter Auerroem et peripateticos de probatione subiectorum in scientijs.

Tabula

Quod non possit a priori
caulam probet hoc
Difficultatis
De scibilibus
Qualiter scibilibus diffi
tioni possibilis
Quod scia diffinitio et de
scelo incidentalis
no di esse uel non esse
de demonstratio quelibet
depenat dato quod alij
de cognitio demonstrati
uolunt obiecto totali
Remotio dubitationis
regatione per accessus
de scie necessitas non
positio formatione
de scia quodlibet in se
ponat diffinitio si per
Quod scia cognitio pre
regat uelioris passion
de non sufficit demonstr
ter suplatiu additum
de per cognitio quid non
sua perillime cognos
Doctrinalis epilogatio o
bitis ex Aristotele et Auer
Doubitationis
De scibilibus
Qualiter scia habitus
one potius ad illam cog
Quod scibilibus habitus est
dionis modo prouenit
de scibilibus habitus est
triale quod est finis
de scibilibus habitus est
normalis continetia secundum
de scia in scia sit pmi
nomem neque partes ex
Qualiter pmi in scia sibi o
de scibilibus habitus est
non sit secundum positiuam n
Quod per uirtutem cont
com ipsius multiplicita
de scibilibus habitus est
ita est in continente quod i
Qualiter in scibilibus coperia
Qualiter ponere contingit
scibilibus ceteris per
Difficultatis
De scientiarum
Qualiter scia cognitio
ca et precipue disciplina
Qualiter operationum diue
et terminis in ordine ac
de scia diuersitas n
rum cognoscendi diuer
de scia scie sit v
de quo sunt uniuersales
de per passionum princip
cognoscit pmi subm
Confutatio phantasmata coi

Q non possit a priori pbari subm ee. dato q per ppria causam probet hoc esse pprium scientie subiectum.

C Difficultatis quarte annotationes.

De scibilium diffinitione.

Qualiter scibilium diffinitio videat iporum pzesuppositiōni composibilitis. quum diffinibile sit ignotum.

Q scia diffōnis 7 demōnis nō sit eadē ex Arist. itētiōe Resolō incidentalis 3o. grāmatici de diffōne. q̄lit diffō nō dī ee uel non ee significare. 7 tñ est ppō 3̄ latinos.

Q demōstratio quēlibet potissima subiecti diffōnez pzesupponat. dato q̄ alie demōstrationes non pzesupponāt.

Q cognitio demōstratiua nō de subiecto sed cōclusionē ueluti obiecto totali 7 adēquato pariatur.

Remotio dubitationis q̄lit cōclo scibilis excludat aggregationē p accūs. 7 in q̄ cōsistat aggregatio p accūs

Q sciētē necessitas nō est ex potētia cognoscēte uel p̄ positionū formationē in uoce uel p̄ceptu. s̄ ex rei nā.

Q subm quodlibet in scia demōstratiua perfecta p̄supponat diffinitū: si p̄ceptū nō habuerit simplr simplicē

Qualr s̄bm cognitū p̄fectissimo p̄ceptu añ demōstrationē req̄rat uliōrē passionū cognitionē p̄ ipsaz de mōnē.

Q non sup̄fluat demōstratio post ipsam diffōnem. 7 q̄lī ter sup̄latiū additū alicui non excludat quodlibet.

Q p̄cognitio quid nominis non sit solummodo necessaria potissime cognoscibilibus.

Doctrinalis epilogatio de scibilium diffinitionibus req̄ sitis ex Arist. 7 Auerois intentione.

C Dubitationis quinte annotationes.

De scibilium perfectione.

Qualr p̄mū scialis habit⁹ subiectum sit ceteris perfectiōne prius ad illam cognitionem pertinentibus.

Q cuiuslibet habitus est vnus finis a quo suę considerationis ordo p̄uenit essentialis.

Q cuiuslibet habitus est vnū primum subiectum materiale. quod est finis executiuum.

Q subiecti coitas nō sit in scia p̄dicatōnis: sed potius virtualis continētē fm Arist. 7 Aueroim.

Q subm in sciētia sit p̄mū 7 p̄fectissimum: 7 neq̄ diffinitionem neq̄ partes excludat aliq̄n essentielles.

Qualr p̄mū in scia s̄bm oīa p̄tineat ex Arist. intentione.

Q subiecti p̄fectio respectu cuiuslibet ad sciam p̄inētis non sit fm positiuam nām. sed aliquādo p̄missiuam.

Quid per virtuales continētiam uoluerint p̄ipatetici cum ipsius multiplicitate.

Resolutio dubitationis qualiter in virtuali p̄inētia maior est in continente q̄ in contento perfectio.

Qualr in scibilib⁹ cōperiat adēq̄tio 7 adēq̄tiois modus.

Qualiter ponere contingat in habitu scientiali p̄partem subiectiuam ceteris perfectiorem.

C Difficultatis sextę annotationes.

De scientiarum genere determinato.

Qualr sciētialis cognitio determinatū sibi genus uendit cet. 7 p̄cipue disciplinarationalis.

Qualter opationum diuersitas intellectualium sūmat ex terminis in ordine ad finem.

Q scientiarū diuersitas non ex subiectis: sed principio rum cognoscendi diuersitate colligatur.

Q vnusquisq̄ sciētē sit vnū p̄marium scibile genus: de quo sunt vnuer sales demōstrationes.

Q p̄pter passionū p̄ncipaliū inherētiam fm sinez sciē cognoscat p̄mū subm in suo formali conceptu.

Confutatio phantium coium de subiecti coitate de quo

passiones demonstrari nequeunt. Qualiter artifices diuersi circa idem speculabile uersentur diuersa tamen ratione.

Q sciarum quēdā sunt spales 7 quēdā sunt cōes. 7 vnde sūmatur sciētiarum cōmunitas iuxta sniam Arist.

Qualr est p̄ncipioz usuz i disciplinis tā spālib⁹ q̄ coib⁹

Q logica dicat sciētia cōmunitis ex applicatione subiecti non autem p̄dicatōne ueluti p̄ima philosophia.

Confutatio positionis Egidij 7 aliorum uolētium logicam nō ee sciam p̄pter intētiois usuz 7 applicationē.

Solutio rōnū oppositarū cū defensionē logicę. q̄ ipa sit ex Arist. intentione scientifica disciplina.

Doctrinal epilogatio dōrū. q̄ logica sit ḡnīs determinati

C Difficultatis septimę annotationes.

De modo interrogandi.

Nunquid interrogandi modus videatur composibilitis cognitioni scientiali.

Q demōstrator solūmodo necessaria speculet. que semper actu cōperlunt ex Arist. intentione.

Q dialecticus materiam contingentem sibi determinet 7 p̄opter hoc a demōstratore separetur.

Opinio cois phantium qualiter differt a demōstratore dialecticus qui de p̄ncipijs 7 p̄clonibus interrogat.

Opinio magis approbata. cur dialecticus a demōstratore separetur in speculabilibus.

Dissolutio difficultium dubitationum qualiter dialecticus p̄t utraq̄ contradictionis partem probare.

Q dialectic⁹ possit aliq̄n passiones demōstrare q̄n syls thopicus fuerit obiectū. nō aut̄ instm opinandi.

Solutio p̄ncipalis rōnis in p̄ncipio dubitationis addu cte. 7 q̄ interrogatio cōpossibilis est habitui sciali.

C Difficultatis octauę annotationes.

De scientiarum denominatione.

Nunquid hit⁹ ab obto scibili denoiet ex Arist. intētione.

Q duplex est denominationis modus ad p̄positū per inherētiam 7 per assimilationem.

Q nullus habit⁹ ab obiecto denoiet per intrinsecas denominationem ex peripateticorum sententia.

Q sciarum denominatio consequat scibilium naturam fm quandam assimilationem.

Remotio dubitationum contra scientiarum denominationem tam extrinsecam q̄ intrinsecam.

Qualiter logica dicat disciplina rōnalis ex obto. qd̄ nō est ipsum ens rationis in communi sumptū.

Qualr ule denoiet p̄dicabilitū noticiā in libro Porphirij. que tñ dicit vnus hit⁹ numero singularis in itellu.

Q aliq̄n sciaz dnoiatio fiat a pte s̄biua cetis p̄ncipaliōi

C Difficultatis nonę annotationes.

De speculatione 7 praxi.

Qualiter cognitionem sufficiēter diuiserit Arist. in practicam 7 speculatiuam sexto p̄ime philosophię.

Q noticia quēlibet practica dicit esse regulatiua praxis ad quā extēdit itellect⁹ ut inq̄ Arist. 3. de aia. t. 3. 49

Quid per praxim peripatetici uoluerint cuz quadrime bri praxis diuisione.

Q praxis a speculatione distincta sit actus alterius potētē q̄ intellectus. ut uoluit clarissimus Scotus.

Q extētio non comperiat in sola rationis opatione que requiritur ad praxim.

Q nō qlibet act⁹ alterius potētē q̄ itells sit pprie praxis. 7 terminus p̄ncipalis regulatus p̄ dictamē rōnis.

Q solus actus elicetus uolitiue potētē sit praxis 7 ter

Tabula

minus extensionis intellectus.
Q. et nō qđ act^o uolūtāt] appelles praxi ex Arist. itēōe
Q. ad ueram praxim conformitas atq; posterioritas requiratur non tamen actualis.
Q. noticia quęlibet practica censeat. cuius finis pprius est praxis. non ut finis est. sed potius obiectum.
Cōfutatō pōnis oppositę phantū q uoluerūt cognitio nē practica ex sine solo denoiari cū suaz rōnū solone
Qualiter finis concurrat ad praxi denominationē. nō tanq; causa principalis.
Q. practica cognitio nō solum a subto denoiat. sed pot^o in quantum sub determinata ratione consideratur.
Q. speculatiua cognitio separetur a praxi. cuius finis est ipsa ueritas ex Arist. intentione.
Qualiter practicum et speculatiuum uoluerit Arist. esse scientię differentias essentielles.
Q. speculatiua cognitio sui grā uēdicet ab hūana rōne.
Remotio doctrinalis oppositarū rōnū: et q speculatio quęlibet relegata est a directione praxi.
Q. non quilibet habitus ordinatus ad alium. neq; directio quęlibet denominetur fm praxim.
Rōnalis epilogatio de speculatiua cognitione cum solutione pncipalis dubitationis ex prenarratis.
C Difficultatis decimę annotationes.
Descōrū intēionū nā et obiecto intellectus.
Opiniones phantū de scōis intēionib^o qđ eē iudicent.
Cōfutatō positionis phorum qui cēserūt secundas intēiones eē rerū naturas secundario conceptas.
Cōfutatō illorum qui uoluerūt intēiones secundas eē quasdam rerum secundarias cognitiones.
Reprobatio positionis dicētū ipsas eē fundamentales respectus cum diuisione multiplici respectuum.
Q. intēiones secundę respectus quidā rōnis ex actu collatiuo derelicti in obiectis cognitis esse iudicent.
Quid sit actus rectus atq; collatiuus necnon reflexus ex Arist. intentione.
Declaratio particularum secundis intēionibus competentium peripatetica narratione.
Q. rōnis itēōes i reb^o collatiue cognitīs sbrtue cōpiat
Cōfutatō phantū fingentium secundas intēiones in rebus minime compiri neq; ratione causari.
Dissolutio rōnū oppositarū. et vnde dicat intēio secundā et qualiter dicat ens in anima.
Qualiter rerū pprietates ad intēionū eē requirantur. tanq; causa occasionalis uel originatiua.
Q. nō quęlibet aptitudo nāe cōueniēs ipsius rōnem cōsequat in eo q natura. sed aliqñ potius ut concepta.
Qualiter in anima comperiant entia cum multiplici acceptione entitatis rationis.
Q. nō qđlibet ens in aia remoueat a pdicamētali coordinatione. sed quoddā ens in aia reale iudicatur.
Q. id qđ est in aia virtualiter et ex cōparatione cognitorum solūmodo remoueat a realitate.
Rōnalis epilogatio qñter sufficiētī diuisione diuiserit Arist. ens per ens in aia et extra aiam. s. prime phię.
Qualr cōceptus audiat a pipateticis cū multiplicitate conceptus: tam ex cognoscēte q obiecto cognito.
Q. non quilibet conceptus obiectalis est a rōne presuppositus. sed quidam est a ratione causatus.
Q. qđlibet cept^o obiectalis a rōnis actu saltē psupponatur quo picipit. lz alio rōnis actu fortasse causetur.
Q. conceptus a rōne causatus triplex habeat a peripateticis in triplici rationis actu.

Doctrinalis

Qualr cōceptus et obiectū et intēio coincidāt. et qualiter usitent in disciplinis multiplici a phantibus.
Nūqd assigre ptagat itellui pmarū obz ex Arist. itēōe
Q. multiplex est pmitas obiectalis fm virtutē et motionē et terminationē. et quid sit vnaqueq; pmitas.
Q. nullū possit humanę rōnis obiectū nāle stabiliri pmarium pmitate virtualis continentię.
Q. primus motor nō sit obiectū pmarū fm virtutes. lz omnia fm perfectionem excedat.
Q. obm pmarū pmitate motionis itells (ut itells est.) ponat ens finitū absolutū et respectiū limitatum.
Q. obiectū motiū rōnis humanę in hoc statu quiditas rei sensibilis primum iudicet.
Q. nō reqrat obiecti silitudo cū potētia cognoscēte. neq; cognitōz pportio cōsistat in cōsili mō se habendi.
Q. obm pnum cognitōz rōnis terminatiuum sit ens cōmune quibuslibet inquantū itells est receptiuus.
Q. nō qđlibet pētū sb obto ēminatū nālīē picipiat ab hūanarōe i spālī. lz qđlz sb obto motiū nālīē cōscaat
Quid sit p se picipiul per accēs ex viori Arist. itēōe.
Qualr obz pmi occurat potētię cognoscēti aut ut obz cognitū uel rō cognoscēdi formalis aut virtualis.
Q. entia negatiua et puatiua p accēs ab itellu picipiant.
Nūqd secundę intēiones per se cognoscant a rōne uel solūmodo per accidēs ueluti puationes.
Multiplex phantū opinio de secundarum intēionū cognitione tum per se tum per accidēs.
Q. intēiones per se concipiant ab intellectu et fm quā perfectatē cognitionis.
Duplex euasio difficultatis solone difficilis. q intēionibus per se cōcipi cōueniat ex doctoris sbrilis itēōe.
Qualiter fm primū modum solonis ponat ens cōmune entī reali et rationis pnum intellectus obiectum.
Q. equoatio analogię pmixta sit cōpositis obrali rōnt.
Q. ex viori doct. sub. itēōe nō ē pscitas sberētię cognitōis i scōis itēōib^o. lz pot^o exlonis obrī cōitellecti
Remotio difficultatis incidētis. q intēiones nō per se picipiat excluso medio obto cognito quā sint rēsones
Remotio pdictionis apparētis in subtilissima Scoti disciplina de intentionum speculatione.
Dfētio doctrinalis qñter phantes aliqñ uaria cōtēplantur in diuersis locis. tū qz nō est pprius locus determinādi. tum qz magis contra hominem faciunt.
Q. Arist. in q pluribus locis multa senserit non ex propria intēione. ut sepissime scribit Auerois.
Qualiter ex doctoris sub. intēione plurima discussa fuerint problematice more peripatetico.
Dfētio rōnalis q entis equiuoatio in pdicamentis et vniuocatio in p^o iniaz di. 3. et 8. nō sint cōpossibilia.
Q. scōe itēōis vtute rerū solūmō picipiat ex pnarratis
C Undecimę difficultatis annotationes.
De primo logicę subiecto.
Nūquid obiectum pmarū logicę sit syllogismus ex ueriori peripateticorum narratione.
Diuerse phoz positiones: qui uaria logicę subiecta conati sunt assignare.
Quid sit pmarium scientię subiectum et quibus conditionibus in scientia stabilatur.
Q. sōm sit pmo notū s. 3. puz et formalē ceptū virtualiter pētīuum. nō aut cōtētum et scientię adēquatum.
Remotio dubitationis incidentis de scibiliū continētia virtuali ex peripatetica narratione.
Q. virtualis continentia non arguat pē cognitōnez cō-

obientis cum ipse
Qualiter est scibiliū
qualiter cognoscat
Q. ppter virtualē cō
cōfūtiō passio et
Q. pma logicę sub
neq; scōda intēio
Cōfutatō positionis
obiecto pmarū
Q. argumētario fm q
qñ obiectū: cum d
Q. pncipale et p
et ueriori peripatet
Q. Aliter ppositio de
cō. Subtil. et cur u
argumentationem e
Dissolutio pncipalis r
nale pcedat entia
C Duodecimę diff
De Logicę
Nūquid rationalis ois
modus omnium scien
Q. logica de rationis en
es dicit in docentē
Q. logica docens sit no
scōde de quo paritur
Q. scōilla logica sit er
est humanus intellect
Q. artificialis logica sit
entium: quā scōlusa
Quanta sit logicę facul
peripateticorum sent
Q. pma gāmāticā uel r
tas apud se. qz nesciūt
Remotio dubitationum
theoretica scientię iudi
Q. hūic abfz logica nō
per eadē rationes.
Q. notia iuris nullatenē
opinionis cognitio ex
Q. scōillum cognitio sit r
eo q cūlla uoluntaria
Q. scōillum notia non sū
scōpū in perfectione
Q. hūic dicitur perfecti
scōpū necnon natur
Q. nō quęlibet probati
scōpū que scientiam ge
Q. hūic notia dicitur in
scōntia fm communem
Q. rationalis disciplina su
quom etiam ipsa sit scie
Qualiter logica sit omniū
reallum ex peripatetico
Q. plogica qđlibet scies cō
Obiecto qualiter logica o
cam sūmet cognitionem
Q. rationalis disciplinē ap
cumquod est instrum
Q. logica dicit scire se sc
per actum reflexū in q
Remotio dubitationis in
scōpū fm naturā pced

inentis cum ipsius multiplicitate.
 Qualiter est scibilibus contentia virtualis in sciētia z qualiter cognoscatur.
 Q. ppter virtualē cōtinētiā tria scibilibus conueniāt. s. diffinitio passio z cōsideratorum attributio.
 Q. p̄mū logicę subm̄ nō sit p̄cept? format? ab actu rōnis neq; secūda intētio uel ens rationis in sua coitate.
 Cōsuetatio positionis Egidij z alioz phantium de logicę subiecto primario cum rōnū suarū dissolutione.
 Q. argumētatio fm̄ q̄ est cōe quoddā nō dicat p̄mū logicę subiectū: cum dissolutione rationum oppositarum.
 Q. principale z primum logicę subiectū sit syllogismus ex ueriori peripateticorum sententia.
 Q. Alberti positio de logicę subiecto nō discrepet a docto. Subtil. z cur uoluit Albertus aliquando fateri argumentationem esse logicę subiectum?
 Dissolutio principalis rationis qualr nō quodlibet ens reale p̄cedat entia rationis cuz incidētī difficultate.
Quodecime difficultatis annotationes.
 De logicę applicatione.
 Nunquid rationalis disciplina concurrat ueluti sciēdi modus omnium scientiarum in ipsarum acquisitione.
 Q. logica de rationis entibus acq̄sita fuerit a peripateticis diuisa in docentem z utentem.
 Q. logica docens sit noticia quędam respiciens obiectū scibile de quo paritur.
 Q. utensilis logica sit erranti potentię necessaria: qualis est humanus intellectus a sensu dependens.
 Q. artificialis logica sit cognoscendi modus omnium scientiarum: qua seclusa nullus est sciens.
 Quanta sit logicę facultatis utilitas humane rationi ex peripateticorum sententia.
 Q. puri gramatici uel rhetores nō habeant ueram scientiaz apud se. q̄ nesciūt cōclones ex p̄ncipijs dem̄are.
 Remotio dubitationum incidentium. q̄ grammatica z rhetorica scientię iudicentur.
 Q. iuriste absq; logica non habeant sciēntialem noticiā per easdem rationes.
 Q. noticia iuris nullatenus appellet scientia. sed potius opinatiua cognitio ex fundamentis iuristarum.
 Q. ciuiliū cognitio sit de cōtingētibus ut in pluribus: eo q̄ ciuilia uoluntaria constitutione perficiuntur.
 Q. ciuiliū noticia non sit comparanda liberalibus disciplinis in perfectione contemplationis.
 Q. fundamentum perfectionis in ciuilibus ex morali phisosophia necnon naturali uendicetur.
 Q. non quęlibet probatio etiam per causas dicat demōstratio quę scientiam generet. sed aliquādo opinionē.
 Q. iuris noticia dicatur in genere suo perfecta. z quędā scientia fm̄ communem scientię acceptionem.
 Q. rationalis disciplina suinet cognoscendi sit modus. quum etiam ipsa sit scientia.
 Qualiter logica sit omnium scientiarum scēdi modus realium ex peripateticorum narratione.
 Q. p̄ logicā q̄libet sciēs cognoscat se scire atq; dem̄are.
 Ostensio qualiter logica dirrigat intellectum in scientificam suinet cognitionem.
 Q. rationalis disciplinę applicatio sit ppter suum subiectum: quod est instrumentum intellectus.
 Q. logicus dicat scire se scire ac demōstrare solūmodo per actum reflexuz in quo logica est rōnis directrix.
 Remotio dubitationis incidentis circa dicta. q̄ logica se ipsam fm̄ naturaz p̄cederet si eēt modus atq; scia.

Q. nullus possit librum priorum aut p̄dicamentorum uere scire ignorato libro posteriorum.
 Q. rōnalis disciplina prius ex sui nā sit sciētia q̄ sciēdi modus. nō autem in ordine ad intellectum p̄us effectus q̄ causas cognoscentem.
 Dissolutio principalis rationis in principio dubitationis cum rationali epilogatione.
Articuli tertij annotationes in rationum principalium solutione.
 Remotio principalis dubitationis qualiter logica sit habitus necessarius ab obiecto speculabili.
 Q. secūde intētionē cognoscat sciētificę ueluti rerum q̄ditates. z q̄ abstrahāt a posteriorib? extrinsecis sic ille.
 Q. intētionē non cognoscantur fm̄ q̄ sunt in uoce uel in scripto aut in mente. sed fm̄ p̄p̄iam naturam.
 Remotio scēdę dubitationis. z q̄liter logica per cām p̄cedat ueluti p̄p̄iaz rerū causas dem̄strationes assūmunt.
 Cōsuetatio dubitationis incidentis quorūdam phantium ppter quam dialecticā a sciārū nā disunxere.
 Q. cuiuslibet habentis plures cās tot erūt demōstrationes in illis cārū generibus neq; aliqua superfluit.
 Resolutio tertie dubitationis principalis z q̄liter logicę subiectum p̄supponat in rationali speculatione.
 Q. logica non doceat cōstituire suum subm̄: l3 rōnez dirrigat in cuiuslibet syllogismi specialis formationem.
 Qualiter habeat scia de cōi syllo per sylm̄ particulare z qualiter particularis est notus z qualiter est ignot?
 Q. intellectus utatur particulari syllogismo ueluti instrumento cognoscendi ex peripateticorum sententia.
 Q. artifex utēs aliquo instrumēto nō requirat instrumētī cognitionem fm̄ quamlibet ipsius conditionem.
 Q. particularis syllo not? q̄tū ad ueritatē p̄missarū nō cognoscat per seipsum actualiter quantum ad passionē syllogismi. sed per alium notificatur.
 Resolutio dubitationis incidentis in subtilissima doctrina Jo. Scoti. qualiter non sit aliter de particulari scia.
 Q. rōnalis disciplina sit habitus speculatiuus quoz per ipsam non fiat intellectus extensio in ueram p̄p̄iam.
 Cōsuetatio phantiaz qui uoluerunt logicam esse p̄acticam cum rationum suarum dissolutione.
 Qualiter logica denominet habitus rationalis ab obiecto cum rationum dissolutione.
 Remotio septime dubitationis substinēdo logicam esse sciēntiam cuz modo interrogationis ipsi nō repugnat.
 Remotio dubitationis octauę q̄liter logica sit determinati ḡis: dato q̄ logicus p̄n? sciārū p̄babilib? p̄firmet.
 Quid uoluerit Arist. posterioroz p̄mo. t. 2. 7. per logicā non esse determinati generis z interrogare.
 Q. intētionē oib? cōes fm̄ applicatiōē dicant aliquā p̄p̄ie fm̄ p̄sideratiōē. z q̄ in illis compliat illationis p̄p̄ietas ut inquit Albertus.
 Doctrinalis epilogatio uictorum ex ueriori Arist. intētionē duodecim difficultatum.
 Digressio rōnalis in qua toti? opis dem̄inatio p̄tractat ostēdēs dem̄iatōz cās in duob? articulis p̄ncipalib?
 Q. in difficillimoz p̄scrutatione scibilibus p̄geries opportuna uideat ex plurib? disciplinis p̄ clariori dubitationum resolutione usq; ad primam cām. cuius infinito vigore cuncta disponuntur.

Finis.

Antonius de Santis Tarusinus Artium et Medicinæ Doctor Francisco Mauro
roceno Magnifici Gabrielis Filio Patrio Veneto Generosissimo. S.

Exstitit hoc apud maiores nostros laudabile cōstitutum. Platonicaq; ad hęc usq; sęcula cō
suetudo seruata est. ut qui altioribus uacare disciplinis intenderent. supremaq; deorū mu
nera magnis laboribus assequerentur. eos nō minus proprijs (auctore Demosthene) q̄
amicorum cōmodis natura genitos esse perspicerent. illam nāq; p̄cipuam boni esse cō
ditionē Chrysippus meminīt. se se uarias in partes diffundere. hac etiam serie sacrum theo
logorum dogma deitatis indiuisę trinitatem hypostasis esse referebat. quo secūdissima di
uinę lucis archana cōmunicanda essent. quibus etiam naturalis animę instinctus astipu
lari videt. ut Victorino placuit. nos agiles nature opa fieri. peritia vō faciles. Exercitatio
ne deniq; potētes. neq; deterius quicq; Pyrogenes in hac mortalium vita recensebat. q̄
p̄clara virtutum facinora sepius ac sepius ocis aboleri. equissimū q; maiores nostri pu
tabant. ut qui capescendę virtutis gratia laboriosis studiorum vigilijs percelebres eruditio
nis auctore deligebant. Attentioni viuę uocis energia nō modo erudirētur. uerum pro me
rita laborum suorum laureola elucubratione etiam doctrinę fragmenta eis dedicata in lucē
prodirent. quo virtus inde laudata sumeret incrementum. acutius q; Tyronum ingenia
lassis habenis Minerue penetrabilibus inuigilarent. nullo nāq; suauiori animum cibo nu
triri Lactantius exposuit q̄ cognitione ueritatis. Clarissimā itaq; ad nostra usq; tempo
ra virorum in omni virtutum genere copiam reperio In instituendis ingenijs elaborasse.
qui si aliquid memoria dignum posteris tradiderunt suis excudendum cultoribus explora
bant. Hac enim de causa diuinus ille Plato sapientia refertissimus Tymæum et Cratylam
et Phedronem atq; Alcibiadem dialogos inscripsit. Aristoteles etiam peripateticorum
princeps eam (quę de moribus philosophia nuncupatur) ad Alexandrum Macedonem:
Ciceronē totius eloquentię latinę parens ad Lucillum et Hortensium et Brutum: et Pl
nius ille secundus ad Tytus Imperatorem suas dirrexere vigilias. Hoc itaq; celebratissi
mo p̄scorum cōsilio Franciscę Generosissime has elucubrationum mearū primitias no
mini tuo dedicandas percensui. perpetuum amoris erga te mei: ac totam Illustrem Mau
rocenam sobolem obseruantię monumentum. quem omni virtutum et morum laude cumu
latissimum adeo cognouimus. p̄cipuiq; decoris et glorię studiosissimum. ut nos facile
compuleris assidua nostrarum eruditionum opera tibi non modo sales peripateticos elar
giri. quos mira ingenij tui solertia complecteris. Immo singularē vigiliarum nostrarum du
cem emultis excipere: sublimē q; tuā innumeris animi dotibus adeo sum admiratus indo
lem (p̄ter ea quę secūda corporis et fortunę auspicia peripatetici nuncupant) quibus plu
rimos hac in nostra nedum tēpestate. ueruz faustissimo fortunę plausu et speciosa corporis
pulchritudine miraq; generis claritate Cresus et Paridem facile p̄cellis) ut mea nō fal
lar sentētia. te breuissima tēporis intercapedine clarissimis honoribus decoratū eis nō mō
equiparandum iri. qui p̄clare Maurocene propaginis nitidissimo rerum gestarum splē
dore primates esulxere. uerum pergrandi animi tui p̄stantia longe superaturum. ceu splē
didissimum virtutis exemplar: et amplissimū ornamentum. dedicatas ergo vigilias hylari
fronte suscipe. ubi quom plurima philosophorum discrimina: tum grecorum et arabum:
tūq; latinorum iuxta peripateticorum principis intentionem pro viribus decisa concepe
ris. Incredibili quippe erga te beniuolentia nullis me defessum laboribus ad maiora cōci
tabis: ferinos q; si aliquoties culicum liuores persenseris. Pythagoricę nō immemor sen
tentię gaudebis. Sola nāq; miseria comes est defunctorum. Vale.

Clarissimi lib
doctoris Ant
culum rationa
omnium Cult
scum Mauro

taicut ethicoz. 10.
quoz tato felicioz
tione supelctib⁹ in
Briil. q. quib⁹ magi
no fm accis: sed fm
fami fore duximus:
ctatis methodus.
quid sit differere: ut
Alpharab⁹ in de or
lophates laborau
luritus ois ethico

Queritur et

tiā nō cupat) adeo (si
nō inuenit nullaten
at aliquid demōstra
cipis cognitio iudica
nōus ostēdit. et p̄m
habitus necessarius:
mā. 7. 15. Sed not
larus. ergo nō est ba
ologica est accis ire
separari ut speculāre
ā. 1. cōmēt. 1. 4. tum
loca: ut in p̄dica
p̄mo meth⁹. quum
p̄m cōtingētē p̄m
C. Sed sic. ois sciē
logica nō est huiusmo
ut ipsa. maior est A
diffinitione demōstra
gica est de secūdis int
cipis p̄dicabilium. in
rōnes rēlones actiuita
mē p̄m. q. rēlones nō
no quolibet noticia sci
ctas scribit p̄m p̄m
35. n. 43. sed rōnalis d
p̄m cōstruit ipsum.
si logica p̄supponē vid
uorē pipateticoz: si
q. cōstruit ipsum. nam
p̄mo rōpicoz: scrib
lūretur submāc in s
q̄ sciētia est et termina
p̄mēt. 6. assumptū. p̄m
nōce iplo erit scia per
125. Scia est per der

Clarissimi liberalium artium et medicine
doctoris Antonij de Fatij Tarusini Spe-
culum rationale Ad generosum virtutum
omnium Cultorem solertissimum Franci-
scum Aphaocenum Patritium Venetū.

Omnia ars om-

nifque doctrina: similiter et actus et
electio bonum quoddam appetere
videt. ethicorum primo scribit pho-
rum princeps Aristoteles. quopro-
pter quum rationalium felicitas et p-
fectio in vitatis agnitione collo-
cet. summopere autem in actu sapien-
tiali: ut ethicorum. 10. notat Aristoteles. cap. 10. et unus
quisque tanto felicitior est altero: quanto ueriori contem-
platione supercelestibus intelligentijs assimilatur. inquit enim
Arist. quod quibus magis est contemplari: eisdem et felices esse
non secundum accens: sed secundum ueritatis cognitionem. ideo potissimum
fore duximus: id quod est promptior capescere felici-
tatis methodus. et piparetice speculationis instum
quid sit differere: ut inquit Alexander aphrodiseus: et
Alpharabi in de ortu scientiarum. circa quod oēs fere phi-
losophantes laborauerunt. et eo magis quam circa diffici-
lia uirtus ois ethicorum. 4. uersari uideatur.

Queritur ergo Numquid rationalis discipli-
na (quam logicę piparetice
et instum: ut nullatenus scientię rationem sortiat: et neque
at alicuius demonstratę conclusionis ex necessarijs prin-
cipijs cognitio iudicari: pluribus quippe negatiue ratio-
nibus ostendit. et primo sic. **¶** Ois cognitio scialis est
habitus necessarius: ut scribit Arist. poste. p. 10. tex. cō-
mēti. 5. et 15. Sed noticia logicalis non est habitus neces-
sarius. ergo non est habitus scialis. Minor probatur. tum
quod logica est accens intellectui contingens possibile ab ipso
separari ut speculatur minime latet ex Arist. inia. 3. de
aia. t. cōmēti. 14. tum quod ipse subiectus est contingens. scilicet
tuo secundum: ut in p̄dicamentis inquit Boetius. et Auicenna
primo meth. 6. quum causet per intellectus actum colla-
tiuum contingentem. p̄ntia autem nota est in 4. scōe figure.
¶ Secundo sic. ois scientia est habitus per eam acquisitus.
logica non est huiusmodi. ergo non est scia. patet p̄ntia
ut supra. maior est Arist. p. 10. posterior. t. cōmēti. 2. et 1. 2.
25. et 43. sed rationalis disciplina non presupponit subiectum. sed
potius cōstruit ipsum. ergo non est scia. minor probatur. quod
si logica presupponere uideret subiectum maxime eēt syllabus: iuxta
ueriorē pipareticorum sententiam. sed tale non presupponit. tuz
quod cōstruit ipsum. nam logica docet cōstruere syllabus: ut
primo thopicoz scribit Arist. cap. primo. tū quod si syllabus
sciret: ut subiectum: tūc in syllabus p̄cederet in infinitum. et nun-
quid scientia esset terminata. quod est impossibile poste. p. 10. t.
p̄mēti. 6. assumptum probatur. quod si de syllo est habitus scialis
tūc de ipso erit scia per sylabus: ut scribit Arist. p. 10. poste.
t. 2. 5. Scire est per demonstrationem intelligi. querat

aut de illo per quem scit nūquid sit notus aut ignotus.
Si ignotus: non erit syllabus per ipsum notus. quod per igno-
tum nihil scit. Si uero sit notus: querit aut per seipsum:
aut per alium. Si per seipsum: tūc idem erit notus et igno-
tum. quod unūquodque inquitur est id quod debet notificari
est ignotum. quod tūc ignoti querit scia: ut scribit phus 2.
poste. t. 2. p̄mi. inquantum autem est id per quod debet scri-
bi est notum. quod per ignotum nihil scit: ut scribit Jo. grā. p. 10.
p̄ioz. ergo idem est notus et ignotus. Si uero dicat quod p-
aliū est notus. querat de illo. an sit notus uel ignotus.
et sic aut per seipsum: aut per alium. quare aut idem erit
notum et ignotum: aut p̄cedet in infinitum. quod est impossi-
le. quod nunquam eēt cognitio terminata. **¶** Quarto logi-
ca est modus sciendi oium sciarum. ergo si ipsa eēt scien-
tia: logica eēt modus sciendi simplicius. maior est oium
pipareticorum: maxime Arist. 2. diuine phie. t. 2. 15. nec
fugitū est ad logicā usualem: ut quidam opinantur dicē-
tes quod logica artificialis que est scia acquirat per logi-
cam usualem ut somniauit Burleus: quod logica usualis
non facit aliquē scire se scire et demonstrare: ut patet de
ignorante demonstratione: qui nunquam sciet se scire nec de-
monstrare quātūcumque habeat logicā usualem: ut scribit
etiā subtilissime Albertus in p̄dicamentis. cap. 3. **¶** Quin-
to arguit sic. ois noticia scibilis est practica: uel pecu-
latiua. sed logica non est huiusmodi. ergo non est scia. maior
est nota ex sententia phi. 6. meth. 6. t. 2. 2. minor probatur
p̄io. quod non sit practica. quod noticia practice finis est opa-
ri: ut scribit phus. 2. meth. 6. t. 2. 3. et 6. Sed finis logi-
cę non est opari. quod in dialecticis semper stat in actibus rō-
nis: et non alterius potēte quam intellectus. quod non cōtingit
in practico: quod intellectus extēsiōe fit practicus ut inquit
Arist. 3. de aia. t. 2. 4. 9. ergo non est practica. nec est et
speculatiua: quod finis speculatiue est ueritas ut supra. scilicet
finis logicę est opus. et non solum ueritas: quod per ipsam
opamur et facimus syllabus in oibus scientijs. ergo logica
non est speculatiua. **¶** Sexto ois scia aut est realis: aut
rationalis. sed logica non est neque realis: neque rationalis. er-
go logica non est scia. **¶** Non sit realis probatur ex diuisione
ne Arist. in. 6. meth. 6. t. 2. 2. qui diuidit scias in metha-
phisicā: mathematicā: et nālē. nec potest dici quod Arist. di-
uisit sciam realez. logica autem est scia rationalis. quod logica
est habitus de p̄dicamento qualitatis. et ens reale. quod si dica-
tur logicā dici sciam rōnalē ab obiecto. quod est de ente
rōnis. intrinsece tūc est ens reale. Contra: nulla scientia
est p̄or suo subiecto: ut scribit phus p̄mo poste. t. 2. 2.
Sed si subiecto logicę sit ens rōnis. et logica intrinsece est
ens reale. tūc scia erit p̄or suo subiecto: eo quod ens rea-
le est p̄us ente rōnis. tūc etiā quod scia erit p̄fectior suo sub-
iecto. eo quod ens reale est p̄fectius ente rōnis. Si ergo
logica intrinsece sit ens reale: tūc erit p̄fectior suo sub-
iecto. **¶** Septimo nulla scia interrogat utraqque cōtra-
dictionis partē. sed logica interrogat utraqque partē cō-
tradictionis. ergo logica non est scia. p̄ntia in 3. 2. si-
gure. et maior est Arist. p. 10. poste. t. 2. 27. et minor est ibi
de nota. **¶** Octauo et ultimo ois habitus scientificus est
determinati gnis teste pho poste. p. 10. t. 2. 43. ubi dicit quod
scia una est que est unius gnis subiecti p̄es et passiones
cōsideras. Sed logica non est habitus unius determi-
nati gnis. teste pho p̄mo poste. t. 2. 27. ubi scribit: quod
si logica eēt unius determinati gnis tūc non iterrogaret.

Ad oppositum arguit demonstratione
pbado logicam eē sciē-
tiam sic. Ois habitus acquisitus per demonstrationem est
scia. p̄mo poste. t. 2. 5. Sed logica est habitus acq̄i-

situs per demonstrationē. ergo logica est scia. patet argumētum in 3. p̄me figure. maior est manifesta. minor pbat. nam Arist. p̄mo posterior. t. 2. 5. demonstrat definitionē mālem per formalē de demonstratione ut ibidem scribit Lynconiesis. in qua nō acquirit nisi cognitio dialectica seu logicalis: ergo logica est scietia. Præterea accipiat ista cognitio q̄ ois syllus est ex tribus terminis: quam pbat p̄hs p̄mo prior. cap. 28. et expositorie arguat sic. Ista noticia istius cōclusionis est logica: et est acquisita per demonstrationem. ergo logica est noticia acquisita per demonstrationē. maior patet. minor pbat: q̄ illa noticia est acquisita per talē p̄cessus. ois ois in qua quibusdam positus necesse est aliqd se qui eo q̄ hęc sint est ex tribus terminis. sed ois syllus est huiusmodi. ergo ois syllus est ex tribus terminis. talis autē p̄cessus ut p̄ est demonstratiu: q̄ syllogizaf passio de p̄prio subiecto per definitionē syllogismi assignatā a p̄ho in p̄mo prior. cap. 1. p̄mo. et est demonstratio vniuersalis posterior. p̄mo. t. 2. 39. Nec ca uillādum est de noticia thopica. p̄pter quam dicat logicam fin oem sui partem nō eē scietiam: eo q̄ opinio dialectica nō est scietia. nam p̄hs in thopicis per definitionem sylli dialectici pbat passiones de ipso demonstratiue. quē admodum passiones demonstrant de alijs subis: et aggenerat scietia. lz usus dialecticę noticię sit opinatiuus. Sic et arguēduz est de syllo sophistico: de quo passio demonstratiue per ipsius definitionem concluditur ut infra dilucidabitur.

Doctrinalis ordo procedendi.

Quum in difficillimoz cōtēplatione ordine potissimo solertiq̄ p̄scrutatione opep̄eciū sit ut veritas ipsa clarius elucescat. iccirco difficillimū p̄tractaturus p̄blema oibus adeo pipateticis ambiguz: ut ob rei latetē nām atq̄ rōnem q̄plures philosophates uarias dialecticę cōditiones attribueret. Sed nedum cōtrouersia hęc inter p̄celebres latinos uerū inter etiam gr̄ecos pipateticę ueritatis indagatores maximam cōperimus: ut infra deo duce differtur. alij quidē logicam oium fore sciarum modū sciendi: et sciaz minime uoluerūt (uti Alexander aphrodiseus: et Alonyus: et ex latinis Egidius et alij q̄plures pipatetici) alij autē sciam et moduz sciēdi simul: ut magnus Albertus: atq̄ subtilissimus Scotus. alij vō sciētiā: et opinione: et modum sciēdi cōfirmarūt: ut Appollinar. et Paulus Cener. et q̄plures p̄hi cōmunēs. alij autē de ipsius scibili mā siue subiecto contēdēt. tum ens rōnis: tum argumētationem: tum syllm: et alia uariāq̄ subiecta fore dialecticę p̄fensere: nō parua etiam orta est cōtrouersia. nūquid logicalis speculatio p̄ctice uel speculatiue cognitionis rōnem sortiatur: et nūquid partem p̄hiē merito nūcupari debeat: quoz oiz solerti speculatione ueritas exquisita: quātum p̄fectionis animis attulerit: teste p̄hoz p̄ncipe p̄mo diuine p̄hiē. latet neminem finē p̄prium consequiturum. oēs hoies nā scire poptāt. In huius igit subtilissime q̄ōnis discussione: atq̄ clarissima p̄blematum resolutione ex approbata pipateticoz sententia p̄cipue Arist. et sui cōmētatoris Auerois. sic p̄cedam tribus articulis p̄ncipalibus. p̄positis: quum in ternario numero maxima rerū p̄fectio cōsita uideat: ut scribit p̄hs p̄mo celi. t. 2. 3. C. Primus igit articulus erit terminoz declaratiuus: quum ab incōplexis ois cōplexoz cognitio depēdere uideat. teste p̄ho p̄mo posterior. t. 2. 6. et Lynconiesi ibidem. C. Secundus

aut subtiliores occurrētium difficultatū p̄scrutationes cōtinebit: in quo duodecim passus oibus in disciplinis difficillimi rarissima cōtēplatione atq̄ dimi nura p̄stantibus discussi resoluti patebūt. In 3° vō et ultimo articulo rōnes oppositę questionis p̄ncipales dissoluent. Quibus pactis: laborē n̄m palladiuz atq̄ difficilem n̄ris uiribus puinciam fatoz p̄ncipe termino concludemus. **Articulus. I.**

Quantū autem ad

primum articulū p̄ncipalem qui dicitur de indiuisibiliū intelligētia terminoz: sex quippe terminos in questione p̄positos apiemus cognitu q̄dem atq̄ p̄scrutatione p̄tiles. p̄ videlicet quid per rōnalem disciplinam audiamus. 2^m quid per sciendi modum. 3^m quid per intellectuale instrumētum. 4^m quid per sciam. 5^m quid per demonstrationem. 6^m quid per conclusionē demonstratam concipiāt quoz noticia maximā p̄stantib⁹ p̄stabit utilitatē.

Quantum

igit ad p̄mum est sciēdum q̄ cōm p̄p̄hensionem ueritatis cuiuslibet admirabilis fin modum quo possibile est ipsum cōm p̄p̄hendere ex p̄ncipijs ei⁹ q̄ admirat (que quidē ueritatis app̄hēsiō p̄hia generaliter appellat) tripartitā reddiderūt pipatetici: in sermocinalem: uidelicet seu rōnalem: moralem: et realē. per sermocinalem quidēz p̄hiām uolētēs app̄hēsiōnem esse eoz que sermoni uicina cōstare uident. egētia uoce ueluti potissimo instrumētum: quam quidē ulterius tripartitā cōperimus: eaz s. que de uocis cōgruitate p̄tractat: gr̄amicē dictam et eam que de sermonis ornatu differit. s. rhetoricem: et illam oemū que de rōnis cōceptibus speculat: logicem nūcupatā: noticias quidē triuales ad vnum terminum tēdētēs. s. ad eloquiū ut refert Victorinus: et Isidorus in libro ethymologiarū. Morales autē quadripartitā reddiderūt in ethica uidelicet que de cōmuni uiuēdi modo p̄scrutat: et in politica regni uel regēdę ciuitatis cognitionē: et hyconomicam: uiuēdi regiminis particularis cōtēplationem: ut ex moralium libris Aristotelis colligit: et monasticam que de solitario uiuēdi regimine cōtēplat ab Arist. nō traditaz. Realem vō p̄hiām pipateticorum p̄ncipēs. 6. diuine p̄hiē. t. 2. 2. tripartitā tradidit: et Alcyonous Platonis discipulus. c. 7. in disciplinaz uidelicet seu mathematicam que circa secūdum rōnem abstracta: et in primo gradu certitudinis nota uersat: ut scribit Auerois p̄o p̄hysicor. 2. 2. et 2° p̄mę p̄hiē. 2. 16. et in nālem que circa materię cōiūcta et motui et rōne posita est: ac deniq̄ diuina que de genere entiu a materia et motu separatoz speculat. Duabus autē his p̄hiē diuisionibus p̄termittis: quum suscepti laboris intētiō p̄cipue circa dialecticę uerfēt discutiēdum negocium: duobusq̄ p̄ime diuisionis mēbris de congruitate. s. et sermonis ornatu derelictis: tertium trimodo p̄nti speculationi subijctat. Per rōnalem igit disciplinam seu logicā intelligimus quādam rōnalis animę cognitionem ueritatis a falsitate discretiuam: per quam uirtus intellectualis directa: ut diuus Albertus asserit. 3. c. generalium questionū in p̄dicabilibus: ab apparētibus fantastijs que non sunt libera: errores damnat: falsitates agnoscit: et lumen rectę cōtēplationis in omnibus cāp̄cēdis disciplinis p̄stare uidet. Ex quibus dictis ingenuis apparet quāta sit utilitas animis disci-

Rōnalis
p̄ho cupida adepta
p̄hois labant errores:
p̄hois ibidem oian
o dialecticę ignorari
o p̄hois potissimum
o p̄hois notifica
p̄hois. c. 4. 7. 6. thop
o p̄hois p̄cticia diuidi
o p̄hois cōcurrēdi: de qu
o p̄hois clarissimam
o p̄hois thopicorum
o p̄hois ueritatis inst
o p̄hois p̄mo post
o p̄hois omniū p̄
Sic autem
o p̄hois cōsita sit: au
o p̄hois omnis intellect
o p̄hois appellata est: ec
o p̄hois de entib⁹
o p̄hois a subiecto
o p̄hois est scribit
o p̄hois prologo appellat
o p̄hois nūcupat
o p̄hois logos enim
o p̄hois autēz scietiam:
o p̄hois sermocinalis dicit
o p̄hois per se circ
o p̄hois Sub. questio
o p̄hois Sed potius
o p̄hois facultas logicę
o p̄hois potissimo p̄hi
o p̄hois si nonnulli p̄hi
o p̄hois in principio libri p̄
o p̄hois p̄ctat dicit
o p̄hois esse de uocib⁹
o p̄hois rōnem signi
o p̄hois simplicem uerbo
o p̄hois Quia uo ne dum dif
o p̄hois etiam diuidēd
o p̄hois cōdictio p̄fectio
o p̄hois dignoscit: p̄pon
o p̄hois prima talis
o p̄hois que nō aliud est: q̄
o p̄hois diuisione
o p̄hois in logicam
o p̄hois est cognitio eorum
o p̄hois in noua logica
o p̄hois tradidit Arist.
o p̄hois libro
o p̄hois ut clar
o p̄hois diu
o p̄hois c
o p̄hois re
o p̄hois Porphirius
o p̄hois simpliciū disci
o p̄hois in principio sui opis
o p̄hois affirmationis et ne
o p̄hois peribermenas int
o p̄hois uetus logica appell
o p̄hois eo q̄ ab anti
o p̄hois noua dicta est: q̄
o p̄hois patet ex Alcyon

plūg cupidis adepta logicę facultas: sine qua in infi-
nitos labunt errores: ut phus 2º primę phie. t. 2. 15. z
Auerois ibidem dānat antiquos errātes in plurimis
ob dialecticę ignorātiā: hęc equidem pparat oibus
disciplinis potissimum instrumētum: z diffiniēdi: quo
vniuscuiusq; notificat eētia. ut phs inquit pmo tho-
picorū. c. 4. z. 6. thopicorū. c. 2. z. diuidēdi: quo vni-
cuiusq; potētia diiudicat: z a noti cognitione ad igno-
tum discurrēdi: de quo noua logica ptractat. ut specu-
lāti patet clarissimam phi disciplinam. s. priorum: po-
steriorum: thopicorum: z elenchorū. z si potissimum
indagādę ueritatis instrumētum demonstratio uideat
teste pho primo posteriorū. t. 2. 5. z Aueroi ibidem: z
ex sententia omnium peripateticorum.

Est autem attentiō dignū q̄ logicalis agni-
tio non dicit rōnalis disciplina: eo
q̄ in rōne consita sit: aut per rōnem adinuēta: qz sic est
rōnalis omnis intellectualis cōtemplatio: sed potius
rōnalis appellata est: eo q̄ (ut infra dilucidabit arti-
culo secūdo) de entibus a rōnis opatione causatis in
ipsa ptractat. a subiecto enim scibili sciētiam denomi-
nari iustum est. ut scribit Arist. primę diuine philoso-
phie in pzologo appellās primam phiām diuinam: eo
q̄ est diuinorum: nūcupat etiam logica quasi sermocī-
nalis sciētia. logos enim gręce latine sermonem deno-
tat. ycos autēz sciētiam: nō tamē (ut inferius discuti-
tur) sermocinalis dicit. eo q̄ logica fm se: aut fm ali-
quā sui partē per se circa sermonem uerfēt: ut clarissi-
me doctor Sub. questione prima ante pzdicamētoz
propallauit. Sed potius instrali denoatiōne: eo q̄ di-
spatādi facultas logicę appropriata sermone uelut in-
strumēto potissimo pficit: ut inquit Egidius pmo elē-
chorum. z si nōnulli pblematica diuini Boetij senten-
tia in principio libri pzdicamētoz: z libri de iterpz-
tatione pturbati dissentire uideantur. Arist. qz ca-
thegorias esse de uocibus decem crediderūt: non ad-
uertētēz rōnem signi z signati: relatiuamq; specula-
tionem simplicem uerboz cōsonātiām ptemplantur.
¶ Quia vō ne dum diffiniēdi modus cognitionem
affert: sed etiam diuidēdi noticiā. ideo ut rōnalis di-
scipline cōdictio pfectioz. quo ad ambitum sui seu po-
tētiām dignoscat: pponam quasdā dialecticę diuisio-
nes: quarum prima talis est. q̄ logica artificialis: z nō
nālis: que nil aliud est: q̄ naturalis anime facultas: z
promptitudo discernēdi uerum a falso: z a noti cog-
nitione ad ignoti noticiām deueniēdi: diuisa est: prima
diuisiōne: in logicam ueterem z nouā. Logica eniz
uetus est cognitio eorum: que tanq̄ partes cōparant
ad ea: que in noua logica ptractant. ¶ Hanc autē bi-
partitam tradidit Arist. s. in simplicium cognitionem
que in pzdicamētoz libro cōtinet: qui simplices reruz
cōceptus discutiit. ut clarius enodauit Arist. in ultima
ante pzdicamētoz diuisiōne. Et si Sylbertus porre-
ctanus pzdicamētoz cōceptus ampliāns addiderit
librum sex principioz reducibilem ad pzdicamenta
Aristo. Et Porphirius addiderit pro utilitate ca-
pescēde simplicium discipline ylagogarum librum ut
ipse in principio sui opis attestat. z in compositoz no-
ticiām affirmationis z negationis: de qua est Arist. li-
ber perhiermenyas intitutus: quorum oium specu-
latio uetus logica appellata est: aut ut quidā rhetori-
ce psuadent: eo q̄ ab antiquis repta est: z ante aristo-
tilem z noua dicta est: qz phs eam perfecit. cuius op-
positum patet ex Alcynoi sentētia. c. 6. aut z uerius:

eo q̄ de partibus toto prioribus exquirē. nam tota
noua logica de syllogismo: z ad ipsum reducibilibus
esse iudicat. ¶ Logicam autem nouam quadriparti-
tam cōperimus. z si quartū mēbruz. s. de elēcho syllo-
forte per accidēs in diuisionem cadat ut inferius di-
cet. eo q̄ magis uideat de priuatione q̄ forma pertra-
ctare: qz vō sciētie secant quēadmodum z res: ut. 3. de
anima scribit Arist. t. 2. 38. z sciētia vna est que vni-
us est generis subiecti cum determinatis pzncipijs. teste
philosopho pmo posteriorū. t. 2. 43. ideo logicalis
noua noticiā fm diuersam sylli cōsiderationem: z ipsi
us uarietatem distinguēda est: ut scribit Egidius pri-
mo elenchorū circa pncipiū. pōt autem de syllo fie-
ri speculatio: aut quo ad ipsius formam tm: non cōcer-
nendo aliquam determinatā materiā. ut scribit Arist.
primo priorum. caplo pmo. ostēdēdo ipsius indifferē-
tiām: tam ad materiā. pbabilem: q̄ necessariām: diffi-
niendo ppositionem demonstratiuam: z dialecticām:
ut refert Jo. grāmaticus primo pzioz in sua expositi-
one. caplo pmo. z diuus Albertus in pmo priorum.
caplo. 3. z alibi pluries. z q̄ phs terminis utit in syllo-
gismoz formatione nihil z oia significātibus. ppter
solam formam indifferētem ad oēm determinatā ma-
teriam. z sic de syllo sic cōcepto tradidit nobis Arist.
librum priorū analyticorum de forma syllogistica p-
tractatē: z resolutione forme seu cōsequētiē in prin-
cipia cōsequētiē. que sunt dici de omni. z de nullo pzi-
mo priorum. c. primo. z alia ut patet in prioribus re-
solutioz. ¶ Et si alia rōne motus Jo. grāmatic⁹ cē-
suerit librum priorum analyticorū appellari. ut scribit
in plogo sue expositionis sup libro pzioz: sūmēs de-
nominationem pzioz: eo q̄ est de genere. s. syllo com-
muni. genus enim specie pzcede dere uideat ut Porphī-
rius in pzdicabilibus inquit z Arist. in post pzdicā-
mētis z analyticorum: ab ultima parte libri: que finis
habet rationem. ut habet ibi uideri. cuius opinio po-
tius rhetorica non est in probatione difficilis qz tunc
a pari liber thopicorum posset p priorum appella-
ri qz est ipsius species thopicus syllogism⁹. sed de hys
als. prima ergo z pfecta cognitio de syllogismo: quo
ad ipsius formam z illationem in prioribus analyti-
cis consita est. z logica noua dicta est: eo q̄ de toto p-
hibetur. Syllogismus enim totius habet rationē re-
spectu terminorum: z propositionuz: z huiusmodi no-
ticia utiq; sciētie rationem retinet. eo q̄ de syllogis-
mo fm se passiones demonstrantur per ipsius diffini-
tionem assignatam a philosopho primo priorum. ca-
pitulo primo. ut Albertus primo priorum cōfirmat:
z in questionis rōnibus oppositis satis notuit. ¶ Se-
cundo vō si fiat de syllogismo cōsideratio: quo ad ipsi-
us materiām determinatam contrahentem formam
syllogisticam. tunc contingit syllogismi noticiām tri-
pliciter uariari. aut enim quo ad materiām necessari-
am considerat: z sic est liber posteriorum analytico-
rum. qui est de posteriori resolutione. ut inquit Aue-
rois: z Albertus in primo priorum z primo postero-
rum capitulo primo: z alibi sepe. dicitur enim de po-
steriori resolutione. qz in eo agitur de resolutione cō-
sequenti in sua principiā. quod ad materiām pertine-
re uideat. ut scribit philosophus in primo postero-
rum. t. 2. 5. diffiniens demonstratiōnem. q̄ est syllogis-
mus sciēntialis ex primis ueris z immediatis priorib-
us: z notioribus causis procedens. qz tamen materi-
am per analogiam ad formā cognoscimus pmo phi-

ficorum. t. 2. 69. et forma prior est perfectione materia ut philosophus inquit primo phisicorum. t. 2. 81. et 7. diuine philosophic. t. 2. 53. ideo preposuit philosophus ordine scientiali librum priorum posterioribus analyticis. Subiunxit autem immediate librum posteriorum propter materie perfectionem: nam iustum est optimam formam in perfecto subiecto conseruari. ut clarissimus Albertus primo posteriorum opinat ex Arist. intentione. 2. de anima. q. actus actiuorum sunt in patiente disposito. non sic autem in materia dialectica est tanta perfectio. ut primo thopicorum caplo primo confirmat Albertus. asserens q. syllogismus dialecticus diminuit a consequentis necessitate: non tamen consequentie. ¶ Quodam rudes consequens et consequentiam confundant non ponentes differentiam inter ea que diuersantur: eo q. dialecticus interrogat utraq. partem contradictionis. ut scribit Arist. primo posteriorum. t. 2. 27. et primo priorum: et thopicorum capitulo primo. et alibi sepe: et Alexander aphrodiseus et Jo. grammaticus in suis expositionibus in primo priorum capitulo primo.

Sed quidam subtiliter litigat q. liber thopicorum debet preponi libro posteriorum. tum q. inuentio videt iudicium et resolutionem precedere: quum nihil preter inuentum resoluitur: aut iudicet: tum q. probabile videt comunius necessaria propositione que demonstrationis est principium posteriorum primo. t. 2. 17. nam omnis propositio necessaria videt aut omnibus: aut pluribus: aut sapientibus: et his aut pluribus: aut omnibus: aut maxime notis. hoc autem est probabilis diffinitio. ut scribit Arist. primo thopicorum. caplo primo et 8. Cetera autem sunt cognita faciliora teste philosopho primo phisicorum textu. 2. 3. et 4. ideo merito preponenda videtur probabilia necessarijs. ¶ Prima vero difficultas ex Alberti primo priorum caplo primo. clarissima sententia dissoluit: q. etsi inuentio quo ad nos ab imperfecto ad perfectius procedentes iudicium precedere videat. tamen quo ad naturam iudicium preponit. et in ordine perfecte: et a priori. procedendo: et ut subternitur forme syllogistic. quemadmodum et si accidentia prius concipiant a nobis q. substantia. ut scribit philosophus primo de anima. t. 2. 11. q. accidentia maximam partem conferunt ad substantiam cognoscendam. et si de proprijs accidentibus uerificet: non tamen in scientia metaphisica a priori et perfecte procedere accidentis substantie preponit. sed potius ipsa substantia speculationi prius subicit q. accidens: sic est dicendum ad propositum. q. ordine doctrine perfecte philosophus procedens preposuit formam syllogisticam in prioribus analyticis eo q. ut dictum est: materie cognitio presupponit formam: preposuit autem materiam necessariam probabilis: propter debite necessitatis connexionem: nam in syllogismo simpliciter est illationis necessitas: in demonstratiuo autem inferentis et illati: et ideo ex huiusmodi forma et materia demonstratio constituta est discursus maxime necessarius duplici necessitate tam consequentie q. consequentis. Apparet igitur per me dubitationis ultimata resolutio et Alberti responsio dilucidata. ¶ Secunda vero difficultas clarissime dissoluit ex Arist. sententia primo thopicorum caplo 9. et diuini Alberti primo thopicorum tractatu. 3. capulo primo. inquit enim probabile de se non habet necessariam causam consequentie uel inferentie. sed causam

sue consequentie contingit a respondente uenari. et eodem tractatu caplo. 3. Albertus exponens Arist. probabile dialecticum in quantum dialecticum remouet a necessitate cause et euentie. q. tunc nulla esset inter thopicum syllogismum et demonstratiuum differentia. et ideo non videt probabile (ut est proprie dialecticum) comunius necessaria propositione: sed disperatum: nam tunc dialecticus (ut dialecticus) quomodo interrogabit utraq. partem contradictionis: ut scribit philosophus primo posteriorum. t. 2. 27. et Auerois primo priorum. cometo primo. non enim videtur nisi ut sophista. nam alteram partem syllogisabit ex falsis: q. necessarium est semper in actu ex Arist. intentione. 2. per thermenyas. c. de modalibus. ut patet speculati.

Est autem attentione dignum q. et si syllogismus in materia contractus necessaria consideret: non tamen amittit rationem subiecti scibilis. immo noticia de demonstratiuo syllogismo acquisita potissimam scientiaz nuncupare decet. ut patet ex Arist. processu in posterioribus analyticis ostendit de demonstratione multas passiones. nec aliquis nisi cauillando satebit Arist. demonstrandi noticia tradere in libro posteriorum. et nihil de demonstratione demonstratiue concludere ut quidam communes asseruerant: quare huiusmodi demonstrationis cognitio nem scibilem fore noticia iudicandum est. ¶ Tercio vero si conceptus fuerit syllogismus in pbabili materia: et contingenti. tunc occurrit hoc speculanti liber thopicorum Arist. in quo de probabilibus et reductibilibus ad probabile pertractat. Cuius subiectum primum est syllogismus dialecticus: ut scribit Arist. thopicorum primo caplo primo. de quo per ipsius sufficientem rationem ab Arist. traditam thopicorum primo caplo primo passiones demonstrant. huiusmodi cognitio scientia nuncupatur. et si probabilium usus aggeneret opinionem ut censuit doctor Sub. questione prima vniuersalium. et Albertus caplo. 2. per dicabilius. Aueroisq. primo phisicorum. cometo. 35. ¶ Quarto vero si in materia apparet syllogismus concipiat complectitur hanc speculationem liber elenchorum Arist. in quo de syllogismi obliquitate pertractat. cuius consideratio fere per accidens propter forme priuatione ad logicum pertinet. q. tamen eiusdem est rectum et obliquum considerare. primo thopicorum caplo. 8. ideo subiugendus est syllogismus sophisticus. cuius cognitio opposita est dialectico negotio. ut inquit Albertus primo thopicorum caplo. 3. et 4. et primo elenchorum caplo. 2. et si sit aliquis paralogismus uerus syllogismus quo ad formam. ut scribit philosophus primo thopicorum caplo primo. ¶ Nunquid autem sophisticus syllogismi cognitio scientia nuncupetur. non est speculanti nosce difficile ut clare doctor Sub. questione prima elenchorum. et Albertus primo elenchorum. confirmant opinantes elenchori esse scientiam: quemadmodum et de ceteris scientiarum subiectis: quum per ipsius diffinitionem passiones de ipso demonstratiue syllogiscentur. et per ipsum ueluti deceptionis instrumentum cognitio derelicta scientie rationem excludat. ¶ Est autem attentione dignum q. et si rationalis disciplina que noua iudicatur penes ipsa subiecta sit quadripartita: in generali tamen syllogistica noticia dicitur a peripateticis bipartita in inuentiuam scilicet et iudicatuam seu resolutiuam. per resolutiuam autem uoluerit noticia priorum: et posteriorum: analyticorum

probabilis

primus supra diximus
ne forte: et materie ne
oponant sunt cognitio
tractam ab Aristoteli
nihilis. primo posteri
do et diuisio clarissima
nobis tradit: in omni
idem logice diuisione
tionis per dicabiliu
gere uoluit. cum accu
logismus: et attributa
ostendit. Albertus
tione auicene: et alphas
no opinatus. q. ex que
se noto ad ignoti cog
pletum de quo querit
quo uerum uel falsum
quid non nisi diffinitio
dicimus sit in co
instrumentis. teste ph
plecorum uo noticia r
tione comparatur. et c
ca. huius alphas: hui
sicut diffinitio in q
p. quibus quidam v
rationem in qua
tur: et qualiter per arg
clationis ueritas: uel f
tionis forma: et materi
nam autem partes ref
uente: quemadmodu
his locis inquit hanc
qui diffinitionis arte
re. Albertus non
tate. Albertus respon
et in 6. thopicorum.
plentiam inquit Al
tionis terminari. qu
finitio: uel non: ut ibi
diffinitio differere in
re reponatur. nec. 7. di
dicit Aristoteli. quia phi
diffinitionis ueritate. et
uente. et que sunt sub
denti textu comenti.
non autem docet que
dicit quomodo et qual
querentem quid res est
repondeatur: non doc
ponit q. ad primum p
ur. Et quibus infert. et
et ad nos hactenus n
huldam regulis nitatur
ut patet ibi speculanti:
lucis nobis artes et
no diuine philosophic
ad presens pretermit
que partem diuisit Al
tari clarissimis logice
mus: et quibus patet
uicimus a peripatetic
Superest au
quid in sciendi modus

rum: ut supra diximus. in quibus agitur de resolutione forme: et materie necessarie: per inventivam autem opinari sunt cognitionem in lib^o thopicorum: et elenchorum traditam ab Aristotele. ut notat lynconiensis et The mistius. primo posteriorum. ex quibus colligitur ordo et divisio clarissima rationalis discipline ab Aristotele nobis tradite in omnibus dialectice libris. quam quidem logicę divisionem doctor Subtilis in tertia questione predicabilium brevissima sententia subintelligere voluit. dum accuratissime protulit. quod penes syllogismum: et attributa illi: patet ordo totius logicę: atque divisio: licet Albertus in predicabilibus. c. 5. ex intentione avicene: et alpharabij logicę divisiones aliter fuerit opinatus. quod ex quo logica est noticia deveniendi de noto ad ignoti cognitionem: ignotum autem est incomplexum de quo queritur quid est: aut complexum: de quo verum vel falsum queritur: Incomplexi autem cognitio non nisi diffinitione investigatur. quum diffinitio: ut diximus sit incomplexi notificandi potissimum instrumentum. teste philosopho. 6. thopicorum. c. 2. Lectorum vero noticia ratiocinatione: vel argumentatione comparatur. ex quibus dicunt avicena in logica sua: et alpharabius duas esse logicę partes: alteram scilicet diffiniendi. in qua traduntur diffiniendi principia: quibus quiditas uniuscuiusque notificetur. Alteram vero ratiocinandi in qua discurrēdi principia dilucidantur. et qualiter per argumentationem probetur enunciationis veritas: vel falsitas. et innotescat argumentationis forma: et materia: et ratiocinationis cautelle. Primam autem partem refert avicena ad arabes non peruenisse: quemadmodum et philosophus in pluribus locis inquit hanc fuisse causam erroris antiquis quia diffinitionis artem ignoraverunt. Hanc etiam partem refert Albertus non tradidisse Aristotelem. nobis. et constat Albertus responsiones dicentium diffinitionis artem in 6. thopicorum. aut in 7. diuine philosophię compleri: nam inquit Albertus non est idem problema diffinitionis terminari. quantum ad id utrum insit: ut diffinitio: uel non: ut ibi discussit philosophus. et artem diffiniendi differere inuestigando quid in diffinitione reponatur. nec. 7. diuine speculationis artem tradidit Aristotelem. quia philosophus ibi determinauit de diffinitionis unitate. et a quo summitur diffinitionis unitas. et que sint substantię diffinitio: et quid accidentium textu comenti. 4. 0. 4. 1. et. 4. 2. et in sequentibus: non autem docet que sint in diffinitione accipienda: et quomodo et qualiter diffiniendo ad questionem querentem quid res est per essentiam: aut quiditate. respondeatur: non docet Aristotelem. quia hoc ad logicum potius quam ad primum philosophum pertinere videtur. Ex quibus infert Albertus hanc dialecticę partem ad nos hactenus non peruenisse: 13 Albertus qui busdam regulis nitatur diffinitionis artem tradere: ut patet ibi speculanti: quas et nunquid Aristotelem. in dialecticis nobis artem tradiderit diffinitionis: aut septimo diuine philosophię uel secundo posteriorum. t. 2. 17. ad presens pretermittimus. C. Secundam vero logicę partem diuisit Albertus et solertissimi peripatetici clarissimis logicę diuisionibus ueluti supradiximus: ex quibus patet quid per rationalem disciplinam audiamus a peripateticis logicem appellatam.

Superest autem de reliquis pertractare simplicibus: scilicet quid sit sciendi modus et instrumentum: quid scientia:

et quid demonstratio. et quid conclusio demonstratiue syllogizata: quorum cognitio maximam affert speculationibus utilitatem.

Quantum autem ad primum quid sit sciendi modus et instrumentum est notandum. quod quum anima rationalis per comparationem ad disciplinas capescendas sit tanquam tabula rasa in qua nihil est depictum: sed se habet ad intelligibile quemadmodum sensus ad sensibilia ut scribit Aristotelem. tertio de anima. t. 2. 3. et 14. et Albertus primo diuine philosophię. c. 5. propter quam priuationem inest naturale rationalibus desiderium ad capescendas disciplinas contra platonem ponentem speculationes: atque scientias omnes practicas: et speculationes anime concreatas: deperditas atque inde propter corporis unionem. ut ex platonis sententia colligitur in timo. cuius controuersia clarius apparet posteriorum primo. t. 2. primi et 3. Secundum omnes fere peripateticos. et si sint in anima quedam seminarie rationes: ad speculationis adeptionem. ut inquit diuus Albertus posteriorum primo et Aristotelem. secundo posteriorum in fine: et Lynconiensis ibidem. Sunt enim principia fere menti connaturalia. prout statim notis terminis intellectus ipsius assentit. ut philosophus inquit primo posteriorum. t. 2. 6. propter quod inquit Auerrois 2° diuine speculationis. 2° principio. principia sunt apud intellectum sicut locus sanus que nullus ignorat: ideo si potentia intellectualis alicuius intelligibilis cognitionem perscrutat: necesse est (ut inquit Jo. grammaticus in primo priorum) quod aut de ignoto ad ignotum perueniat: aut de ignoto ad notum: aut de noto ad notum: aut de noto ad ignotum: tribus enim primis modis assignatis: videtur impossibilis cognitionis acquisitio: quarto tantummodo paritur omnis intellectualis noticia. ut in primo priorum et posteriorum. c. 21 mo et secundo et alibi sepe declarat Albertus et omnes fere peripatetici. C. Si igitur de noti cognitione ad ignoti noticiam deuenitur. necessarius est aliquis modus. quo pariatur cognitio. cuiuslibet enim forme est aliquis modus adeptioni necessarius. ut patet in naturalibus: quot igitur modis contingit aliquod ignotum certificari. tot sciendi modi comperientur. quia vero in generali tripliciter contingit obiectum ignorare: ut inquit Albertus in predicamentis. et Boetius ibidem. et in libro de uisionibus. contingit etiam tres sciendi modos assignare generales. quod etiam ratione clarissima demonstramus. aut enim ignoratur incomplexum: aut complexum. Si enim queritur incomplexi cognitio: hoc ut inquit Boetius in de syllogismo categorico. et Albertus primo thopicorum. et doctor subtilis in electis dupliciter contingit. aut enim obiectum est ignotum quo ad ipsius essentiam et quiditatem: aut quo ad ipsius potentiam: et indifferentiam. Si enim quo ad ipsius essentiam ignorat tunc necessarius est diffiniendi modus uelut potissimum instrumentum ut scribit Auerrois. 7. diuine speculationis. 2. 42. qui diffinitio dicitur. qua notificet uniuscuiusque essentiam. ut scribit Aristotelem. primo thopicorum. c. 4. et 6. thopicorum. c. 2. et Albertus primo thopicorum. tractatu. 2. c. 2. Si vero querit incomplexi noticia quo ad ipsius potentiam tunc diuidendi modus appropriat: ut inquit diuus Boetius in libro diuisionum. 7. in de syllo categorico. nec pluribus modis contingit incomplexa cognoscere. Si vero complexi querit cognitio: an alicui uerius insit: uel non insit predicatum tunc ratiocinatio: et discurrēdi modus erit necessarius.

Ex quibus apparet tres tantummodo sciendi modos fore in generali. quorum primus definitio dicitur: secundus autem diuisio: tertius vero discursus a noto ad ignotum ab Aristotele. primo priorum 2.2. quadripartitus. scilicet in syllogisticum: inductiuum: entimematicum: et exemplarem.

Est autem aduertendum: quod definitio: et noticia diffinitionis: et cognitio per diffinitionem acquisita: sic etiam de diuisione dicitur: et discursus: maxime differunt. Diffinitio enim ut formaliter summitur est conceptus rationis ab intellectus operatione causatus: denominatiuus fundamenti cogniti. ut inquit doctor subtilis questione 9. 2. 14. predicabiliu. ut animal rationale est hominis diffinitio. hoc enim (quod dicitur diffinitio) est terminus intentionis secundum significans conceptus rationis. et est modus intelligendi fundamenti cogniti cui applicatur: nam secundum intentiones fundamentis applicate sunt tantummodo modi intelligendi subiectorum: ut accuratissime patet in doctrina doctoris subtilis predicabiliu 2. predicamentorum: et in expositione accuratissima doctoris celeberrimi Mauricij super predicabiliu doct. subtilis. **Cognitio autem** diffinitionis est noticia talis conceptus a ratione causati uelut obiecti: de quo patitur. **Cognitio vero** derelicta per diffinitionem est noticia quam habemus de aliquo diffinito sub sua diffinitione: ut quod homo est animal rationale. ex quibus patet illa non esse eadem: ne quisquam in plures labatur errores. sic non est idem discursus: cognitio discursus et noticia per discursum derelicta. Primum et secundum patet: quia obiectum et noticia distinguuntur: ut inquit Aristoteles 2. 3o. gram. primo priorum et primo posteriorum. 2. 5. meth. 2. 20. Tertium patet quia cognitio quod homo est rationale: neque est discursus: neque est cognitio discursus: ut obiecti: sed sit ipsius: ut instrumenti: quod ut clarius innotescat. **Est aduertendum** quod alio diffinimus et alio diffinire cognoscimus: diffinimus enim diffinitione tantummodo et instrumento: sed diffinire scimus per diffinitionis noticiam. et hoc est quod multos latet phantes: nam si dicatur ydote nescienti quid sit diffinitio. hominem diffinias: silentio pertransibit. quia nec habet diffinitionem: neque diffinitionis noticiam: instructus autem diffinitionis arte citius diffiniet. quod contingit propter diffinitionis cognitionem: ut scribit Albertus. 6. thopicorum directiuam rationis: est igitur diffinitio et diffinitionis noticia modus sciendi: diffinitio enim est rationis instrumentum. quo uniuscuiusque noscimus quid sit: diffinitionis vero noticia est habitus rationem dirigens. qua diffinire scimus unumquodque diffinibile: et diffinitionem applicare diffinito: idem de diuisione et discursu dicat. et notetur iste subtilissimus passus pluribus fere philosophantibus ignotus. patet igitur quid sit sciendi modus et instrumentum. **Est autem** attentione dignum quod instrumenti nomen metaphorice designatur intellectualibus per habitudinem ad artificialia uel naturalia. eo quod sicut carpentarius in realis artificiatu constructione securi utitur ad operis finem consequendum. ita et intellectus huiusmodi modis utitur intelligendi. quibus ueluti rationis instrumentis in incogniti noticiam deuenit. ut diuinus Boetius in de syllogismo cathegorico propallauit. et Albertus primo posteriorum. propter hec igitur modum sciendi logicem pipatetici uoluerunt. ut Aristoteles. secundo prime philosophie

2. 15. proposuit. et ibi Auerois exposuit logicam. quibus ipsa (ut articulo secundo discutietur) de rationis conceptibus acquiratur. qui et modi intelligendi omnes appellentur. quorum usitatione et obiectis actuali applicatione logicam utentem uoluit doctor. Subtilis: et Albertus in predicabilibus: et Auerois primo philosophorum. 2. 35. sed de his inferius.

Quid autem per scientiam audiamus est notandum quod equiuocorum cognitio determinatum sensum atque diuisionem requirit. ut primo elenchorum et secundo declarat Aristoteles. c. de equiuocationis multiplicitate: ideo ut refert lynconiensis primo posteriorum. c. primo scientiam quadripartitam comperimus. primo enim modo scientiam uoluit lynconiensis cuiuslibet intelligibilis noticiam siue necessariam aut contingentem. et hoc aut raro: aut ut in pluribus: complexorum: uel incomplexorum. **Secundo autem** modo scientiam uoluit esse cognitionem obiecti necessariam aut contingentem: ut in pluribus. **Tertio autem** modo uoluit scientiam fore tantummodo necessarium cognitionem. quemadmodum principia sciri uoluit Aristoteles. primo posteriorum. t. 2. 5. de certitudine atque maiori principiorum euidencia. **Quarto denique** modo scientiam uoluit esse cognitionem. ut inquit doctor Subtilis primo sententiarum in prologo questione. 3. certam absque deceptione: quia ita non esset scientia: sed deceptio et absque formidine oppositi: quia si non ita esset opinio: ut inquit philosophus primo posteriorum. t. 2. 4. 4. de obiecto necessario causatam a causa euidente intellectui: quia scire est rem per causam cognoscere: et quoniam illius est causa primo posteriorum. t. 2. 5. applicata ad cognitum per discursum syllogisticum. quia scire ut scribit Aristoteles. loco allegato. primo posteriorum est per demonstrationem intelligere: sed philosophus primo posteriorum. t. 2. 30. et Auerois primo philosophorum. 2. primo. scientiam bipartitam tradiderunt: scilicet perfectam que est per causam. et imperfectam que est sine causa: sed potius a signo: uel per effectum appellatur cognitio. De prima autem sermonem facimus ad presens. ut mox declarabimus: quibus uisus dicimus: quod hoc in loco per scientiam non audimus noticiam primo nec secundo nec tertio modo sumptam. sed tantummodo quarto modo: dum quesitus est. nunquid rationalis disciplina sit huiusmodi cognitio scientialis.

Nostis autem in prioribus discussimus quid in prioribus discussimus quid per rationalem disciplinam audiendum sit. nec non quid per sciendi modum atque instrumentum. et quid sit habitus scientialis: superest ad presens determinare de eo a quo reliqua dependere uidentur. et cuius in dialecticis noticia magis appetitur. scilicet demonstratione syllogistica: et demonstrata conclusionem. ut inquit Aristoteles. primo priorum capitulo primo 2. 5. quod intentio syllogistica est propter demonstrationis indaginem: et demonstratiuam disciplinam: his equidem ignoratis scientificam cognitionem rationem nullus agnosceret: quia uero de demonstratione difficillimum est perscrutari quid ipsa sit: et qualiter ex necessariis principijs: et immediatis procedat: et quid in ipsa pro medio sit assumendum ex clarioribus dicitur Aristoteles. circa quod sapientes plurimum laborauerunt nunquid passio: aut subiecti quiditas sit demonstrationis medium uel aggregatum: ideo in horum subtili perscrutatione sic procedam. primo quid sit demonstratio disersa: et terminos in diffinitione positos ab Ari-

Prinus
... primo post... cog...
... ueritas: et imed...
... de medio dem...
... fundit...
... ueritatis nos...
... primo arti...
... terminatur.
... per dem...
Quantum
... demonstr...
... inquit Al...
... Auerois. 2. 3...
... pluribus...
... 2. 30. et in...
... affirmatiuam...
... ad impossi...
... demonstrati...
... diffinitio: ut in...
... diffinitio...
... forma ne...
... demonstratio est syl...
... forma leg...
... 2. 6. C. 2...
... diffinitio...
... primis: ue...
... conclusio...
... rationis rone si...
... aduertendu maic...
... scilicet ba...
... discursum syl...
... loco p...
... incogniti...
... esse con...
... q. p. 1...
... sunt pnci...
... ad inher...
... est dem...
... posterior...
... ueritas...
... debent en...
... scribit r...
... est res per car...
... p...
... 2. 5. 2. 23...
... eodem eni...
... autem...
... interrogat...
... ueritatis fal...
... uoluit Arist...
... et ueritas...
... primo posteri...
... contin...
... Albertus primo th...
... diffinitio...
... dicitur u...
... autem...
... dispositionem cor...

sto. primo poste. cognitu difficilis aperiā. s. quid per p̄mū: z ueruz: z immediatū: z prius: z notius: z conclusiois causas uoluerit Aristo. ¶ Postremo v̄o difficillimū de medio demōstrationis annectā negocium discussione pfundissimū. cuius noticiā rationalis idagatores ueritatis nosce potissimuz peroptat: quibus uisus: primus articulus de simpliciu noticia deo duce terminabitur.

Quantum Quid per demonstrationem uoluerit Aristo. igit ad p̄mum quid per demonstrationē audiamus. est attentio ne dignū. q̄ demonstratiuus syllogismus necessariam mām cōcernit. ut inquit Albertus p̄rio posteriorū z p̄rio priorū. z Auerois. 2. 5. demōstrationē autē in generali diuisit p̄hs plurib⁹ diuisiōib⁹. s. quia: p̄pter quid. p̄o posteriorū. t. 2. 30. z in demōstrationē ulem: z particularem: z affirmatiuam: z negatiuam: z in ostēsiuam: z in ducētē ad impossibile. p̄o posteriorū. t. 2. 39. z. 40. z. 41. demōstrationē autē ostēsiuam z p̄pter qd̄ duplici diffinitione: ut inquit themistius: z lynconiensis z Albertus diffiniuit Arist. p̄o quippe formali diffinitione eo q̄ forma notioz est mā. p̄o phicoz. t. 2. 69. q̄ demōstratio est syllogismus scientificus uel faciens scire. eo q̄ finis z forma sepius coinciderē solēt: ut scribit Arist. scōo phicoz. t. 2. 81. z Auer. 2. de anima. 2. 37. z. 12. meth. 2. 6. ¶ Scōo autē demōstrationem diffiniuit Arist. diffinitione māli. q̄ demōstratio est syllogismus ex p̄mis: ueris: z immediatis: p̄oribus: z notioribus causis conclusionis. ¶ Qualiter autē in demōstrationis rōne summat p̄mū: z ueruz: z reliqua. Est aduertendū maioris gratia discipline q̄ scientia est habitus scibilis habentis causas propriā applicatam ad discursum syllogisticū: ut inquit Arist. p̄o posteriorū loco p̄allegato. si igit de notū cognitione deuenitur ad incogniti noticiā necesse est demōstrationis p̄missas esse conclusionē scibili p̄us notas teste p̄ho p̄o post. 2. q̄ p̄ ignotū nihil scit. huiuscemodi autē p̄missē q̄ sunt p̄ncipia: quibus conclusionē cognoscimus. quo ad inherentiā p̄dicatū ad subiectū: q̄ solius inherētis est demōstratio: non autē substantiē. ut inquit Arist. 2. posteriorū. z lynconiensis. t. 2. 2. z. 7. debent esse p̄mē uerē z immediatē p̄ores z notiores cāg cōclusiōis. debent enī esse causē nedū cognitiōis: sed rei scite. ut scribit themistius p̄mo posteriorū cap. 4. q̄ scire est rez per cām cognoscere. p̄mē autē dicunt eo q̄ p̄prietate cālitatis. ut scribit p̄hs p̄mo posteriorū. t. 2. 5. z. 23. z Themistius: aliq̄z peripatetici. p̄o eodem enī habetur p̄mum: z p̄prium p̄ncipium: dicunt autē uerē. eo q̄ z si ex falsis possit uerum syllogizari: ut scribit Arist. z Auerois 2. priorū caplo scōo. z p̄mo posteriorū. t. 2. 5. z. 17. nō tamē demōstrari. eo q̄ demōstratio necessariā requirit mām. cuius est determinatam causāz assignare. nam demōstratoz nō interrogat p̄mo posteriorū. t. 2. 27. q̄ ergo nullius ueritatis falsuz est causa. eo q̄ falsuz nihil est. ideo uoluit Arist. p̄mo posteriorū demōstrationēz esse ex ueris. ut etiā subtilissima sentētia scribit Themistius p̄mo posteriorū caplo. 4. q̄ si demōstratio foret ex falsis: contingeret opinari esse quod non est. z Albertus p̄mo thoptcorū tractatu p̄mo. opinatus est subtilissime p̄missas esse ueras: triplici ueritate. p̄mo enīz dicuntur uerē: q̄ nihil falsitatis habent ad mixtum. scōo autem dicuntur uerē: q̄ ueraz syllogismi dispositionem complectunt. Tercio v̄o modo di-

cuntur uerē: q̄ ueram conclusionis causalitatē denotare uidentur. ¶ Nec est obijciendum de demōstratione oucente ad impossibile. ut scribit Aristo. p̄mo posteriorū. t. 2. 41. cuius est altera p̄missarum falsa. nam ut inquit Albertus z lynconiensis p̄mo posteriorū tractatu scōo. non quācūq̄ demōstrationem complexus est Aristo. diffinitione p̄assignata. sed tm̄ demōstrationem cathegoricam: ostēsiuā z p̄opter quid: ut Egidius: z appolinar. p̄mo posteriorū declarant. z inquit appolinar in suis questionibus questione. 10. super p̄mo posteriorū tm̄ potissimam diffiniuit Aristo. demōstrationem. cui consentit Albertus p̄mo posteriorū tractatu scōo. q̄ sicut scire potissimum diffiniuit Aristo. ita z potissimam demōstrationem. Dicuntur autem causē immediatē uel p̄missē immediatē: q̄ sunt indemonstrabiles: ut scribit Auerois p̄mo posteriorū. 2. 5.

Est autem attentione dignum q̄ p̄mū z immediatum in diffinitione demōstratiōis sunt cognitu difficillima: qualiter inter se distinguantur: z non superfluat alterum ipsorum: de quibus q̄plures phantes diuersa senserūt. Sanctus enī Thomas in p̄mo posteriorū opinatur primas dici p̄missas per habitudinem ad alias propositiones q̄ per eas probantur: z immediatas per carentiam mediū demōstratis. ut colligitur ex sententia Arist. p̄mo posteriorū. t. 2. 23. de demōstratione b̄risto nis. ubi scribit p̄hs q̄ nō ex quibuscūq̄ p̄mis oportet facere demōstrationem. sed ex conclusioni p̄ximis z ex p̄hi sententia p̄mo posteriorū. t. 2. 5. in probatione partium diffinitionis demōstrationis. q̄ debent immediata sumi: ubi subtilissime scribit p̄hs: ex p̄mis quidem z immediatis uel indemonstrabilibus oportet esse demōstrationem. q̄ non sciet non habens demōstrationem ipsorum quorum est habere demōstrationem. cuius sn̄a uidet improbanda ex uerbis Auerois: z Themistij p̄mo posteriorū: qui uolunt accipere p̄mū per habitudinē ad p̄ora: z non ad propositiones pb̄das. scribit enī Auerois (z ali quatenus cōueniat cū ipso) p̄mo post. 2. 5. q̄ p̄ immediatas q̄dē uult Arist. p̄pones medio carētes: z primas (in q̄t hęc uerba) opz ut sint p̄pones uerē: z p̄rie nō notē per mediū terminum: huius etiā sententię consentit Themistius p̄rio post. 2. c. 4. dū sic inquit. si v̄o aliqua oino demōstratiōe nō egēt. sed p̄ se pbabilia manifesta ue sūt: hęc p̄ z sūma intelligentē necesse est. ex quorū uerbis uidet difficile nosce qualiter p̄mū z immediatū differat. z in p̄mis aliquatit̄ deuiat Auer. a sancto Thoma: q̄ ex auerois z themistij sententia minime differre uidentur p̄mum z immediatuz: licet Egidius: z Appolinar. p̄rio posteriorū. in expositione. z in questione. 10. scribat p̄mū z immediatum non differre uident: nisi ratione quadā. s. p̄mē dicunt. q̄ nō habent aliquod prius. Dicunt autē immediatē: q̄ nō habent mediū per quod probari possunt. ¶ Sed contra dubitat: q̄ nō uidet diuersa ratio ex uerbis appolinaris: sed eadē. nā eadēz ratione dicunt p̄mē z immediatē: nā si nō habent mediuz per quod possint probari. nō habēt aliquod prius. z si non habent aliquod prius. non habent mediū probatiuum. Ecce q̄ nec ratione distingui dicunt. sed sola uerborū uarietate cū eadē rei significatiōe. ¶ Nonnullis autē nouis phantibus uisuz est. z satis apparent. cū quibus uidet aliquatenus cōuenire Egidius p̄mo posteriorū.

rū de principio immediato. q̄ p̄mūz refert ad p̄nci-
 p̄ia v̄tualiter igredientia demonstratiōe. sicut sunt di-
 gnitates quas p̄hs maximas z p̄mas appellat p̄mo
 posteriorū. t. 2. 5. z. 23. nā p̄mū dicit per negationez
 anterioris. ut asserūt Auerois z The. p̄ posteriorū.
 quū aut p̄ncipia formalit̄ igredientia demonstratiō-
 nē habeāt dignitates p̄ores. ideo p̄mē nō appellant
 sed t̄m dignitates: immediatum autē ad p̄ncipia in-
 trinseca demonstratiōis comparāt. ut refert appoli-
 nar. in expositiōe sup p̄mo posteriorū. ¶ Sed ipsoz
 opinio destruit̄ ex p̄hi sentētia p̄ posteriorū. t. 2. 5. z
 23. nā dicit p̄hs q̄ idē est p̄mū z p̄p̄iū p̄ncipiū: con-
 stat autem q̄ dignitates nō sunt propria p̄ncipia: nec
 formaliter demonstratiōes igredientia. z. t. 2. 23. re-
 probat Arist. rationez b̄risonis non arguentis ex p̄i-
 mis: l̄z assumpserat cōmunem animi cōceptionez: ex
 quibus apparet nō referrī p̄mū ad dignitates: uel
 cōmunes animi conceptiones. contra quos apparet
 etiam Themistij z Auerois z Lynconielis sentētia.
 pro eodem habentes p̄mū: z immediatū p̄ncipium.
 ut paulo ante diximus.

Est autem attentione dignū pro istius diffi-
 cillime dubitatiōis resolutione. q̄
 Albertus profundissimus rerū speculatoz. p̄mo pos-
 teriorum tractatu. 2. subtili speculatione opiat̄ est. q̄
 eidem p̄ncipio p̄mitatis ratio: z imediationis cō-
 uenit: ob aliam tamē z aliā rei conceptibilis formalit̄
 tatē: scribit enī Albertus q̄ p̄ncipiū duas videt̄ iclu-
 dere rationes: alterā quidem q̄ p̄ncipiat. Alteram
 v̄o quia virtutē z influentiam supra causatum retinet
 p̄ncipiandi. p̄mo autē modo si fuerit p̄ncipiū cō-
 sideratum: q̄ p̄ncipiū ratio videt̄ in prioritate consi-
 stere: ut scribit arist. 5. meth. t. 2. p̄mi. cui accidit om-
 nino habere aliquid prius: inquit p̄ncipiat. q̄ tūc
 omne p̄ncipiū haberet aliquid prius. quod videt̄ im-
 possibile ex sentētia Arist. 2. diuine p̄hi. t. 2. 5. nā in
 essentialiter ordinatis nō est possibilis p̄cessus in infi-
 nitū: sic conuenit p̄ncipio esse p̄mū z uerum. z ime-
 diationis ratio subsequit̄: nā ex quo p̄ncipiū causat̄:
 illud est in esse uero. aliter nullā causandi virtutē reti-
 neret. si v̄o id sub subsequenti ratione consideretur:
 scilicet ut supra causatū influit virtutē. qua r̄tonabi-
 liter inferatur: nedū in cognoscēdo: sed in essendo. ut
 scribit Themistius p̄ posteriorū. cap. 4. z. 17. ime-
 diatū appellauit Albertus. eo q̄ est adeo proximum
 effectui ut in ipm z effectū nulla potior fuerit inter-
 posita causa per quā causat̄ z probari possit effectus
 ille scibilis. quē admodū si risibile de homine demō-
 stratum fuerit per disciplinabile non erit hac ratione
 p̄ncipiū immediatū: non sic autē de aiāi rationali in
 genere causē formalis: q̄ est adequatū p̄ncipiū vir-
 tualiter z ultimate continens talez effectum scibilez.
 dico autē in genere causē formalis: q̄ causē sunt sibi
 iuicē causē teste p̄ho. 2. p̄hisorū z 2. posteriorū. t. 2. 11.
 z. 12. imo demonstratio per causam finalem videt̄ sim-
 pliciter ex indemonstrabilibus. contra ergo subiecti
 formalitas non est medium potissimum demōstrādē
 passionis: q̄ finis est cā extrinseca. R̄sionem quere
 ab Aueroi. 12. meth. 2. 6. z hic est subtilissimus pas-
 sus phantū. z iquit Albertus q̄ hic videt̄ clarissimū
 z uerus Arist. intellectus. l̄z Albertus aliquantuluz
 cap. sequenti videat̄ etiaz sequi cōmunē opionē. ut in
 solutione dubitationū differet̄. Hāc t̄m puto ueriorē
 p̄hi sniam: ut colligit̄ ex subtilissima p̄hi anotatione p̄

posteriorū. t. 2. 11. ubi ostēdit demōstratiōis utilitatē p̄-
 missarū per triplicē cōditionez. s. vniuersalem: perfei-
 cam: z adequatam.

Sed pro maiori dictoz cognitōe tribus dia-
 lecticis rōnibus. opponit̄. q̄bus ostē-
 dit̄ p̄mū z immediatū nō sic dici. p̄mo q̄ ex Auerois
 z Themistij snia nō dicit̄ sic p̄mū z immediatū. ut su-
 pra notatū est. ut Egidius z Lynconielis p̄firmant
 p̄ posteriorū. nā p̄mū z immediatū dicit̄ per negatio-
 nē mediū demōstrantis. sed videt̄ Albertus Aueroi
 atq̄ Themistio contradicere. ¶ Secūdo ostēdit̄ q̄
 inquit p̄ncipiū p̄ncipiat hēt p̄ncipiū prius. nā de
 mōstratio formalis dicit̄ p̄fecta demōstratio z eē ex
 p̄mis. 2. poste. t. 2. 11. z t̄m nō p̄nt sic p̄ma dici: q̄ fi-
 nis necessitat̄ agens z agens formā. ut inquit Arist.
 2. posteriorū. z Lynconielis. z Themistij. iō quū for-
 ma nō causat̄ nisi q̄ agens necessitat̄ formā: sequit̄ q̄
 p̄ncipiū inquit p̄ncipiat habet p̄ncipiū p̄i. ¶ Ter-
 tio sequitur q̄ demonstratio in qua scōa passio demō-
 stratur per p̄mam esset̄ ex p̄mis. q̄ illa passio est p̄i
 or: z influit causalitatē secūde passioni. q̄ t̄m nō con-
 cedit̄ eē ex p̄mis. q̄ necesse est minorē ulterī ad ime-
 diata reducere. ut iquit p̄hs p̄ thop. cap. j. z hoc
 loquendo de passionibus fluentibus ex subiecti p̄in-
 cipijs. z non per simplicem emanationē emanātibus.
 ut inferius de medio demōstrationis differemus.

Est autem attentione dignum pro solutione
 istaruz difficultatuz est̄ prima dif-
 ficultas sit difficultis concordationis cum dilucidissi-
 ma p̄hi sententia iuxta subtilem speculationis Alberti
 sententiam. q̄ p̄mittendē sunt quedam suppositio-
 nes: quarū prima est q̄ demonstratio ab Arist. defini-
 ta: ut inquit Albertus p̄mo posteriorū est nō que-
 cunq̄: sed potissima t̄m. propter quā aggeneretur in
 intellectu intelligibilis causati perfectissima cognitio
 ab Arist. descripta p̄mo posteriorū. t. 2. 5. ¶ Se-
 cunda suppositio est: q̄ cōtingit per v̄nūquodq̄ cau-
 sē genus demonstrare. ut scribit Arist. 2. posteriorū
 z Auerois. t. 2. 11. z. 12. in quo non quodlibet. sed p̄o-
 prium virtualiter effectuz continens ingreditur de-
 monstratiōe: nam per causam remotā non fiunt de-
 monstratiōes propter quid ut inquit p̄hs p̄mo pos-
 teriorum. t. 2. 30. ¶ Tertia suppositio est q̄ in v̄no
 quozq̄ causali genere est assignare p̄mū ex 2. diuine
 speculationis. t. 2. 5. z q̄ in centialit̄ ordinatis iposibi-
 lis est. p̄cessus in infinitum p̄mo posteriorum. t. 2. 6.
 quod ex p̄mis demōstrationem faciet z in demon-
 strabilibus. ut scribit philosophus 2. posteriorum. q̄
 diffinitio est indemonstrabilis de diffinito. t. 2. 7. que di-
 cit̄ diffiniti causa formalis. ut scribit Lynconielis z Al-
 bertus secundo posteriorum atq̄ Themistius. eo q̄
 intrinsecam rei quiditatem denotat: teste philosopho
 p̄mo thopicoz. c. 4. z. 6. thopicoz. c. 2. Efficiēs autē
 z finis extrinseca sunt p̄ncipia si cum forma non co-
 incidāt ut inquit p̄hs. 2. p̄hisorum. z tamen efficiēs
 z finis videntur p̄iora causa formalit̄ z materiali. ut
 supra dictum est.

His autem p̄missis responderet̄ ad p̄i-
 mam difficultatem substinēdo
 sententiam celebrium peripateticorum. s. Auerois z
 Themistij z sequacium remouendo contradicitiōes.
 z dico q̄ non est in eorū dictis contradicitiōes.
 eo q̄ ut scribit Arist. p̄mo elēchoruz. contradicitiō nō est
 solius nominis: sed z rationis: atq̄ etusdem. s. nomi-

Primus
 nis z rationis. Ideo
 nis z imediatas conu-
 licatis. ut inquit Auer-
 steriorum: hoc tamen
 rationem. nam p̄mū z
 strabile. q̄ p̄iori car-
 positione tertia collig-
 eo q̄ non est aliqua ca-
 effectū. sed in illis pon-
 effectum. a quo reliqu-
 ur. z hoc est q̄ philo-
 ad imediata. ut collig-
 et quod dicit̄ solet in
 Scoti: ut ex ip̄sius o-
 sententiarum in questio-
 bens subiectum scibi-
 nis. s. q̄ subiectum
 quiditatum non incl-
 ri pertinet ad illam
 num subiectum p̄imo
 formalem: z absolutū
 veritates ad illam scien-
 tati scientie cuius est
 gantissime subiectum
 speculationis. non er-
 mediatum in demon-
 fm quendam commu-
 lignis peripateticis co-
 ne difficultatis discul-
 z imediatum: nec app-
 Auerois z Themistij
 ratio est penes effectum
 steriorum. 2. 5. 13. 2. 15.
 r̄. Alberti v̄o penes
 hant̄ appellinarem z
 fir̄ temporis: t̄mē se-
 cum abiq̄ causa spec-
 dam difficultatem ret-
 ut formalis est assigna-
 hoc tamen nō est in ill-
 ut ex scōa suppositiōe
 nem ex p̄mis fore cau-
 sa causalitate superior
 q̄ risibile de quopia
 animal ratiōale: sed p̄-
 hōgabit. ut inquit Al-
 p̄odet̄ q̄ nō potest est
 facta abiq̄ uli ratiōci
 steriorum z Auerois.
 steriorum. c. 4. ideo
 nis passio in particul-
 limus punctus Arist.
 ridet̄ q̄ illa demōstra-
 tio scōa per p̄mam de-
 riorum scōa fuerit op-
 medio demōstratiōis
 t̄ssima demōstratiō
 solam̄ ex Alberti se-
 steriorum dicit̄ in qua
 tualiter illi z p̄mo cē-
 v̄o scōa passio nō vir-
 lectū formalitas amb-
 nec nō est ordo effect-
 danū ad eandē cau-

nis et rationis. Ideo h[ab]et p[re]missis demonstrationis p[ri]mi et immediatis conueniat talis ratio indemonstrabilitatis. ut inquit Auerois et Themestius primo posteriorum: hoc tamen non est s[ecundu]m eandem formalem rationem. nam p[ri]m[us] dicitur p[re]missis: et indemonstrabiles. q[ui]a p[ri]ori car[et] in tali genere cause. ut ex suppositione tertia colligit. et immediatas appellabimus. eo q[uo]d non est aliqua causa magis influens super tales effectus. sed in illis ponit p[ri]m[us] virtualiter continens effectum. a quo reliqua in tali genere dep[en]dere uidentur. et hoc est q[uo]d philosophus uoluit fieri resolutione ad immediata. ut colligitur ex s[ec]da suppositione. et hoc est quod dici solet in subtilissima doctrina doctoris Scoti: ut ex ipsius dictis colligit in prologo primi sententiarum in questione de subiecto theologico descriptis subiectum scibile pluribus adiunctis co[n]dictionibus. s[ci]licet q[uo]d subiectum scibile est q[uo]d habet conceptum quiditatum non inclusum virtualiter in aliquo p[ri]ori pertinente ad illam scientiam: q[ui]a iam non esset p[ri]mum subiectum primo notum s[ecundu]m rationem p[ro]p[ri]am formalem: et absolutam continens virtualiter omnes ueritates ad illam scientiam pertinentes: et adequat[us] toti scientie cuius est subiectum. ex quib[us] patet q[uo]d elegantissime subiectum scibile dicatur in aliqua scientia li speculatione. non ergo eadem ratione p[ri]m[us] et immediatum in demonstratione ponuntur: h[ab]et s[ec]da s[ecundu]m quandam communem effectum ab Auerois et reliquis peripateticis considerari. ¶ Quare patet p[ri]me difficultatis discussio. et qualiter differant p[ri]mum et immediatum: nec apparet contradictio phantasmatis. Auerois et Themistii et aliorum. q[ui]a ipsorum consideratio est penes effectum: ut scribit Auerois p[ri]mo posteriorum. 2. 5. 13. 2. 15. 2. 16. 2. 23. causam speculati fuerit. Alberti uero penes p[ro]p[ri]am causam. et hoc est q[uo]d latuit appolinare et Egidii et q[ui] plures logicos non stri temporis: tenuit solum rerum superficiem: et effectum absq[ue] causa speculati. ¶ Quatum uero ad s[ec]undam difficultatem respondeo q[uo]d licet formali cause: ut formalis est assignari possit causa p[ri]or[is] necessitas: hoc tamen non est in illo cause genere: sed pot[est] in alio ut ex s[ec]da suppositione colligit: ideo stat demonstrationem ex p[ri]mis fore causis in tali genere formali co[n]cessa causalitate superioris cause. ¶ Sed contra obijcit: q[ui]a si scibile de quopiam homine demonstrabit non per animal rationale: sed potius per subiectum mediu[m] syllogizabit. ut innuit Arist. primo posteriorum. 1. 2. 3. Respondeo q[uo]d non potest esse particularis demonstratio perfecta absq[ue] uli ratiocinatione: ut scribit p[ri]mo posteriorum et Auerois. 1. 2. 39. et Themestius p[ri]mo posteriorum. c. 40. ideo non ex p[ri]mis. sed ad p[ri]ma resolutionis passio in particulari demonstrabit. et hic est subtilissimus punctus Arist. ¶ Ad tertia aut difficultatem r[ati]o[n]at q[uo]d illa demonstratio non erit ex p[ri]mis in qua passio s[ec]da per p[ri]mam demonstrabit. et si Egidius posteriorum s[ec]do fuerit opinatus opposituz. ut inferius de medio demonstrationis aperia. cuius causa est. q[ui]a p[ri]missima demonstratio diffinita. ut p[ri]ma suppositione uolum[us] ex Alberti sententia et Lynconiensis. p[ri]mo posteriorum dicit in qua passio fit nota per medium virtualiter illi et p[ri]mo contentiu[m] in tali cause genere: q[ui]a uero s[ec]da passio non virtuali continet a p[ri]ma. nisi q[ui] subiecti formalitas ambas p[ri]net passiones: q[ui]a in passiones non est ordo effect[us] et cause sed effectus et effect[us] ordinati ad eandem causam: ideo non ex p[ri]mis erit illa de-

mostratio. h[ab]et ex p[ri]oribus appareat. non tamen neq[ue] p[ri]mis neq[ue] immediatis: et in huius subtilissime difficultatis resolutione gaudeat speculatis anim[us]. Apparet ergo quid per p[ri]mum et immediatum et uerum uoluerit Arist. et peripateticorum co[n]trouersia elucidata.

Quantum uero ad reliquos demonstrationis terminos in diffinitione positos. s[ci]licet p[ri]us et notius et conclusio[n]is cam: est aduertendum. q[uo]d p[ri]us et p[ri]m[us] non uident eadem r[ati]o[n]e considerari. inq[ui]t enim Albertus primo posteriorum. tractatu s[ec]undo. q[uo]d p[ri]ncipium realiter ad p[ri]ncipiatu[m] comparatum dicit p[ri]us. quum illud (ut inquit primo posteriorum Themistius) nedum cognitionem: sed esse p[ro]p[ri]um rei cognite per ipsum contribuat in potissima demonstratione: secus autem dicit de demonstratione: qua signi et per effectus nuncupat Auerois p[ri]mo philosophorum. 2. p[ri]o et alibi sepe. per qua parit imperfecta cause cognitio: p[ro]pter hanc ergo r[ati]o[n]em demonstrationem uoluit Arist. esse ex p[ri]oribus: et alia r[ati]o[n]e p[ri]ncipia fore p[ri]ma uoluit Arist. p[ro]pter r[ati]o[n]em supradictam. et alia r[ati]o[n]e p[ri]ora per habitudinem ad conclusionem scibilem comparata. ¶ Notius autem uoluit Arist. esse p[ri]ncipium. eo q[uo]d quum demonstratio sit perfectus r[ati]o[n]is discursus in quo non nisi de cogniti noticia deuenimus ad incognitum. ut innuit Albertus p[ri]o posteriorum. nam per ignotum nihil agnoscimus. ideo notiora p[ri]ncipia censuit Arist. per comparationem ad intellectus cognoscentem. ut subtilissime scribit Auerois p[ri]mo posteriorum. 2. 5. et Themistius. c. 6. et Albertus p[ri]mo posteriorum tractatu s[ec]do. patet igitur quid per p[ri]us et notius fuerit opinatus Arist. Per causas autem conclusionis audiendum est id quod inherenti cause est. ut p[ri]mo s[ec]do posteriorum scribit et Lynconiensis. 1. 2. 2. 7. solius. q[ui]a est de monstratio iudicatur. et hoc nedum in cognosci. sed in esse. ut supradiximus ex ueriori peripateticorum sententia: h[ab]et plurimi uoluerint in demonstratione solum esse causalitatem in inferendo et non in e[ss]endo ut uoluit alphonus in prologo primi sententiarum.

Sed contra dicta quispiam subtiliter obijcit et p[ri]mo de notiori: nam si notiora sunt p[ri]ncipia p[ro]pter intellectus p[re]cognoscere sequitur aut idem esse nobis et nature notius: quod uideat absonum Arist. s[ecundu]m p[ri]mo posteriorum. 1. 2. 5. et p[ri]mo philosophorum. 1. 2. 2. aut notius non esse causaz conclusionis. p[ri]mum probatur: q[ui]a si demonstratio est ex p[ri]oribus causis. quum autem cause sint nature notiores effectibus nobis notiorib[us] ut scribit p[ri]mo philosophorum. 1. 2. 3. 7. 4. tunc cause erunt nobis notiores effectibus: aut per ignota nobis demonstrabunt conclusiones. quod est impossibile. non est ergo dicendum demonstrationem esse ex notioribus causis: in quantum notius denotat habitudinem ad intellectum p[re]cognoscentem. sed potius ut notius dicitur habitudine ad obiectum cognoscibile. ut ipsi natura p[re]cognoscibilis dicat. non autem p[re]cognita nobis ut subtilissime scribit doct. Subtilis p[ri]o s[ecundu]m Arist. dist. 3. q. 1. et p[ri]o reposit. dist. 36. q. 3. et Alberti p[ri]o posteriorum tractatu. 2. et Auic. p[ri]o philosophorum. s[ec]da autem p[ri]ntia p[ro]bat q[uo]d quum effect[us] sint nobis notiores. ut supradictu[m] est. sequit[ur] q[uo]d si demonstratio erit ex nobis notiorib[us] co[n]clusionem. q[uo]d omnis demonstratio erit cause per effectum. et non e[ss]e uerso sicut fit in naturalibus. ut inquit Auerois p[ri]o philosophorum. 2. 2. 7. p[ri]o celi. ¶ S[ec]do dubitatur de causa co[n]clusionis quo ad esse rei co[n]clusi. na non uideat demonstrationem p[re]cedere ex causis in e[ss]endo. h[ab]et

tñ in inferēdo ut Alphōsus p^o sniaz in plo. q. 5. arti culo ultio. 7 p̄plures aliq phantes asserūt. nam sunt demōstratiōes in relatiōibus: 7 in dinis terminis. in quib⁹ nulla est rei causalitas. p̄mo eni in relatiōibus: 7 maxime rōnis nulla est cā. teste pho. 5. diuine phie: 7 in dinis magis apparet cālitate carētia quū sit ibi sūma infinitas. ut phs. 12. p̄me phie scribit. t. 2. 54. 7 8. phicoz. t. 2. 78. 7. 86. que non comparit cālitate. ubi enim cā. ibi finitas atqz depēdētia comperitur. omnis enim depēdētia est in aliquo genere cāe. ut in q̄t doctor Subtilis p^o sniarū. dist. 8^a. 7 2° sniarū dist. j.

Pro solutiōe aut istarū difficiliorū dubitationū p̄mittunt quedam supponēs: ut ipsarū solutio magis inotescat. quarū p^o est q̄ quū intellectua lis cognitio a sēsibilib⁹ depēdere videat. ut phs in de sensu 7 sensato scribit. 7 p̄mo posteriorū. t. 2. 33. 7 2° poste^o. t. 2. 27. tō a posteriorib⁹ necesse est ad p̄iora p̄cedere. 7 asensatis cuiuslibet intelligētie fortiri ex ordiū. ut p̄mo phicoz confirmat Arist. 7 Auerōis. t. 2. 33. 7. 4. 7. 3. celi. 2. 61. **Secūda** aut suppositio est. q̄ quū cognitio p̄oris per posteri^o p̄cognitū sit imperfecta ut refert Auerōis p̄mo phicoz. 2. p^o. 7 p^o posteriorū. 2. 30. si ad p̄fectā posterioris noticiā deuenit⁹ neces se est posteri^o imperfecte p̄cognitū per accidētia. 7 quo ad sensum: iterū 7 p̄fectū speculari per cām: ut ex sub tilissima phi snia. p^o posteriorū. 7 auerōis. t. 2. 30. 7 po sterioz. 2. t. 2. j. colligif. 7 p̄mo phi^o. t. 2. 2. 7. 4. 7 se quētib⁹. 7 phs 8° phicoz circa p̄m^o ondit: demōstra tiōne: quia: eternitatē p̄mi motoris per mor^o eterni tatē: 7 circa finē: eternitatē motus per eternitatē p̄mi motoris demōstratiōe: p̄pter q̄d: ut subtilissime scri bit Auerōis. 8. phicoz. 2. 53. ubi dicit Auerōis niti mur in hoc sermone inducere cām: p̄pter quā fuit nec esse: ut p̄mū motū a motore nō trāsmutabili sit eter nū 7 motū in loco: 7 est ecōuerso ei q̄ declaratū est i p̄ncipio istius tractat⁹: ubi ex p̄batiōe eēntie ist⁹ mo tus fuit p̄batū p̄mū motorē esse. hęc Auer. 7 in hoc regressus cōperitur ueluti etiā Auerōis in. 6. phi^o. 2. 15. asseuerat: l3 nonnulli phantes regressū negare vi deant. ut uoluit acutissim⁹ Nardo thomista. 7 aliq̄ p̄ plures exponētes phi snias ad placitū: sed de hoc ali as discussimus in q̄one speciali de regressu rationis. **Tertia** suppositio est. q̄ l3 cā per effectum nobis notiorē cognoscat. nō tñ per effectū (ut effectus est) cām ut causaz cognoscat: qz tūc nō op^o eēt ulterio^o regressū. 7 hoc decepit q̄ plures phantes. qui credide rūt nullā p̄ hoc aut minimā per regressū fieri cogni tionē. **Quarta** suppositio est: q̄ quū demōstratiō nes potissime fiāt de remotis ab actuali exntia. ut scri bit Arist. 2° post^o. t. 2. 15. 7 Lynconētis ibidē: iō cālitas in talib⁹ nō est cālitas efficiētie realis 7 trāsmuta tiue. que semp māles p̄dictiōes p̄exigit. ut exntiam: 7 hic 7 nūc 7 cālitas huiuscemodi semp 7 p^o circa sin gularia v̄fat. ut p^o diue speculariōis in q̄t Arist. q̄ act⁹ 7 opatiōes maxie trāseūtes sunt circa singularia. hō nāqz ab exntia remot⁹ neqz generat neqz corūp̄itur. quū igit passiois cā querit demōstratiua: nō querit cā realis effectiua cū trāsmutatiōe 7 exntia. sed cām su mere in demōstratiōe necesse est sub coiori conceptu abstrahēte. s. emanatiōis aut pullulatiōis. quo cāe cō ceptu phs q̄nto diue phie utit. t. 2. 5. 7. 12. meth^o. t. 2. 19. **Attētiōe** aut dignū est q̄ hęc ad se iuice abstrā hūt: 7 ordinant sub rōne superioris 7 inferioris. s. effici ens: p̄ducēs: 7 emanās: aut pullulās: nā primū infer

scdm: nō aut ecōuerso: qz efficiēs est cū motu 7 muta tiōe. ut phicoz. 2. t. 2. 29. 7. 2. meth^o. t. 2. 5. scribit Ari sto. q̄ efficiēs est vnde mot⁹: l3 efficiēs ut efficiēs eti am abstrahat a motu qz deus est cā efficiēs intelligē tiarū absqz motu. scdm aut abstrahit a motu: sicut ē orbū 7 intelligētiaz. p̄ductio fm phos ab eterno: 7 fm theologos rōnalis aiē causalitas a p̄mo agente. que nō per aliquā mutatiōē. sed per solā creationem iuxta ueriorē dinōz phantiūz sniam ad esse deducit. scdm autem inferit tertiū 7 nō ecōuerso. eo q̄ est rea lis distinctio p̄ducētis 7 p̄ducti. ut scribit phus. 2. de aia. t. 2. 47. per hoc enim q̄ nihil seipm p̄ducit: inq̄ Augustin⁹ in lib^o de trinitate: reperta est sup̄celestium p̄sonaz trinitas. Tertiu⁹ aut nō p̄exigit reale diuersi tatē: quēadmodū est de relatiōib⁹ in trinitate p̄sonali bus pullulatiōib⁹ ab eēntia diua absqz nulla reali distin criōe: 7 ipsaz cōpositiōe cuz eēntia. ut est cois oium theologoz snia: maxie doctoris Subtilis. 8. dist. p̄mi sniarū: 7 p̄mi repositationis: l3 nonnulli simplices thomistē p̄p distinctiōne relationū 7 attributorū i di uinis ex nā rei quā opinat scot⁹ locis p̄allegatis: conē tur onde cōpōnē in dinis. **Passiōes** etiā pullula re dicunt aut emanare a sub̄tis. que tñ nō reali distin guunt a sub̄to iuxta clariōrē phi sniam. 4. meth^o. t. 2. 6. 7 doctoris Subtilis: ut sepi⁹ dictū est. 7 si aliq̄ cā efficiēs assignat passiōi: nō nisi sub coiori cōceptu as signada est: 7 p̄cipiēda (ut dixim⁹) ex itētiōe Arist. 2. phicoz. t. 2. 38. 7. 5. diue phie. t. 2. 3. **Quita** suppo sitio est q̄ vniuscuiusqz demōstratiōe passiōis p̄m^o suffi ciens est sub̄ti q̄ditas formalis. ut est oium pipateti coz snia: passiōes eni p̄sequūtur spēs rōne formalitū p̄ncipioz. nō aut rōne cōdictiōis idiuiduatis. ut scri bit porphirus 7 Auerōis. p^o post^o cōmento. 9. 7. 2. de aia inquit Auer. 2. 67. q̄ ppō p̄seca scōi modi est q̄n subm est cā p̄dicati. 7 hoc nō ob aliā cām dicitur nisi p̄pter sub̄ti rōnez formalē quam cōsequit. p̄p̄ta q̄ speciei passio: ut inquit Arist. p̄mo de aia. t. 2. 11. q̄ q̄d quid est est omnis demōstrationis principium.

Quibus p̄missis rñdet ad difficultates. ad p̄l mā dico q̄ demōstratiō quelibet po tissima fit ex nāe notiorib⁹ 7 nobis. 7 quū deducit q̄ tūc eadē erūt nobis 7 nāe notiora: rñdeo 7 dico q̄ ea dē eē nobis 7 nāe notiora dupl^o est p̄cipiendū: aut in gñe cognitiois absolute: aut in cognitioe p̄fecta: si p̄ mū sūmat dico q̄ phs uoluit p̄o icōueniētē eadē nob is 7 nāe fore notiora. quēadmodū ex p^o 7 2° suppo sitiōib⁹ ex Arist. snia colligif. 7 si in mathematicis que sūt in p̄io gradu certitudinis nota p̄tingat idē nobis 7 nāe eē noti⁹. eo q̄ ut scribit Auerōis p̄io phi^o. 2. p^o. 7 Themisti⁹ p̄mo de aia. c. j. mathematic⁹ per cāz formalē. p̄cedit q̄d clari⁹ p̄ 3° p̄me phie. t. 2. 3. 7 in his idē nobis 7 nāe noti⁹ eē videt. eo q̄ fora est vniuscui usqz cognitiois p̄zin^o. sed si ult⁹ in q̄cunqz p̄fecta co gnitiōe fiat fmō. dico q̄ nō icōuenit idem nobis eē 7 nāe noti⁹. qz p̄ igta nō p̄tingit. p̄cedē in p̄fecta rei co gnitiōe capelcēda. ut scribit. Jo. grā. p^o p̄orū. qz p̄ ig ta nihil scit. **Quod** si sub̄tili obijciat q̄ tūc idē ef fect⁹ erit nobis igrior atqz notior: 7 idē erit suiip̄sus cā cognitiois 7 origo. rñdet q̄ in diuerso cognitiois gñe: 7 notioritatis: illud neōio cognoscēt rōni p̄tin git: nō aut in eodē gñe cognitiois. **Ad** 2° at diffi cultatē rñdet q̄ ois demōstratiū p̄cessus pp quid 7 potissim⁹ est ex cāis in eēndo 7 inferēdo supra cālita te ut 4° suppositiōe colligif. 7 quū ondit de dinis scil

Primum
... 7 relatiōib⁹
... cōcludi
... cōpōsibilib⁹
... cālitas
... nō p̄cedit
... clarissim⁹
... scribit q̄
... rōnes speciales
... hoc enim
... omnia in
... in speci
... rōne speculati
... nec
... videt. ut scri
... quōz
... enim
... q̄ la
... enim
... sed in
... ma
... p̄mo
... intra: nō
... essentiali
... finiti
... dicit.
... demōstratiō
... ut
... Auerōis
... quid
... Arist
Superest
... ser
... dūm
... quō promp
... Quā
... demō
... p̄mo
... uel ap̄ p̄te
... de quest
... p̄mo
... nō est. sed
... noticiā
... demōstr
... p̄mo. c.
... esse per
... scia nō est. sed
... noticiā
... demōstr
... p̄mo post
... p̄mo
... nata fier
... p̄p̄tatiōes ut
... a
... facies
... conclusionem
De medic
Postremo
... acuti
... demōstrationis con
... Auerōis at

bilibus et relationibus. dico quod quicquid in talibus demonstratio conclusus comperitur. per eam in eendo et cognoscendo concludi volumus. et quod dicitur quod non est in talibus compossibilis calitas. Rideo quod in diuinis non sunt demonstrationes nisi per eam sub abstractiori ratione. s. emanatis. ut clarissimus Albertus. 2. posteriorum tractatu. 2. c. ii. scribit. quod methaphisicus non arguit ex causis fin rationes speciales. sed fin eoes rationes. et inquit Albertus. hoc enim sibi congruit cum sit sapiens cois considerat omnia in coi fin veritatem: que alie scientie speculant in speciali. naz diuina entia sub abstracta ratione speculari necesse est. eo quod ad primam phiam pertinere vident. ut scribit Aristot. primo. 2. 6. 7. 12. diuine speculationis: quorum noticia non nisi sub uli conceptu paritur. inquit enim Aristot. et Auerois primo diuine phie in phemio. quod sapientis est oia cõtemplari: ut cõtingit: no enim primus phis efficiens: ut efficiens: et mo ues cõsiderat: sed in coiori cõceptu dantis et pducentis. sic de forma et materia. ut subtilissime scribit Auerois. 2. phicoz. 2. 21. neq; alia causalitas est diuis incõ possibilis ad intra: nisi illa que dependentie rationem concernit et essentialium diuersitatez. De relationibus autem realibus finitis aut rationis conceptibus articulo. 2. 7. 3. discutiet. Ex quibus appet qualr ois potissima demonstratio dicitur ex calis in eendo et cognoscendo procedere: ut innuit Aristot. in littera primo posteriorum. et Auerois atq; Themistius. c. 4. et difficultatũ resolutio. et quid per pus et notius. et cõclusionis causas uoluerit Aristot. primo posteriorum. t. 2. 5.

Superest aut quid sit demonstrata conclusio discere. et quid pro demonstratio medio sit concipiendum. quo plentior scientialis agnitio partat: et quo promptior Aristot. intentio dialectica dilucidetur. Quatum aut ad primum est attentione dignũ. quod nihil demonstratione concludit: et scit: ut scribit lynconiensis primo posteriorum. c. j. nisi quod est nobis dubiũ uel apparet falsũ: ut est Aristot. intentio. 2. posteriorum. t. 2. i. de questionibus uere scibilibus. ppter ea uoluit phis post. 2. 6. discutens errores antiquoz dicentiu nihil sciri per demonstratione: aut oiu esse sciam per demonstratione: no oium esse cognitio nẽ discursiua. dũ retulit Aristot. nos aut dicimur neq; omnem scientiam demonstratiuam esse: sed immediatorum sciam indemonstrabile. et post. 2. t. 2. 27. concludit phis principioz noticia non esse ex preexistenti cognitione: quare neq; doctrinam neq; disciplinã. et Themistius inquit post. 2. 7. principia luce ppria noris terminis vident esse perspicua. et post. 2. c. 37. iquit. principioz scia non est. sed intellectus nomẽ principijs accõmodet. quoz noticia nulla rõcinatione parit. Et igitur conclusio demonstrabilis enũciatio necessaria. ut inquit Aristot. primo posteriorum. t. 2. 5. 7. 15. dubitabilis. ut scribit Aristot. 2. posteriorum. t. 2. i. et lynconiensis primo posteriorum. c. 2. nata fieri euidentis p necessarias et euidentiores ppositioes ut inquit Aristot. primo posteriorum. t. 2. 25. p discursũ syllogisticũ ad ipam applicatas. eo quod demonstratio est sylis faciẽs scire. patet igitur quid per demonstratã conclusionem audiamus.

De medio demonstrationis.

Postremo aut superest determinare de medio demonstratiui sylis. circa quod laborat omnes acutissimi phantes diuersa de medio demonstrationis concipientes. nos aut iuxta certiorẽ phis et Auerois atq; ueriorũ pipateticorum. sniam:

quid pro demonstratio medio concipiat: aperlemus. Est autẽ primo scitu dignissimũ. quod quum scire sit de demonstratio effectus primo post. 2. 5. demonstratio autẽ sciam non generat nisi mediũ virtute: quod est effectus demonstrati. ppria eã. ut scribit Aristot. post. 2. t. 2. i. et io. 7. ii. mediũ et causa idẽ sunt. ideo sciscitari atq; discerere de demonstratio medio est. ppriam demonstratã de passiois eam uenari: aggregant eni in demonstratio discursu tria. ut scribit Aristot. post. 2. t. 2. 22. et Auerois i. 2. 1. id. s. de quo demonstrat passio. et est sub lectũ primũ: de quo quod est. et quod est precognoscere necesse est: teste pho primo post. 2. 2. 2. est ulterius id quod demonstrat. et est mediũ siue eã. 2. posteriorum. t. 2. i. 7. 7. et posteriorum primo. 2. 5. deniq; est passio principia pns subti que demonstrat. cui est eam quere in pnti speculatione. Hãc aut passiois eãz quã plures pipateticorum diuersã reddiderũt: et hãc (ut gñalr loqimur) tripharicã cõperim. Quidã eni phantes demonstratiois eam sola subiecti principia: et formalẽ diffinitionez esse uoluerũt: tanq; mediũ virtuale et adquate cõtinẽs passioes: et reliq; ad subim prinẽtia: quã passioes speciez principia psequant. ut scribit pho 2. in ysagogis. pro quod b est phis clarissima snia primo de aia. t. 2. ii. quod quod est: est ois demonstrationis primũ. 7. 4. phisicoz. t. 2. 34. quod ex diffõne loci patent oes discõlic de loco. 7. 7. di uine speculationis. t. 2. 59. per hãc aut eam ueluti mediũ potissimũ demonstratã passiois demonstratã clarissimi phantes. Joãnes scotus. Robertus lynconiensis Auerois: et Joãnes grã. et ex uouis Aristot. expositori bus appolinar. et alij pleriq;. Alij uo demonstratio nis mediũ no solã subti diffinitione potissime demonstrationis mediũ eẽ uoluerũt: s; utraq; passiois atq; subti diffinitionem: uelut anẽxũ mediũ: p passiois autẽ diffinitione censuerũt. no eã que ipsius intrinsecã quiditate denotat: formalẽ: uel idẽptica appellatã: quod pot demonstrari de subto. sic et passio: cui est diffinitio ut inquit Aristot. posteriorum. 2. t. 2. io. sed eam que calis di. et est passio gñis abstractioris. et sudat hie demonstratã di modus in duplici appentia. primo autẽ phis. 2. post. 2. 8. dicẽtis rõne primũ tmini. siue maioris extremitatis. que est passio demonstrata eẽ mediũ demrationis. 2. ex appentia rõnis in hit vnitãte scialis. naz uestigaf scialis vnitas ex vnitate subti et principioz. ut scribit phis primo posteriorum. t. 2. 43. dicẽs sciaz vnã: que e vniã gñis subti ptes et passioes psideas. naz si passio gñis abstractioris no eẽt mediũ: no eẽt tunc vnitas hitus sciẽtifici. quod minime deueniret ad pã principia: a quibus vnitate sumi necesse est cũ suo primo subto. naz subtorum diffõnes pẽ sũt diuersẽ: que admodũ et diffinita. primo thopicoz. c. 4. 7. 6. thopicoz. c. 2. que nullam scialis hitus vnitate cõtinẽ vident. quã quidẽ demonstratiois eãz uoluit Egidius heremita. 2. posteriorum i sua expõne t. 2. 9. et quã sui sequaces. cui p sentire videt clarissimũ Thicoletus vnitas theatinus in quõne sua de medio demratiois. Alij deniq; ab his discrepãtes: eãz demratio nis et mediũ eẽ uoluerũt subti diffõne: et passiois idẽptica: quã aggregatio vi cõstitutẽ mediũ va põne mediũ denotãt ultimã demratẽ passiois eãz: cui opinio nis fuisse vi Albt. 2. post. tractatu. 2. c. ii. et scũs thomas primo post. 2. i expõne sup. t. 2. 2. ubi scribit. quod de sub lecto op5 precognoscẽ. quod et quod. et hoc pferri cũ ex diffõne subti et passiois sumat mediũ demonstrationis. hęc thomas in lra 7. 2. post. 2. plures. et hęc sũt oes phantiũ opiones de medio demonstratiois.

Quia vo difficillimū ē demōstrōnis negociūz de medio pscrutari. nec dignū est quēpiā ptu- macē absq; rōne p dēnare: z oppositoz solone. ut scri- bit arist. p° celi. t. 2. ioi. tō i hui' difficillimē dubitatio nis disculsiōe: tria factā. p° eni demōstrādē cāz passio nis potiorē uenabor singlari pipateticoz pteplatōe. q̄ repta cessabit ois qd. ut post°. 2. t. 2. 2. retulit arist. q̄ hīro medio cessat ois qd. 2° pclusiōem dubitatiois decisūā pponā cū rōnib' eā pfirmātib'. naz ut scribit phs p° celi. t. 2. ioi. aliqd absq; rōne fateri reproboōne dignū est. 3° deuātū rōnes ab opione nra dissoluem' aut ad p° qd p viori demōstrare pas- siois cā sit p̄cipiēdū iuxta subtile phi- siaz: sūt p° supponēda ea que paulo an dixim' ex lyn conēsis: z Auerōis: atq; Themistij: nec nō Alberti snia in posteriorib' analyticis. q̄ quū potissimuz scire uoluerit phs post° p° dīserē: ita z potissimā demō- strōnē diffinire. C S cōo aut ē attrēiōe dignū q̄ quū in potissimē demōstrōnis ppōnib' tria uoluerit phs. post° p°. t. 2. ii. cōperiri. f. p̄seitātē: ulitātē: z adēq̄tio nē: tō ppōnes que fuerit hec tria p̄tinetes: potissimaz p̄stitūēt demōstrōnē: z uolumus ad phs his trib' pro- pōnū p̄dōnib' ueluti aptiori mēsurā triplicē phantiū opionē de medio mēsurare. ē eni mēsurare: ut scribit Arist. io. meth' aliqd ignotū per notiora certificare. C Primū aut qd p p̄seitātē cēsuerit phs. p° post°. t. 2. 9. nō ē cognitu difficile. quū p̄seitātē q̄dr̄iphariaz diuiserit phs clarissima snia. p° eni p̄seitātē uoluit fie- ri in ppōnib' Arist. q̄n extrēa formalitātē denotāt in trīscā: ueluti quū dīfō tora uel ip̄ p̄s: aut foālis aut mālīs de diffinito p̄dicat. ut hō ē al' rōale: z hō ē al': z hō est rōalis. dicunt aut ppōnes p̄seitē ex iclusiōis cā de fīmiata in subto. pp quā phs 3° dīne speculatiois. t. 2. io. uoluit gen' nō p se p̄dicari de oia. pp quā nega ut etiā phs loco allegato ppōnez p se nō p̄verti in p- pōnes p se. z postioz p°. t. 2. 35. z i sequētib'. 13 p̄ori- sticē p̄uertant. ut phs scribit p°. p̄oz. c. 2. 7. 3. ut si hō p se est al. nō tñ e2: qz p se isert de oī: nō eni oē al' hō ē z hoc est qd latet q̄ples phantes z p̄cipue qz opinant q̄ risibile p se ē hō: ueluti p se hō est risibilis. C 2° aut cēsuit p̄seitātē phs in ppōnib' nō ex timinoz formalit- ate pueniētē. 13 ex foāliū pncipioz concomitantia seu emanatione. ut scribit Auerōis. 2° de aia. 2. 67. z lynconēsis: z Themistij p° posterioroz. c. io. z doctor Subtilis poste. p°. q. 25. z. 26. z. 42. C 3° aut uoluit phs p̄seitātē nō qdē eā que in ppōnib' colligit. 13 po- ti' existēdi modū uoluit Arist. ut scribit Auerōis: z reliq̄ in expōnib' analyticis. z hic p̄seitatis modus in- stātis p̄mis potissimē collocat. accntia eni nō sunt entia nisi i eo q̄ entis. f. sbē: ut scribit phs. 7. p° phie. t. 2. 4. C Quarto aut z ulitio uoluit phs p̄seitātē eam que calitatis appellat. z est cāta p̄ntia dicit Auerōis in. 2. 9. p̄mi postioz. q̄n eni subm est cā p̄dicari. huius- cōmodi p̄seitātē ppallauit phs 4° mō: z hēc de p̄sei- tatib' inotescāt sufficiētī ad ppositū narratione.

Quantū aut ad p° qd p viori demōstrare pas- siois cā sit p̄cipiēdū iuxta subtile phi- siaz: sūt p° supponēda ea que paulo an dixim' ex lyn conēsis: z Auerōis: atq; Themistij: nec nō Alberti snia in posteriorib' analyticis. q̄ quū potissimuz scire uoluerit phs post° p° dīserē: ita z potissimā demō- strōnē diffinire. C S cōo aut ē attrēiōe dignū q̄ quū in potissimē demōstrōnis ppōnib' tria uoluerit phs. post° p°. t. 2. ii. cōperiri. f. p̄seitātē: ulitātē: z adēq̄tio nē: tō ppōnes que fuerit hec tria p̄tinetes: potissimaz p̄stitūēt demōstrōnē: z uolumus ad phs his trib' pro- pōnū p̄dōnib' ueluti aptiori mēsurā triplicē phantiū opionē de medio mēsurare. ē eni mēsurare: ut scribit Arist. io. meth' aliqd ignotū per notiora certificare. C Primū aut qd p p̄seitātē cēsuerit phs. p° post°. t. 2. 9. nō ē cognitu difficile. quū p̄seitātē q̄dr̄iphariaz diuiserit phs clarissima snia. p° eni p̄seitātē uoluit fie- ri in ppōnib' Arist. q̄n extrēa formalitātē denotāt in trīscā: ueluti quū dīfō tora uel ip̄ p̄s: aut foālis aut mālīs de diffinito p̄dicat. ut hō ē al' rōale: z hō ē al': z hō est rōalis. dicunt aut ppōnes p̄seitē ex iclusiōis cā de fīmiata in subto. pp quā phs 3° dīne speculatiois. t. 2. io. uoluit gen' nō p se p̄dicari de oia. pp quā nega ut etiā phs loco allegato ppōnez p se nō p̄verti in p- pōnes p se. z postioz p°. t. 2. 35. z i sequētib'. 13 p̄ori- sticē p̄uertant. ut phs scribit p°. p̄oz. c. 2. 7. 3. ut si hō p se est al. nō tñ e2: qz p se isert de oī: nō eni oē al' hō ē z hoc est qd latet q̄ples phantes z p̄cipue qz opinant q̄ risibile p se ē hō: ueluti p se hō est risibilis. C 2° aut cēsuit p̄seitātē phs in ppōnib' nō ex timinoz formalit- ate pueniētē. 13 ex foāliū pncipioz concomitantia seu emanatione. ut scribit Auerōis. 2° de aia. 2. 67. z lynconēsis: z Themistij p° posterioroz. c. io. z doctor Subtilis poste. p°. q. 25. z. 26. z. 42. C 3° aut uoluit phs p̄seitātē nō qdē eā que in ppōnib' colligit. 13 po- ti' existēdi modū uoluit Arist. ut scribit Auerōis: z reliq̄ in expōnib' analyticis. z hic p̄seitatis modus in- stātis p̄mis potissimē collocat. accntia eni nō sunt entia nisi i eo q̄ entis. f. sbē: ut scribit phs. 7. p° phie. t. 2. 4. C Quarto aut z ulitio uoluit phs p̄seitātē eam que calitatis appellat. z est cāta p̄ntia dicit Auerōis in. 2. 9. p̄mi postioz. q̄n eni subm est cā p̄dicari. huius- cōmodi p̄seitātē ppallauit phs 4° mō: z hēc de p̄sei- tatib' inotescāt sufficiētī ad ppositū narratione.

Alterius aut adiūxit phs ulitātē ppōnib' demōstratiuis. p° postioz. t. 2. 8. nō eā solū quā poristica uocat pipatetici. que penes actualē subri dīstributiōez colligit ex foāa syllogistica. ut foāa est ut scribit Themistij posterioroz p°. c. nono. 13 eā que iteri māe neēie pūgīē. quā posterioristicaz appellam' supaddētē alri poristica: ueluti sylsā demō- stratiū se hēt p additionē ad sylsā simplr. concernit eni duplicē ulitātē tpis. y3. z supposito:z: tpis eni co-

exigit ulitātē p̄ ip̄i' uificatiōnē fm quālz tpis oīaz: ut scribit Auerōis. p° postioz. 2. 8. q̄ in ulitātē poste- rioristica nō abijcit aliq̄ tpis oīa ad ip̄i' uītātē. z hoc ex ppōnis neēitate puenit. qz neēius est sp̄ in actu. ut scribit phs. 2. phier°. c. modalū. z Auerōis p̄mo po- sterioz. 2. 16. C Hāc aut tpis ulitātē difficillimū est nosce: maxie pp ppōnes p̄seiticas i entib' a mā separtis in q̄b' nulla est tpalis mēsurā. 13 pot' aut p̄ntitate: aut quo p̄durat: t̄ps eni ē mēsurā mot' z eoz. que in mo- tu: z q̄te cōsistūt. ut scribit Arist. 4. phicoz. t. 2. ioi. difficultas ēt p̄tingit de ppōnib' q̄rū extrēa p̄cipiunt absq; actuali existētia. imo ip̄oz uītās a p̄ticularib' abstrahit. ut scribit porphiri' in yfagōis. c. ult' de po- ritate ḡntis in ordie ad sp̄s. oū p̄rult al' eē sbaz aiātā sensitūā remotis sp̄s' z p̄ticularib'. C S3 ne noui phantes oberrēt. dicim' q̄ posterioristica ulitās re- q̄- rit tpis ulitātē: nō qdē p existētia: aut positioē in tē- pore: qz magis hoc est p̄ticulariū z mobilū. 4. phico- rū. t. 2. 67. z. 68. 13 p̄ coexistētiā z ppōnis extremoz abstractionē: z idifferētiā. z qui nō itelligit hāc sniaz subtiliori op' ē: ac altiori q̄ logico negotio ut scribit doctor Subtilis in p° sniaz. dī. 36. z frāctōe maro. i p̄latu. di. 42. 13 hēc hacten'. C Supposito:z aut uli- tātē retinet posterioristica ppōnes. ut scribit Arist. z Auerōis p° posterioroz. t. 2. 8. nedū actualē solā: sed utraq; pot' actualē z aptitudinalē: z hoc attrēdit pe- nes subm: nō aut penes extrēoz idēp̄tātē quū sit ne cessaria: z pp indriaz t̄mi p̄cernētis vniuoce supposi- ta seclusa ip̄oz actuali p̄ntia. ut subtilissima snia cen- suit doctor Subtilis p° phier°. q. 5. z. 8. C Adequa- tiōnē demū uoluit phs in ppōnib' demōstratiuis cō- tineri: que auferat iherētis mediū in rōne p̄oris subri ut inq̄t phs p° postioz. t. 2. 12. z. 14. de errorib'. z lyn conēsis poste. p°. c. 7. singulari sniaz: nō aut iherētis mediā calitātē ut scribit Themistij postioz p°. c. io. z phs postioz. 2. t. 2. 1. z. 2. 8. nisi ea quā remotā ap- pellauit phs poste. p°. t. 2. 30. nulla ē eni potissima de mōstrō seclusa calitātē. 13 secluso p̄ori subto rōne cui' ē p̄m ulē. z pipatetici dīcē solēt q̄ ppō imediata ime- diatōe subri est mediata mediatiōe cāe z reconuerso.

His igit trib' s̄brillissimis declaratis ppōnū p̄dici- onib' iuxta viōres phi limites. p̄mittim' nō- nllas p̄ apliori noticiā supponēs. q̄rū p̄ ē. C Quēlz passio scibilis hēt subm cui' est: nō p aliud mediū subm iherēs ueluti hēe tres sp̄m triāgulū req̄rit. cui nō alt' subri rōne. 13 in eo q̄ triāgulū iheret: cui' uīt- tas luce clari' appet ex Arist. sniaz. p° postioz. t. 2. 17. z. 13. z rōne dilucidat. passioēs eni formalia sp̄erū p̄a p̄n' p̄sequunt: palā aut ē q̄ p̄n' de fīmiata nō q̄libet. 13 de fīmiata p̄stitūēt q̄ditātē phicoz p°. t. 2. 43. z. 2. phi- coz. t. 2. 84. ex de fīmiato eni fit de fīmiatū: sp̄s igit aut q̄ditas p̄stituta erit p̄ntiū passioē subm p̄m. q̄ si nō: tūc sp̄s ip̄a p̄stituta nō fuerat p̄ q̄ditas p̄stituta. 13 ab- stractioz: ut sc̄sibile se hēt respectu hoīs: nō eni hō fz q̄ hō sc̄sibilis ē: 13 i eo q̄ al. cui' cā est. qz sensibilitatis p̄m nō hoiez p̄m: 13 abstractiozē p̄stituit q̄ditātē. ut al' cui' ē fz se sc̄sibilitatis p̄m. z hoc ē qd s̄brillissime scribit Arist. poste. p° de errorib'. t. 2. 12. z. 13. z. 14. q̄ errāt assignates p° passioēs s̄bris: q̄b' nō ex huiusmo- di pncipis pueniūt. ueluti p̄portioale: qd nō p̄m affi- gnat p̄tinuis. qz vius z discretis iheret. C S cōa aut suppositio est ex p̄iori decisa. quēlibet passio scibilis hōs subiectū primū cōsequit ip̄suz rōne p̄ncipioruz ip̄m cōstitūētū. cuius est clarissima ueritas. eo q̄ que-

Primus
 esse dant etiam
 tam quodlibet accno
 se per subiecti corrup
 yfagōis. z phs r̄bop
 q̄ abuz: z cybyopa
 accntū p̄n' nō sbi
 nta sūt: nō aut sic oī
 ita sb̄ opposito sūe p̄
 q̄ sb̄ effectū oppo
 p̄te p̄cipiēte est: u
 p̄ter' in ulib' q̄one: 3
 ualēs pone oīam it
 p̄siois p̄sua: z disti
 r̄ p̄sio in p̄sū dīstima
 Subtilis dīsciplinā: cu
 p̄tati mēthodū specul
 C 3° aut suppo est q̄
 r̄s itiori copetit fz q̄
 ferōrānō dēt ip̄m i
 modū nā specifica p̄ta
 it hęc vna nō retin
 vna nō nūā: 13 plurim
 ē: qz nec vnitatis nūā
 cō ip̄m speculant idū
 p̄ta pot' hęc rōne in i
 suppo est q̄ quū sbi fo
 ca in p̄maro sbiecto: si
 sbiecto: oēs a sbiect
 imediatio cāe: nō aut
 dēt nūāle z vius ad
 p̄dicatū' z posterioroz
 hō modus in passioib'
 omnis videt p̄ porē o
 mōstratione: qz p̄cedit e
 cognitiōis p̄cipiū sup
 p̄sioz: p̄mo. capitu
 C 4° q̄p̄ia subri ob
 s̄dūm passioē p̄ci
 tātē sbiecti duab' de cāi
 sū nota fuerit per actu sū
 male p̄cipiū. quē admo
 bus ip̄m passiones cog
 hēt i t̄e ridet. tūc post
 solone prioris passiois a
 cū: ē oē passioib' eman
 nō ē: ueluti est de passio
 hōcūpta p̄iori passioē
 p̄m: qz nec fieri pot
 vītātē que idē m̄abilis
 hō. C Ad hās aut dub
 rōnes q̄ hō ē p̄fecta rei c
 p̄ntia: nō erit p̄fection
 p̄tāre s̄ntio p̄ceptā. qz ip̄s
 hō est q̄ admodū p̄tigit
 que altē' dem̄at ut scri
 z nō eni qualiter dem̄
 hō in regressū dem̄atiuo
 tū p̄m ut inq̄t phs p̄
 nūā: z postioz. c. 2. qz i
 p̄ia implecta rei cogniti
 fū p̄mo: qz nō icouent
 fū nō est dem̄atio aut
 solone difficilioz dīsoluit
 passioē multiplicatē. sūt
 emanatē: quē admodū z

oant esse dant etiam consequētia esse. nec ob aliā cau-
sam quodlibet accūs per accūs potest adesse: z abesse
p̄ter subiecti corruptionē: ut scribit porphirus in
ysagogis. z p̄ his thopicoz p̄. c. 4. q̄ coruus p̄t itel-
ligi albus: z ethyops candore nitere: nisi quia talium
accūtū p̄n̄ nō s̄bri q̄ditatē formalē p̄stituūt: s̄z adue-
ntia s̄bri: nō aut sic d̄z a ueriorib̄ pipateticis q̄ s̄bz p̄ci-
piat s̄bri opposito suę passiois. quū ipole videat aliqd̄
p̄cipi s̄bri effectū opposito effectū suę p̄ rōnis: s̄bri qua
p̄fecte p̄cipi necesse est: ut subtilissima snia p̄firmat Joā.
Scot̄ in ulib̄ q̄one. 3. z hoc est q̄d latet q̄ plures nō
ualētes ponē d̄ziam iter absentia accūtis per accūs: z
passiois p̄ctiua: z d̄sua. Laborēt igit i q̄b̄ icipi ori-
ri p̄bia in p̄fūdissima Arist. z Aueroy atq̄ doctoris
Subtilis disciplina: cui doctrina singularis breuiore
p̄stat methodū speculātib̄ i oiuꝝ discipliaz adeptioē
C̄ 3^a aut sup̄pō est q̄ nulla p̄a passio ḡnis abstractio
ris inferiori cōpetit s̄z q̄ ipm̄. que si adhuc limitet p̄ in-
feriora: nō hēbit ipm̄ inferi p̄ s̄bri p̄mario. nā quead-
modū nā p̄fecta p̄cta per d̄zias idiuuiales: p̄ accūs
fit hēc: z vna nūo retinēs attri. p̄am vnitate minore
vnitate nūalib̄ plurimi fratru nō olfaciāt hęc vnita-
tē. q̄z nec vnitatis nūalis cām attingūt: sed chaos q̄d
d̄z q̄trū speculāt idiuuatiōnis p̄ncipiū: ita z passio
p̄cta potit hac rōne in inferiori mā siue s̄bri. C̄ 4^a aut
sup̄pō est q̄ quū s̄bri formalis q̄ditas sit p̄a passiois
cā in p̄mario s̄briecto: si passiones plures fuerit in aliq̄
s̄briecto: tūc oēs a s̄briecto q̄ditate pullulabūt imēdiate
imēdiatione cāe: nō aut imēdiatione effect: queadmo-
dū est risibile z visus admiratiuū: ut inq̄t Albertus i
p̄dicabilib̄. z posterior. 2. tractatu. 2. z eadeo pullu-
ladi modus in passionib̄: aut fluēdi q̄ passio posteri-
emanās videt p̄ p̄orē demrabilis: nō tñ potissima de
mōstratiōne. q̄z p̄cedit demratiō talis ex his que suę
cognitiōis p̄cipiū s̄pserūt ex p̄mis. ut scribit p̄his
thopicoz p̄mo. capitulo p̄mo.

Sed q̄spia subtili obijctet d̄ dicta. nā nō videt neci-
um passionē priorē demrari ex p̄mis. s̄. ex q̄di-
tate s̄briecto duab̄ de cāis. p̄ma est q̄z si passio p̄or sen-
su nota fuerit per actū suū inē s̄briecto nō aut p̄ for-
male p̄ncipiū. queadmodū sept̄ p̄tingit ex p̄p̄is acti-
bus sp̄erū passiones cognoscē. ut hoīem cē risibile. q̄z
hic z iste ridet. tūc posterior demrābim̄ seclusa re-
solone prioris passiois ad p̄ma. C̄ 2^a aut cā z diffi-
cilior ē de passioib̄ emanātib̄ a s̄briecto simplici ema-
natiōe. ueluti est de passioib̄ entis de quo demrānt. z
hoc s̄upra priori passioē p̄ cā ut inq̄t Antoni andree
p̄met̄. q̄. i. nec fieri p̄t resolō ad p̄ora: nisi ad ipam
vnitate que idemrabilis remanet ut est cois p̄horum
snia. C̄ Ad has aut dubitatiōes r̄ndet p̄ ad p̄maz
z dico q̄ si de p̄fecta rei cognitiōe fiat mētio q̄ passio
posterior nō erit p̄fectiori p̄ceptu cognita p̄ passionez
priorē sensu p̄ceptā. q̄z ipsi nā potiori rōne p̄ceptibi-
lis est. queadmodū p̄tingit de passione sensu p̄cognita.
que ulteri demrānt ut scribit p̄his postioz. 2. t. 2. i. 7. z
z. 8. nō enī qualibet demrari noticiā abijct demratiō
sic in regressu demratiuo p̄tingit. sed eā que demratiōe
tali parit. ut inq̄t p̄his p̄ posterior. t. 2. 2. 25. z The-
misti. 2. postioz. c. 2. q̄re uoluit p̄his fieri resolōne ad
p̄ria imp̄fecta rei cognitiōe. Si vō ul̄r de cognitiōe
fiat p̄mo. d̄z q̄ nō icouent hoc mō cogscē: s̄z tūc potit
sima nō est demratiō aut p̄fecta. C̄ 2^a autē difficultas
solone difficilior dissoluit a viorib̄ pipateticis posita
passiois mltiplicitate. sūt enī passiones a s̄briecto dupl̄r
emanātes: queadmodū z s̄briecto ḡnia s̄ duplicia. q̄dā

eni fluūt a s̄briecto simplici emanatiōe. eō q̄ s̄bri p̄cept̄
est simpl̄r simplex. queadmodū est entis p̄cept̄. nō tñ
q̄ sit sume simplex. quū creatis entib̄ coiceat ut scribit
doct. Sub. p̄. oinarū dist. 3. z. 8. q̄one. 3. q̄ nō p̄t i p̄ce-
pt̄ q̄ditatiuos p̄ores resolui: q̄rū q̄libet sit p̄ se cōcē-
ptibilis. ut scribit dist. 2. q̄one. 2. s̄z aut totalr scif: aut to-
talr igraf. ut refert doctor Sub. i theorematib̄. p̄p̄o-
ne. 7. resolutoria. q̄z si nō: iā eēt cōposit̄. quū p̄rim sci
ref: z p̄rim igrafet. passioēs igit entis dicunt emanan-
tes ex ipsi simplici p̄ceptu. s̄z ordie q̄ptā effect̄ adinui-
cē ut p̄dixim̄. C̄ Necq̄ hic obijctēdū ē de emanātib̄
bus ab ente. nūquid vnū z multa p̄ueniāt finitate z i-
finitate: de q̄b̄ laborāt defessi thomistē spiculis arun-
dineis i scotica achademia. q̄z s̄udamētalis nō idē p̄ri-
tas excludit oēs oppositos nodos. C̄ Est aut aliū
passiois modus a s̄briecto emanātū mediātib̄ p̄stituti-
uis p̄ncipijs: z hęc passioēs sūt oiuꝝ sp̄erū z cuiuslibet
cui p̄cept̄ demrabile nō excludit: z demratiuū p̄-
ter hypostases. q̄b̄ (p̄ter specificas) nō cōpetūt passi-
ones. p̄p̄ hoc enī singulariū nō est p̄mo noticiā scibi-
lis. queadmodū nec diffō. ut scribit Arist. posteriorū
p̄. t. 2. 31. z. 7. diuine p̄hie. t. 2. 35. z Themisti postio
ru. 2. c. 26. semp aut ul̄tium est diffinitio queadmodum
ois z disciplina: z ars: hęc Themisti.

Assignato aut duplici passionū ḡne dicimus
q̄ i passionib̄ fluētib̄ a s̄bri p̄nci-
pijs: a q̄b̄ s̄bri p̄mū ex rei nā distiguit: nō tñ reali aut
formali: ē necia posterioris ad p̄ora resolō: donec ad
p̄ma deueniat. que formalia s̄bri sūt p̄ncipia. q̄z ab
eis est oiuꝝ passionū origo: ueluti ab adēq̄ta cā ut di-
xim̄ in 2ª sup̄pōne) nec est aliq̄ passio idemrabilis de
s̄briecto: nisi ea que ex nā tali t̄minoꝝ s̄briecto iherē cogscē
ref: ueluti p̄tingit in q̄busdā mathematicis que sensu
sūt p̄xia: uelut est excessus totius respectu p̄riū. z si
Alacen. uoluerit p̄teruētī hoc ad p̄ma resolūē. s̄. ad
toti diffōne. C̄ Est igit passionis cuiuslibet fluentis
ex s̄bri p̄ncipijs fm̄ nām demratiō. q̄z demratiō ē eo-
rū q̄rū est alta cā. 2. posterior. t. 2. 7. s̄z aliq̄ q̄ ad nos
nō demrēt. q̄z demrām̄ q̄d est nob̄ dubiuꝝ: uel appet
falsuz. ut scribit Lynconielis postioz p̄rio. c. p̄mo. z
p̄his postioz. 2. t. 2. i. C̄ Passioēs aut emanātes sim-
plici emanatiōe: q̄z vident aliquā cāe rōne aduūtē cō-
tinē. q̄z vna ē alia p̄rio: z alta fluit a s̄briecto mediāte al-
tera. s̄z nō sit uera cālitas. sed s̄bri p̄cept̄ est cā (ut p̄-
dixim̄) demrānt de s̄briecto ordine q̄dā. ut scribit Anto-
ni andreas p̄rio meth̄. q̄one. i. z fieri necesse est poste-
rioris resolōne ad p̄riora donec deueniat ad p̄rimam
passioē. que ulteri remanet indemrabilis de ente:
necq̄ discursu q̄ptā cōcipit: s̄z sola entis hita cognitiōe
z vni: noscēt vnitatis iherētia: imo simpl̄r sūt idemō-
strabiles inq̄t Scotus p̄mo meth̄. q̄. de subiecto. z
hic est emanātū passionū simplici pullulatione mo-
dus cognitiōis. q̄ aut sit talis emanatio simplex liq̄-
dū est ex Arist. snia 4° diuine speculationis. t. 2. i. z
t. 2. 4. z. 5. ubi p̄his inquit. est enim sciētia que dā: que
speculat ens inquātum ens: z que huic insunt fm̄ se:
z sicut numeri inquātum numerus est: sunt passiones:
ut abundans z perfectum: par z impar: sic z entis in-
quātum ens. hęc Arist. locis allegatis. C̄ Qualiter
ergo audent nonnulli negare entis vniuocationem: z
ipsius passiones: sed reducat eos iupp̄ter ad lucem
pipateticam. C̄ Nec obijctēdum est de diuinis demō-
strationib̄: aut trāscēdētibus nātia p̄pter cālitatē ue-
ram: que nō est inter entis passiones: q̄z s̄z entis passio-
nes emanēt (ut diximus) attri demōstrant. de p̄mo

subto sumpta pora passione cum subiecti cointellec-
 one in rone terminatis. lz nonnulli tenuerint entis pas-
 siones de ente indemonstrabiles. demrabiles vo p en-
 tis cõceptum: de reliqs pibus entis subiectiuis ut in-
 quit Lynconiensis posterior p° 7.2. uarijs in locis. Et
 hec est ultimata in hoc sermoe resolo. 7 in ea laboret
 noui phantes. ¶ 5ª aut suppositio est q quum in de-
 monstracione post eam que complexoz noticia dicif p
 mo phier^a. 7.3. de aia. 2. 4. 7. 26. intellect^a actualiter
 discurrat a pmissis ad cõclonem: nam rõ est aie virtus
 intellectualis faciens currere cam in cãtum: ut scribit
 Albertus in pducabilibus ex itetione ysaac. 7 posterio-
 rum pmo tractatu pmo. ideo necesse est si intellect^a
 passionem subto cõceptit inherere per se. ut subm per
 se cõcipiat sub rone nõ accõtal neq aggregacione fa-
 ciere per accõs. qz de talibus nõ est scialis disciplina
 teste pbo. 6. pme phie. t. 2. 4. 7. 6. ¶ 6ª aut suppo est.
 q quum ea que nõ hnt adinuicem pleitatez ueri act^a
 7 uere potetie faciãt aggregacionem per accõs. ut hõ
 albus. ut scribit Arist. 5. diuine speculationis. t. 2. 7. 7.
 7. diuine speculationis. t. 2. 45. qd in dictis fm accõs
 nõ est idem q quid est cum eo cuius est. 7. 8. meth^a.
 t. 2. 15. ideo si in demfatiuis ppõnibus sumpta fuerit
 ex pre alicuius extremi ea: que fuerint huiuscemodi:
 potissimam nõ faciẽt demõstratione: 7 pcpue quum
 primus 7 secundus modus dicedi per se maxime pri-
 neãt ad demõstratione: ut inqt Lynconiensis pmo po-
 sterior. 7 pbs. t. 2. 10. 7. 18. ubi scribit q nullius accidẽ
 tis per accõs est demõstratio. ex qbus vbis phi colligif.
 q tm ppõ sedõ modi videt. pprie scibilis. qz substã
 tiẽ nõ est demõstratio. teste pbo posterior. 2. t. 2. 7.
 nec accõtis per accõs. qd cõtigit inee 7 non inee. ut
 inqt Arist. posterior. pmo. t. 2. 17. 7 Porphiri^a in ysa-
 gogis. 7 pbs thopicoz pmo. c. 4. Supest igit ut tm
 accõtis. ppõ 7 per se fiat demõstrationes. ¶ 7ª aut
 suppositio 7 ultima est. q qn est aliqd per accidẽs ag-
 gregatum: nec ipsum de aliquo: nec aliqd de ipso: nec
 ipsum de seipso per se pcedat. nam fortes nõ est per
 se hõ albus. nec sub tali pdicato per se cõcipit: nec hõ
 albus per se est aial: nec hõ albus per se est hõ albus:
 ut scribit subtilissime pbs. 5. pme phie. t. 2. 13. 7 doctor
 Subtilis p° sniarũ dist. 2. q. 2. 7 in. 3. sniarum dist. 3.

Hic aut pmissis suppositionib⁹ iuxta clarif-
 simam phi atqz uerioz pipateticoz
 sniam: ponit cõclusio decisua dubitationis. ¶ Me-
 dium in potissima demõstratione vtualiter cõclusio-
 nis cõretiuum est sola subti diffinitio formalis: cuius
 pbationem adducimus aristotelicam sic: oẽ qd tribu-
 it ppõnibus demõstratiuis pleitatem: ulitatem: 7 adẽq-
 tionem: est medium potissime demõstrationis. sed so-
 la subti diffinitio formalis est huiuscemodi: igit sola
 subti diffinitio est mediu potissime demõstrationis.
 patet arg^m in 3. pime figure: maior est in superioribus
 dilucidata. Sunt eni tres dicte pdictiones potissimã
 cõstruẽtes demõstrationem. ut ex Arist. snia colligif
 posterior. p° t. 2. 8. 7. 11. 7. 12. 7. 39. 7 Auerois cõmen-
 tis allegatis. minor aut pbat quo ad pmam ptem de
 pleitate: nam diffinitio subti dat pime ppõni pleita-
 tem qrti modi: quum subti diffinitio sit uera passionũ
 causa ut inqt Arist. posterior. 2. t. 2. 1. qz est reductif
 ad ppter qd est (ut et scõa suppone dictũ est) sũpta tñ
 cã sub abstractiori cõceptu (ut pauloante dixim⁹ de
 cãis gnis demfatiõis in eẽndo 7 cõgscẽdo.) ¶ Tri-
 buit etiã pime ppõni ulitatem duplicẽ. s. tps: 7 subti
 quum sit necessaria. 7 adẽqtionẽ: qz non alia mediãre

cã: prima ppõ sũmit v̄itatem. imo remanet indẽmra-
 bilis: ut scribit pbs. 2. posterior. t. 2. 8. 7. 9. Et notan-
 dum est q differt adẽqto maioris ppõnis: 7 conclo-
 nis: qz maior excludit mediam calitatẽ: 7 hãc intrise-
 cam: nõ aut medium subm: adẽqto vo psonis exclu-
 dit medium subm: nõ aut mediam calitatẽ: qz tũc nõ
 demfaret a priori passio de subto potissima demõstra-
 tione. ut supra dixim⁹. 7 hec sunt scitu rarissima. tribu-
 it etiã subti rõ formalis scõe ppõni pleitatem: nã pri-
 mus est in minori dicedi modus pleitatis: quum diffi-
 nitio pcedet de diffinito. que est uerioz pleitatis ceteris
 ut inquit Auerois. 7 Lynconiensis posterior. primo locis
 allegatis. ulitatem quoqz tribuit utrãqz cum sit ibi sũ-
 ma necessitas ut luce clarius appet. 7 demũ adẽqati-
 onem qditarie cõtinẽte. nam subm est id qd: tali for-
 mali rõne cõstituit: 7 sub qua pfectissimo cõceptu cõ-
 cipit ex. 7. pime phie. t. 2. 22. ut etiã ex pma suppone
 colligif. tribuit ulterio⁹ nedum demfatiuis ppõnibus
 dictas cõditiones. sed etiã demfate cõclonũ. est enim
 secũdi modi pleitas in cõclone ppter pmi modi per-
 seitate in ppõnibus. 7 qrti: est quoqz ulitas atqz adẽq-
 tio subiectalis. qz cõclõ est de oi per se 7 fm q ipz qd
 est uerũ ulẽ posterior. p° t. 2. 11. ut dixim⁹. 7 hec oia p-
 pter subti formale rõnem. 7 hoc est qd uoluit doctor
 Sub. 3. qõne pducibiliũ. q subz scibile debet hẽre qd
 qd est. per qd demfent pprietates 7 passiones. 7 in p-
 logo pmi sniarũ qõne de subto theologico: q vtua-
 lis cõtinẽtia cõueniẽs subto est. ppter rõnẽ ppriã for-
 malẽ: 7 absolutã: ppter quã ponit in eẽ cognitio 7 nãq
 cõclusãz passionẽ: 7 hãc rõnẽ puto demfatiuã simplr
 sumpta ex ppria medij mẽsura. que fundat in subtili-
 sima phi snia: 7 sui cõmẽtatoris ut luce clari⁹ declara-
 uim⁹. neq aliqz pipateticoz modern⁹ eã tetigit. Lõ-
 sonat enim phi auctib⁹ in qplurib⁹ locis: ut sup dixi-
 mus. maxime aut ex. 2. diuine speculationis elicif. t. 2.
 4. q id qd est v̄issimũ est cã oium que sunt post ipsuz.
 hec retulit Arist. 7 Auerois in 2° eiusdẽ text⁹ inqt. ma-
 nifestũ est q pmi in quolibet gñe magis est dignum
 hẽre hoc nomẽ eẽ: 7 eius rõnẽ. q ea quoz est cã f3 il-
 lud genus: 7 oium diffõnuz 7 intetionũ que sunt in oi-
 bus reb⁹ que sunt in illo gñe. hec Auerois. ¶ 8ª etiã
 ex vbis Arist. diffõ subti sit potissime demfatiõis me-
 diũ ostẽdo sic. oẽ tminãs oẽs qõnes est mediu potissi-
 me demfatiõis. qz potissimũ scire oẽz dubitatione ex-
 cludit post^a p° t. 2. 4. 4. alr nõ eẽt potissimũ. sed subti
 diffõ est huiusmodi. q diffõ subti est mediu potissime
 demfationis. p3 arg^m in 3° p^o figure cũ maiori. minor
 pbat ex itetione Arist. post^a p° t. 2. 39. ubi dic⁹ Arist.
 q pfectissima triãguli cognitio p demfationẽ erit qn
 ipm per suã diffõnẽ cognouerim⁹. 7 dicit. cũ igit cõg-
 scaf qdem q qtuor qui sũt extra eõles sunt qm equi-
 biarũ adhuc deest ppter qd qz triãgulus 7 hoc est qd e
 figura rectilinea. Si aut hoc nõ ampli⁹ ppter qd aliud
 tũc maxime scim⁹. hec Arist. ¶ Preterea pbs in. 2. post^a
 t. 2. pmi. ponẽs qtuor qõnes. duas simplices ut si est 7
 qd est. 7 duas cõpositas in nũm ponẽtes. s. qz est. 7 pp
 qd est. docet modũ resoluẽdi oẽs qõnes ad vnã. 7 in-
 quit q ad ipz qd est. est ultima resolo 7 stat^a dubitãdã.
 nã lz qz est reductaf ad ppter qd est. 7 si est ad qd est. de-
 niqz oẽs ad ipm qd est iminant. qz ois qõ inqt pbs 7
 Auerois Themistius 7 Lynconiẽs in loco po querit
 mediu 7 cãz que est ipm qd est: qd et aptissime decla-
 rat arist. post^a. 2. t. 2. 10. 7. 11. ubi ponit q quecã est diffõ
 principium demfationis. quecãdam vo est conclo. quecã-
 dam vo est tota demõstratio positone differẽs

Primus
 quid est enim ex arif. i.
 mudi puto q manifi-
 si pbs ut afferit oes p-
 nis 7 potissima dem-
 pbs in 2° posterior. do-
 nõ nisi potissime de m-
 ois. 2. 17. 7 leque tñ
 ra rõnẽ 7 qditaruã
 plicatiũ aut diuisiũ
 di mediõ cognoẽdã e-
 7 diuisiois methõdũ
 bus. Preterea quã pat-
 legantur in inqt arif. 7
 tes cur aliõ mediũ pte
 singedi deẽ occasio: cũ
 ceter indemonstrabiles
 fueras hoc adducam rõ-
 sed hec pcpua phi dicit
 mita phantiam alibi y-
 ra gra dõclipline dubit-
 nõ sufficit pmo ppter
 pmo: qz tũc in demfati-
 passio qd nõ ptingit p-
 posterior. pmo. t. 2. 34
 posterioratem respectu ex-
 demõstrationis extremi
 ra de medio syllogitico
 plicatiõnem ut pmo
 igit cum subti diffinitio
 demõstrãda nõ videtur
 C^o aut ppter indiffe-
 as passiones nõ videt
 but eẽ ex ap pceptatis
 2. 4. ideo si fiet passio-
 nationem opus erit lim-
 terminam qd erit si p-
 ppterimus. 7 hoc et
 ppo 3° Alberti opinio
 qd hẽt speculatione
 monõicim⁹ q distin-
 nationem 7 diffinitũ tri-
 legilliam formãz. sicu-
 hẽt realis idẽptitas ut
 rone idẽptitas in tmi-
 C^o Ad 2° vo arg^m rñi-
 qd nõ uera positone
 cum demõstratio sit ue-
 ho aliud ueruz mediu
 gillicz. nisi qz subdicit
 stratio cum fuerit in p-
 pone medium fm suby-
 ferioz. pmo. t. 2. 31. 7 2^a
 necessariam mam illata-
 dum. dico q hoc nõ fi-
 extrema fm poritatem
 debet per ueram calita-
 pmo. 2. 2. 5. 7. 2. post^a.
 lã in eẽndo 7 cognoscẽ-
 et eẽ p̄s ad cuius eẽ
 oymus. patet igit arg-
 tu uoluit Arist. in
 C^o Ad ultimũ aut a-
 det p̄sponẽdo q nõ
 oem potissimã tollit.

quid est enim ex arist. intētiōe clari⁹. Preterea ad mirādū puto q̄ manifestissima egeat p̄scrutacione. qz si p̄hs ut asserūt oēs pipatetici diffiniūt scire potissi mū 7 potissima demstrationē ut supra diximus. 10. cuz p̄hs in 2º posteriorū. doceat artē investigādi medium nō nisi potissime demstrationis p̄pter cōsilem cōtinuati onē. t. 2. 17. 7 sequētib⁹: manifestū est q̄ subiecti ue ra diffōnē 7 q̄ditatiuā uenat quā neqz per syllm redu plicatiuū aut diuisiuū seu diffinitiuū uel aliū discurre di modū cognoscēda eē putauit: sed per solā cōpōnē 7 diuisionē methodū post. 2. t. 2. 2. 3. 7. 4. 7 sequenti bus. Preterea quū passionē p̄pziā subiectoꝝ eēntiā p̄sequant ut inq̄t arist. 7 Porphiri⁹ 7 oēs recte p̄han tes cur aliū mediū p̄ter subiecti rōnē querēdū est: nisi fingēdi def̄ occasio: cū diffōnēs fm formā sint simpli cter indēstrabiles posteriorum. 2. t. 2. ii. neqz con suetas huc adducam rōnes pro dictoꝝ cōfirmacione sed hęc p̄cipua p̄hi dicta intērum p̄hēt. reliq̄ vō argu mēta p̄hantium alibi uideant discussa. ¶ Sed maio ris grā disciplinē dubitat cōtra hęc: q̄ subiti diffinitio nō sufficiat p̄mo p̄pter idēptitatem diffōnē cuz diffi nito: qz tūc in demstratione erūt duo termini. s. subim 7 passio qd nō p̄tingit p̄mo p̄orum. c. p̄mo 7. 20. 7. 32. 7 posteriorū p̄mo. t. 2. 34. ¶ 2º nō uideat eē mediūz p̄ p̄rioritatem respectu extremoz: immo est extra ipsa demstrationis extrema. ueluti cōtingit in 2º 7 3º figu ra de medio syllogistico simplr qz non p̄cipat subiti 7 p̄dicati rōnem ut p̄mo p̄orum scribit Arist. c. 8. 7. 10. igit cum subiti diffinitio sit p̄oz tam subto q̄ passione demōstrāda nō uideatur esse uera p̄positione medium. ¶ 3º aut p̄pter indifferētiam diffōnē subiti ad oēs lu as passionē nō uideat eē medium: qz demōstratio de bet eē ex appropiatis 7 nō coib⁹ post. p̄mo. t. 2. 23. 7 24. 7 ideo si fiet passionis demōstratio per subiti diffi nitionem opus erit limitare diffōnē ad passionē de terminatam qd erit si passionis diffōnē subiti ratio ni p̄iuxerimus. 7 hoc est fortius argumētum qd fieri pōt pro Alberti opinione 7 sequētiū. Ad hęc autē ar gu⁹ 7 sint speculatiōe digna r̄ndet 7 ad p̄m breui ser mone dicimus q̄ distinctio que ex nā rei est inter diffi nitionem 7 diffinitū trinitatem terminoz saluat 7 syl logisticam formāz. sicuti etiam inter subim 7 passionē 7 sit realis idēptitas ut sup̄ dixim⁹. 7 10 scias q̄ soluz rōnis idēptitas in t̄mis excludit formā syllogisticam. ¶ Ad 2m vō argm̄ r̄ndet quum tāgit de p̄poritate me diū 7 nō uera p̄positionē 7 sit aliq̄liter supra dictum. q̄ cum demōstratio sit uerus sylls p̄mo p̄oz. c. 5. nō hē bit aliud ueruz mediū pōne quātum ad formam syllo gisticāz. nisi qz subijct̄ 7 p̄dicat. 7 ideo uera est demō stratio cum fuerit in p̄ma figura ubi medium est uera pōne medium fm subijcti 7 p̄dicari ut scribit Arist. po steriorū p̄mo. t. 2. 31. 7 Auerois ibidem. quātuz vō ad necessariam mām illatā 7 p̄ntis resōlōnem p̄pter me dium. dico q̄ hoc nō sit per ueram pōnem mediū iter extrema fm p̄poritatem 7 posterioritātē. sed hoc fieri debet per ueram cālitate ut scribit Arist. posteriorū p̄mo. t. 2. 5. 7. 2. post. t. 2. ii. qz demōstratio est ex cau sis in eēndo 7 cognoscēdo. palā aut est q̄ de rōne cāg est eē pus ad cuius eē sequit aliud ex. 5. meth. ut sup̄ diximus. patet igit arguēdi solum appentia sine exn̄ tia. ueluti est Arist. intētiō clarissima locis allegatis. ¶ Ad ultimum aut argm̄ de diffōnē indifferētia r̄ndet p̄supponēdo q̄ nō quelibet indifferētia demfati onem potissima tollit. sed ea solum que est diffōnē 7

diffōnē aut diffōnē ad subim 7 subim fm q̄ non licet descēdere de ḡte in genus post. p̄. t. 2. 22. 7 23 q̄ nō augent demfationes ut scribit Arist. post. p̄. 7 Aue ro. t. 2. 29. q̄ igit subiti diffō sit vni diffinito appropi ata. indifferēs vō plurib⁹ passionib⁹ non est demfate ueluti b̄r̄sso ut inq̄t Arist. post. p̄. t. 2. 23. 7 10 potissi ma erit illa demfatio 7 uis ut sup̄ dixim⁹ ex Arist. in tētiōe post. p̄. t. 2. 39. Cōtra subim fm itam diffōnē est per te idifferēs ad oēs passionē sicuti hō ad risibi le 7 disciplinabile 7 uisus admiratiuū. 7 aut oēs hois passionē simul cognoscem⁹ per ipm̄ aial rōnale. aut nullā: qz cā indēminatā nō respicit absq̄ limitatione singularē effectū: ueluti p̄hs opinat⁹ est in rerū itelle ctioē capescēda p̄ter itellectū agētē fantasma p̄currē tanq̄ itellectū limitās ad hęc uel illā spēm itelligibile cānda. ut inq̄t Arist. 3. de aia. t. 2. 18. 7. 32. supponēdo p̄ nūc eē spēs itelligibiles. 13 ex auerois itētiōe opposi tū fore diuidicē: sed de his als in p̄a. q. disculsi. p̄z igit q̄ subiti diffō aut null⁹ aut oiuꝝ passionū cognitiōnē cā bit. R̄ndet ex Arist. itētiōe post. p̄. t. 2. 33. q̄ quū de ficiētē sensu deficiat ois itellectualis eruditio. 10 dici mus q̄ sūmēda est limitatio ex passionū actib⁹ nobis notiorib⁹. de qb⁹ uideat subtilis scoti snia in qōnib⁹ añ p̄dica⁹. ubi apte dilucidat modus passionūz 7 ordo q̄ditatū. p̄z igit oppositarū solo rōnū que maiorēz vi dent efficacā hēre p̄tra pipateticā de medio pōnem. ¶ Ex qb⁹ appet. p̄clonē iducte v̄itas: 7 qd sentidū sit de medio demfandē passionis cum clarissimis pipa tetici. Jo. Scoto doctore subtilissimo: atqz Lynco niēst: 7 auerois: nōnullisqz modernis p̄hantib⁹ appoli nare. v3. 7 alijs scoticē disciplinē cultoribus.

Admiracione aut dignum est Egidii de uiaffe ab aristo. lucidissima snia: necnō 7 albertū in. 2. post. tractatu. 2. c. ii. q̄bus dam eni leuib⁹ appentis a v̄itate declinauerūt: 7 ipō rum seq̄ces: q̄s ad p̄ns qz hinc inde dissoluunt ab op̄ positū speculātib⁹: silētiō p̄trāsimus. p̄cipales atn̄ ipsoꝝ rōnes dissoluim⁹. Di enim etsi clarissimi fuerit p̄hantes: atn̄ p̄pōnum demfantiū p̄ditiones ab ip̄is abstulerūt. Egidius eni ponēs passionē ḡnis abstra ctioris accepit nō cām pro cā: qz passio ḡnis abstracti oris nō est adēq̄ta passionis inferioris cā. 7 abstulit a demfatione potissima p̄fētatē p̄mi modi. nam ex illo mō demfandi minor nō est p̄mi modi p̄fētatis 7 adē quationē abstulit ut ex tertia suppone palā est. nā pas sio ḡnis abstractioris nō est de formali cōceptu subiti qd req̄rit ad potissima demfationē. ut subtilissime scri bit Lynconiēsis post. p̄. c. 4. 7 si Egidius subiti rōnē q̄ditatiuā ueluti annexū medio posuerit. abstulit ad huc formalē p̄fētatē: p̄pter aggregationē per acc̄ns in rōne subiecti: sub qua p̄cipit ut 5ª suppone declara uim⁹: nec ponēda est pro cā passio ḡnis abstractioris ut retulit Egidii⁹ p̄pter seruādā scialis hitus vnitatē ponēdo resōlutionē ad p̄ncipia coia: a qb⁹ sūmat vni tas hitus sciētifici: qz sic nō est hitus vnitas ex coita te p̄dicatiōnis subiecti scibilis: qz accidit subiectū tale cōperiri p̄dicabile de oib⁹ ad sciam p̄tinetib⁹. ut sub tilissime scribit doctor Subtilis. 3. qōne p̄dicabilium 7 qōne p̄ libi p̄hier⁹. cuius rō est in oppositū clara de nālī corpe subiecto p̄hēnālis: 7 syllo logicē subiecto uel argumētatione ut retulit Albert⁹: que nō de quib⁹libet in scia cōsideratis p̄dicant. neqz sūmēda est scialis vnitas ex p̄ncipijs p̄mis ex terminis ḡnialibus cōstitutis ut scribit arist. post. p̄. t. 2. 23. 7. 27. a qb⁹ us

impossibile est hitus unitate sume spale. Sed sumenda est hitus unitas ex subiecto specifico considerato: attributionis: et ptenetie vntatis unitate ptenere. ut scribit arist. posteriorum pmo. t. 2. 4. 3. 7. 4. meth. t. 2. 2.

Est aut attritione dignu pro itelligenda sciaru unitate. q scialis unitas duplex copert: specifica. s. z gntica: z gntica duplex: pprima. v. 3. z remota: ut ex singulari doctoris Sub. in a p. 3. 6. diuine phie. qone p. per specifica aut unitate: aut gntica: no ea uolum? que sumit ex mo pdicationis. sed poti? obiectalis ronis: atqz formalis z vntalis cotinetie: z itellect? iclinationis quatū ad ea que pmo subiecto coueniunt: uel ad ipsum hnt reductione: na pot obiectu trascēdes specificarone cocipi. z ipsi? noticia erit vna spe ab obiecto: lz ab inhesionis subiecto sit vna numero: qz itellect? est vn? numero z singularis: ut quū cocipit ens ee urū: uel vnuz fm pprum cocēptū z obiectū spālissimū gntica unitate here pot: ueluti ho: em fore sensibilem no lb. ppria: sed aialis rone cognitu. ut scribit doctor Sub. 6. diuine speculationis. q. p. 7. hoc cotingit: qz scia dicit intellectualis qlitas ex frequēti consideratione: uel vna in iela atqz pfectiori gntata in aia inclinas intellectū ad cōsilem speculationē respectu pprū obiecti a quo gignit: z fm q variat itellect? iclinatio per noticia: aut ad speculationē pprū obiecti a quo capit unitatē tanq ipsius uera silitudo: aut ad contēplationem eoz que obiectū vntalr cotinēs icludūt: sic etiā variat hit? unitas specifica: z gntica: z hęc speculatione de sciaru unitate difficilior est fere qlibet meth. ca speculatione: nec fingēda est scialis unitas ut somniauit Burt? z ceteri cōes phi abstrahēdo cocēptū scie z faciēdo pdicationē gntica: z q logica est vnu fm genus: qz est quoddā cōe ad oēs hitus rōnales de qbus pdicaf. latuit eni penitus ipos scibilis unitas cognitiois. nam quilibet habit? qui dicit vnus genere: aut specie ex obiecto est formalr vnum numero singulare de genere qualitaris. quum sit qlitas ab obiecto z rone causata in vno numero subiecto. s. intellectu. z ideo laborant phantes in inquisitione ueritatis: z hoc est qd lauit Egidium in mā de medio demōstrationis: nec ipius ad hoc inducta rō cogit passionem ponere medium ad saluādum habitus unitatez posita resolutione ad pma scie pncipia. nam in vnaquaqz scia comperit eēntialis psideatorz ordo. ut scribit doctor Sub. in plogo pimi sniarum qone de subto theologic. alit nullus esset attributionis modus in scia: neqz unitas. quum aut in eēntialiter ordinatis sit ad primuz deuenire. ut scribit phs 2. diuine phie. t. 2. 5. ita in scibilibus necesse est ad aliqd in illa scia pmo notum deuenire ut inquit Arist. posteriorz pmo. t. 2. 2. illud erit lbm primum a quo scia capiet unitatem: no quidē fm pdicationem ut scribit phs primo posteriorz. t. 2. 4. 3. naz est eēntialis ordo pclusionum ad pncipia: z mediatorum ad immediata: z imediatorum ad simplices conceptus seu terminos: z terminoz adinuicē. teste pho posteriorz primo. t. 2. 6. qz pdicatum ordinat ad subiectum. z ibi est status.

Est aut attritione dignum q nullus scialis habitus dicit vnus unitate specifica nisi quatū ad ea que formalr subm consequunt ex ppria rone: sub qua considerat: ueluti noticia corporis nalis fz mobilitatem: qz ex ppria formalr rone corpus est mobile: respectu aut partium subiectuaruz: siue fm cois subti passiones: z rōnem cōem subiecti: siue fm ppriz

as passiones: z ppriam rōnem cōsideratarum: no specificam: sed gnticam ppruz sortit unitatez. z illa necessario requirit ad scibilium cōgeriem specialis scietie. nam subm quatū ad oia que ptenēt ad sciam est vnu gntica unitate. ut inquit doctor Sub. in. 6. meth. q. 3. Appet igit quantum a ueritate declinavit Egidius in opinione sua. rōnes aut relique quas adducit ex auctoritatibus Arist. post. 2. t. 2. 8. per distinctionez pmi termini: aut fm ordinem syllogisticum: aut fm naturam: uel de rone quid: z ppter quid pmi termini: facillime dissoluunt. nam rō pmi termini ppter qd: est medium: z hęc est subti formalitas z diffinitio que est quid subti z ppter quid passionis pscie do q in demōstrationibus ppter quid: est latitudo: nec rōni psonuz est: q demōstratio quelibet ppter quid sit potissima. sicut patet in multis demōstrationibus: ueluti ptingit in math. ut confirmat Egidius loco allegato. quuz demōstrat habere tres per angulum extrinsecum ppter quid: non tñ potissima demōstratione uoluit Egidius demōstrari. qz pmissarum altera demōstrat piori causa. s. passione generis abstractioris.

Albertus autem atqz sanctus Thomas a ueritate declinat. quū posuerint demōstrationis medium subti z passionis rōnem formalem. Inqt enim Thomas pmo posteriorz. t. 2. 2. q de subto debet pscogsci quid z quia: pferim euz ex diffinitione subti z passionis sumat medium demōstrationis: hęc Thomas. et si alitqz videat solam subiecti diffinitionem ponere mediuz lz Egidius noluerit formalem passionis diffinitionem cōcurrere: euz quo uideat Albertus iuxta vnum modū opinādi posteriorū primo. tractatu. 2. cōcordari. de cāl passionis diffinitioe tñ. qz quum sit eadem cum passione demōstrata poterit demōstrari sicut z passio cuius est. Albertus aut remouēs hāc dubitationem uoluit passionis rōnem no demōstrari. qz no est totalis idēitas cum diffinita passione. qz rone z ex nā rei distinguunt diffinitum atqz diffinitio. ideo no uideat necessarium hoc demōstrari: si reliquum demōstratione pcludit. Sed horū opinio no cōsonat ueriori phi inie. ut supra diximus in reprobatione opinionis Egidij. nam cōgregatio talium diffinitionum aufert a pponibus pscitatz: nec est uerus adētionis modus in minori pponē: qz in secūda pponē passionem demōstratē no pcepit per se subm. quum sub accēntali rone cocipiat. no est enim vnus subti pscicus intellectus sub diffōnum cōgregato. Est aut notādū q demōstratōes dicunt formales aut efficiētes uel finales cās assumere: no in ordine ad pclusaz passionem: sed ad subm in ordine ad passionē cocēptum. nec de rone medij demōstrati est eē mediū positione fm nature prioritatem z posterioritatez in ordine ad extrema: ut in dubitationib? retulit Albertus. Sed de ipsius rone est esse cām ut scribit phs posteriorz 2. t. 2. i. mediuz z causa idem sunt. Ex quibus clarissimuz est quid de demōstrationis medio sit cocipiēdum: z quid ponēdum sit potissime demōstrationis causa. iuxta phi sniam. fm ueriores demōstrationis pditiones. z oppositarum rōnum succincta resolutione: ptermitēdo leuiores opponētium rōnes ex pcedictis facillime dissoluēdas. in qua quidem subti lissima pscrutatione difficillimoz demōstrationis negocio. si maiores z altiores q logice speculationis limes singularefqz phoz sentētiā breuiori narratione cōplexi fuerimus: māqz ponderat ascribat. id quoqz

Secūdu
fieri nobis animo ue
ingitio solertiores
laborēt. non enim h
ri philosophia mine
māz quo scientiarum
rū pcepta ignorā
pimo nostre questio
simplicia cognitu diti
effluuimus annectē
strādē passionis mān
tionis dialectice spec
ritatis adēptione.
Secūdu
endē
bitari
rio: nū
in req
bos. nedom in dialec
pnes ppositas in op
eolio colligit. C P
debeat necessariu
scientia: cuius est subm
pobitas sit cōpossibi
las per se corrupibile
quid obiectum scibile
caūle: aut sui noticiam
quid obiecti scibile
pctū scialis noticie: z
est nūquid sit cōpossibi
lecto scietali in illa scia
C? est nūquid subm
pctis ad illam sciam
q adēptione: z qual
notem dubitatio est nū
cra determinatuz gen
posteriorz primo. t. 2. 2.
nati generis. C? est
si cōpossibilis scietifici
posteriorz primo. t. 2. 2.
scietificus ab obiecto
denominatiōis modū
in genere scietificz cog
calituz z pacticz not
cia noticia necnon sp
tentiam. 6. diuine spec
qz quo subiectum scibile
quid intentiones secun
lata. z sub quo concep
ciam descendendo m
pium scietatur obiect
peripateticorum opini
cum pmarium meriti
notem dubitatio est nū
esse scientiam: z omni
falsus. z hoc de logi
cū cognitione. C A
tum lateat: quantumq
ritatis in dagandē per
fū philosophorum sen
tiosos autem prop
pū sententiam cum ue
tiones dissoluemus: q

Secundus

fieri nobis animo uenit: tum quo philosophi scrutatores ingenio solertiores in capescēde ueritatis cognitione laborēt. non enim his trimodo in quibus incipit oriri philosophia mineruē penetrabilia panduntur: tum de muz quo scientiarum detractores edaci liuore ex ipō rū propria ignorātia atq; segnitie pfundant: et hęc de primo nostrę questionis articulo dicta sufficiāt: in quo simplicia cognitu difficillima narratione peripatetica differuimus annectētes notabilem de medio demon strādę passionis mām: quo promptioꝝ ppositę dubita tionis dialecticę speculanti methodus occurrat in ue ritatis adeptione. **Articulus. II.**

Quantum autē ad

secūdam questionis articulum discuti endę uident duodecim difficillime du bitationes. quibus ad calcem resolu tio: nihil superit phantibus ambiguū in requisitis oium sciaruz conditioni bus: nedum in dialectico negotio. quarum numerus penes ppositas in oppositum rōnes in questionis ex ordio colligit. **C** Prima igit est nūquid obiectuz sci bile debeat necessarium: et eternuz stabiliri in vnaq; scientia: cuius est subm adęquatum: et nūquid corru ptibilitas sit cōpossibilis obiecto scibili ppter res nā les per se corruptibiles. **C** 2^a autem dubitatio est nū quid obiectum scibile dicat habere cām: et nūquid sit cābile: aut sui noticiam in intellectu gignere. **C** 3^a est nūquid obiecti scibilis p̄suppositio sit necessaria re spectu scialis noticię: cuius est proprium subm. **C** 4^a est nūquid sit cōpossibilis assignatio diffinitionis ob lecto scietiali in illa sciētia: cum p̄suppōne subiecti. **C** 5^a est nūquid subm in aliqua scientia stabilitum sit ceteris ad illam sciam p̄tinētibus p̄fectione prius at q; adęquatione: et qualis sit adęquationis modus. **C** 6^a autem dubitatio est nūquid omnis habitus scietialis circa determinatuz genus uerset: et quid uoluerit p̄s posteriorę primo. t. 2. 27. per logicam nō esse determi nati generis. **C** 7^a est nūquid interrogationis modus sit cōpossibilis scietificę noticię: de quo meminit p̄s posteriorę primo. t. 2. 27. **C** 8^a est nūquid ois habitus scietificus ab obiecto sumat denotationem: et quis sit denominationis modus. **C** 9^a dubitatio est nūquid in genere scietificę cognitionis necessaria uideat spec ulatiue et practicę noticię multiplicitas: et qd sit pra ctica noticia necnon speculatiua iuxta philosophi sen tentiam. 6. diuine speculationis. **C** 10^a difficultas est ex quo subiectum scibile est per se conceptibile: nun quid intentiones secunde per se concipiuntur ab intel lectu. et sub quo conceptu. **C** Undecima est ad diale cticam descendendo nūquid rationalis disciplina p̄ p̄rium fortiatuz obiectum. et nūquid inter ueriores peripateticorum opiniones syllogismus ipsius subie ctum p̄marium merito stabiliatuz. **C** Duodecima autem dubitatio est nūquid sit compossibile logicaz esse scientiam: et omnium fore scientiarum modum: et sūtipius. et hoc de logicali disciplina sumpta pro artifi ciali cognitione. **C** Quarū difficultatuz cognitio quā tum lateat: quantumq; operep̄cium sit profunda ue ritatis indagandę perscrutatione: palam est ex diuer sis philosophorum sententijs multiphariam opinan tibus: nos autem p̄positas iuxta ueriores philosophi sententiam cum ueriores peripateticis dubita tiones dissoluemus: quibus peractis: nūquid ratio

Necessitate

nalis disciplina scientię rationem sortietur: luce clar us innotescet: et omniuz habituum conditiones sine quarum resolutione nullus inductę dubitationis cal cem consequetur. **C** Prima difficultas.

Quantum igitur ad

p̄riam dubitationem nūquid obiectum scibile debeat in scientia stabiliri necessari um: et nūquid corruptibilitas sit obiecto scibili compossibilis. **C** Est aduertendū pro difficul tatis inductę noticia q̄ scire posteriorū p̄rimo ab Ari sto. descriptum. t. 2. 5. 7. 15. 7. 20. uidetur includere im possibilitatem uariationis. et aliter se habendi: cui cō sentiant omnes nedum peripatetici iuxta philosophi sententiam. Sed etiam fuit omnium communis anti quorum opinio. **C** Comperimus enim Platonē y de as eternas atq; necessarias hac de causa tenuisse ut in quit Plotinus et Alcynous. c. 9. et alibi sepius: uelut etiam refert Arist. 7. diuine speculationis. t. 2. 28. et p̄ mo de anima. t. 2. 8. et q̄ pluribus alijs locis. et hoc po tissimum propter scientiarum adeptionem diffinitio numq; assignationem. et si addiderit etiam propter re rum generationes. ut liquet ex Arist. reprobarione ydearum. 7. diuine philosophię. t. 2. 28. et ut inqt Jo. de gandauo in. 3. de anima. questione de uniuersalibus quibus saluaretur causalitatis simultas cum suis effe ctibus. ut als differetur. uidetur enim potius ad p̄mū p̄m ydearum perscrutatio pertinere. ut refert Arist. 7. diuine phię. t. 2. 28. q̄ ad rationalem. Uideantur au tem locis allegatis subtiles Platonis rōnes. **C** Pla tonem quidem coegit ydearum positio ppter rerum particularium contingētiam. de quibus impossibilia est habitus scietialis. ut etiam cōfirmat Arist. post p̄rimo. t. 2. 31. 7. 7. p̄mē phię. t. 2. 53. nouerat eniz Pla to continuam particularium mutabilitatem et cotin gētiam. ideo formas a singularibus separatas: quę da tores essent formarum: opinatus est: propter etiāz sci bilis obiecti requisitam necessitatem censuit Heracli tus Ephesius nullam fore humanorum scietialē no ticiam: nouerat eniz Heraclitus tantā fore singulariū uariationem: q̄ propter ipsorum contingentiam uoluit (ut sibi imponitur. 4. p̄mē phię. t. 2. 9.) contradi ctoria simul uerificari. sic et Socrates opinatus est: dum retulit. q̄ vnum scio: qd nihil scio: aliq; q̄ plures antiquorum in eadem condescēderunt sententiā nō ponentes formas a materia separatas: in quibus eēt scibilium necessitas: ut Xenophon et Aristippus So cratis discipuli: et Anaxarchus abderites: et alię phi losophantes. qui prozsus in nobis scientiam fore ne gauerunt. hęc enim aut quiditates abstractas opina bantur. quarum esset scietialis agnitio: ut Plato: aut nullam fieri prozsus opinabantur scientiam. ut Hera clitus et alię: et hoc ideo qz immutabilitatis rationem obiectum scibile sortiri necesse est. de quibus clarius discutiē post p̄o circa p̄m ab Arist. et suis expositori bus. **C** Qualiter autem scibilium necessitas cōperia tur est artētiōne dignum q̄ circa rerum necessitatem diuersa senserunt philosophantes: quidam enim for mas a singularibus abstractas ponentes (ut dixim⁹) uel ydeas utiq; scibilium necessitatem seruauerunt. eo q̄ formę a singularibus absolute nulli prozsus contingentię subijciuntur. ut diuinus Plato censuit. quia vō iuxta philosophi limites pertractaturi sum⁹ banc difficultatem aliter sentiēdū iudicamus: repro

bat enim philosophus ydearum positionem. 7. diuine speculationis. t. 2. 28. 7. primo de anima. t. 2. 8. dum re-
tulit animal vniuersale aut nihil esse: aut singulari po-
sterius: 7. si philosophi rationes contra Platonez po-
tius ydearum positionis non necessitatem: q̄ ipsaruz
repugnantiam ad esse concludere videantur ut subti-
lissime scribit doctor Subtilis. 7. prime philosophię
questione. ii. 7. primo sententiarum distin. 35. 7. questio
ne. 7. quolibetorum.

Determinaturus igitur de scibiliuz ne-
cessitate que mo-
dus est entitatis intrinsecus. propono primum entiu
distinctionem. quum modus rei per ipsam rez cogno-
scatur. 7. dico q̄ de numero entium quedam dicuntur
finita: quedam v̄o infinita. 7. hoc loquendo de finita-
te vel infinitate perfectionis formaliter: vel per idēpri-
tatem. Entia enim infinita perfectione 7. duracione di-
cuntur ens primum: 7. que ad intra diuinas comperta
sunt personas: demptis respectiuis notionib⁹: que po-
tius idēptice q̄ per formalitatem perfectionem reti-
nent: propter saluandam personarum diuinarum per-
fectionis equalitatem: ut subtilissima notabilis rati-
one differit doctor Subtilis primo sententiarum di-
stin. 19. 7. distin. 26. 7. quarta questione quolibetorum.
7. philosophus. 12. prime philosophię. t. 2. 41. 7. sequē-
tibus. 13. Auerois censuerit. 8. phisicorum. 2°. 7. 9. 7. 10.
primum motorem esse finitę virtutis. duracione v̄o infi-
nitum. Entia v̄o perfectione finita dicuntur omnia p̄-
ter ens primum. quemadmodum sunt omnia p̄dica-
mentorum genera. 7. que in ipsis contineri videntur.
7. sic intelligentię dempta prima (quum p̄dicament
substantię rationem suscipiant) perfectione finiri di-
cuntur. quum ens finituz. 5. prime philosophię. t. 2. 14.
diuisum fuerit ab Arist. in. 10. p̄dicamēta. nec ob ali-
am causam ens primum generis conceptum excludit.
nisi propter perfectionis atq; virtutis infinitatem: ut
mirabili sententia scribit doctor Subtilis. 8. distin. 1.
primo sententiarum. questione. 3. nam pluralitas infinito-
rum perfectione: cum essentię plurificatione videt. sim-
pliciter includere contradictionem: ut scribit etiā phi-
losophus. 12. prime philosophię. t. 2. 55. q̄ entia nolunt
male disponi. vnus ergo totius vniuersi princeps: per-
fectione atq; virtute infinitus: 13. Auerois substantię
p̄dicamentum noluerit substantia cōi ordinari: sed
potius corpore sensibili 7. corruptibili. ut scribit capi-
tulo. 2. p̄dicabilem. 7. 10. diuine speculationis. 2. 26.
nam voluit corruptibile 7. incorruptibile plus q̄ gene-
re formarum susceptiuo seu phico differre. cui viden-
tur oēs fere peripatetici contradicere substantiam po-
nentes generalissimum genus: de quibus als. ¶ Si
autem fiat sermo de ente infinito dicimus q̄ quecūq;
tali participant infinitate. utiq; dicuntur absoluta su-
maq; necessitate necessaria. ut est communis omniu
diuinarum philosophantium sententia. quibus assen-
tit Arist. 12. diuine speculationis. t. 2. 41. 7. 43. 7. sequē-
tibus. inquit enim loco allegato. q̄ quidem igitur sit
substantia quedam sempiterna: 7. immobilis 7. a sensi-
bilibus separata manifestum est. hęc Arist. t. 2. 41.
¶ Si autem entia finita concipiatur. dicimus q̄ hęc
dupliciter accipienda videntur. aut enim fm esse sin-
gularitatis 7. existentię: aut fm esse formale 7. quidita-
tium seu specificum 7. essentię. Si enim primo modo
fm esse singularitatis 7. existentię rerum perfectione
finitarum loquamur: dicimus omne tale simpliciter ef-

se contingentię subtractum ex propria natura possi-
bile esse 7. non esse: ut subtilissima narratione scribit
subtilissimus Jo. Scotus primo sententiarum. 7. pri-
mo reportationum. distin. 35. 36. 7. 43. 7. videtur comu-
nis theologoruz sententia quodlibet (excepto p̄mo)
simpliciter esse contingens. 7. hoc loquendo de enti-
bus incomplexis: quia non est impossibile ponere cō-
plexam necessitatem in entibus existentibus. ut q̄ soz
res sit homo de necessitate: supposita subiecti constā-
tia. nam talia videntur ad ipsius intellectum 7. essen-
tiam pertinere. ut inquit Boetius in p̄dicabilibus.
q̄ species explicare videtur totam indiuiduorum ef-
sentiam. Et hęc uolumus iuxta ueriores diuinitatis
apprehensores differere: 13. fuerit Arist. 7. q̄ plurium
peripateticorum tum grecorum tum arabum opposi-
ta sententia: qui censuerunt aliqua singularia in rati-
dine necessaria: 7. hęc contingit eis opinari necessaria
ueluti hoc celum: 7. intelligentias celorum motrices:
quia paruus error in principio maximus est in fine. ut
scribit Arist. primo phisicorum. t. 2. 10. 7. primo celi.
neq; admiratiōe dignuz videtur. si p̄isci philosophā-
tes ex falsis principijs falsas deduxerint conclusio-
nes. censuit enim Arist. ut luce clarius apparet p̄mo
celi. t. 2. 20. 7. 8. phisicorum. t. 2. 6. 8. 10. 7. sequentibus.
ut Commentatoris est clarissima sententia commen-
tis allegatis: motum: tempus: 7. celeste corpus: eē ne-
cessaria: 7. eterna: nunq; incepta neq; defectura. ut pa-
lam est. 12. diuine speculationis. t. 2. 41. 7. 43. ubi phi-
losophus inuestigans intelligentiarum numerum pe-
nes lationum multitudinem opinatur intelligentias
eē necessitatis participes: atq; sempiternę duratiōis.
7. hoc concludit Arist. ex motus duracione perpetua
ut scribit Commentator locis allegatis. 7. 8. phisico-
rum. 2. 15. 7. 54. 7. hoc ideo censuerunt: quia fuerunt
ipsis communes ueluti animi conceptiones hęc ppo-
sitiones notę. prima videlicet est q̄ ab ente immutabi-
li 7. eterno non potest immediate prouenire nouus ef-
fectus: eo q̄ est essentialis ordo causaruz usq; ad cau-
sam primam: ut disputat Auerois diffusius locis alle-
gatis. 7. in destructione destructionuz disputatione. 3.
¶ Secunda est q̄ si aliq; sit entis primi causalitas uti-
q; fm ipsam ex necessitate causat effectuz: ideo quili-
bet effectus a deo productus immediate: si produce-
retur videretur esse necessarius: propter ipsius neces-
sariam causalitatem. ¶ Tertia est ut est communis
peripateticorum sententia maxime Arist. phisicoz
primo. t. 2. 34. q̄ ex nihilo nihil fieri necesse est. eo q̄
omnis actio subiectum p̄supponere videtur. ut retu-
lit Silbertus porectanus in libro sex principiorum.
capitulo de actione. q̄ actio est fm quam in id quod
subijctur agere dicimur. hęc Silbertus. ¶ Palam
enim est q̄ ex listis utiq; propositionibus acceptis au-
fertur effectus immediati nouitas: atq; contingentia
si quis assignatur effectus. ut opinatus est Auicenna
9. prime philosophię. capitulo. 4. de intelligentiaruz
immediata productione. saltim de prima. quia v̄o ut
diximus antiqui philosophantes in principijs a veri-
tate declinauerunt. quia solummodo rerum cognitio-
nem a sensibilibus acceperunt. 7. per viam sensus. ut
scribit philosophus in de sensu 7. sensato. 7. postero-
rum primo. textu commenti. 33. ex quibus incertam
atq; fallibilem diuinarum 7. separatoruz entium acce-
perunt cognitionē: que campanda est fm specialiores
ipsoz rōnes. ideo nec entis primi nouerunt ad extra

contingentem ca-
uolitione. ut uerit
res: theologo nun
tentiarum. 2. distin
deus. 7. primo sen
prima. 7. quolibet
enim ueriori cogit
virtute duplicem
teram quidem ad
sonarum trinitas
essentię. seclusa i
pluritate sine sub
essentię diuisione:
bus designatur. ut
finas spiratione:
hypothales absolu
situationem in esse
tura 7. aliq; de quib
paganis differunt:
pore necessitatem. ¶
laruz penitus q̄ plu
ho. 7. Aueroim: ex
postulatum trinitate
de Auerois. 12. me
potius affatis spiri
supercelestium plur
follig; essentię con
admiranda sentent
la de diuina potenti
q̄ monas signit mo
doem. ex quibus u
na diuinarum trinit
tionis modus. ¶
gitorum prime cau
ad intra natural em.
corrente uerbum sig
orus amos: secund
res opinari product
norum adēquatione
uorum genitum p̄o
nerationis. 7. sic de p
termino dicitur. qui
ratione scribit doctor
uolin. 3. questione. 7.
nam censuerunt. qui
ficiendi ratio sit diuin
v̄o primi motoris co
tra per quam res in e
na uoluntate princip
productionem libera
tem 7. nullat: ens nec
na uoluntas uideatur
ma cuius non est alia
mentatoz Auerois. 12.
fuerit ita in uoluntari
uens enim per sui pot
bus libere nouitatem
lis aliquando secundi
posch 7. immediate p
propter uirtutis 7. e
inoco repertam. cui e
tia. 12. meo. 2. 24. q̄
te fm esse diuin. nam p
ne remota non exclu

contingentem causalitatem ex ipsius propria liberaque uolitione. ut uerius opinati sunt diuini philosophantes: theologi nuncupati. maxime doctor Subtilis sententiarum. 2. distin. prima. questione prima. 7. 2. 7. sequentibus. 7. primo sententiarum distin. 2. 7. 4. 2. questione prima. 7. quolibetorum questione. 7. C. Nouerunt enim ueriori cognitione: altiorque lumine: que sensitua uirtute duplicem primi motoris productionem. C. Alteram quidem ad intra. propter quam comperitur personarum trinitas in unitate essentie: atque numeralis existentie. seclusa ipsius plurificatione. sed suppositali pluralitate siue subsistentie. que quidem pluralitas non essentie diuisione: sed notionalibus potius relationibus dignoscitur. ut actiua: passiuamque generatione: passiuamque spiratione: 7. si quibusdam uisum fuerit diuinas hypostases absolutas potius: que respectiuis retinere constitutionem in esse personalis: ueluti sanctus Bonauentura 7. alij: de quibus diffusius in sacris theologorum paginis differitur: 7. hec utique summam complectuntur necessitatem. C. Hec autem diuinorum productio latuit penitus que plures antiquos philosophos. 7. Aristoteli. 7. Auerroem: ceterosque sequaces: non opinantes hypostasum trinitatem cum essentie diuisione. ut scribit Auerrois. 12. meth. 2. 39. 13. quibusdam diuino potius afflatis spiritu: 7. humane rationis eleuatione super celestium pluralitas personarum incomprehensibilis essentie communicatio non ignota fuerit. ut admiranda sententia Mercurius trismegistus in libello de diuina potentia diuinitatis archanum protulit. que monas gignit monadem: 7. in se suum reflectit ardorem. ex quibus uerbis notabiliter explicatur ad intra diuinorum trinitas: atque uerus sempiternae productionis modus. C. Bipartitam uero nouerunt diuini cognitores prime cause productionem. alteram quidem ad intra naturalem. uidelicet qua memoria secunda concurrente uerbum gigneretur. alteram uero liberam qua uerus amor secunda uoluntate produceretur. nec plures opinari productiones possibile est: propter terminorum adaequationem. habet enim memoria secunda uerbum genitum pro termino adaequato paterne generationis. 7. sic de patris 7. filij spirationis adaequato termino dicitur. qui est amor spiratus. ut singulari narratione scribit doctor Subtilis primo sententiarum. distin. 2. questione. 7. utraque tamen necessariam 7. eternam censuerunt. quum nulla contingentia: nullaque deficiendi ratio sit diuinitati compossibilis. C. Alteram uero primi motoris cognouerunt productionem ad extra per quam res in esse creato reali ponerentur diuina uoluntate principaliter concurrente. quam quidem productionem liberam: 7. non naturalem: contingentem 7. nullatenus necessariam uoluerunt: quum diuina uoluntas uideatur omnis contingentie regula prima. cuius non est alia querenda causa. ut scribit Commentator Auerrois. 12. prime philosophie. 2. 53. que quum fuerit ita in uoluntate non est alia querenda causa: deus enim per sui potentiam uoluntati tribuit effectibus libere nouitatem absque sui imperfectione: 7. si causa aliquando secundis mediantibus producat effectum potest 7. immediate propria uirtute producere. 7. hoc propter uirtutis 7. eminentialis continentie rationem in deo repertam. cui etiam astipulatur Auerrois sententia. 12. meth. 2. 24. que omnes forme sunt in primo motore secundum esse diuini. nam perfectio quilibet ab imperfectione remota non excluditur ab ente primo. sed eminent

tius in ipso comperitur propter perfectionis infinitatem: nec uisum est impossibile diuinis philosophantibus effectum nouum ab antiqua uoluntate etiam immediate prouenire: ueluti liquidum est de rationalis anime noua productione de facto: neque (nullo concurrente) quicquam de nouo ad esse deducti: nec uident a uerois rationes. 8. phisicorum. 7. primo celi. 7. in destructione destructionum disputatione prima 7. secunda. contra antiquos philosophos Algazel: 7. Auicennam: 7. alios de impossibili noua productione effectum ab antiqua uoluntate concludere. que falsis inueniuntur fundamentis. sicut clarissime censuit doctor Subtilis sententiarum. 2. distin. prima. questione prima. 7. sequentibus 7. ideo celum: tempus: 7. motum: atque intelligentias fore simpliciter necessarias ueluti rationi dissonum censuerunt: omnia enim contingentia: naturaque defectibilia iudicantur: conseruantur attamen diuina uolitione. ut clarius apparet ponentibus in corpe celesti materiam eiusdem rationis cum corruptibilibus: propter quam celum corruptibile fore necesse est ex intrinseca natura. que materia est quare potest esse 7. non esse ut inquit philosophus. 7. diuine speculationis. t. 2. 22. 7. 34. perpetuum attamen supercelesti uoluntate celum conseruatur. 13. Empedocles 7. alij quidam tenuerint ut Democritus 7. Anaxagoras 7. Heraclitus epheus celum continue generari atque corrumpi propter ipsius ex atomis compositionem 7. litem 7. amicitiam. ut scribit Aristoteli. 8. phisicorum. 7. primo celi. t. 2. 102. C. Ex quibus luce clarius apparet quantum antiqui ueritatis indagatores non aliunde quam a sensibilibus accipientes (ut diximus) cognitionem: ab infallibili ueritate longius declinauerunt: se habentes ad supercelestium manifestissimam naturam. ueluti nicticoracis oculus ad lucem solis. ut scribit philosophus. 2. diuine philosophie. t. 2. 1. quibus attamen agere gratias dignum est. nam 7. si ueritatis gradum non attigerit in uestigando saltem causam ueritatis posteris dederunt ut retulit Aristoteli. secundo diuine speculationis. t. 2. 2. 7. 3. meth. t. 2. 15. Isti enim ut refert Auerrois in 2. 2. qui non conueniunt in ueritate nobiscum exercitauerunt intellectum ad capescendam ueritatem ascendendo ad altiores noticie gradus: que ex sensibilibus ductu rationis inuitentes maiori ueritatis lumine. C. Quia igitur cuiuslibet entitas in actuali existentia libere producit a primo motore: 7. contingenter: quia diuina potentia non cogitur ab extrinseco producibili. ut subtilissime scribit doctor Subtilis primo sententiarum. distin. 43. 7. distin. prima secunda sententiarum. ideo simpliciter contingens iudicanda est. nec uideatur aliqua ponenda necessitas in talibus: que secundum se habent esse raritudinis: 7. existentie scibilia dicantur. sed aliunde scientie ratione sortiri necesse est. C. Quia autem diximus res creatas seu finitas accipi secundum esse formale 7. quiditatum in secundo membro distincti onis superioris. Ideo uidentur est nunquid penes rerum formalitates atque essentias scibilibus necessitas inuestigetur. pro cuius noticia est aduertendum. que est communis philosophorum sententia: maxime Platonis: 7. Aristotilis: rerum essentias seu quiditates esse eternas: atque necessarias. que species 7. genera uocantur. 7. que his insunt ueluti partes: 7. passionis: ut scribit philosophus tertio diuine speculationis. 7. Auerrois textu 7. commento. 12. has autem qualiter necessarias appellare phas est: uidetur

cognitu difficillimuz. nō enim videntur necessarij: ut in particularibus includunt. qz ad ipsorum uarietate uariant. ut inquit phis in predicamentis. c. substantie. qz destructis primis impossibile est aliquid aliorum remanere. z Lynconiensis posterioroz primo. c. 7. z dato qz quedam seruari in singularibus perpetuis: ut sol z luna: z intelligētie: attamen qz existētium non est scilicet disciplina. ideo ne sic scibilia dicunt. z potissime ppter cōtingentiam existentium finitorum supra dictam. quorum ueritas subtilissime colligit ex Arist. sententia posteriorum primo. t. 2. i. 2. z. 14. in assignatione uniuersalis. dato qz eēt unum singulare ppetuū. z. t. 2. 39. ouz retulit per demonstrationem uniuersalem haberi scientiam de subiecto uniuersali. non ut in particularibus includit. sed potius (ut videt) a singularibus abstrahere. Nec etiam videntur necessarie quiditates. ut separate sunt a singularibus. qz videtur impossibile quiditates particularium eētiam de notare. z separate esse: nec est Arist. opinioni consonum formas a singularibus separate opinari: ut sup diximus. Qualiter igit comperiet quiditatum necessitas fm esse formale z essentie?

Est autem attētionē dignum: qz de reruz quiditatibus pro saluāda predicamē tali rōne z scibilibus necessitate: diuersa quidem censuerūt clarissimi phantes. quidam enim non ponētes possibilem separationem inter essentiam z existentiam ppter realem connexionem ipsorum: z omnia ab ente primo puenire uoluerunt esse rerum formale z essentie fore necessarium z eternum: soluz penes ydeales in mente diuina rationes: z esse obiectiuū in quo nulla est contingentie ratio atqz defectus: ut notabili sententia retulit doctor Subtilis primo sententiaruz dist. 35. z. 37. z. 43. z. 2. sententiarum dist. prima. eo qz quum quelibet rerum contingentia ab indeterminata prime cause uoluntate proueniat. ut diximus. z semp uoluntatis operatio presupponit intellectus intelligentiam. ut cōmunitis est omnium phorum sententia: qz uoluntas non fert in incognitum. ideo in illo priori quo diuinus intellectus attingit rerum essentias pfectione finitarum nulla videt esse contingentia: ut singulari sententia scribit doctor Sub. primo sententiarum. dist. 3. qōne. 5. quuz uolūtas non ferat adhuc sup eas. z hoc in secūdo nāe signo. non autem in primo. qz nō attingit diuinus intellectus in primo signo nature: nisi essentiam: ueluti primarium obiectuz. nam uidetur impossibile simpliciter diuinum intellectum attingere finitum cognoscibile ueluti primarium obiectuz. ut est phi sententia. i. 2. prime phie. t. 2. Si qz diuinus intellectus nihil ad extra primo cōcipit: in quo quidem primo nāe signo compertis pluribus signis originis est tota diuinarum psonaruz soboles: de quibus apud sacri luminis interpretes clarissime discussum est. z singulari summope sententia differuit doctor Sub. 2. sententiarum dist. prima. qōne. i. Hoc igit medio necessitatem rebus imposuerūt: z ppter hoc qz pluribz visum est Platonis ydearum positionem in mente diuina solūmodo comperiri ut inquit Jablicus z Alcyonous Platonis discipulus. z Lynconiensis posterioroz primo. c. 7. 13 Arist. imposuerit Platoni positionem ydearum: atqz realem a singularibus separationem. z earū situm in orbis conuexo. ut fert ab aliquibus. quarum positio ut sic imponit utiqz deridenda uidetur: sed ut subtilissime scribit doctor Sub. 8. dist. primi. potius

ydeas posuit Plato in mente diuina: qz per realem a singularibus separationem: z situz. quum hec potius singularibus assignent qz uniuersalibus. Improbatur enim aliquādo phorum opinioniones ex positionis obscura sententia non ex falsitate: quemadmodum reprobatur phis. 3. diuine phie. t. 2. 15. positionem Empedoclis de principijs rerum que censuit odium z amorem fore: z Hesiodi de neccare z mana deorum. qbus deos uiuere ex ipsorum parabolis accepit. non qz ita fenserint ex rei ueritate: qz diuina substantia natura se piterna non videt indigere corruptibilibus pro sui cōseruatione: ideo ppter ipsorum latentem sententiam qz seipsos potius loquebant ut inquit Auerois in 2° qz ipsi intelligunt intētionē quas appologauerūt) dixit phis qz de fabulose sophisticatibus nō est dignū cum studio intendere: quoz phia similis est picture. hec phis. z ppter hoc negauit phis demonstrationes ex parabolis constare: atqz. diffinitiones posterioruz. 2. t. 2. 22. sic z Platonis sententia de ydeis: quo ad ipsarum positionem latuit qz plures phos: z hunc necessitatis modum finitarum quiditatum uoluit doctor sub. distinctionibus allegatis. z qz plures alij peripatetici: ut Lynconiensis posteriorum primo. c. 7. mirabili sententia declarauit scibilibus ppetuitatem: nam minime videt assumenda necessitas in quiditatibus materie conditionibus immeris. Sed ex ordine potius ad lucem increatam contrahunt: formales rerum possibilem uel impossibilem rationes: z necessarie cognoscunt in regulis eternis ex increate lucis illustratione. ut scribit doctor Sub. primo reportationum dist. 43. z diffusius in primo sententiarum dist. 3. q. 5. de sinceris ueritatibus. Nec est eternitas in talibus accipienda penes ipsarum ueras essentias. qz nō separant ab existētia. sed penes ydeales rationes: z esse obiectiuum: z inquit doctor Sub. qz talia inesse obiectiuo sunt obiecta secūdaria intellectus diuini: z sunt ueritates ex eis: in quantum sunt conformes suo exemplari. i. intellectui diuino: z sunt lux: quia manifestatiue creatorum. nam alia ratione conditus est homo. z alia ratione conditus est equus inquit Augustinus. z sunt immutabiles ibi z necessarie: sed eterne sunt fm quid: quia eternitas est conditio existentis. illa autē non habent existentiam: nisi fm quid. hec doctor subtilis mirabili sententia. cui consentit philosophus: z suus commentator Auerois. 7°. z. 12°. diuine speculationis. t. 2. 51. z sequentibus dicentes. qz scientia nostra causatur a rebus. scientia yō primi motoris est causa rerum. Ex quibus luce clarius apparet qz fm hūc dicendi modum. ut etiam posteriorum primo. caplo 7. censuit Lynconiensis: quelibet reruz necessitas ab exemplari diuino prouenit: fm quam necessitatis conditionez scibilia dicuntur obiecta: z ut sic abstrahūt ab existentia propria: immo uidetur existentia penit extranea scibilibus rationi.

Quod si quispiam obijceret de rerū existentia requirēda in scibilibus creatis: nā de diuinis entibz scialis est noticia non circūscripta existentia. ergo a pari in rebus creatis requiritur existentia. quum sit eiusdem rationis in diuinis z entibus creatis. Respondeo qz peccat argumentum propter maiore idētitatez existentie cum diuinis qz cum creatis: quia deus est suuz esse per essentia: reliqua yō per participationē primi motoris. z uidetur intimior existentia diuinitati: qz mo

di intrinseci: net a
cto: Subtilis p
nam diuina natur
meralem: non sic
ditates. quum de
inclusionem. sed
tum contrabentia
rificantium natur
tione retulit. senten
dist. 3. z. 7. prime
no. intētionē. t. 2. 4.
tionis passus egen
ca disciplina. z diu
phis autem si quib
necessitas ex ordin
non ex entitate p
non ex esse reali ex
tū rerum necessita
tū rerum iudicatur
statem. posita subie
cessario predicatum
30. de gaudauo p
tecto. uolens hoc m
statem contradicen
rum. c. 7. digressio
pliciter necessitates.
necessitas ex esse int
necessitas ultimata re
similitudine ex triplici cr
mam causam. i. final
er continentē: z for
bendit: atqz effici
tione. z in hac subie
ram philosophante
inorete lucis illustra
pagnis deridenda.

Est autem p
strate sumenda ex p
prie: fm quas ab
epitētie: z obiectiu
creati: uel increati: cu
qz utrunqz accidit
no particularibus p
sui productionem cō
finatur euenit. eo qz
pū natura a comp: b
bit subtiliter possibi
nēis propter non mu
speciebus: atqz diuini
esse obiectum. nam qu
ro entium respectuoz
solutorum. ut animal
tūm dicendi mo
ritatis indagatores f
fluminatus primo ser
41. z Aureolus docto
dū: z alij qz plures. n
ex quiditatibus neces
difficiliter differatur
ter rerum quiditates
tūm z existentie. qu
appellatur: aut habent
dētie: formale z quid

Secundus

di intrinseci: uel attributa. ut subtilissime retulit doctor Subtilis primo iniarum dist. 3. et dist. 8. qone. 3. nam diuina natura maximam sortitur unitatem numeralem: non sic autem sunt creatorum entium quidditates. quum de se nullam sibi uendicent numeralem indiuisiorem. sed potius per accidens. propter aduentum contrahentium differentiarum numeralium plurificantium naturam communem: ut singulari notatione retulit. sententiarum secundo doctor Subtilis. dist. 3. et 7. prime philosophie questione. 19. ex Aristotele. in questione. 1. 2. 4. 4. hic est subtilissimus speculationis passus egens rationis eleuatione in peripatetice disciplina et diuinorum philosophantium. **A**mplius autem si quispiam dubitabit cur est quidditatus necessitas ex ordine sumenda ad exemplar diuinum. et non ex entitate propria: dico quod hoc ideo est: quia non ex esse reali existentie coniuncto possibile est sortiri rerum necessitatem: quod potius esse rerum subiectiuum iudicatur. nisi fortasse suppositionis necessitatem. posita subiecti constantia: nam tunc utique necessario predicatum inerit subiecto: ut opinatus est Jo. de gandauo primo philosophorum questione de subiecto: uolens hoc modo saluare propositionum necessitatem contradicens Auerois intentioni. primo primo rum. c. 2. et digressionem. 2. et 3. de propositionibus simpliciter necessariis. **S**ed potius summenda est reze necessitas ex esse intelligibili: et obiectiuo lucis icreatae: cuius ultimata resolutio difficillime dubitationis sumitur ex triplici creaturarum dependentia ad primam causam. scilicet finalis: a diuinitate creaturas eminenter continente: et formalis ab intellectu diuino comprehendente: atque efficientis a uoluntate virtualiter continente. et in hac subtilissima ueritatis indagine laborent philosophantes: et intellectus aciem dirigant ad increatae lucis illustrationem: postpositis uulgarium paginis deridendis.

Est autem alius opinandi modus solertium philosophorum de rerum necessitate sumenda ex proprijs rerum formalibus conceptibus: scilicet quas abstrahunt et ab esse subiectiuo uel existentie: et obiectiuo respectu cuiuslibet intellectus creati: uel increati: cui quidem quidditati contingit utrumque: et utrumque accidit formali rerum rationi. nam quod homo particularibus participetur: et ad existentiam per sui productionem contrahatur. utique per accidens ipsi nature euenit. eo quod perfectissimo formalique conceptu natura comprehenditur his circumscriptionibus. ut ceniuit subtiliter porphirus in ysaogis de poritate generis propter non mutuam interemptionem euz suis speciebus: atque diuisiuis differentijs: accidit etiam et esse obiectiuum. nam quum sit esse cognitum de numero entium respectiuorum non uidetur de formalitate absolutorum. ut animalis in esse quidditatio: et huc subtilissimum dicendi modum insecuti sunt clarissimi ueritatis indagatores frasciscus de mayronibus doctor illuminatus primo sententiarum. et in conflatu. dist. 4. 2. Aureolus doctor egregius. et Henricus de gandauo: et alij quipures. modus autem ponendi talis est de quidditatibus necessarijs. **E**t ut resolutissime de difficilibus differatur. dicimus quod in generali tripliciter rerum quidditates inesse audiuntur. aut enim rationis et existentie. quod ut supra diximus subiectiuum appellatur: aut habent esse obiectiuum uel ydeale: aut denique formale et quidditatum: quod est solum quantum

Necessitate

ad ea que sunt de ipsarum conceptu quidditatio. ueluti sunt predicata primi modi perfectitatis. et que concommitatur huiusmodi quemadmodum proprie passiones ueluti articulo primo diximus. **S**i autem de primo esse loquamur dicunt. quod utique contingenter dicitur quidditatibus conuenire: neque sic sunt quidditates necessarie neque per positiones ueluti diuina: neque per abstractionem et indifferentiam a materie conditionibus: ut paulo infra dicemus. eo quod ad esse deducuntur actuali productione. ut in singularibus existunt: ut retulit philosophus primo diuine speculationis in prologo. quod actus et generationes sunt singularium: omnis autem actualis entis creati productio uoluntate prime cause perficitur. ut diximus. et simpliciter est ad extra contingens. ut scribit doctor Sub. 2. sententiarum dist. prima. questione prima. igitur nec sic de talibus possibilis est acquisitio discipline scientialis: ut est communis omnium philosophorum sententia: maxime Aristotele. primo posteriorum. 1. 2. 20. et 7. diuine philosophie. 1. 2. 53. **S**i uero de secundo esse rerum loquamur dicimus quod utique creature sunt necessarie. sed non propria necessitate: sed potius exemplaris. quod est diuinus intellectus: et in his non est controuersia doctor. Subtilis: et aliorum. quod ponunt omnes duplex esse tale in quolibet ente finito. alterum simpliciter contingens et actuale: alterum uero ydeale: et necessarium. ut diximus. quod est esse obiectiuum in intellectu prime cause.

De tertio uero quod dicitur esse quidditatum est difficultas. quod ponitur ab illis esse in rebus per abstractionem ab esse tam subiectiuo: quod obiectiuo. nec opinatur: quod res ab eterno fuerint nihil omnino: quantum ad esse proprium in se ut censuit doctor Subtilis primo sententiarum. et primo reprobationum. dist. 36. questione. 3. et alibi sepe. sed censuerunt cum esse rerum intelligibili et ydeali formale seu quidditatum comperiri abstrahens ab esse ydeali: quod accidit illi. ut quod pluribus difficillimis rationibus ostendunt: potissime de noticia diuine mentis respectu quidditatum: nam deus si nouit ab eterno creaturas. aut aliquid creature cognouit ab eterno: aut nihil creature. si primum habetur intentum: quia hoc non fuit secundum esse rationale: quia nihil erant in existentia sed formale: quare ipse res prehabebant esse formale: quia precedit intellectionem intelligibile natura ut inquit Scotus in theorematibus: theoremate primo. si uero nihil: igitur creaturam deus penitus ignorauit. nam nihil cognoscere est non cognoscere. et confirmatur per rationem exemplaris et exemplati: et per rationem productiuum et producibilem: que omnia non ex tempore. sed potius ab eterno diuinis conueniunt. quum igitur deus ab eterno fuerit creaturarum productiuus: sequitur quod ab eterno fuerit creatura producibilis per nam correlationis. palam autem est quod talis producibilis non erat in deo. quia deus non est producibilis per creationem. igitur in creatura. non autem secundum esse existentie. quod creatura nihil erat secundum illud esse ergo secundum esse essentie consecutus. quod producibilis est passio quidditatum perfectione finitarum. secundum quam formaliter dicuntur creature producibiles. sic arguendum est de exemplari et exemplato. **Q**uibus si respondeat: quod illis sufficit esse obiectiuum: non autem formale uel essentie. **C**ontra difficillima dubitatione reprobant. Nam quodlibet esse respectiuum presup-

ponit esse absolutum. ut scribit Arist. 5. diuine philo-
sophie. t. 2. 20. quolibet enim quod refertur est aliqd
excepta relatione ut inquit beatus Augustinus: quia
relatio non refertur. aliter esset processus in relatio-
nibus in infinitum. Sed esse obiectiuum uel cognitum
est esse respectiuum: sic dicitur de exemplato: et pro-
ducibili. ergo quodlibet tale presupponit in re cog-
nita esse absolutum: sed illud ab eterno presuppositum
absolutum creature non est esse existentie. sed potius
quiditatum et formale. patet a sufficienti diuisione.
¶ Quiditates igitur sunt eterne atque necessarie sicut
proprias ipsarum formales rationes. 13 etiam neces-
sitate sumantur ex increate lucis illustratiōe. hoc tamē
contingit eis ueluti per accidens: et aduentiuum: ut
per accidens opponitur ei: quod est oppositum forma-
litati: non autem per accidens ut opponitur necessita-
ti: quia diuine mentis operatio dicitur mere natura-
lis atque necessaria: tam respectu obiecti primarij: quā se-
cundarij: quum uolitionem liberam precedat. ut sub-
tilissime doctor Sub. sententiarum primo dist. 3. retu-
lit qōne. 5. de sinceribus ueritatibus. et dist. 36. qōe. 3.
¶ Has autem quiditates censuerunt esse necessarias:
et eternas. non quidē necessitate simpliciter atque eter-
nitate positua: quia hęc potius existentium naturam
consequuntur: nam necessarium simpliciter est illud
quod est in existentia indefectibile: et eternū cuius en-
titas actuali mensura durationis mēsuratur. et tali ne-
cessitate non comperitur entium necessariorum plu-
ralitas: sed est tū vnum quod est vniuersi princeps.
ut scribit philosophus in fine. 12. diuine speculationis.
13 sicut philosophi sententiam atque Auerois. 12. prime
philosophie. t. 2. 43. et 44. et sequentibus opinatum
fuerit intelligentias omnes esse necessarias atque dura-
tione perpetuas. de quibus visum est supra: qualis sit
intelligentiarum secundarū modus essendi. ¶ Sed
aliam censuerunt necessitatem et eternitatem. que pro-
uenit ex proprijs essentiarum rationibus. que con-
cipitur esse sicut abstractionem ab omni materiali con-
dictione: et indifferentiam cuiuslibet durationis. nam
quum quiditates abstrahant a singularibus: necesse
est quod et ab ipsorum conditionibus abscondantur: dura-
tio etenim atque existentia sunt singularium. non enim
quiditates existunt a moris particularibus. neque ex se
potius dicuntur in hac esse temporis differentia quā il-
la: sed indifferentem se habent: et ideo uoluerunt sic opi-
nantes in scibilibus esse necessitatem. et rationem assi-
gnamus pro ueriori istius opinionis resolutione. que
videtur longe probabilis: nam quum accidentiū per
accidens non sit scientia neque substantie sit demonstra-
tio. ut scribit philosophus posteriorum primo. t. 2. 16.
et 18. et posteriorum. 2. t. 2. 7. passionis igitur erit so-
lummodo uerissima demonstratio. ut luce clarius pre-
notauimus: passiones autem quum consequantur for-
males rerum rationes intrinsecas. que ut diximus sunt
necessarie. ideo de necessarijs est tū scientia.

Est autem attentione dignum quod 13 quidita-
tes habentes esse quiditatum
abstrahant ab his que accidunt: non tamen a quibusli-
bet abstrahunt. nam quiditatibus aliqua dupliciter ac-
cidunt. vno modo: quia non ingrediuntur ipsorum for-
males conceptus: et quiditatuos. alio modo quod neque
ingrediuntur: neque formales consequuntur rationes.
sed ab extrinsecis contingunt. Primo modo dicimus
passiones accidere quiditatibus. quia non sunt de es-

sentia subiectorum. non tamen ponuntur extra subie-
ctorum realitatem. et si Thomistis quibusdam nouum
appareat subiectis idemprificari passiones realiter.
secundo vno modo non accidunt quiditatibus passiones:
ob causam manifestam. ¶ Ex quibus apparet quod da-
tur latitudo in quiditatibus habentibus esse quidita-
tium. et qualiter necessarie dicantur et eterne per ab-
stractionem: et indifferentiam ab omni durationis me-
sura ratiudinem concernente. ¶ Siquis autem am-
plius subtili ratione dubitet. an quiditates in esse ta-
li creentur aut possint destrui: uel annihilari: sicut ar-
guunt quidam philosophi non dari quiditates esse sicut formale re-
tinentes ante sui productionem: et an sit possibilis ali-
cuius rei creatio: uel annihilatio. dicit ad dubitationem
sicut ipsorum sententiam. ut scribit franciscus de may-
ronibus in conflatu. dist. 4. 2. quod quiditates in esse tali
sunt creabiles: et destruibiles. quia tales aptitudines
sunt ipsarum passiones: at tamen neque creantur: neque
annihilantur: neque rei creationem impediunt. cuius
causa est subtilissima. nam quum creatio per exigat singula-
ritatem et existentiam: que transientes actiones sunt primo sin-
gularium. ut scribit Aristot. in prologo prime philosophie
et quiditates sicut illud esse abstrahunt ab existentia: id abstra-
hunt a creatione actuali: nec ipsam impediunt. quod du-
res creatur: dato quod prehabuerit esse formale: produ-
citur at tamen actualiter nullo ipsius presupposito sicut
esse existentie concausante: immo dicunt isti: ut fran-
ciscus loco preallegato: quod non quodlibet presupposi-
tum etiam in existentia aufert creationem: ueluti con-
tingit de rationalis anime productione: presupposito
corpore preexistente. tamen creati dicitur anima pro-
pter corporis non concausalitatem. et hic est subtilissi-
mus philosophorum passus: et laborant philosophi
in notabili rerum speculatione. hęc enim uolumus
pro ueritate dubitationis perscrutari discutientes
philosophorum mirabiles disciplinas atque theologo-
rum archana. ¶ Et hęc quiditatum positio uidetur
Aristot. intentioni consentanea in quibus pluribus locis: et
lynconiensis iudicio: atque Themistij. posteriorum primo
t. 2. 39. quod per demonstrationem uniuersalem cogno-
scitur quiditas communis ut abstrahit a particulari-
bus: et ab existentia. non tamen quod propter hoc sit opi-
nari quiditates a singularibus positue separatas. et
7. diuine philosophie: ubi posuit Aristot. uniuersa-
le eternum: nec potest in existentia conseruari perpe-
tuum. 13 quod plures philosophantes opinentur uniuersa-
lium perpetuitatem comperiri: uel propter supposito-
rum permanentiam. ueluti contingit de stellis errati-
cis: sole: luna: et reliquis. atque de intelligentijs idez iu-
dicatur. que in particularibus perpetuis conseruantur.
ut scribit philosophus primo celi et mundi. et octauo
physicorum. et 12. prime philosophie. t. 2. 45. uel per suc-
cessiuam generationem particularium. ueluti contin-
git in animatis continuo generabilibus et corruptibili-
bus. natura enim miserta est in quod lynconiensis et Aue-
rois prebens conseruationis instrumentum. ut quidita-
tes: que non possunt habere permanentiam ratiudinem
nalem perpetuam in solo particulari: ueluti. contin-
git in homine: et alijs: per successiuam saltem singula-
rium generationem existentie perpetuitatem sortire-
tur. quapropter lynconiensis celsus in secundo modo po-
sitionis uniuersalium perpetuitatis. posteriorum pri-
mo. c. 7. quod loquendo de quiditatibus ueris habentibus

Secundum
esse positum sem-
turali existentia sicut
quod dicitur quod rosa non
in alia parte uisibilis
nec comperitur ex
quibus apparet quod
gentia sit cognitio
ueritatis rerum: ut
tam sententia. sicut
contingit opinionum
Alii uero
positis terminis de
na sicut subiectum uel
cessitatem sicut quiditas
et non esse. ut censuit
et primo de anima quod
et alii. quorum opinio
lis nam totius neces-
tem. aliter esset cont-
fuit in illis. Preterea
sententia. quorum
de singularibus esset
ciant necessarias pro-
sopit. 7. prime philo-
bus dicentis quod a sent-
line. 2. 35. et philosophus
scribit. quod necesse est
possibile quum conclusio
particularis. patet au-
tem. si corruptibilis
possem. quod necessaria
morum. sed potius es-
sopit. propter ex-
in particularibus non
conditionem notabi-
comperiri. quod prius
necesse cum in
tione possibilis cum in
in libro philosophorum. pon-
tiones absolutas: et
ris perscrutatur. que
tinent: propter requir-
morum quod compositio
libris imaginatio sepa-
perit impossibilis. et
pugnat omnino vulga-
Alii uero
in co-
silla penes se: et concip-
bilia ut ridiculi termin-
ad inania reducuntur:
propria: omniaque signa
atque dissoluentur: ad
particularia. ¶ Destru-
tiones: atque reales disc-
et obiectorum atque po-
sibilium fontes est ho-
rema sint conceptus.
homo quod hominis con-
bit in re aliquid de for-
et particularium con-
lis conceptus comuni-
cunctas: quod sunt disp-

esse posituum semper sunt in aliquo supposito in naturali existentia sicut actum. scribit enim Lynconiensis quod dato quod rosa non sit actu in aliqua regione: tamen in alia parte vniuersi propter debitam loci dispositionem comperitur existens in aliquo supposito. ¶ Ex quibus apparet quantum rerum necessitas uel cōtinuentia sit cognitu difficillima: maxime scibilibus et vniuersalium rerum: ut notum est ex diuersis philosophorum sententijs. sepius enim circa cognitu difficilliora contingit opinionum pluralitas.

Alii uero phantes posuerunt in scibilibus necessitatem solummodo cōplexam: quia positus terminis de necessitate predicatum determinat sibi subiectum uel econuerso: terminorum uero necessitatem sicut quid: et ex suppositione, quod possunt esse et non esse, ut censuit Jo. de ianduno, primo philosophorum et primo de anima questionibus, de scientie subiecto, et alibi, quorum opinio non est reprobatione difficilis, nam totius necessitas partium requirit necessitatem, aliter esset contingentia simpliciter et non necessitas in illis. Preterea si de complexis necessarijs esset scientia, quorum termini sunt contingentes, ergo de singularibus esset proprie scientia: quod ipsa posita faciunt necessarias propositiones, nec propositio philosophi, 7. prime philosophie uerificaret de singularibus dicentis quod a sensu remota latent: an sint uel non sint, t. 2. 35. et philosophus posteriorum primo, t. 2. 20. scribit, quod necesse est alteram premissarum esse corruptibilem quum conclusio talis fuerit corruptibilis: quia particularis, patet autem quod conclusio et altera premissarum: si corruptibilis dicitur non est propter cōplexionem, quod necessaria est propter constantiam extremorum, sed potius eam corruptibilem uoluit philosophus: propter extremorum requisitam necessitatem in particularibus non repertam, et hanc extremorum conditionem notabili speculatione uoluit Auerrois comperiri, priorum primo, c. 2. et digressionem 2. de mixtione necessarij cum inesse, et 3. digressionem de mixtione possibilis cum inuentis, et in questionibus suis in libro priorum, ponens differentiam inter propositiones absolutas: et necessarias: et maxime de absolutis perscrutatur, que sicut tria tempora ueritatem retinent: propter requirendam necessitatem tam extremorum quam compositionis eorum, in quibus est impossibilis imaginatio separationis que in inuentis non reperitur impossibilis, et ipsius sententia singularis repugnat omnino vulgaribus philosophantibus.

Alii uero vniuersalium scientiam posuerunt in conceptibus construētes, vniuersalia penes se: et concipientes ea dixerunt incorruptibilia ut ridiculi terminis finxerunt rerum ueritates ad inania reducētes: omnia scibilia facientes opera propria: omniaque signi et signati ratione componētes atque dissoluentes: ad extra nullo correspondēte preter particularia. ¶ Destruunt enim propositiones perfectas: atque reales disciplinas: et scientiarum unitates et obiectorum atque potentiarum: primum probat, nam si dicitur sortis est homo: aut homo est animal, et extrema sint conceptus, tunc non erit hec perfecta, sortis est homo quod hominis cōmuni conceptui non correspondebit in re aliquid de sortis essentia, sed erit ipsemet sortis, aut particularium congregatio quibus assignatur talis conceptus cōmunis, nec est pleitas propter uoces cōiunctas: quod sunt disperatę, sic et de conceptibus dicitur

magis est Aristo, contraria quam ydearum positio placens, nam magis repugnat quod conceptus ab intellectu fornicatus essentialiter tanquam superius de inferiori singulari ut de sorte predicetur quam humanitatis ydea separata de suis indiuiduis quum illud sit purus accidens. Constat enim quod non sic sunt perfecte propositiones, sic et de reliqua propositione dicitur. ¶ Auferunt ulterius scientias reales: atque realem unitatem, nam scientia realis, ideo realis est, quod non de solis rationis entibus aut conceptibus pertractat: et ideo sortitur unitatem, quod dicitur habitus vnus subiecti, ut scribit Arist. posteriorum primo, t. 2. 43. Si autem solus sint vniuersalia rationis conceptus, unde summet unitas: atque realitas habitus: Sed dicit aliquis eorum quod ex conceptus unitate limitatur: atque re correspondente particulari. ¶ Sed si hoc rectius discutiat: et uerba ipsorum pro solutione dubitationum: contradictionem includit. ¶ Si enim in re nulla sit realis unitas unitate minor in diuisione numerali: ut negarunt ochaniste recta nominis impositione: non est possibile conceptus unitatem assignare: neque realitatem, nam querendum uideat: unde summet conceptus indiuisio: atque realitas et non uideatur dandum nisi quod conceptus est vnus absque rei correspondentia, quod nihil correspondet: nisi plura particularia: que nullam habent ex natura rei unitatem, sed potius alio conceptu causato sortiri unitatem: et conceptum conceptibus addere necesse est, et sic in infinitum: et magis est inconueniens: quod conceptus in genere conceptus sunt eiusdem generis rationis: quod sunt qualitates, 13. conuenit soluere per distinctionem eorum: non in eo quod entia: sed in eo quod signa: a quibus si ulterius querat, quid significat: tunc inaudita propallabunt ponentes samentorum samentum particularium pro correspondenti: cum quibusdam conformitatibus: que non uidentur ad perfectam rationis agnitionem pertinere cum Arist. intentione. ¶ Auferunt etiam realitatem: propter eandem causam supradictam atque obiectorum unitatem realem, nam cuiuslibet potentie est vnus obiectum ex secundo de anima, t. 2. 33, sed intellectus est vnus potentia, 3. de anima, t. 2. 5, ergo habet vnum obiectum, sed nulla est sicut illos unitas in re, ergo non potest assignari vnum obiectum intellectui. ¶ Sed ipsi conantur soluere dicentes: quod unitas obiecti est ab intellectu. ¶ Ista enim responsio aufert obiecti rationem: atque naturam: nam prioritas obiecti respectu potentie uideatur obiecto necessaria, eo quod omnis potentia passiva presupponit obiectum a quo capit operationes ex 3. de anima, et intellectus est de numero passiuarum potentiarum, 3. de anima, t. 2. 5, non presupponetur autem obiectum, si rationis operatio causabitur: nec erit obiectum adequatum potentie cognitue quod ab intellectu causabitur. ¶ Nec est sufficiens si fingatur intellectus agentis actio, quod si remouebitur unitas nature poterit ita singularibus vniuersalitate applicare, quod si non: tunc datur causa diuersitatis, et destruunt philosophi sententiam, 4. diuine sapientie, t. 2. 10, dicentis quod qui vnum non intelligit nihil intelligit: ex quibus colligitur unitas obiecti rationis operationi preponenda. ¶ Nunquid autem destruunt philosophi sententiam, 5. prime philosophie, t. 2. 20, de unitate similium: et equalium cuiusque recte phantasi luce clarius apparet, nam uideatur alterum impossibile ex istorum sententia sequi: uel quod circumscripta rationis operatione nulla comperit similitudo propter conuenientiam: et extremorum vni-

tatem in fundamēto relationis equiparantiē requiritam: ut scribit philosophus. 5. diuine speculationis. t. 2. 20. q. illa sunt similia: quorum est vna qualitas: et equalia: quorum est vna quantitas: licet nonnulli rationes acie egentes ueluti cęci lumine concesserint relationē realem ratione compleri: uel sequetur similitudinem nō p̄exigere fundamenti unitatem. quod est Arist. sententię contradicens loco allegato. et clarius apparet. 7. phisicorū. t. 2. 29. de comparatione motuum in cętis. q. q. species est vna natura: ideo in specie fit terra comparatio. non autem in genere. q. latent equiuationes in genere. palam autem est si nulla rationis esset operatio. q. motus maior et minor uelocitas et arditas in mobilibus compararetur.

Postposita igitur fingentium sophisticatione. ut inquit philosophus 3. diuine speculationis. t. 2. 1. q. de fabulosis sophisticantibus nō est dignus cū studio intendere: ipsorum enim speculatio similis est picurę. solertissimi itaq. ueritatis indagatores: ut dixim^o de uniuersalium positione necessariorum qui cōueniunt in subiecti realitate: atq. esse quidditatu^m ydeali: et subiectiuo uel existentie: necnō quidditatio: posuerunt uniuersalia nō ex sola rationis operatione fieri: sed ex natura rei superaddētes realem unitatem propriam minorem unitate numerali non ablatam per contrahentes differentias: q. nō aufertur unitas nature: nisi per pluralitatem oppositam et impossibilem. palam autem est q. non repugnat unitatem genericam stare cū pluralitate specifica. sed est de facto unum genere diuersum in pluribus speciebus: sic de natura specifica dicitur et singularium pluralitate. et hoc est q. cuiuslibet entitati correspondet unitas propria: que uariatur ad entitatis uarietatem: quum unitas sit entis passio iuxta philosophi sententiam 4. prime philosophię. t. 2. 5. cui consentit doctor Sub. 8. distin. primi sententiarum. q. 3. et 2. sententiarum. dist. 3. q. 6. et 7. et alibi sepe. posuerunt etiam triplex esse rerum. ut ex ipsorum dictis clarissime colligitur: differunt autem in modo ponendi: nam dato q. quidditates inquit doctor Subtilis locis p̄allegatis. sint eterne atq. necessarie s; esse ydeale: ante leorum particularium productionem attamen non habeat esse quidditatum de facto: sed tantummodo possibile dicuntur nō p̄supposito esse quidditatio: quod dicitur esse entie: ut Fracisc^o de mayronibus: atq. Henricus: et alij censuerunt: eo q. non separatur esse essentie ab esse existentie: ideo quum non habuerint existentiam propriam: neq. propriam haberent essentiam. tū q. quidditates fuissent positę a singularibus separatę: q. ab eterno singularia nihil erāt et uniuersalia habebat uerum esse essentie in se et non erant in singularib^o. tum q. esse essentie. si quid est realiter in se uidetur a deo dependere. s; Fraciscus glosa uerit illam propositionem. s. q. p̄ter primam causam quodlibet exis a causa prima dependere uidetur: et de particularibus censuerit esse ydeale et quidditatuū quod particularibus minime conuenit. q. tūc p̄pter eadem ipsius fundamenta ponerentur existentia particularia sic eterna: tū q. si poneretur illud esse quidditatum ab eterno propter rationem esse cogniti: ponerentur etiam omnia singularia: s; esse proprium et existentie fuisse ab eterno: nam deus non solus est exemplar uniuersalium atq. non solus ponit in eē ydeali uniuersalia: nec solum uidetur ipsorum productiu^o

sed etiam singularium: et magis p̄ducit singularia: q. sunt immediati creationis termini. ¶ Quare uideat ueritati magis consona doctoris Sub. opinio et conformior Arist. et Aueris itētionē: clarissimiq. peripateticis. nam q. quidditates sint necessarie per abstractionem: et indifferentiam non tollitur: quin sint nouę quo ad esse uerum essentie. quod nō separatur realiter ab esse existentie. quidditates etiam q. abstrahant illo modo ab esse existentie uel ydeali nō est ne dum conueniens eis ab eterno. sed etiam quādo existunt et creantur adhuc abstrahunt ab existentia tali atq. actuali creatione: q. talis existentia: quando conuenit eis nō est de intellectu quidditatum. sicut quando corpus est coloratum actu: abstrahit formaliter a colore q. non includit in suo quidditatio conceptu colorem: sic ē de quidditatibus habentibus esse ydeale: nec per quidditates abstrahere aliud concipiendum est: nisi non includere aliud in suo formali conceptu: s; q. communiter dicitur q. nedum superius abstrahitur per intellectum ab inferiori. ideo concipitur sine inferiori. ut inquit Porphirius cap. ultimo. yfagogarum. sed etiam superius abstrahit ab inferiori. ideo non includit inferiori in suo formali conceptu: et propter hoc intellectus abstrahit quidditates a quidditatibus. ut inquit Aueris. 3. de anima 2. 36. in narratione opinionum a uem pacę. et alharabij: et aliorum de continuatione intellectus agentis. ¶ Et s; aureolus et henricus de gaudauo: et franciscus de mayronibus clarissimi philosophantes subtilissimis rationibus opinati fuerint esse quidditatum rerum uniuersalium necessarium atq. eternum dissoluuntur attamen ipsorum rationes ex hoc notabili documēto p̄notato. ¶ Quod eminentialis ab eterno continētia creaturarū: atq. virtualis et exēplaris nullum esse rerum requiritur existentie aliud ab eminenter continēte et exēplare p̄ter esse possibile se tenēs ex pte p̄mi motoris datoris entitatis eterna creaturis intelligētia: ut inquit Arist. et Aueris. 12. diuine speculationis. 2. 51. q. scientia dei est causa rerum: nō stra yō causatur a rebus. et Aueris. 12. prime philosophię. 2. 24. scribit subtilissima sentētia. q. q. dispositio ultimi mouentis omnia est sicut dispositio mouentis propinqui: et primum mouēs mouet ad omnes formas. Manifestū est q. forma primi mouentis est aliquo modo omnes forme. hęc Aueris et Albert^o p̄ diuine philosophię. tract. 4. c. 12. ex itētionē platonis notabili sententia cōsentit: ex quibus palam est qualiter est triplex in prima causa creaturarum continētia: hęc etiam sententię consentit diuus Albertus post 2. p̄rio cap. 17. dicens q. natura (cui a relatione ad multa que possunt eam participare: accidit q. sit uniuersale) habet duplex esse. Alterū quidem in lumine prime intelligentie. cuius ipsa natura est actus siue effectus et hoc esse est primum: et incorruptibile: et est ubiq. et semper. Alterum autem esse habet s; q. est natura istius uel istius particularis. et s; hoc eē est corruptibile. et primo modo est scientia de illa: hęc Albertus. ¶ Et hic est subtilissimus et occulte diuino phantasmā pictus in cuius adeptione speculātis animus diuini gaudebit. quid est enim rationalibus uitam p̄ciosius atq. iucundius maxime autem cognitu difficultium: derelictis fingentium fabulis. qui dum philosophorum nomen sibi uendicare cupiunt: nedum leuibus apparentijs ipsi decipiuntur. sed eis oberrant in quibus incipit oriri phāta. ¶ Secunda pars dubitationis.

D est in p̄cessitas. orem th̄lentium peripateticis et incorruptibilis. necessitas nisi omnino incolectis necessitas. philosophię q. syllogizantur sunt et aliquādo non quid corruptibiliter tum propter quidditates: tum propter re uident posse esse et speculationis. t. 2. 27. illa distillima dubitatio est attentioe oignatur a peripateticis. ex p̄pria natura tractat. 3. phisicorum. 2. dicitur est q. alterius minationem. ueluti accidēs. eo q. non p̄minat. q. potius est scorum primo. t. 2. 8. rumpit propter forruptionis. p̄missa neq. peripateticis. dicitur ubi per accidēs. claripossibile est obiectum naturalium quidditatibus. Sed rerum quidditates corruptionem participant a particularibus. dicitur est compositibile. hęc quidditates et subtilis potest per accidēs. eo opposita quoz. quum non p̄t cōuenire in eodem. nec per accidēs. Sed corruptibile ergo quam scibile su non erit corruptibile. ¶ Secūdo q. uniuersalium nam singularia uersalia per se corrum natura singularium nō sed potius eentialiter tra essentia particulari dicitur. igitur uniuersale subiectum scibile p̄ dicitur: et hęc sunt diffi rum solutione est p̄ lib diuersis essendi tur impossibile sibi dicitur. Albertus. 7. mo in dissolutione so ydearum separatione forma quęlibet et si cor eto suscipit magis et mentis. de qualitat tunc neq. intentione cur. nam yna iusticia

ostē autem nūm

est in p̄cedētibus: qualiter est scibiliūz ne-
cessitas. 7 a quo sumit originem iuxta uer-
orem theologorum 7 phīsententiam 7 so-
lertium peripateticorū: 7 qualiter est complexorū ne-
cessitas 7 incōplexorum. neq; reperit̄ complexorum
necessitas nisi dīminuta 7 ex suppositione remota ab
incōplexis necessitate. ut scribit ph̄s. 6. diuine philo-
sophiē. q̄ syllogizare de talibus nō erit. q̄ aliquando
sunt 7 aliquādo non. Superest modo perscrutari nū
quid corruptibilitas sit compossibilis obiecto scibili:
tum propter quiditates a singularibus non separa-
tas: tum propter res naturales: que p̄pter materiam
vident̄ posse esse 7 non esse. ut scribit Arist. 7. diuine
speculationis. t. 2. 22. ut penitus ad calcem resoluatur
ista difficillima dubitatio. ¶ Pro cuius intelligentia
est attentione dignum. q̄ corruptibile dupliciter audi-
tur a peripateticis. p̄imum quidem per se. 7 est id q̄d
ex p̄pria natura transmutationem terminat. ut scribit
ph̄s. 3. ph̄sicorum. 7. 5. t. 2. i. Corruptibile v̄o per acci-
dens est q̄d alterius causa corruptionis suscipit deno-
minationem. ueluti materiam corrumpti dicimus per
accidēs. eo q̄ non per sui naturam corruptionem ter-
minat. q̄ potius est incorruptibilis ut scribit ph̄s phi-
sicorum p̄imo. t. 2. 82. sed potius ueluti subiectūz cor-
ruptionis. p̄missa v̄o ista distinctione qua utunt̄ om-
nes peripatetici. dicimus q̄ si loquamur de corrupti-
bili per accidēs. clarum est q̄ talis corruptibilitas cō-
possibilis est obiecto scibili. q̄d probat̄. q̄ de rerūz na-
turalium quiditatibus (ut diximus) habet̄ scientia.
Sed rerum quiditates per accidēs corrumptunt ad
corruptionem particularium. q̄ non positue separā-
tur a particularibus. igitur corruptibilitas per acci-
dēs est compossibilis obiecto scibili. ¶ Sed dubita-
bit quispiam 7 subtiliter quom̄ dicit̄ q̄ obiectum scibi-
le potest per accidēs corrumpti. ¶ Contra. quādo sit
duo opposita quorū alterum per se conuenit vni: reli-
quum non pōt cōuenire per se. q̄ duo opposita forēt
in eodem. nec per accidēs: q̄ alterum non inesset per
se. Sed corruptibile 7 incorruptibile sunt huiusmodi
ergo quum scibile subiectum sit incorruptibile per se:
non erit corruptibile: neq; per se: neq; pec accidēs.
¶ Secūdo q̄ vniuersalia sint per se corruptibilia p̄-
batur. nam singularia per se corrumptunt. ergo 7 vni-
uersalia per se corrumptunt. p̄batur cōsequentiā. quia
natura singularium non est diuersa ab vniuersalibus.
sed potius eēntialiter idēp̄ficatur. immo species est
tota essentia particularium. ut inquit Boetius in p̄-
dicab. igitur vniuersalia sunt per se corruptibilia. qua-
re subiectum scibile per se corrumptit. 7 ne dum per ac-
cidēs: 7 h̄c sunt difficiles dubitationes. ¶ Pro qua-
rum solutione est p̄sciēdum. q̄ quādoquē res aliq̄
sub diuersis essendi modis est conceptibilis: nō vide-
tur impossibile sibi diuersa competere: ut scribit sub-
tilissime Albertus. 7. diuine sapientiē. tractatu. 2. c. p̄-
mo in dissolutione sophismatum Platonis probātis
7 de arum separationem a singularibus. quē ad modūz
forma quelibet si concipiatur cum modo eēndi in subie-
cto suscipit magis 7 minus. ut scribit ph̄s in p̄dica-
mentis. c. de qualitate. Si v̄o sine subiecto concipiatur:
tunc neq; intensiōem: neq; remissionem suscipere di-
citur. nam vna iusticia non est magis alia iusticia dicit̄

Arist. quum igitur rerum quiditates nullatenus defi-
ciant penes rationes eternas ad lucem increatam ha-
bitudinem habentes. ut supra diximus. 7 etiam quo ad
suas formales rationes abstrahant a particulariū cō-
dictionibus. ideo ut sic concipiunt incorruptibilitatis
rationem sortiunt̄. nec ut sic per se uel per accidēs cor-
rumptunt. quum autem ulterius ex ordine nature pro-
ducentis quiditates habentes esse eternum. ut dixi-
mus in particularibus comperiant. a quibus abstra-
hunt: 7 ipsis compossibiles dicunt. que quidem singu-
laria per sui naturam deficiunt: ideo cōsecutue corru-
pti quiditates dicunt 7 per accidēs: nec sic incorruptibi-
les s̄m istud esse videntur. Ex quibus p̄ime dubitati-
onis responsio colligit̄ clarissima atq; singularis reso-
lutio. ¶ Secūda autem dubitatio subtilis dissoluit̄
propter distinctionem ex natura rei inter vniuersale 7
particulare compossibiles formali idēp̄tari: propter
quam particulare p̄imo corruptionem terminat. Se-
cundo v̄o vniuersale: nam sanat homo. q̄ socrates ul-
callias sanatur inquit Arist. p̄imo diuine sapientiē. nec
posset scientificē dissolui dubitatio: sine garetur me-
dia distinctio inter realem 7 rationis. ut quidam mo-
derna hominē litigant spiculis harundinis ponētes
immediationem inter realem 7 rōnis alietatez. cuius
oppositum demonstratiuis rōnibus solertiores peri-
patetici demonstrarunt.

ostē autem vidimus qualiter de p̄
accidēs corruptibili-
bus pōt esse scibilis disciplina. supest̄ mō (nūquid de
per se corruptibilibus habeatur scientia) determina-
re. 7 hoc maxime de rebus nālibus. 7 difficultas h̄c
videtur cognitu difficilis raroq; resoluta: in qua quī-
dez difficultate videtur cōmunis modernorū opinio
ut Jo. de iaduno p̄mo ph̄sicoz. q̄ōne de subiecto. 7
Baetani: 7 Egidij: Pauli ueneri: 7 q̄plurium dicenti-
um q̄ de corruptibilibus per se 7 de rebus naturalibus
est scientia non s̄m rationes p̄prias 7 speciales.
sed sub rationibus vniuersalibus: s̄m quas sunt incor-
ruptibiles. 7 per hoc respondent ad difficultatez qua
p̄bat ph̄iam non esse scientiam. q̄ de corruptibilibus
non est sciētia. posteriorū p̄mo. t. 2. 20. ph̄ia autem est
huiusmodi. igit̄ non est scientia. dicunt q̄ maior est ue-
ra s̄m p̄prias rerum naturalium rationes non habe-
ri sciētiam de rebus naturalibus. q̄ sic sunt corrupti-
biles. quorum responsiones atq; modi dicendi viden-
tur potius animi deliramenta q̄ scientiales cognitio-
nes. ut paulo infra differemus ostendentes de rebus
naturalibus s̄m p̄prias rationes specificas conce-
ptis haberi sciētiam: atq; esse per se corruptibiles. im-
mo p̄mo dicuntur corruptibiles pro quo est ratio de-
monstratiua contra cōmunes philosophātes: 7 sic ar-
guitur. quodlibet scibile subiectum habet passiones
per se demonstrabiles de ipso demōstratione vniuer-
sali que competunt subiecto per se: de omni. 7 s̄m q̄
ipsum. ut scribit Arist. p̄mo post. t. 2. 31. q̄ maxima si-
gurarum est p̄ma per quam ostēditur potissime 7 vni-
uersaliter passio de suo subiecto. ut scribit Themisti-
us posteriorum p̄mo. c. 31. q̄ figurarum p̄ma est sciē-
tijs accommodatissima. naz 7 mathematici rationes
suas s̄m illam texunt: 7 arithmetici: 7 perspectiui: 7
quicūq; demonstrationem frequentant. nam medię si-
gurę uisus raris est: 7 in paucis idoneus. amat eni cau-
sa per affirmationem ostendi. h̄c Themistius. sed
corpus naturale uel res sensibiles. ut videtur innuere

cōmentator Auerolis phisicorū primo. in phemio: ut ens mobile sicut Thomistarū rōinationem est phisicū nālis subiectum primum. igitur de ipso passiones demonstrabunt vniuersali demonstratione. aliter phisicū nō eēt perfecta sciētia: neq; subiectum eēt in sciētia perfectissimum: nam demonstratio vniuersalis videt particula ri potior: ut scribit phisicorū primo. t. 2. 39. tunc ultra sumpta p̄clusionione pro maiori syllogizat. sed mobilitas et generabilitas atq; corruptibilitas est passio corporis nālis. ut scribit phisicorū. 6. t. 2. 32. q̄ oē corpus est mobile: et omne mobile est corpus. igitur per se et p̄mo cōuenit cōmuni quiditati scibili: et si hoc. igitur corruptibilitas est cōpossibilis obiecto scibili: sicut quā obiectum dicitur per se et primo corruptibile. **E**x quibus appetit improbatio vulgarium opinio num quarū speculatio tenuis cum sapiētiae diminutiōe hallucinationis dedit occasionem. **Q**ualiter autem scibilia nōnulla ueluti nālia videantur intrinsece et p̄mo corruptibilia: est attentio digna. q̄ si scibilia quēdam dicantur intrinsece corruptibilia: quēdam autem in corruptibilia: non alia de causa dicuntur nisi p̄ actus et potētiam cōnexionem. q̄ enim genus entium separatōrum compositionis excludit rōnem. ut inquit phisicorū p̄ me phisicorū. 12. t. 2. 43. et sic de accidētibus quē sunt forme simplices simplicitate opposita componi ex forma atq; materia. ut Gilbertus porrextanus in principio sex principiorū retulit. q̄ forma est componi cōtingēs simplici atq; inuariabili eētia cōsistens: ideo talia intrinsece non sunt corruptibilia. sed quēdam ueluti forme accidētales per accidēs corruptionem terminant: uel potius esse desinūt: q̄ vō nālia dicuntur uerā compositionis rōnem includere: ut inquit phisicorū. 8. diuine speculationis. t. 2. 15. nā ex per se actu et per se potētia uere fit vnum scribit phisicorū loco allegato. materia autē est per se potētia. q̄ per se ordinatur ad formam: et appetit ipsam p̄mo phisicorū. t. 2. 81. forma autē est actus. et phisicorū primo. t. 2. 9. meth^o. t. 2. allegati. igitur fit per se vnum. tale autē est ens nāle. ideo quum materia sit qua res potest esse et non esse. et p̄ me phisicorū. t. 2. 22. ideo nālia mām includētia dicuntur intrinsece corruptibilia. **S**ed dicent vulgares phisicorū concedentes q̄ ex materia atq; forma sit vnum per se et ens nāle. sed illud est particulare. q̄ non dat ens naturale cōmune cōpositum ex materia et forma. q̄ nituntur probare potius apparētibus q̄ probabilibus rōnibus: nam si da ret tale cōpositum aut eēt in particularibus et hoc non. tum q̄ eēt particulare. ut inquit Auerolis. 3. de aia. 2°. 4. receptum recipit per modum recipiētis. Si autem dicat q̄ sit tale cōpositum separatim: tūc ponet ydea platonica q̄ est Arist. inie dīsonū. **P**reterea quiditates p̄dicamētales non eēt eterne. q̄ est contra phisicorū. 7. meth^o. Si eēt cōpositae ex mā: q̄ omne cōpositum ex materia est corruptibile ex. 7. primo phisicorū. t. 2. 22. et propter has rōnes quidam moderni phisicorū nōluerunt dari vnitatem naturę minorez vnitatem numerali neq; quiditates hanc vnitatem retinere neq; mām diffōnes rerum vniuersalium ingredi credētes apparētibus demonstrare. Nos autem iuxta subtilem phisicorū sentētiam dubitationes eorum dissoluimus. tenentes ex Arist. clarissima sentētia materiam esse de quiditate rerum nālium: ne dum particulariū sed etiam rerum vlium ueluti p̄ncipiūz essentialē et intrinsecum. 13. Auerolis. 7. primo phisicorū. 2°. 34. et 35. cē fuerit materiam deferre quiditatem: et fore p̄ncipiū

um deferēs essentialiam: attamen quid sit quiditatez de ferre. si quispiam subtiliter speculatus fuerit: mirabilis sententia comperiet Auerois posuisse materiam rerum naturalium p̄ncipiū essentialē: de quibus als. Reuertētes igitur ad p̄positum negociū. q̄ rerū essentialium naturalium sunt ex materia et forma: nō qui de particularibus cōtractis. ideo sunt quiditates intrinsece corruptibiles. et hęc est philosophi subtilissima sententia. q̄ materia quiditatuam rōnem ingredi tur. ueluti essentialē p̄ncipiūz. et diuine philosophię t. 2. 33. et t. 2. 36. scribit phisicorū. q̄ si anima nō est animal tunc est dicendum q̄ anima non est tota quiditas sua. et q̄ parabole Platonis non bene se habent. q̄ nō est simile de circulo et homine. et inquit Arist. superfluum est enim auferre materiam a quiditate rerum naturalium. q̄ quēdam sunt hoc in hoc. ut forma in materia sicut in naturalibus. hęc phisicorū. et in eodem. 7. t. 2. 33. omnis ratio habet partes. et sicut partes rationis ad rationem se habent. ita partes rei ad ipsam rem. sicut enim partes rationis exprimit totam rationem sic et partes rei totam rem. 7. t. 2. 20. et 21. tunc vnum quodq; perfecte cognoscitur: quando cognoscitur suum q̄ quid est. palam autem q̄ res naturales nō possunt perfecte concipi seclusa materia ut scribit philosophus phisicorū primo. t. 2. 1. ideo materiam poni in rerum naturalium q̄ quid est videt necessarium. et eodem. 7. t. 2. 12. substantia non diffinitur ex additione sed quicquid in diffinitione ponit pertinet ad quicquid est. Sed in diffinitione rei materialis cadit materia. (6. primo philosophię. t. 2. 2. et sequentibus.) et non rei particularis: q̄ particularium non est diffinitio posteriorum primo. t. 2. 31. ergo materia pertinet ad quod quid est. et 8. diuine sapiētię. t. 2. 6. scribit philosophus. Declaratum est igitur ex dictis. quod quid est substantię sensibilis. et quomodo quēdam est quasi materia. quēdam est quasi in actu. et tertia quē est ex his hęc philosophus. et infra. t. 2. 9. et Cōmentator eodez cōmēto mouet dubitationem Arist. de diffinitione. ex quibus constare dicatur. et dicit q̄ rerum simplicium non potest esse diffinitio. et Auerolis in cōmēto dicit. q̄ propter hoc ultimę differentię non diffinitur. Cui singulari sententia consentit doctor Subtilis primo sentētiarum dist. 3. quęstione. 2. q̄ differentię ultimę dicuntur simpliciter simplices. quapropter ens non formaliter de differentijs ultimis p̄dicatur. et inquit phisicorū necesse est ut diffinitio sit sermo longus. et in eo debet esse quale et quid. hoc enim quasi forma: illud vō quasi materia. et Auerolis in cōmēto. non absconditur inquit res materiales in diffinitione sua ab ipsa materia. nec haberet phisicorū modum ratiocinandi cōtra Platonem de ydeis. q̄ ydea non est diffinitibilis q̄ est sola forma: si materia non poneretur in diffinitione rei materialis. igitur materia est de naturalium rerum quiditate. nec est uerum q̄ materia non potest esse de quiditate rei diffinitibilis naturalis. quia est de se singularis. ut quidam diminuta noticia censuere propter auctoritatem philosophi phisicorū primo. t. 2. 69. et primo de generatione. q̄ materia est vna numero omnium generabilium et corruptibilium. nam materia cum alia materia nullatenus posset conuenire. si cut forma cum forma (nec saluaretur numerus ternarius principiorū. quem cēruit Arist. phisicorū p̄. t. 2. 56 57. et sequētibus. q̄ tria tm sunt rerū nāliū p̄ncipia) sicut numeralez vnitatem. q̄ forma nō est vna numero

rerū omnium nāliū
videtur est qualiter
tam abstractionis
errores negantes e
tra quos etiam vid
rum. 2. t. 2. 38. 7. 5
7. 7. causa et effect
gularium sunt cō
phis loco allegato. i
dicit. sed nullus ch
a. 7. hoc. b. ad hoc. b
me enim substantiarū
et diffinitio in textu
t. 2. 39. habet eadem
p̄ter qualiter res n
ip̄ta phisicorū. cui
vō. 2. 2. 7. diuine sa
Quibus aut
dam supponitur: qu
nis eētia neutra dic
nō dicit et abstrahit
positionem p̄ter par
ista ex Porphyriū s
riare patet. nam qu
interiora. et est ab eis
p̄ncipio est q̄ quicquid
est in specie. cuius ve
tione. et phisicorū. 7. p̄
sentiam in diuiduop
in p̄dicatōe q̄ōne. 12.
bet quiditas non cō
rerum cōstituerē. q̄
vntatibus inter se d
p̄ncipium patet. q̄ bo
to q̄ homo nō sit ha
tione. ut fingit Th
non habet cōsimilē en
et filius in diuinis ph
omnis latrabilis: et
et nulla in equiuocis
p̄ncipio est q̄ aliqd est
actum vel potētiam:
p̄mo mō aliquid est
per se corruptionem
calare per se generat
vntate sui: nō alter
Cōmēto aut modo
remp̄to q̄ actu cō
fines actu non corr
corruptibile. q̄ potē
nālis corporis. q̄ ue
Cōmēto aut modo
tam naturam corrupi
p̄mo et per se corrup
cōuenit suo subro: cō
et passio nālis corpo
ip̄ta phisicorū. sicut
q̄ omne corpus sit m
libet est ḡnabile uel
sunt ex mā et forma
corpa que non sunt c
est. 2. 2. 7. 8. phisic
de quibus est supra c

rerū omnium nālium. sic 7 de priuatione. ¶ Et admi-
rādum est qualiter isti penitus ignorauerūt māe naru-
ram. abstractionis enīz ignorātia in q̄plures lapsi sūt
errores negantes effectus vniuersales ex rei nā. Con-
tra quos etiam videt clarissima phi sentētia phisico-
rum. 2. t. 2. 38. 7. 5. p̄mē phie. t. 2. 3. 7. 12. p̄mē phie. t. 2.
27. q̄ causa 7 effectus similiter p̄portionant. ita q̄ sin-
gularium sunt cāe singulares. 7 vltimū vles. scribit enī
phis loco allegato. 12. p̄mē phie. homo enim est hoīs
vltiter. sed nullus chilus. neq̄ filius. 7 ideo te p̄ tuus
a. 7 hoc. b. ad hoc. b. vltiter aut. b. ad. b. simpliciter. for-
mē enim substātiarum alie sunt cause alioz. hęc phs.
7 diffusius in textu differit. 7. 7. diuine speculationis.
t. 2. 39. habet eādē sniam. ¶ Ex quibus lucidissime
patet qualiter res nāles componant ex mā 7 forma.
iuxta phi sniam. cui cōsentit doctor Sub. in. 3. sniaruz
dist. 22. 7. 7. diuine sapiētie. q. 16. 7 alibi sepe.

Quibus aut subtiliter enarratis dissoluent op-
positē rōnes adducte p̄missis q̄bus
dam supponibus: quarum p̄ma est. q̄ quelibet cōmu-
nis eētia neutra dicit respectu particulariū in quibus
includit 7 abstrahit ab illis per indifferētiam nō per
positionem p̄ter particularia. cuius veritas est mani-
festa ex Porphyrii snia in ylagogis. c. ultimo. 7 ex po-
ritate patet. nam quodlibet supius est indifferens ad
inferiora. 7 est ab eis abstrahibile. ¶ Scda autē sup-
positio est q̄ quicqd est de essentia individui formalitē
est in specie. cuius veritas est ex diui Boetij clarissima
intētionē. 7 phi. 7. p̄mē phie. q̄ species dicit totaz el-
sentiam individuoz. ut etiam cōfirmat doctor Sub.
in p̄dicab^o qōne. 12. ¶ Tertia suppositio est q̄ quelibet
quiditas non cōtracta cum contracta non pot̄ nu-
merum cōstituere. q̄ semp numerus est ex cōsimilib^o
vnitatis inter se distinctis: 7 in aliquo cōuenientib^o.
p̄imum patet. q̄ homo 7 sortes nō sunt duo. etiā da-
to q̄ homo nō sit habēs vnitatem seclusa rōnis ope-
ratione. ut fingit Thomistarum cētus. 7 hoc est quia
non habēt cōsimilem vnitatem. p̄ter secūdam quā
7 filius in diuinis p̄sonis non sunt duo dī. p̄pter terti-
um canis latrabilis: 7 sydus celeste nō sunt duo canes
q̄ nulla in equiuocis est numeratio. ¶ Quarta sup-
positio est q̄ aliqd est per se corruptibile dupl^r: aut f̄z
actum vel potētiam: aut f̄m aptitudinē. dicimus q̄dē
p̄mo mō aliquid esse per se corruptibile f̄m actuz. q̄
per se corruptionem terminat: veluti cōpositum parti-
culare per se generat aut corrupit (ut supra dixim^o)
in rōne sui: nō alterius subiecti vel adequati termini.
¶ Scdo autē modo dicimus corruptibile q̄ pot̄ cor-
rumpi. dato q̄ actu corruptionem non habeat. veluti
sortes actu non corruptus. 7 de his improprie dicim^o
corruptibile. q̄ potius dicit aptitudinēz ut est passio
nālis corporis. q̄ vere passiones dicunt aptitudines.
¶ Tercio autē modo dicimus corruptibile q̄d est ap-
tum natum corrupi. 7 sic rerum q̄ditates nālium sunt
p̄mo 7 per se corruptibiles. q̄ quelibet passio p̄mo
cōuenit suo subro: corruptibilitas autē sic 7 gnabilitas
est passio nālis corporis: aut corpis trāsmutabilis. q̄
iuxta phorum sniam maxime Arist. 7 Auerois. dato
q̄ omne corpus sit mobile 7 quiescibile. non tñ quod
libet est gnabile vel corruptibile. nisi tñ co:pora que
sunt ex mā 7 forma cōposita. 7 hoc est p̄pter celestia
corpa que non sunt corruptibilia neq̄ gnabilia. p̄mo
celi. t. 2. 10. 7. 8. phisicoz. t. 2. 5. 7. 6. 7. 79. 7 sequētib^o
de quibus est supra dictum. ¶ Est aut notatiōe di-

gnum q̄ hęc distinctionem corruptibilitatis sub alijs
verbis posuit doctor Sub. 7. diuine sapiētie qōne. 16
7. 3. sniarum dist. 22. q̄ corruptibile dupl^r auditur. aut
potētia p̄pina que nil aliud est q̄ ordo 7 exitus ad
actū: que si nō reducat ad actū est frustra. 7 hęc est p̄
mo illius cuius est actus. 7 hęc non cōpetit scibilibus
eētis p̄mo: aut corruptibile dicit potētia remota.
que nil aliud est q̄ quedam nālis aptitudo que non est
p̄mo illius: cuius est actus p̄mo: nam passiones sunt
p̄mo specierum: ut refert Porphyrius in ylagogis.
7 pipateticoz turba. actus vō sunt p̄mo singulariuz
ut scribit Porphyrius. 7 phs in p̄logo diuine sapiētie
7 hęc est nō semp reducibilis ad actum: 7 stat cum rei
necessitate tali: qualem supra diximus requiri ad sci-
billium rationem.

Præmissis autē his supponibus rōdemus
ad difficultates. ad p̄mam con-
cedendo q̄ res nāles ex materia 7 forma cōponūtur.
7 quum dicit q̄ aut res nāles sunt extra particularia
cōes: aut in particularibus. ¶ Rōdeo q̄ res esse cō-
munes p̄ter rōnis opationem dupl^r audienduz est.
aut in determinatione tria: aut priuatiua. quam disti-
ctionēz subtilissime posuit Albertus 7 doctor Sub.
7. p̄mē phie. qōne. 18. 7. 2. sniarum dist. 3. ulterius di-
cit q̄ quiditates eē cōmunes in particularibus dupli-
citer cōtingit. aut reduplicatiue. s. ut quiditates sūt in
particularibus. Alio mō ut reduplicatiōis nota se te-
net ex parte subti. non aut rōnis intelligēdi. ita q̄ qui-
ditates cōes in particularibus incluse (non tñ ut iclu-
se) componunt ex mā 7 forma. 7 hęc distinctio latius
cōmunes phos. quibus videt hoc imceptibile: q̄ sit
vniuersale p̄ter rōnem in particularibus. hoc autēz p̄-
uenit ex abstractionis latentia: videt nāq̄ clarissima
phi sentētia posterioz p̄mo. t. 2. 39. ubi dat p̄dictaz
rōnionēz obijciētibus. q̄ demonstratio vltis nō sit parti-
culari potioz. eo q̄ vltis facit scire illud quod nō est. s.
nē esse p̄ter particularia. inquit enim phs in solutio-
ne dubitationis. amplius neq̄ vna necessitas est opi-
nari aliquid eē hoc p̄ter hęc: inquātum vnum ostendit
nihil magis q̄ in alijs quecūq̄ non quid significat
sed aut quale: aut ad aliquid. sic ergo nō demonstratio
est causa. sed male intelligēs hęc phs subtilissima sen-
tētia. p̄o cuius noticiā capescēda laborēt futuri phi.
dicimus ergo q̄ quiditates naturales sunt compositę
7 sunt in particularibus habētes vnitatem minorem
vnitate numerali: non deperdētes eam non tamen ut
sunt in particularibus reduplicatiue. sed ut ex p̄pria
(ut diximus) rōne abstrahūt. nec sequit dari platonis
cas ydeas positie separatas: nec quiditates esse solū
modo particulares. 7 quum dicit sunt in particulari-
bus. igit sunt particulares. ¶ Respondeo q̄ per acci-
dens sunt particulares: 7 extrinsece. sed intrinsece sūt
cōmunes cōmunitate: 7 indifferētia priuatiua. nō au-
tem contraria. q̄ sic per intellectum abstrahētes 7 cō-
parantem uolumus q̄ditates esse vniuersales ex Ari-
sto. sententia 7 sui Cōmentatoris Auerois p̄mo de
anima. t. 7. 8. ¶ Ad secūdam autem dubitationē
quum dicit q̄ quiditates per se 7 p̄mo corrupuntur.
q̄ sunt de essentia particularium. ¶ Respondeo
q̄ comperta rerum diuersitate: vel essendi modo di-
uerso inter aliqua non contingit inferre semper eadē
omnino puenire. ut scribit Albert^o. 7. p̄mē phie tra-
ctatu. 2. cōtra Platonēz. dato igit q̄ eētia particularis
iccludat in specie: ut ex. 2. suppone probata colligitur.

attamen ob distinctionem ex natura rei cōpertam inter essentiam habentem diversos modos eēndi: z particularia. non sequit̄ q̄ si particularis essentia uel suppositum corruptionem primo terminat: q̄ etiam eēntia specifica primo terminet. Sed videt̄ accētis multiplicitas: nec sequit̄ duo esse cōposita simul. qz nō est cōsimilis numerorum vnitas que requirit̄ atqz distinctio. ut 3^a suppositione declarauimus. ¶ Ad ultimum autem quum dicat̄ q̄ quiditates non essent eterne uel necessarie: si componerent̄ ex materia z forma. qz materia est qua res pōt esse z non esse. dico q̄ necessitas z eternitas que requirit̄ non est positua scibilibum cōdictio. qz t̄modo est existētis ut supra dixim⁹. Sed necessitas ad scientiam requisita est per abstractionez ut inquit phs. 7. diuine speculationis. z. 3. t. 2. 9. qz ad hoc q̄ aliquid sciat̄ inesse alicui requirit̄ q̄ insit illi ex ppria rōne intrinseca. fm quam non limitat̄ sibi neqz supposita: neqz posituam durationem. Sicut ad hoc q̄ sciat̄ rosam esse florem pulcherrimum florū. nō requirit̄ q̄ existat in hac aut in illa. neqz q̄ fuerit aut p̄sens sit. Sed ex ppria rōne sufficit̄ inesse p̄dicatum subiecto cognoscere. z dato (p̄o ultima resolutione dubitationis) q̄ fierēt demonstraciones de existentibus. ut q̄ luna eclipset̄: aut q̄ celū mouet̄. ut pbat̄ Arist. poste. 2. t. 2. 4. 5. z sequētib⁹. nō sunt att̄n potissimē de monstraciones. ut inq̄t Lynconiēsis posteriorū p̄. c. 7. z phs poste⁹ p̄. t. 2. 13. z. 14. de errorib⁹. Dicimus igit̄ q̄ corruptibilitas que t̄modo est aptitudo. dicit̄ rerum nālium passio. z est compossibilis obiecto scibilibi posita tamen necessitate p̄dicta. Nec aliter negauit phs de corruptibilibus sciētiam fieri. nisi ut corruptibile denotat̄ actum uel potētiam p̄pinquam: non aut̄ de corruptibili. ut remotam dicit̄ potētiam: uel aptitudinem. que separat̄ a potētia: nam potentia z aptitudo longe differūt ex ueriori solertium peripateticorum sentētia. maxime doctoris subtilis qōne. 18. p̄dicabilium. z. 2. sentētiarum. dist. 2. ¶ Ex quibus palaz est qualiter tennes uulgarium phoz funiculi dissoluuntur. de cōpositione uniuersalium rerum nālium. ne dū singularium. iuxta subtilem phi sentētiam locis p̄allegatis. 13. aliq̄ leues rōnes adducāt̄ ab eis. quas ad p̄sens propter ipsarum debilitatem derelinquimus. ¶ Manifestum est etiam qualiter ex p̄notatis dissoluantur omnes difficultates de rerum necessitate. siue finitarum: siue infinitarum: atqz de rerum nālium corruptibilitate: z mobilitate: z qualiter scibilib⁹ illa cōueniant. que uident̄ rarissime discussa. pro quorum resolutione ne dum dialecticam methodum. sed potius singulares philosophiē primē speculationes. z omnium fere scientiarum connectere licuit: quo p̄sus speculantis animus ab omni dubitatione liber euaderet. promptiusqz philosophantium deliramenta cognoscatur ex diuinitate cognitiōe. z hec de prima dubitatione dicta sufficiant. ¶ Secunda difficultas.

Quantum vō ad secundam dubitationem subtilissimaz in qua quesiuimus nunquid obiectum scibile habeat sui causaz. aut in intellectu sui noticiaz gignere dicat̄. in cuius discussione difficili p̄tractabimus leues opinantiū speculationes de obiecto scibili. z qualiter adducant̄ q̄plures phi p̄positiones incognitē ex rei ueritate. ¶ Pro solutione igit̄ p̄positē dubitationis est attēctio dignuz q̄ de causalitate obiecti scibilis diuersa senserunt phan-

tes. quidā enim noscētēs realem distinctionē ponēdā inter cām z cātum. z subta sciri in ordine ad passioēs pprias p̄cepta p̄fectissimo p̄ceptu. s. sub diffinitua rōne iuxta phi sniam. 7. primē phiē. t. 2. 20. ut in p̄cedētib⁹ declarauimus in mā de medio demōstrationis: in q̄bus nulla realis distinctio iudicat̄. z demum noscētēs sciam esse de quiditatibus eternis atqz necessarijs nullam censuerūt obri causalitatem in eēndo. sed t̄modo in inferēdo. ut supra diximus ex intēctione Alphō si p̄mo sniarum in p̄logo. q. 5. z q̄plures aliq̄ concesserunt. Sed cām posuerūt obiecti respectu suē cognitiois. ita q̄ ipsuz sui causat̄ in intellectu noticiam: ut eē fuit Lynconiēsis in p̄mo posteriorū. c. 2. dilucidās phi sniam post⁹ p̄mo. t. 2. 5. de diffinitione demōstrationis dicēs. q̄ si demōstratiua disciplina z demōstratio sint idem. tūc diffinitio mālis de diffinito per diffinitonem formalem que dat̄ per finem demōstrat̄. Si autem demōstratiua sciētia sit habitus acq̄situs per demōstrationem tūc ly ex significat̄ ordinem causē efficiētis: z tunc scia p̄missarū est efficiēs z origo sciētē cōclusionis. cognitio nāqz p̄missarum uidet̄ in anima generare sciam cōclusionis. hec Lynconiēsis. 13. Apollinar posteriorū p̄mo. qōne. 2. cōtradixit̄ Lynconiēsi: uolēs q̄ p̄missarum noticia magis ad cām materialis genus p̄tinere uideat̄. tanq̄ p̄ua dispositio intellectus ad conclusionis cognitionem capescēdaz: q̄ ad causē genus efficiētis. ¶ Quidam vō uoluerunt ex Arist. snia post⁹ p̄mo. t. 2. 5. dicētis p̄missas eē causas ne dum in inferēdo sed in effēdo: q̄ subm nulluz scibile dicat̄ nisi cām habuerit̄ intrinsecam demōstrāde passionis. z huius opinionis fuerūt clarissimi per ipatetici Themistiuz post⁹ p̄. c. 4. z Auerois 2°. 5. z Albertus tractatu. 2. z doctor Sub. posteriorū p̄. qōne. 9. z Jo. grā. p̄mo posteriorū. z q̄plures phozū. ¶ Quidam vō propter ea que dicta sunt q̄. s. causa z cātum realem requirūt distinctionem. z qz contingit aliquoties relationes habitu sciali cognoscere. que nō habēt actiuitatem ex. 5. meth^{ca}. uoluerūt non esse necessariam causalitatem scibilis respectu suē cognitiois. nam relatio non causat̄ absolutam essentiam. quia quum obiectum sit causa equoeca noticiē tūc esset relatio p̄fectior absoluto. neqz etiam cām retinet̄ intrinsecam. z magis: qz relatio esset in relatione z in infinitū procederet̄: reperra scibilis in eis ratione.

Quia vō p̄ferēda ceteris est ueritas. ut inq̄t Socrates. ideo iuxta ueriores phi sentētia difficultem dubitationem singulari peripateticorum narratione dissoluemus. ¶ Et dicimus ponendo primo nōnullas conclusiones. Quarum prima est. quodlibet obiectum scibile habet demōstrāde passionis causaz intrinsecam. cuius ueritas est luce clarior ut supra diximus articulo primo. ex Arist. intēctione post⁹ p̄mo. t. 2. 5. nam quum scire sit rem per causam cognoscere. necesse est subm passionis causam retinere. z posteriorū 2. t. 2. i. 2. 2. 7. 7. 9. q̄ demōstratio est quoz est altera causa. neqz substantiē est demōstratio. sed solius inherētis. ut ex Auerois etiam atqz Themistiū clarissima sententia patet locis p̄allegatis. ¶ 2^a autem conclusio est. q̄ non est de ratione subti scibilis habere sui cām. dato q̄ demōstratē passionis exigat causalitatem. cuius ueritas efficacī rōne demōstrat̄. primo ex Arist. intentione 4° diuine sapiētē. t. 2. i. ens in quātum ens est hitus sciētifici subiectū p̄mū habēs passiones ipsi primo cōpetētēs demōstrabiles per cām. ut p̄dixi

Secūdu
 mus in negocio de
 ens a particularib⁹
 eorum nullam ha
 ceter simpliciter
 to q̄ entis passion
 dicitur: sic z iuxta
 contiam: de deo nō
 sum. nō ramen obli
 bit doctor Subtil
 sione. 2^a. ¶ Terri
 subiecti ratione sui
 lectuali potentia. c
 di conceptus ab int
 collatiua de quibus
 rone conceptibilee
 tem retinet̄. igitur
 sui cognitioē in int
 respectu entibus
 doctor Subtilis p̄
 quolibetorum. 7. 4
 Sed contr
 p̄liciter dubitatur. p
 rationibus. quas nō
 p̄bi. z arguitur sic nō
 quodlibet scibile vn
 cūtur est uniuersal
 falsi demōstratio. n
 r̄p̄mo. t. 2. 31. 7. 35
 3. 7. 3. de aia. t. 2. 10
 patet argumentum
 fo. in p̄logo diuini
 philosophiē lacerat
 per accidens. dato q̄
 philosophus primo diu
 callas ḡat. Cōtra
 stiorum p̄mo. t. 2. 5
 bilibus est scientia p
 quod est per acciden
 subtilissime scribit p
 nis. 2. 6. ¶ Secun
 subiectum p̄mo: phi
 fuerit a particularib⁹
 p̄mo. 4. diuine specu
 laribus abstractum
 omnia hec sunt eo in
 subiecto scibile non
 scilicet nō excludit̄
 a causa. ¶ Sed quib⁹
 ens q̄ dato q̄ ipsi
 ad p̄positū conceptū
 erum a causa z causa
 eorum primo cum co
 conentur destruire c
 tatem: quib⁹ uolam ap
 nes destrabent a cau
 di modus probabili
 ¶ Quia tamen non
 nec p̄p̄obatur. nam si
 do inferioribus: ut ci
 ritatem z indifferent
 rentiam. ita z ipsius
 consecutionem: z cor
 uentur ab ente abstr

mus in negotio de medio demonstrationis. et tamen ens a particularibus abstractum sub entis ratione conceptum nullam habet sui causalitatem cum sit simpliciter simplex: immo abstrahit a causa et a causato. dato quod entis passiones per causam demonstrarentur. ut diximus: sic et iuxta diuinorum philosophantium sententiam: de deo multa demonstratiue sciunt et per causam. non tamen diuinitatis. sed demonstratorum. ut scribit doctor Subtilis primo diuine philosophie questione. 2^a. Tertia autem conclusio est quod non est de subiecti ratione sui noticiam effectiue causare in intellectu potentia. cuius ueritas ostenditur. nam secundi conceptus ab intellectus operatione dependentes collatiua. de quibus est rationalis disciplina sunt a ratione conceptibiles qui nullam cognitionis causalitatem retinent. igitur non est obiecto scibili necessarius sui cognitione in intellectu gignere: sic est de realibus respectiuis entibus dicendum: ut subtilissime scribit doctor Subtilis primo sententiarum distin. 3. et 4. quolibetorum. et 4. sententiarum distinctione prima.

Sed contra dictas conclusiones maioris in dagandę causa ueritatis multipliciter dubitatur. primo contra primam difficillimis rationibus. quas non speculantur vulgares philosophi. et arguitur sic. nullum uniuersale habet causam. quodlibet scibile uniuersali demonstratione de quo loquimur est uniuersale. quod particularium non est uniuersalis demonstratio. neque scientifica disciplina. posteriori primo. t. 2. 31. et 39. et 7. et 7. prime philosophie. t. 2. 35. et 53. et 3. de anima. t. 2. 10. ergo nullus scibile habet causam. patet argumentum in 2° prime figure: maior est Aristoteli. in prologo diuine sapie. Sed respondebunt quidam philosophie laceratores. quod uniuersale habet causam per accidens. dato quod per se non causetur. ut inquit philosophus primo diuine sapie. quod homo non generat. nisi quod callias gignat. Contra quos est apta philosophia posteriorum primo. t. 2. 5. et 9. et 11. et 15. et 17. et 23. quod de scibilibus est scientia per proprias et per se causas: quia quod est per accidens non subest scientiæ noticie. ut subtilissime scribit philosophus. 6. diuine speculationis. t. 2. 6. Secundo arguitur ratioe difficultiori sic subiectum prime philosophie non stabilitur in ea. nisi fuerit a particularibus abstractum. ut scribit philosophus. 4. diuine speculationis. t. 2. 1. sed ens a particularibus abstractum abstrahit a causa et a causato. quia omnia hec sunt eo inferiora. ut speculanti patet. ergo subiectum scibile non necessario concernit causalitatem: nam sic causalitatem non excluderet. non poneret ens esse abstractum a causa. Sed quispiam probabiliter responderebit dicens. quod dato quod ipsum subiectum abstrahat quantum ad proprium conceptum in se unum. et neutrum respectu inferiorum a causa et a causato (licet Jo. de gandauo philosophorum primo cum communi Thomistarum caterua conentur destruere conceptum entis unitatem: et neutralitatem: quibusdam apparentis) non tamen sue passiones abstrahent a causa et a causato. et sumit hic dicendi modus probabilitatem ex secunda suppositione. Quia tamen non est ueritati consonus: ideo ratio ne reprobaratur. nam sicut subiectum sapientie abstrahit ab inferioribus: ut causa et a causato. propter ipsius prioritatem et indifferentiam: et passionum primariam inheretiam. ita et ipsius passiones propter necessariam consecutionem: et conuertibilitatem. nam non remouentur ab ente abstracto passiones. aliter nulla foret

in methaphisica potissima demonstratio: ut censuerunt communes philosophi negantes rationes scientie a prima philosophia. de quibus alias uidebitur. quum igitur passiones cum subiecto prime philosophie conuertatur ab inferioribus abstracto. sequitur quod sicut subiectum remouetur a causa et a causato: ita et passiones consequentes. Preterea contra secundam conclusionem arguitur sic: dictum est enim articulo primo de medio demonstrationis. quod tunc fiunt potissime demonstrationes. quum fuerint demonstratę passiones per formalę subiecti rationem. Sed formalis ratio subiecti est principium constitutum primo subiecti. secundario uero passionum consequentium ut dictum est. ergo quodlibet scibile uendicat sui causam. non tamen demonstratę passionis. Secundo arguitur. nam uideat impossibile subiectum scibile non habere sui causam. quod tunc in illa demonstratione qua passiones de ipso demonstrabuntur. non ponetur primus dicendi modus per se itatis. qui denotat subiecti rationem formalem. sed potius erit passio prior demonstratę posteriorem uelut est de passionibus ab ente fluentibus ordine supra declarato. que non erit de formali conceptu subiecti. Contra tertiam conclusionem arguitur duplici ratione. primo quod uidetur inconueniens intentioni contra dicere posteriorum primo cap. 2. dicentis quod premissarum noticia gignit effectiue noticiam conclusionis. et probatur sic. sicut se habet ueritas premissarum atque causalitas ad conclusionem. ita et ad conclusionis cognitionem. sed per te causas premissarum ueritas conclusio nem. ergo et ipsius cognitionem causabit: nam talis dicitur esse rei dispositio in sui cognitione. qualis est in entitate propria. ut scribit philosophus et Auerois. 4. diuine speculationis. t. 2. 4. Secundo arguitur si subiectum scibile non generat in anima sui noticiam. igitur poterit esse cognitio scientialis absque subiecto. quod uidetur includere contradictionem. nam scientia per se refertur ad subiectum scibile. ex Aristotele. intentione in predicamento relationis. et 5. diuine speculationis. t. 2. 20. ubi scribit quod in reatiuis tertio modo dictis est realis in altero extremorum dependentia mensuratorum. ueluti sensus et scientia. que uidentur includere contradictionem. si remotis obiectis concipiuntur. probat consequentia. nam quilibet effectus potest esse remoto quolibet. quod non est ipsius causa. neque de ipsius essentia. nec propter aliud aliquid requiritur ad effectum. Sed obiectum scibile non est causa cognitionis. que est quidam realis effectus: igitur cognitio poterit absque subiecto permanere. quod contradictionem uideat implicare propter relationem tertij modi reatiuorum.

Pro solutione autem istarum subtilium dubitationum prenotanda sunt ea que predictimus articulo primo ex Aristotele intentione atque Auerois et solertium peripateticorum de causalitate causarum. qualiter cause sumunt sub abstractiori ratione et specialiori respectu suorum effectum. secundo premitunt quedam propositiones: quarum prima est quod si de ratione subiecti sit passionis habere causam ut predictimus. non tamen sue cognitionis obiectum esse causam necesse est. ut probauimus et hec est subtilissima doctoris Subtilis sententia. et prime philosophie questione. 14. et 15. et primo sententiarum. distin. 3. quod de ratione obiecti non est mouere potentiam neque causare noticiam. sed tantummodo terminare rationis actum. nam cognosceretur adhuc obiectum.

dato q̄ ipsius cognitio pro duceretur a prima causa. l3 in prologo primi sententiarum q̄one. 3. de subiecto videatur tenere: q̄ proportio subiecti ad potentiam. est proportio mouentis ad mobile. q̄ mouetur intellectus ab obiecto. ut scribit Aristo. 3° de anima. t. 2. 5. q̄ intellectus nullam aliam habet naturam nisi q̄ passiuus est uocatus: proportio v̄o subiecti ad scientiam est ueluti cāse ad effectum. de quibus paulo infra differemus. ¶ Secunda autē propositio est. q̄ l3 subiectum ex ratione subiecti non causet cognitionem effectiue. ut probauimus: necessario attamen concurrat ad cognitionis productionem in ratione terminantis et hoc ideo est. quia noticia videtur naturalis ymago subiecti scibilis. ut scribit doctor Subtilis. q̄one. 10. p̄edicamentorum. et propter hoc uoluit esse dictam proportionem subiecti ad sciā maximē de sensibilibus. ¶ Quibus prenotatis respondemus ad difficultates oppositas. Ad primā quum dicitur nulluz vniuersale est causabile. dicimus concessa minori. q̄ maior interimēda est. sumpta causalitate sub abstractiori cōceptu q̄ sit causalitas efficientiē cum motu aut transmutatione et existentia. nam subiectum dicimus habere cām sub emanantis ratione: ut p̄ediximus ex Aristo. intentione: ueluti forma constituit cōmūne quiditatem. non in eo qd̄ est per generationem inducta fm̄ materiales conditiones. sed sub communiore cōceptu. et talis causa non requirit reales distinctionem a causato: ut scribit Aristo. 5. metaphisice. t. 2. 3. q̄ singularium sunt cause singulares. et vniuersaliuz vniuersales. et q̄ pluribus textibus p̄allegatis. auctoritas v̄o philosophi in prologo diuine philosophiē de operationibus. quę fieri debent primo circa singularia. uerificatur et de trāseuntibus actionibus requisitis materialibus conditionibus. ut exp̄licat philosophus q̄ nō generatur homo. nisi q̄ callias p̄mo generatur. Et ideo dicimus q̄ actu passio causalit̄ inheret subiecto. non tamen de necessitate requiritur particularitas subiecti. nec dicenduz est ut nōnulli fingunt q̄ subiecti causalitas est ut in particularibus includit vniuersale subiectū. Reprobauimus enī deliramenta vulgarium ex Aristo. intentione posteriorum primo. t. 2. 39. et alibi. accidit enim subiecto scibili ut scibile est. q̄ in particularibus comperiat. ut subtilissima sententia scribit philosophus et Auerois. 3° diuine philosophiē. t. 2. 8. 7. 9. 12.

Sed subtiliter quispiam dubitabit ostendendo. q̄ de necessitate q̄ditas non est scibilis. nisi ut est in particularibus. quia nostrum intelligere aut est fantasia: aut non est sine fantasia. quapropter necesse est intelligentem fantasmata speculari. ex Aristo. atq̄ Auerois sententia. 3° de anima. t. 2. 39. et posterioruz primo. t. 2. 33. et in de sensu et sensato. omnis humana cognitio videt a sensu depēdere. ergo nihil cognoscitur ut est a particularibus ammotum. ¶ Respondeo ad dubitationē et dico. q̄ modus intelligentis atq̄ cognitionis dependētia non concludit consimilem obiecti rationem: et hoc contingit propter intellectus nostri difficultatem. ut inquit philosophus. 2. diuine philosophiē. t. 2. 1. patet etiam de substantia prius accidente cognoscibili. quę tamen posterius a nobis cognoscitur. et de primo motore. ex Arist. Inia. 7. p̄mē philosophiē. t. 2. 4. q̄ substantia p̄cedit omne accidens tempore: cognitio: et diffinitio: et 8. philosophiē. t. 2. 5. 7. 6. et sequētib^o. et t. 2. 54. scribit Arist. q̄

motore cognoscimus esse eternū propter motus eternitatem. ut cōsequentiaz deducit Auerois in 2°. Quū igitur intellectus ex naturali potentiarum ordine. iuxta philosophoz sententiā: uel originalis iusticię decretū. ex diuinoz philosophatiū intētiōe in cognoscēdo depēdeat a sensibilib^o et ab imperfectis et effectib^o deueniat ad p̄fectiora et ad cās ex sui depēdēte nā in cognoscēdo obiectū posterius notuz. quod tamē p̄m^o est de se conceptibile. ideo ex p̄exigentia fantasmatum et conuersione ratiois ad ipsa non sequitur ex parte obiecti. q̄ nō sit scibile remotis particularibus. ut supra determinauimus ex Aristo. intētiōe textibus allegatis. potest etiam intellectus primo dependens a sensibilibus ita fieri in actu per trāslationē obiecti de ordine ad ordinem per agētis intellectus abstractionē. et possibilis operationem. q̄ conuersionē ad fantasmata non indiget ut subtilissime scribit Auerois. 3° de anima. 2. 18. q̄ actio intellectus agentis est ut transeferat obiectum de ordine ad ordinem. cuius singulariuz sententiam dilucidauit subtilissimus peripateticorum Jo. Scotus. 14. q̄one quolibetorum. 7. 3. distin. primi sententiarum. dicens q̄ intellectualis obiectorum trāslatio de ordine ad ordinem duplex cōperitur. altera quidem qua transeferatur obiectum de potentia intelligibili ad actu intelligibile. et hęc est agētis intellectus operatio quę cōmentator mentem appellauit facientem formas potētia intelligibiles actu intelligibiles. 3° de anima commento. 4. et hęc est obiectorum prima trāslatio de ordine ad ordinē. Altera v̄o est trāslatio qua transeferatur obiectum de potentia intellecto ad actu intellectum. et hęc pertinet ad passiuam potētiā. nam possibilis intellectus est intellectiuis. quuz intelligere in quodam pari et moueri cōsistat. 3° de anima. t. 2. 5. prima quidem trāslatio p̄dicta prior est scōa: quum altera pertineat ad actum primum reducens intellectum passiuū de potētia essentiali ad actū essentialē. et hoc loquendo de essentiali: ut loquuntur peripatetici. quod concurrat essentialiter ad operationem ex rerum ordine proprio. sine quo nulla p̄ficatur operatio. Altera v̄o reducit potētiā passiuam de potētia accidentalī ad actū accidentalē et 2^m. ¶ Propter primam dicit philosophus posteriorum primo. t. 2. 33. sensu deficiente sensibilib^o cognitionem deficere. et intellectum agentem dari abstractiuum quiditatum ex fantasmatib^o: et hęc sunt scitu dignissima ex intentione Aristo. et Auerois et Jo. Scoti subtilissima quare patet primę dubitationis solutio dilucidata. ¶ Ad 2^m autē difficultatē difficilē. quū p̄bat q̄ sibi nō hēt suarū passionū cām. q̄ passiones entis vident abstrahē a causa et a causato. uelut ens p̄uertibile cū illis. Rūdet et dico. q̄ ens ut est obiectū primę philosophiē abstrahere a causa et causato. nō est ens carere quacūq̄ causalitatis ratioe. saltim fundamentali respectu propriarum passionum: sed est ens carere causalitate primi motoris: et creaturarum. atq̄ deez p̄edicamentoz. eo q̄ ens primę philosophiē subiectū est omnibus his vniuersū commune passioes sibi uendicans communes simplices. ut vnitatem: ueritatē: bonitatem: et diuinitas: ut necessarium uel contingens: actum uel potentiam fm̄ vnum communem et vniuersum entis cōceptum. ut scribit philosophus. 2° diuine sapientiē. t. 2. 4. q̄ oportet principia sempiternorum esse uerissima. et maximē entia. q̄ sunt cause ueritatis

Secūdus

7 entitatis in alijs ex hoc fundamento. qz vnūquod-
qz maxime ipsum aliorum dicitur fm qz etiam alijs in
est vniocatio. 7 eadem sniam scribit Auerois. 4. pri-
mę philosophię. 2. 4.

Ad primam autem difficultatem contra se-
cūdam conclusionem. Respō-
detur qz quādoqz passiones a subiectis emanāt.
non simplici emanatione: sed a subiectorum principijs.
utiqz quodlibet subiectum habens passiones. habet
7 sui causas. sumpta causalitate modo p̄dicto in sup-
positionibus ex Aristo. int̄tione probatis. qz vō sūt
quędam passiones fluentes a subiecto simplici conco-
mitantia. qz subiecti conceptus: quem consequuntur:
irresolubilis est inceptus potētiales 7 actuales: ue-
luti est ens inquantū ens. ideo non est obiecti causalita-
tas. sed passionis demonstrandę. hoc autēz contingit
ex tali subiecti ratione sp̄ali. non qz subiectum. qz tūc
quodlibet sui causa careret. quod est falsuz: ueluti sub-
tili sententia declarat doctor Sub. primo diuinę spe-
culationis qōne prima. 7 Auerois 7 Aristo. intentio-
nem. primo phisicorū. t. 2. primi. dicentis: qz tunc vnū
quodqz cognoscere arbitramur quum causas 7 prin-
cipia cognoscimus usqz ad elementa. 7 Auerois. 2. 1. 1.
primo declarans Aristo. intentionem retulit. nō pro-
pter hoc quilibet effectus habet causas omnes qua-
tuor sicut patet in mathematicis. ubi sunt demonstra-
tiones. ut supra diximus per solam formam. sed Ari-
sto. intentio dicitur compleri ex adeptione causarum
concurrentium ad effectus entitatez. qui quidem si so-
lam causam retinet per illam perfecte cognoscimus.
7 si duas per duas similiter: 7 sic de ceteris causarum
generibus concurrentibus. ut patet in naturalibz. ubi
philosophus utitur materiali causa. ueluti generatio-
nis principio. ut scribit Auerois phisicorum. 2. 2. 1.
7 efficiente 7 reliquis 2. phisicorum utitur in effectū
cognitione. sic ad propositum dicitur de obiecti cau-
saliitate. 7 ideo propter ppriam subiecti carentiā cau-
saliitatis proueniētem ex speciali ratioe subiecti (ut
puta qz subiecti conceptus est irresolubilis) quidam
Thomistę perterriti negauerūt in p̄ma philosophia
de primis intelligibilibus fieri demonstrationes. nec
in eis comperiri passiones demonstrabiles. abstractio-
nis latentia decepti contradicentes Aristo. intentio-
ni. 4. diuinę sapientię. t. 2. i. 4. 7. 5. uolentis pprias en-
tis esse passiones in eo qz ens. 7 per consequēs demō-
strabiles. saltem uerissime de partibus entis fm vnuz
modum opinandi docto. Subtilis ut articulo primo
dictum est. ¶ P̄terea manifestum est qz omnis syl-
logismus probatiuus 7 ad materiā cōtractus: aut est
demōstratiuus aut thopicus aut elēchus. ex Arist. int̄-
tione thopicorū primo cap. primo. ut est communis
peripateticorū sententia. sed sylli in methaphisica nō
sunt elenchi 7 deceptorij. qz methaphisica tūc eēt de
falsis apparentibus. quod est impossibile ex Arist. in-
t̄tione in prob. gmo diuinę philosophię. uolētis p̄mā
phiam eē sciam diuinā. 7. io. ethicorū. c. io. posuit phi-
losophus felicitatem in actu sapientię: non apparentię:
nec est syllogismus thopicus. qz talis est interrogati-
uus utriusqz partis contradictionis. 7 est contingen-
tium. ex Aristo. intentione. primo posteriorū. t. 2. 27.
uolentis dialecticum interrogare. non autem demon-
stratorem. qz circa necessaria speculatur. ut infra dice-
mus. sed diuina non sunt contingētia. igitur nō est in
eis thopicus syllo. superest igitur ex sufficiēti diuisio-

Causalitate

ne fateri syllogismum primę philosophię fore demon-
strationem. Nec possunt Aristo. intentionem sic opti-
nantes uerificare. nisi renouādo pyramides egyptias
7 apollinis oraculum. Ad secundam autem difficul-
tatem patet ex p̄notatis solutio.

Ad reliquas autem contra tertiam conclu-
sionem rōnes r̄ndet. 7 ad pri-
mam de causalitate cognitionis ab obiecto. dico qz il-
la conclusio non est lyconitēsis opinioni p̄traria. pro-
cuius noticia est aduertendum: qz si subiectum scibi
le passionis causam contineat: ut p̄diximus. 7 sit ob-
iecto necessaria. non tamen obiectuz ipsum cognitio-
nis dicitur causa efficiens. ut obiectum est. cuius cau-
sa est. qz obiectum comparatur ad potentiam cognitū
uam dupliciter. aut in ratione mouentis. aut in ratio-
ne terminatis. si p̄rio mō: dicimus qz illud accidit intel-
lectus obiecto: ut cognoscitur a rōne qz moueat po-
tentiam: tum qz multa ut diximus sunt rationis obie-
cta. quę nullam habent causalitatez. maxime respectu
cognitionis. quę dicitur ens absolutum de p̄dicamē-
to qualitatis. ueluti sunt entia rationis 7 relatiōes. tū
qz si per possibile deus causaret lapidis in anima cog-
nitionem. uelut in intelligentijs secundis rerum spe-
cies infusas: aut concreatas. ut inquit p̄oculus in li-
bro de causis. qz intelligentię sunt plene formis. tūc pa-
lam est. qz intellectus lapidem conciperet. non deum
per illam cognitionem causatam. 7 lapis erit uerū co-
gnitionis obiectum. 7 hoc solum. quia rationis actuz
(licet aliunde causatū) terminaret. non tñ lapis erit
causa suę cognitionis effectiue: ex dictis. ¶ Non est
igitur obiectum necessarium mouere potentiam: sed
p̄cise terminare. 7 ita obiectum dicitur actum potē-
tię cognitū terminare. ¶ qz licet deus possit intelle-
ctionez lapidis abiqz lapide ut causa concurrente p̄-
ducere. nō tamen sine ipso ut termino propter obie-
cti similitudinem necessario consequentem. 7 hic est
subtilissimus peripateticorum passus. ¶ Est autem
scitu dignuz pro maioris acquisitione disciplinę. qz ob-
iectum potentiam mouere. 7 actū terminare fm natu-
ralem cursum sunt ordinata. nam quodlibet obiectuz
mouēs potentiam est actum potētię terminans. non
autēz conuertitur propter ratiois entia 7 reliqua p̄e-
notata quę sui cognitionē nō causant in aia. ¶ Quid
autem per intellectualē motionem audiendum sit at-
qz terminationem est attentione dignum. qz obiectuz
mouere potentiam non est aliud q̄ obiectum ab intel-
lectu concipi per ppriam speciem genitam ab intel-
lectu agēte 7 fantasmate. quę dicuntur duę cause p̄ria-
les equiuocę suppletes vnam totalē cam: ut est Ari-
sto. sententia. 3. de anima. 7 singularis int̄tō doctoris
Subtilis. primo sententiarum dist. 3. 7. i. 4. qōne quo
libetorum. obiectum igitur potētię motiuum est. qd
est cognitum per speciem ppriaz. 7 dicitur illud qd
sub aliquo sensu cadit ut obiectuz. uelut ratio cogno-
scendi. qz sensus non attingit naturam habentem mi-
norem vnitatem vnitatem numerali: ut obiectum lux-
ta philosophi sententiam. 2. de anima. t. 2. 66. 7 poste-
riorum primo. t. 2. 43. sed est natura tantummodo ra-
tio agēdi: non autem obiectum sensatum. eo qz sen-
sus non est potentia abstractiua. quuz sit organica vir-
tus ex 2. 7 3. de aia. t. 2. 4. 5. 7 alibi sepe. intellectus
vō quia est totius entis propter ipsius immaterialita-
tem. ut scribit philosophus 3. de anima. 7 Auerois
2. 18. dicitur illud ueluti obiectum cognoscere. nō se-

lum ut est ratio cognoscendi. particularium: et per hoc differt sensus ab intellectu. dato quod utriusque sit circa naturam. que non est de se singularis. quia uero species que dicitur obiecti similitudo naturalis a fantasmate et lumine agente causatur secundum communem opinionem et fantasma est motus factus a sensu. ex. 2. de anima. ideo obiecta rationis motiua dicuntur res sensibiles. ut est communis sententia philosophantium. ea uero que non cadunt sub sensu in proprio singulari. sicut proprie cadit sub sensu albedo in hac albedine. ratione preter dicta dicuntur non cognosci motiue neque sui noticiam generant in potentia cognitiua ueluti est substantie cognitio in hoc statu. et accidentium respectiuorum. siue realium siue rationis. que non dicitur in intellectu fieri per propriam speciem loquendo de intellectu ex potentiarum ordine uel statu isto. ut subtilissime retulit doc. Sub. primo sententiarum. distin. 3. et 14. quone quolibetorum. et 2. sententiarum. distin. prima et alibi sepe. sed potius ista per accidentia cognoscuntur elicitue. et arguitue. ut supra: aut per fundamenta. ut relationes. aut per effectus. ut primus motor. 8. philosophorum. si fuerit antiqua quorundam philosophorum opinio de suba cognita per propriam speciem genitam per quadam suffosionem. ueluti contingit in extimantibus de specie insensata causata ex speciebus sensatis. de quibus alias. Nos autem dicimus quod sola sensu cognita usque ad conceptus inclusos ascendendo non transcendentes rationes adequatas obiectorum sensuum sunt obiecta rationis motiua gignentia sui cognitionem in anima mediante intellectu agente et specie intelligibili: aut fantasmate. ut preter diximus ex uerborum philosophantium sententia. ut inquit themistius. 3. de anima cap. 18. et 20. et hec eadem utique terminant rationis actum. quia per actum causatum obiecta concipiuntur. et hoc est actum terminare. non tamen propter hoc quod obiectum sui cognitionem generet in anima sicut ratio et alia prima.

Sed oritur difficultas. si enim obiectum motuum dicitur quod propria specie cognoscitur et causat in anima sui cognitionem. obiectum autem quod intellectus actum solum terminat. quod cognoscitur ab intellectu non autem per propriam speciem. quod tunc moueret intellectum terminatum dicitur: tunc queritur a quo causatur obiecti terminatiui cognitio: Respondet quod omnis obiecti cognitio causatur a fantasmate et intellectu agente effectiue. et etiam uideat doctor Subtilis primo sententiarum distin. 3. et 15. quone quolibetorum. quod intellectus possibilis aliquando factus in actu potest esse cognitiois productiuus. secundum quod est in actu virtuali. et recipit cognitionem secundum quod est in potentia formali. cuius ratio est inquit Jo. Scotus quod intellectus possibilis nedum est passiuus sed operatiuus et productiuus: quod tamen sub dubio derelinquit. clario: est enim philosophi sententia et Aueroti 3. de anima. 2. 4. 5. et sequentibus. de intellectu agente et fantasmate. et ideo uoluit philosophus 3. de anima. t. 32. fore necessarium propter hoc intelligentem fantasmata speculari. Nunquid autem species intelligibilis sit causa cognitionis. et premissarum cognitio causa cognitionis rei conclusit: dicimus quod quotienscumque plures effectus essentialiter ordinati proueniunt ab aliqua causa. dato quod non sit uerum ordinatio causalitatis unius ad alium: sed sunt effectus proueniens ab eadem causa. prior attamen uidetur habere rationem cause respectu posterioris. ut articulo

primo differimus. eo quod de ratione cause est esse prius. et ad eius esse aliud sequi. ideo quum noticia scientia producat ab intellectu agente concurrente fantasmate: et specie intelligibili: et sic de principiorum cognitione: et noticia conclusionis que producuntur ordine quodam ab intellectu: uidetur utique quod cognitio premissarum sit causa cognitionis conclusionis. quod declaratur. nam cognitio conclusionis presupponit principiorum noticiam: noticia autem principiorum presupponit cognitionem terminorum. cognitio uero terminorum presupponit speciem intelligibilem. si fuerit obiectum scibile motuum ut diximus: aut fantasma mouentis obiecti: si fuerit obiectum solummodo rationis actum terminans: quod de necessitate per aliud cognoscitur. ueluti ratio non terminat actum intellectus. nisi prius fuerit ipsius terminus et fundamentum conceptus. ut subtiliter scribit Aueroti in predicamentis. c. de relatione. 2. 5. prime philosophie. 2. 20. et est cois omnium peripateticorum sententia: maxime doctoris Subtilis. 2. sententiarum distin. prima. quone. 5. et per consequens uidetur ex naturali cognitionum presuppositione. quod cognitio premissarum sit causa cognitionis conclusionis ex ratione preter dicta. et potius uideatur effectus ordinati proueniens ab intellectu. et propter hoc tenentes: ut preter diximus articulo primo. quod cognitio premissarum est ueluti preuia rationis dispositio pro conclusionis cognitione capescenda censuere quod sunt effectus ab eadem causa proueniens. Est autem notatio dignum. quod obiectorum noticie variantur penes obiecta non causantia: sed terminantia. quod de ratione obiecti est actum potest terminare. quod etiam ratione probatur. nam cognoscitur ratio per noticiam causatam a fundamento secundum quam dicimus relationem cognitam. non autem fundamentum. Patet igitur ex preter dictis qualiter non est contradictio neque repugnantia conclusionis cum sententia lynconiensis. nec Aristo. auctoritas inducta cogit. 2. prime philosophie ponere aliam causalitatem a preter dictis. nam philosophi sententia est ibi de dispositione rei in entitate. et intelligibilitate. quo ad rationis actum terminabilem non autem terminatum. et hec est subtilis philosophi sententia. cuius sensus. est quod sicut res se habet ad esse. ita est cognoscibilis. quod autem non cognoscatur actu. sicut est. non est ex rei natura. sed intellectus defectu. ut scribit philosophus. 2. prime philosophie. t. 2. i. de separatis intelligentibus. que sunt maxime cognoscibiles: nobis autem incognite. ut retulit philosophus loco allegato. quod intellectus noster se habet ad nature manifestissima. ueluti nicticoracis oculus ad lucem solis. et hic est uerus Arist. intellectus. ut subtilissime scribit Jo. Scotus primo sententiarum in prologo. et distin. 3. et Albertus primo posteriorum tractatu 2. et 2. prime philosophie et alibi. Non autem uerificanda est positio de causalitate cognitionis ut diximus. Ad ultimam autem difficultatem. Respondet. et dico quod si poneres obiecti causalitas precise in ratione terminantis. tunc facilis esset euasio. quod quodlibet obiectum diceret causare sui cognitionem. quod tamen iuxta philosophi sententiam. et uerborum peripateticorum non ita iudicamus (ut preter diximus). ideo dico negando primam consequentiam. quod tunc sequeretur cognitionem dari sine termino. quod uidetur impossibile. quod sit cognitio. et quod non sit alicuius obiecti cognitio terminantis: et ad probationem quum dicitur. quod quilibet effectus

pot esse sine eo quod
moro. ut patet in
latione. nam copo
est causa compositi
est copostrum sine
ero et passione. et de
sunt esse sine simi
no philosopho. quod
lationis posse rema
poter uas ppositi
us ab actu realite
Et secunda est q
cog terminare dep
speciis. neq in co
possi facere hoc al
men hoc et hoc albu
sua ipso: constantia
sicut uera. ueluti c
sicut scientia et scibi
modo relatiuo: si
entione. s. prime
essentialiter depend
ferit. quia accidit
natur. quod tunc omnis
sicut est de scibili
ens a creatura. da
net. uidetur impo
nam tunc scientia no
tate requirit tanq
suo cognitionis et

lecto. si subiectu no
reantum absolutu
noticia in ordine ad
est ratio quidat
conclusionis malit
de aia. 2. 4. 7. 5.
tam. 2. 11. 3. 7. 5. quone
Albertus. 1. de ai
2. 2. 2. scribit quod sp
ens non sunt. sed intell
elligibiles facit. qu
gibiles haberent. h
na. cui pformaf. ut
con. Sub. interio di
ad ordinem. Pala
pditionibus inuolu
fractu inde per lum
fantasma. neq est sp
gior aut est na aut
singularia sub ppri
quod de necessitate
fendit nullatenus p
Sed remanet di
to quod obiectum nece
gitione. ueluti ppri
fantasma et spes int
men de cognoscibili
nullatenus sub sensu
ratione: anime pot
cognitiones: et cuius
quom quilibet ab bu
leau per sensibile

pōt esse sine eo qđ nō est causa. dico qđ simplr est falsa maior. ut patet instantia de composito 7 partium relatione. nam cōpositus est effectus 7 partiuꝝ vnio nō est causa compositi. sed partes vnite. 7 tamē nō pōt esse cōpositum sine partium vnione. sic dicit de subiecto 7 passione. 7 de duobus albis. pductis. que nō pōt sunt esse sine similitudine. Licet Jo. canonicus p̄mo phisicorū. questione quarta. uoluerit extrema relationis posse remanere semota relatiōe: 7 ecōuerso. ppter duas p̄positiones. quaz̄ prima est. qđ omne prius absolutū realiter diuersus pōt a posteriori separari. Et secunda est qđ deus potest cuiuslibet extrinsecq̄ causę terminare dependētiā. que nō uerificant in respectiuis. neq̄ in coacceptis absolutis. naz̄ licet deus possit facere hoc album sine similitudine 7 hoc. nō tamen hoc 7 hoc album simul fore sine similitudine posita ipsoꝝ cōstantia. patet igit qđ maior nō est vnuer saliter uera. ueluti est in relatiuis de patre 7 filio. quū igitur sciētia 7 scibile sint relatiua. 7 referantur tertio modo relatiuoz̄: fm̄ mensurā 7 mēsuratuz̄ ex Arist. intentione. s. p̄mēphie. t. 2. 20. Et vnum relatiuoz̄ essentialiter dependeat ab alio ut termināte nō ut referibili. quia accidit termināti ut est terminus qđ referatur. qz̄ tūc omnis terminus referet quod nō contingit sicut est de scibili quod nō depēdet a sciētia: nec deus a creatura. dato qđ utrūq̄ dependētiā terminet. videtur impossibile sciētiaz̄ esse sine subiecto. nam tūc sciētia nō esset scibilis sciētia. sed de necessitate requirit tanq̄ ip̄ius terminus (ut diximus.) causa vō cognitionis erit agens intellectus cū fantasmate.

Sed oritur subtilissima difficultas cur est qđ sciētia nō pōt esse absq̄ subiecto. si subiectū nō est causa. eo qđ sciētia est de numero entium absolutoz̄: licet qđā respect̄ sit p̄sequens noticiā in ordine ad subz̄ scibile. Dico qđ hoc idem est qđ ratio quiditatis scibilis continet in fantasmate conditionib⁹ mālibus inuoluta. ut scribit Auerois 3° de aia. 2. 4. 7. 5. 7. 18. 7 doctor Subtilis p̄ sentētiā. dist. 3. 7. 5. qđōne p̄dicabiliū. 7. 3. dist. scōi iniaruz̄. 7 Albertus. 2° de aia. 7. 3. 7 Themistius. 3. de aia. c. 21. 7. 22. scribit qđ spēs 7 formę māles ex sua nā intellectione nō sunt. sed intellectus qđi detracta 7 exuta mā intelligibiles facit. quū ante nō actu sed potētia intelligibiles haberent. hęc Themistius subtilissima sentētia. cui p̄formāt (ut p̄nominauimus) Auerois. 7 doctor Sub. intentio de translatione obiectoz̄ de ordine ad ordinē. Palā est igit qđ quū qđ qđ est mālibus p̄dictionibus inuolutū per fantasma representet. abstractū inde per lumē rōnis agentis: sine quo neq̄ est fantasma. neq̄ est spēs intelligibilis. qz̄ quicqđ intelligitur aut est nā aut sub nā p̄ceptū. qz̄ nō cognoscimus singularia sub p̄p̄is eoz̄ rōnibus singularitatis. sequit̄ de necessitate spēs intelligibilē: aut actū cognoscendū: nullatenus permanere obiecto nō termināte. Sed remanet difficultas notatione singularis dato qđ obiectum necessario p̄currat ad cognitionis generationē. ueluti p̄p̄ius ip̄i terminus. cuius est p̄p̄iū fantasma 7 spēs intelligibilis obiecti representas. tamen de cognoscibilibus absq̄ p̄p̄io fantasmate. que nullatenus sub sensu cadunt. ueluti suba 7 relationes rōnis: 7 anime potētię. q̄liter generabunt ip̄oz̄ in aia cognitiones: 7 cuius virtute cognoscent. Dico qđ quum qđlibet ab humana rōne cognitū: aut sit sensibile: aut per sensibile tanq̄ ab occasionali causa cogni-

tum. qđ ip̄ius etiā cōceptum causat intellectus agens 7 fantasma: non tamen quēlibet quia non perfectio rem suo p̄p̄io cōceptu. sed cōmunem sibi 7 alijs quum nihil agat ultra suam speciem. 7 hęc est subtilissima doctoris Sub. intentio. i. 4. questione quolibetoz̄. 7 p̄mo reportationum. 7 p̄mo sententiaz̄ dist. 3. 7 alibi. qđ per speciem creaturarum. 7 per effectum non potest viator in perfectissimam diuinitatis agnitionem deuenire. sed diuinitatez̄ concipit sub abstracto cōceptu a sensibilibus sumpto: scilicet sub entis ratione: 7 quodam modo limitante cōceptum: ueluti dicitur infinitas. 7 ille cōceptus abstractus a sensibilibus acceptus cum modo limitante quem cognoscimus arguitur ex creaturis videtur perfectior cōceptus quem possumus nāli rōne retinere de diuinitatis nā. ut singulari sentētia scribit doctor. Sub. p̄ sentētiā. dist. 2. q. 2. 7 Arist. 1. diuine sapiētie. t. 2. 4. 1. 7 sequētib⁹. Ex qđ palā est iuxta ueriores p̄bi sententiā 7 solertiū peripateticoz̄. q̄lis debeat eē subiecti causalitas. 7 quid sit obiectū potētię motiui 7 terminatiui. 7 q̄liter in aia generet obm̄ sui cognitiōnē singulari phantū narratione. discussis difficultatibus solutione difficultiorib⁹. In quoz̄ omniū peripatetica resolutione si dubitatione digniora maiori qđ dialectici negocij speculatione p̄tractauimus. que nouis phantibus cognitu fortasse difficultia videbuntur. occulta dubitatorū mā coacti differuimus. non enim possunt altissime rerū speculationes tenui cōmuniū philosophorum narratione p̄tractari.

Tertia difficultas.

Ostēd̄ autem in prioribus di-

 seruimus de scibiliū necessitate. iuxta singularez̄ philosophi sententiā. 7 solertiorum philosophantium. atq̄ de scibiliū causalitate cum ultimata dubitationum resolutione. nec supest in eis qđ qđ cognitu difficile aut solutione laboriosum quod ex p̄narratis nō facile determinet. Differenduz̄ modo iudicamus de scibiliū p̄suppositione in sciētia. nunquid obiectum scibile necessario p̄supponatur in illa sciētia cuius est subiectū. quod nō videtur qz̄ nullum quesitum in aliqua cognitione est p̄suppositum ut patet ex terminis. sed omne subiectum in sciētia est uere quesitum posteriorum. 2. t. 2. 1. ergo nullum subm̄ in cognitione scibili est p̄suppositum. Pro cuius noticiā dicimus qđ diuersa sentierunt peripatetici. quidam enim censuerūt subiectū scibile adeo in habitu scibili p̄supponi. qđ de ip̄o nō contingit facere aliquam probationis mentionem fm̄ se. 7 hoc qz̄ ip̄ius esse est in illa sciētia maxime notum. neq̄ possibile est ipsum in illa sciētia cuius est subiectuz̄ probari: ut opinatus est Auerois 7 q̄plures peripateticorum. qđ nulla sciētia probat suum subiectum esse p̄mo phisicorum. 2. 83. contra Auicēnam: scribit enim Auerois. qđ Auicēna peccauit peccato manifestoz̄: quum uoluerit p̄imum philosophum probare substantias separatas esse in sciētia diuina. eo qđ quum genus entium separatorum sit p̄mē philosophię subiectum. ut videt Arist. in prologo diuine speculationis asserere. 7 nullus habitus probat suum subiectuz̄ eē. Sed p̄supponit ex Arist. intentione posteriorum p̄mo. t. 2. 7. 25. ideo impossibile est p̄imum philosophū pbare genus entiuū separatorū eē. 7 inq̄t ulterius Auerois. qđ dato qđ subiectū non p̄bet in illa sciētia

culus est. potest tamē pbari esse in alia scientia. eo qd ipsius esse nō est nobis manifestū ppter remotionez a sensu. ueluti primus motor pbat̄ esse in phia nālī nō aut̄ diuina per viam motus. 8. phisicoz. t. 2. 5. 6. 7. sequētibz. 7. 12. p̄mē phie. t. 2. 4. 1. 7. hoc ex intellect^o difficultate contingit. qui se habet ad manifestissima in natura sicut oculus uespertilionis ad lucez solis. ut p̄diximus. ¶ Quidā vō phantes opinari sunt subiectum scibile posse pbari esse in illa sciētia cuius est subiectum. ut censuit Auicēna fm̄ Auerois narratio nem phisicoz p̄mo. 2. ultimo. 7. Auicēna p̄mo suę metha. c. 1. cuius opinioni videt̄ cōformari doctoris Sub. int̄tio. p̄mo diuine phie qōne p̄ma. distinguit attamē de modo p̄batiōis. nā dupliciter cōtingit op̄inari subiectū pbari esse. aut enim demonstratione qd̄ 7 a signo. ut in qd̄ Auerois phicoz p̄mo. 2. p̄mo. aut ppter quid 7 a priori. p̄mo quidē modo nō videtur impossibile subiectū pbari esse: eo qd̄ quum demonstratio a posteriori concludat causam esse. necesse est subiectū in habitu sciētiali concludi esse: ut patet speculanti. 7 alias adducit rationes p̄mo diuine phie. questione prima. quas subtilis ueritatis indagator animo retinebit. Si aut̄ querat de demonstratione. pp̄ quid sic dicit. qd̄ impossibile est subm pbari eē in sciētia cuius est. eo qd̄ subm in sciētia debet esse p̄o notū.

Quia uero iuxta phi sententiā dubitationū resolutionē summendam indicamus ex ipsius intentione certiori discutiemus difficultatē: pro cuius noticia notatione dignum est qd̄ quum quelibet cognitio sciētialis obiectū requirat saltz ueluti terminū p̄suppositū ut in p̄ori difficultate discusimus. ideo necesse est subiectū p̄cedere noticiam. ¶ Qualiter aut̄ p̄supponat a sciētiali cognitione subiectū. dicimus qd̄ scientia dupliciter audit. vno mō p̄o cognitione derelicta per demonstrationem cōcludentem passionē de subiecto per ipsius (ut dixim^o) diffinitionē: 7 sic utiqz sciētia p̄supponit suum subiectum: ut scribit phs posterioroz p̄mo. t. 2. 2. 7 lynconiēsis 7 Auerois atqz Themistius posterioroz p̄o. c. 2. 7 in hoc modo sciētie p̄mū subm dicit̄ (ut diximus articulo p̄o.) specifica sibi vnitatē uendicare. 7 ipsius scientia est vna vnitare specifica. ppter formale inclinationē intellectus ad speculationē eius: cuius est uera similitudo. qd̄ sic fm̄ ppriam rationem considerat in ordine ad pprias passiones. ¶ Secundo aut̄ modo dicimus scientiā accipi pro totali p̄cessu cognoscendorum ppter subiectū. 7 qd̄ aliquādo subiectum esse nō est notuz. ideo nō incōuenit in tali sciētia scōdo mō sumpta subm pbari. 7 dato qd̄ subm sit primum primitate intentionis. nō tamē est primū primitate executionis in scientia. 7 hec est subtilissima Sub. doctoris sententia. p̄mo diuine phie. questione prima. quam ex Arist. int̄tione atqz sciētiali p̄cessu colligit in dialecticis: palam enī est qd̄ uel dialecticę subiectū sit syllā ut refert. 3. qōne p̄dicabilium. Jo. Scotus. uel argumentatio. ueluti censuit Albertus in p̄dicabiliū p̄ambulis. qd̄ nō pōt in logica p̄mo de syllogismo uel argumentatione pertractari. dato qd̄ dialecticę intentioni primū occurrant: nam prius de simplicibus in p̄dicamentoz libro. deinde de cōplexis in libro perhier^o determinare necesse est. eo qd̄ finis non potest haberi nisi p̄habitis his que sunt ad finem. ut ap̄tissime dīseruit phs p̄mo prioroz. c. p̄o. 7. 5. ideo sic de subiecto scibili dicit̄ cuiuslibet habitus sciētialis. ¶ Est autē

ulterius p̄notandū qd̄ demonstratio duplex est. alia cathégorica. 7 alia hypotetica. 7 cathégorica duplex. ut spectat ad p̄posituz: alia p̄opter quid: alia quia: uel a posteriori: ut articulo p̄mo differuim^o. de quib^o demonstrandi modis uide ad plenuz Auerois. 2. phisicoz. 2. 22. 7. 8. phisicoz. p̄o. 28. 7. 2. celi. 2. 35. ¶ Quibus p̄missis. Respōdet ad dubitationē p̄ponēdo duas conclusiones. quaz prima est. subiectū scibile pbari esse in sciētia sumpta. primo modo uide tur ip̄osibile. nec a priori nec a posteriori: nō a priori tum qd̄ subiectū quum sit primū uirtualiter cōtinēns omnia nō habet aliquid prius. tum qd̄ sumpta sciētia primo modo nō pbat̄ subm. sed passio de subiecto p̄supposito qd̄ est minor extremitas in dem̄stratione: ut patet speculanti. quum solus inherētis (ut diximus) fiant dem̄strationes. nec a posteriori pbari potest. qd̄ sciētia sic sumpta dicit̄ habitus aggeneratus per dem̄strationē potissima: que non p̄cedit a posteriori. sed per causam. ex Arist. int̄tione: 7 Auerois posterioroz p̄o. t. 2. 5. 7 Alberti tractatu. 2. 7 Themistij. c. 4. sed dem̄stratio qd̄ p̄cedit per effectū post^o p̄o. t. 2. 2. 7. 25. ¶ Secūda cōclusio est qd̄ sumpta scientia scōdo mō nō incōuenit de subto fieri mētione a posteriori p̄bando ipsuz esse: qd̄ in omni sciētia si de subiecto debet pbari p̄prie passiones. necesse est p̄habere si est subiecti: ppter quid enim p̄supponit. qd̄ est. 7 quid est p̄supponit. si est. ut scribit phs post^o 2. t. 2. 1. 7. 2. 7 sequētib^o. qd̄ querere quid est: aut ppter quid est: ignorato si est: nihil est querere. 7 hoc palam est. qd̄ utiqz uidet̄ necessariū hypotetico syllogismo: aut cathégorico de scōdo adiacēte: pbari subm eē: 7 hec est subtilissima phoz sentētia maxime Auer. 12. meth^o. 2. 5. 7 alibi sepe. nec supest ex p̄notatis de scibili subto. phoz p̄trouersia. aut p̄radictio: nāz recte sensit phs de subti p̄suppone in scia (ut diximus) 7 Auerois 7 lynconiēsis in phemio primi post^o. dum retulit qd̄ nulla sciētia pōt p̄bare subm. neqz illud qd̄ est ante suū subm. 7 hec est causa: nā si subm demonstraret ppter quid: aut fm̄ tertiu adiacens: tūc subm p̄bare alteri inherere: nā quum solius inherentię sit dem̄stratio. tantū demonstrabit̄ illud qd̄ inheret alteri. sed uidet̄ ip̄osibile subm. ut subm alteri inherere. qd̄ iam nō erit subm. 7 hāc sentētia subtilit̄ uoluit Jo. de gāda. p̄o phisicoz. qōne de subto. 7 clar^o cē suit doctor Sub. uoluit art̄i alto mō doctor Sub. 7 Auicēna p̄o diuine phie subm pbari esse. ut diximus de 2. adiacēte. qd̄ nulli subm inheret ut subm. 7 hec est clarissima phoz sentētia. licet qdā uulgares phi finerint ampliātes Auerois sentētia. 7 latius q̄ censuerint phantes. qd̄ nullo modo fm̄ quemcūqz syllogismū possibile est subm esse pbari. cōtra quos non est dignū ad p̄sens concedere rationibus. sed locis allegatis ex Arist. int̄tione reprobent. ¶ Est aut̄ attēntione dignū. ne quispiā dubitet cōtra dicta credēs qd̄ subm a priori p̄betur. eo qd̄ fiunt in sciētis plures a priori rōnes ostendētes hoc. uel illud esse illius scientie subiectū primū: quibus quispiā crederet scientiaz a priori p̄bare subiectū. quod tamē nō est ipsum esse pbari. nam pbari aliquid in sciētia fore subm. 7 pbari idem eē: nō sunt eadem. nā qd̄ syllus p̄bet eē logicę subm. non p̄batur ipsum esse. Sed sic eum p̄suppone

Secun
re necesse est. nam
entis subz p̄mū: 7
nō obm tanq̄ rē
tio subiecti de ip̄o
quid ad primam
mō ad ductam sit
subiectum iuxta
riparitorem. 7
dicta sufficiant.
¶ Est
omnis h
ponat d
lectum i
finiri ualeat. 7 est
qd̄ subm nō debet
ignotuz quum dīf
stipicoz. c. 2. 7
tia. tunc erit igno
lectum est p̄mo i
tum autem uidet̄
strandē p̄suppon
das ut articulo p̄
malitas. ex Arist.
phs posterioroz. 2.
ad quid est reduct
hāc passiones p̄f
subiectum dīfinitū
cuius est subiectum
tam. sed ad aliā. q
llas subiecti conce
cognitio sub dīfinit
gnitio ut scribit ph
sentit doctor sub
subiecto theologice
le in alia scientia d
ctum primum. 7 h
¶ Pro solu
las suppositiones.
tūc nō dem̄strati
nitio 7 dem̄strati
ut uoluit Arist. 7 l
bertus tractatu 2.
tum qd̄ primus rat
nō idēp̄ficant. se
mūz rationis actu
tentia cēluit Jo. g
cipio imēdiatō. dīf
q̄p̄a nō eē at proba
non esse. cōtra ph
nis p̄positio imēdi
tur dīfinitio est in
uidet̄ dīfinitio nē
Jo. grā. respondet
finitionem esse p̄
riparitē. ut uolu
ctatu 2. 7 Egidiu
Arist. posterioroz p
tionem. sed p̄inci
munis imēdiata
qd̄ dīfinitio nō sig
imēdiata p̄positio
ponunt in numeru

re necesse est. nam p̄us vnūquodq̄ est q̄ sit alicui sci entie subz p̄mū: z hoc est qz quilibet habitus p̄suppo nit obm tanq̄ terminus: lz nō causam. Sed potius ra tio subiecti de ipso p̄batur. Et quibus palam est quid ad primam obiectionem in principio dubitatio nis adductam sit dicēduz. z qualiter scia p̄supponat subiectum iuxta philosophi sententiam. z verioz p̄ ripateticorum. z hęc de tertia dubitatione principali dicta sufficiant.

Difficultas. III.

Detractata aut scibiliū p̄suppo sitione. qualiter omnis habitus sciētiālis terminum p̄supponat differendū modo videt. nunquid sub iectum in scientia cuz ipsius p̄suppone diffiniri valeat. z est dubitatio subtilissima: videt enim q̄ subm nō debet diffiniri. qz quodlibet diffinibile est ignotuz quum diffō det cā innotescēdi diffinitum. 6. thopicoz. c. 2. Si igitur subiectum diffiniat in scien tia. tunc erit ignotuz. qd̄ videt impossibile: eo q̄ sub iectum est primo notum in illa sciētia. In opposi tum autem videt q̄ diffiniat. nam passiones demon strandē p̄supponunt in illa scientia mediū. Sed me diuz ut articulo primo p̄notauimus est subiecti for malitas. ex Arist. intentione. Et confirmatur. qz p̄hs posterior. 2. t. 2. i. 7. 2. uoluit omnes quęstiones ad quid est reduci. uelut ad mediuz demonstratiōis. igit̄ passiones p̄supponūt subiecti diffinitiōes. Sed subiectum diffiniri nō potest in alia scientia p̄ter eā cuius est subiectum. qz tunc nō pertineret ad illā sciē tiam. sed ad aliā. qz illa scientia diffiniens habet il lū subiecti conceptum p̄fectissimum. quum diffiniri cognitio sub diffinitione p̄p̄ia dicit̄ p̄fectissima co gnitio. ut scribit p̄hs 7. diuine specularionis. cui con sentit doctor subtili. p̄mo sentētiāz in p̄logo qōne de subiecto theologic. nō videt igit̄ subiectum diffinibi le in alia scientia diffiniri. p̄ter eam cuius est subie ctum primum. z hęc est ratio demonstratiua.

Pro solutione

autē p̄positē dubitatio nis p̄mittimus nōnul las suppositiones. quaz prima est. q̄ scientia diffini tionis z demonstratiōis nō idēp̄tificant. tum qz diffi nitio z demonstratio sunt diuersę causę instrumentales. ut uoluit Arist. z lynconiēsis. primo posterior. z Al bertus tractatu 2. igit̄ diuersos producent effectus: tum qz primus rationis actus: aut secundus z tertius: nō idēp̄tificant. sed diffinitionis noticiā p̄tinet ad pri muz rationis actum. uel secundum. ut subtilissima sen tentia cēluit Jo. grāmaticus primo posterior. de p̄a cipio immediato. dissoluens Themistij dubitationem. qua nitebat probare diffinitionem significare esse uel non esse. cōtra p̄hs posterior. primo. t. 2. 5. eo q̄ om nis p̄positio immediata significat esse uel nō esse. si igit̄ tur diffinitio est immediata p̄positio ex diuisione p̄hi. videt diffinitionem eē uel nō esse significare ad quaz Jo. grā. respondet singulari narratione concedēs dif finitionem esse p̄positionem immediatā. licet latini p̄ ripatetici (ut uoluit Albertus posterior. primo tra ctatu 2. z Egidius atqz Appolinar) censuerint. q̄ Arist. posterior. primo nō diuisit immediatā p̄posi tionem. sed principium immediatum. quod videt cō munius immediata p̄positio z iquit Jo. grāmaticus q̄ diffinitio nō significat esse uel nō esse. dato q̄ sit i mediata p̄positio. eo q̄ subiectum cum predicato nō ponunt in numerum propter eandem formalitatē. ex

tremoz. ut censuit Arist. posterior. 2. t. 2. i. ponens quęstiones simplices. quę nō ponunt in numeruz. quę tamen sunt complexę p̄positiōes. Et quibz liquet q̄ diffinitio videt saltem ad secundū rationis actum p̄tinere. quando additur cōpositio uerbalis quam s̄ ne extremis non est intelligere ex Arist. intentione. primo perher. c. 3. de uerbo. z hoc loquēdo de dif finitione ut est demonstratiōis principium. qz thopi ce considerando diffinitionem ipsa est vnuz quatuoz predicator. ut clarissima est Arist. intētiō primo tho picoruz. c. 4. noticiā vō demonstratiōis p̄tinet ad tertiam rationis operationē. quum sit discursiua. igit̄ tur non eadem dicimus: tum qz diffinitionis noticiā dicit̄ essentię thopicoz. primo. c. 2. demonstratiōis vō inherentię posterior. 2. t. 2. 7. scribit p̄hs nō esse idem demonstratiōe scire z diffiniriōe z p̄pter hoc noluit Arist. quod quid est demonstrari de illo cuius est. Secunda est q̄ sicut tertius rōnis actus p̄mū atqz secundum p̄supponit. ut est cōmuni peripate ticoz sententia: ita demonstratio diffinitionem p̄sup ponet uelut ipsius mediū: cuius ueritas est clara. naz quilibet effectus causam p̄supponit: sed demonstra tiōis medium est causa. ut ex Arist. sententia p̄edi ximus. igit̄ demonstratio diffinitionem p̄supponet. z hoc de potissima demonstratiōe. qz nō incōuenit aliquādo passiones p̄bati per causales z extrinsecas diffinitiones. ueluti defectū lunę p̄bat Arist. per iter positionem terre de corpore lunari. posterior. p̄mo. t. 2. 20. z posterior. 2. t. 2. 8. Tertia aut̄ suppositio est q̄ licet scientia dicatur subiecti scientia de quo passiones demonstrantur. nō tamen ipsius scientia di citur ueluti de termino totali z adēquato: cuius cau sa. est clarissima: nam scientia est habitus complexus. qui non habetur nisi de complexo: subiectum vō p̄m se sumptum nō est complexum. sed potius incomple xum. ideo scientia dicit̄ tanq̄ de totali obiecto haberi de demonstrata cōclusionē. quę complexum dicitur. propter quod consuetum est dici. q̄ scientia est habi tus conclusionis demonstratę: ut retulit Albertus po sterior. primo tractatu 2. z lynconiēsis: z Aue rois: z alij peripatetici: dicitur at tamen haberi scien tia de subiecto propter ultimam resolutionē facien dam ad ipsum subiectum: ut p̄notauimus.

Sed quispiam

dubitabit subtili ratione q̄ sciētia nō dicit̄ haberi de cōplexo. qz de aggregato per accidēs nō est scien tialis habitus ex Arist. sentētia. 6. diuine sapiētię. t. 2. 6. Sed tale obiectū cōplexū est aggregatuz per acci dens ex subto z passione igit̄ de tali nō habet sciētia tanq̄ de obiecto totali z adēquato. P̄terea de p̄tingenti nō est sciētia posterior. primo. t. 2. 18. z 20. sed cōplexū tale est p̄tingēs. quum sit enunciatio quę dam rōnis facta p̄tingenter ab intellectu. qz p̄t̄ intel lectus p̄siderare z nō p̄siderare z cōponere z nō cō ponere ut clarū est. ideo de cōplexo tali nō uidentur eē p̄p̄iē sciētię. Ad istas aut̄ subtiles p̄hantiū du bitationes respōdet ad p̄mā. z dicimus q̄ accidētaliū aggregatio nō fieri dicit̄ ex cōpositiōe extremoz. q̄ cūqz. sed ex parte eiusdē extremi: z hęc est subtilissi ma solertium peripateticoz sentētia maxime docto ris Sub. 3. sentētiāz dist. 3. quod exemplo dilucida mus: nam si dicat hō risibilis est animal est p̄dicatio p̄ accidēs. z nō p̄ se in aliq̄ mō dicit̄ di p̄scitatis. ut su pra tulimus ex Arist. inia. 6. p̄ p̄hē. t. 2. 6. 7. 7. p̄mē

philosophia. t. 2. 20. 23. 25. et sequentibus. Si vero dicat homo est risibilis est perfecta secundi modi predicatio. sic dicitur quod de homine risibili non habeat scientifica disciplina propter aggregationem per accidens sumptam ex parte eiusdem extremi: tamen dicitur haberi scia de homine quod est risibilis. et propter hoc exclusimus ex Aristotele intentionem aggregationem diffinitionum pro medio demonstratio passionum ex Alberti Thomae: et Egidij sententia auferentium primam perfectitatem a propositionibus demonstratiuis. Ex quibus patet quid ad primam dubitationem dicendum videtur. Ad secundam autem difficultatem respondetur quod necessitas subiecti complexi non comparatur ex necessaria rationis latione super obiectum cognitum uel propositionum formationem: ita quod intellectus de necessitate concipiat. Sed ex extremorum potius identitate cognitorum. nam intellectus continenter formet hanc propositionem: homo est risibilis: in conceptu: uel uoluntas in uoce. et non sit consimilis pringentia. ut scribit Aristoteles primo peribet. c. 2. de uocibus ad placitum significatibus. artamen propositionis necessitas ex rei natura colligenda est. et hoc dato quod complexiones sint ad rationis actum pertinentes. et si Burleus censuerit in predicamentorum scartocio dari propositiones reales. inter quarum extrema daretur autum uolat. ut finxit Ocham extreme opinionis.

Præmissis igitur his propositionibus iuxta philosophiam comprobatis. dicimus ad principalem dubitationem quod si fiat sermo de noticia demonstratiua que de subiecto habenda est in ordine ad passionem conceptam per suam diffinitionem. sic utique videtur inconueniens subiectum diffiniri. sed necesse est presupponi in scientia. quod propter ipsius diffinitionem est potissima demonstratio atque cognitio scialis. aliter nulla fieret potissima demonstratio. et de tali noticia uerificanda sunt propositiones que adducuntur hinc inde a phantibus. quod scientia debet presupponere subiectum notum. et hoc modo uoluit philosophus de subiecto quid est esse precognitionem quam potissimam diffinuerit demonstrationem ut supra diximus ubi patet qualiter uulgarium turba decipiat in modo precognitionum qui putant diffinitionem subiecti non esse precognitionem: eo quod querit ut inquit philosophus posteriorum 2. t. 2. i. non enim degustarunt sales pipaticos. Si uero secundo modo sumatur scientia pro noticia diffinitionis sic dicitur quod videtur impossibile noticiam subiecti diffinitionem haberi: et subiectum non diffiniri. et hoc est quod uoluit doctor Sub. quod non. 3. predicabilium: quod de syllo cognitio non querit. nisi quo ad ipsius passionem. quod solum quantum ad illas est ignotus. cui consentit Albertus post primo. tractatu. 3.

Sed contra dicta dubitat difficultati ratione. nam si scientia demonstratiua presupponeret subiecti diffinitionem. tunc nulla daretur demonstratio. sed supflueret omnino. probatur consequentia. quoniam subiectum est cognitum perfectissima cognitione. non potest amplius preter illam perfectiori cognitione cognosci. propter enim hanc prepositionem. quod oppositum predicati infert oppositum subiecti. dato enim quod possit subiectum concepti cognitione perfectiori preter suam diffinitionem. tunc non fuerat cognitio diffinitionis subiecti perfectissima: quod perfectissimum non augetur. aliter non esset perfectissimum. tunc addit minor. Sed noticia diffinitionis est perfectissima ex Aristotele sententia prenotata. et diuine speculationis. igitur preter illam non datur ulteriores cognitio perfecta. quare quum demonstratio potissima debeat aggenerare perfectam cognitionem

tunc videtur supflueret. nec dabit potissima demonstratio aut noticia diffinitionis non presupponet. Et hoc argumentum fuit tate efficaciter penes aliquos phantes quod coacti fuerunt distinctionem ponere de quod quid est nois: aut rei. ut censuit Themistius posteriorum primo. quod quod quid est nominis precocipit in demonstratione. non aut quid rei: quod tunc non dabit demonstratio: nec inuestigabit diffinitio. ut scribit Aristoteles posteriorum 2. t. 2. 17. 18. et sequentibus. Nos autem dicimus ex Aristotele clariore sententia quod in potissima demonstratione ne quum precognoscere necesse est subiectum quo ad ipsius quid nois. quod etiam cui libet demonstrationi contingit. Sed et preconcepisse necesse est quid rei diffinitionem eo quod medium probare demonstrationis necesse est. aliter nulla premissarum foret euidetia maior. nec prius scirentur premissa quam conclusio. quod est Aristoteles intentioni diffinitionum post primo. t. 2. 3. et 5. et quum dicitur quod supflueret demonstratio propter perfectissimam cognitionis diffinitionem rationem phantibus. dico quod perfectissimum in vno genere non excludit perfectissimum in alio genere. sed est illi compossibile. et hoc est quod in latitudine suplationis illud perfectum non cadit. ueluti liquet exemplo. nam perfectissima albedo que dicitur in gradu individuali ceteris sui generis intensior non excludit perfectam substantiam. sed est illi compossibilis: ita quod preter perfectissimam albedinem dabitur perfecta substantia suscipit: immo perfectissima in genere suo. sic de conceptu diffinitiuo dicitur et demonstratiuo qui non idempotentur ut diximus. sed stat subiectum esse perfectissima cognitione cognitum quantum ad ipsius formales eentiam. non autem quantum ad passionis inheretiam: sed subiecti essentia diffinitione fiet perfectissime nota: demonstratione uero passionis inheretia. sunt autem hi cognitionis modi diuersorum generum. nec excludit perfectissimum in vno genere perfectum in alio. sed est ei compossibile. stat igitur subiectum esse perfectissime conceptum diffinitione. et preter illam perfectissimam cognitionem eentiam perfecte ulteriores cognitione per demonstrationem concipi acqisita. nec fuerat preexistens cognitio subiecti sub diffinitione simpliciter perfectissima. nisi quo ad ipsius formalem quiditatem. et hoc est quod scia presupponit subiectum notum. Et hec est subtilissima philosophia scia et solertius peripateticorum de presuppositione subiecti. et qualiter uulgarium rationes dissolunt. dum dicunt nullum subiectum inuestigare in scia. et nullum subiectum diffiniri. sed presupponit. et qualiter adducta ratio in principio dubitationis ex prenotatis dissolueda est. nec superest amplius quicquam solone difficile superioribus preconceptis. quibus dubitationi quartam finem imponimus. **Difficultas. v.**

Relibatis autem quatuor difficultatibus dubitationibus discutendum modo celsimus de scribibilium perfectione. nunquid primum subiectum noticie scialis dicatur ceteris perfectius ad sciam pertinentibus et nunquid adequatus cognitioni scribibili iudicetur: et videtur quod non dicatur perfectius ceteris ad sciam pertinentibus: neque adequatum: quod non perfectius ostendit: nam nullum subiectum dicitur ceteris perfectius. quam aliquid illorum est eo perfectione prius. sed subiectum in scia dicitur aliquid perfectione prius. igitur non dicitur subiectum ceteris perfectius. maior patet. minor probatur. nam scia subiectum est uel particularia sub se continens: ueluti partes subiectiuas. ut scribit Porphyrius in ylagogis ex Aristotele. scia posteriorum primo. t. 2. 31. et 39. Sed particularia dicuntur uersalibus perfectiora. quum se habeant per inclusionem et additionem ad illa. igitur et.

Secundum quod sub...
 quod non predicatu...
 ritus. igitur non est ad...
 Aristoteles sententia post...
 monstrationem vni...
 ri. ex quo fundamen...
 cia derelicta per co...
 particularem. ergo...
 lari. patet anteceder...
 no ueritatis. post...
 gnitionem demonst...
 gnitionem noticia: pa...
 probatur autem pe...
 ria. ut primo philoso...
 scientia perfectior a...
 scribibile. Preterea...
 illud est adequatum...
 tatem. ut clarum est...
 ab eo. quod non est ip...
 Oppositum predicati in...
 caput ueritatem ab o...
 primo. t. 2. 4. 3. o...
 gnis subiecti partes...
 tamen igitur quod libe...
Discussur
 ne difficultatibus iux...
 tionem et solertioru...
 ponas propositione...
 latus est unus finis...
 deratorum series u...
 ouatione philosophie specu...
 lationis perfecta. na...
 cognitionem agit e...
 1. 2. 7. 9. cuius etiam...
 nibus scientis: com...
 gualia speculari. qu...
 quod est finis eius:...
 bilia et abstracta pr...
 sapientis finis est se...
 tis et bicorum. 10. cap...
 periri. sic de ceteris...
 et hoc est Aristote...
 da autem presupposi...
 et assignare propin...
 finis. cuius ueritas...
 si medici finis est sa...
 uis quod est prop...
 me. sic dicitur de fo...
 1. 2. 3. philosophorum...
 tar. in speculabilib...
 nis qui est a falsis u...
 mo perficitur: nam...
 certitudinem de r...
 umbolis predicabil...
 ne diu. Boetij in th...
 obtinet principatu...
 Tertia uero prop...
 format agentis op...
 ut scribit lynconen...
 tus tractatu. 2. et a...
 ma necessarium vi...
 lectus. quod perfectio...
 dicatur. fm rationem

Secūdus

¶ Secundo q̄ subiectum non sit adæquatum. probatur: q̄ nō p̄dicatur de cunctis ad scientiam pertinētibus. igit̄ non est adæquatum. ¶ Ad oppositū aut̄ est Arist. sententia posteriorum primo. t. 2. 39. uolens de demonstrationem vniuersalem esse potiorē particulari. ex quo fundamento arguitur sic. perfectior est noticia derelicta per demonstrationem vniuersalem q̄ per particularem. ergo vniuersale perfectius est particulari. patet antecedens ex Arist. Inia. na3 si demonstratio vniuersalis potior est particulari. videtur utiq̄ cognitionem demonstrationis vniuersalis perfectione priorem noticia: particulari demonstratione derelicta. probatur autem prima consequentia ex Arist. sententia. ii. prime philosophi dicentis. est enim vnaqueq̄ scientia perfectior altera atq̄ deterior per proprium scibile. ¶ Præterea de scibilibus adæquatione arguitur illud est adæquatum sibi scientiæ a quo scia capit vnitatem: ut clarum est. nam nulla scientia capit vnitatem ab eo. qd̄ nō est ipsi adæquatum. aliter nō capet vnitatem. Oppositū p̄dicati infert oppositum subti. sed ois scia capit vnitatem ab obiecto scibili. ut uoluit Arist. post. primo. t. 2. 43. dicens q̄ scia vna est que vnius est ḡnis subti partes 7 passiones atq̄ p̄incipia completens: igit̄ quodlibet scibile dicitur adæquari scientiæ.

Discussurus autem

difficultatem hanc solutione difficillimam iuxta philosophi clarissimam intentionem 7 solertiorum philosophantiū. nonnullas proponas propositiones. quarū prima est. q̄ cuiuslibet habitus est vnus finis. a quo trahitur essentialis consideratorum series ueluti Alcynous inquit. c. 7. in de diuisione phiē speculatiue. aliter nulla foret artificis intentio perfecta. nam quodlibet agens maxime per cognitionem agit ex finis intentione. 2. phisicorum t. 2. 79. cuius etiam ueritas clarissima apparet ex omnibus scientiis: comperimus enim dialecticū circa logicā speculari. quo p̄optius a falsis uera discernat. quod est finis eius: 7 primum philosophū circa imobilia 7 abstracta propter capescendam felicitatem: nā sapientis finis est felicitari ex Arist. intentione uolētis ethicorū. io. cap. io. felicitatē in actu sapientiē cōperiri. 7 sic de ceteris rationis habitibus iudicandū est. 7 hęc est Arist. intentio subtilissima. ¶ Secunda autem propositio cuiuslibet finis alicuius habitus est assignare propinquam rationem qua comparatur finis. cuius ueritas est ex naturalibus luce clario: nā si medici finis est sanare uel egroti sanari comperitur utiq̄ quod est propinquum finis executioni. s. medicamē. sic dicitur de forma que dicitur finis generatiōis ex 3. phisicorum t. 5. que per generationem comparatur. in speculabilibus etiam liquet. nam dialecticē finis qui est a falsis uera discernere: potissime syllogismo perficitur: nam que libet argumentatio facit fidei 7 certitudinem de re dubia. ut inquit Albertus in p̄ambulis p̄dicabilium. 7 primo priorum ex intentione diui Boetij in thopicis inter quas ipse syllogismus obtinet principatum ut omnes philosophi asseuerāt. ¶ Tertia vō propositio est q̄ quum ex finis ordine sumatur agentis operatio. nam finis necessitat agens. ut scribit lyncontensis posteriorum secundo. 7 Albertus tractatu. 2. 7 agens materiaz p̄parat debita forma. necessarium videtur illud in scientia stabiliri subiectū. qd̄ perfectiorem cognitionis modum sibi uendicat: s̄m rationem 7 passiones p̄ncipaliter pertinēt

perfectiōe atq̄ v̄tuali cōtinētia

tes ad illam proximam rationem finis executiuas. de quibus fiunt vniuersales demonstrationes perfectissimę primo subiecto competentes. Nam quum in essentialiter ordinatis non sit infinitum processus ex diuine sapientię. 2. t. 2. 5. nec ex parte finis. q̄ tūc agēs non ageret propter finem intentum. q̄ dicit̄ infinitū. ignotum ex 3. phisicorum 7 primo posteriorū. t. 2. 6. neq̄ ex parte materię: q̄ tunc nulla cognosceref p̄ma ideo sicut vniuersaliq̄ scientialis habitus assignatur vnus primus finis. ita 7 vnum primum materiale sciētę p̄ncipium a cuius vnitatem sumatur habitus vnitatis. ut ex Arist. sententia p̄dicimus. ¶ Quarta autem propositio est. quum quodlibet agens propter finem nedum consideret primum materiale. sed etiam quecunq̄ requiruntur ad illud materiale. circa quod uersatur ipsius intentio. ideo ponendus est attributorum congeries ad primum materiale scientię subiectū siue sint partes essentielles siue subiectiue siue passioes 7 hoc est quod uoluerunt solertiores peripatetici ex Arist. intentione. que colligitur ex ipsius doctrinali processu: 7 in dialecticis: 7 in naturalibus: 7 diuina sapientia. nam si primum rationalis disciplinę subiectum fuerit syllogismus tunc habebunt omnia in logica considerata propriam attributionē licet demonstratio sit perfectissima pars subiectiua. propter quā ueluti tanq̄ finem specialem de syllo fieri mentionē uoluit Arist. in prioribus. dum retulit q̄ primum oportet dicere circa quid: 7 de quo est intentio. quoniam circa demonstrationes 7 de demonstratiua disciplina.) primum aut̄ oportet determinare qd̄ eē in toto. qd̄ dicit̄ de omni. quid p̄positio. quid terminus: 7 quid syllogism⁹ priorum primo cap. primo. cui doctor Subtilis. 3. q̄one p̄dicabilis consentit. dum singulari Inia dixit subiecti adæquationem sumendam s̄m attributiones consideratorum. nam uel subiecti sunt partes subiectiue. si fuerint particularia cōtēta sub vniuersali subiecto. uel partes integrales: uel passiones: uel modi 7 c. que quidem propter subiectum considerantur. 7 hęc omnia propter intentum finem consequendum. ¶ Et est attentione dignum. q̄ quando stabilitur ali quid subiectum pro materiali proximo finis attingēdi non est necessarium. q̄ adeo sit vniuersale in p̄dicando. q̄ de cunctis ad ipsum attributis p̄dicet. ut subtilissime scribit doctor Subtilis. 3. questione p̄dicabilis. 7 prima q̄one primi perhier⁹. q̄ nō est de ratione subiecti scibilibus p̄dicari de quibuslibet ad sciētiam pertinentibus. sed potius esse illud propter qd̄ oia dicuntur ad scientiā pertinere pp̄ rōnē p̄notatam ex Arist. intentione. 4. metaphisicę. t. 2. 2. ubiq̄ vō p̄rie primi ratio est propter quid dicuntur. hęc Arist.

Quibus propositionibus p̄notatis dicimus q̄ cuiuslibet scientię subiectum dicit̄ primo notum. 7 dicitur in scientia perfectissimum atq̄ virtualiter omnia continere. dicitur enī primo notum in scientia. ut p̄cedenti dubitationis declaratione notauimus. 7 hoc ueluti p̄ncipium materiale. quod quidem est cognitū difficillimum qualiter subiectum dicatur notissimum. ¶ Pro cuius noticia dicimus q̄ subiectum in scientia non excludit diffinitionem notiore per quā notificetur. q̄ necessarius est primus dicēdi modus perfectitatis in potissima demonstratione. neq̄ excludit partium essentialium cognitionem. q̄ videtur earum necessaria p̄cognitio. quum cuiuslibet effectus cognitio dicatur a causis depēde

re primo philosophorum. t. 2. 1. et posteriorum primo. t. 2. 5. quod cognitio perfectio trahit usque ad elementa: sed subiectum dicitur primum in scientia. quia nullum subiectum precedit illud: de quo passiones principaliter ad scientiam pertinentes prius demonstrantur. quia tunc non fieret vniuersalis demonstratio de subiecto primo. sed particularis in qua subiectum non est primo notum secundum quod ipsum. sed vniuersale primum cui competunt passiones per se primo. ut uoluit Aristoteles. posteriorum primo. t. 2. 39. probans esse perfectiorem demonstrationem vniuersalem particulari. quia maior est cognitio in vniuersali demonstratione quam particulari. quia non potest passio cognosci de subiecto particulari. nisi prius de subiecto primario fuerit demonstrata. et hic est subtilissimus ex Aristotele. intentione punctus. per quem dissoluntur quorundam rationes de subiecti diffinitione non uanda in scientia. quia tunc subiectum non esset primo notum. quas reputant achillem. sed ex predictis facile manifestauimus obiectionum conditionem cum clarissima dubitationum resolutione. ¶ Dicimus ulterius quod scibile subiectum dicitur perfectissimum perfectione considerationis. que summitur ex ordine potissimo inherenti passionum secundum quod per se de omni et secundum quod ipsum subiecto competunt. et ex entitatis perfectione permissiua: non autem intensiua. et propter hoc uoluit philosophus demonstrationem vniuersalem esse particulari potiore. et in primo subiecto ex finis ordine perfectio colligitur. Atque demum dicimus subiectum virtualiter omnia continere. ut retulit Aristoteles. 4. prime philosophie. t. 2. 2. dicens quod non enim solum eorum que secundum unum dicta sunt est vnus sciens speculari sed etiam ea que dicta sunt ad vnam naturam: etenim hoc modo quodam secundum vnum dicuntur. palam ergo quod etiam vnus est speculari in quantum entia. hec Aristoteles. subtilissima narratione de subiecto prime speculationis. et doctor Subtilis. in prologo primi sententiarum questione de subto.

Quid autem sit virtualis continentia dicimus quod est subiecti potestas potentis in esse reali uel cognito ponere quecumque ad scientiam pertinent ex ratione propria formali et absoluta: quum igitur subiectum sit causa (ut diximus) omnium passionum fluentium ab eo sumpta causalitate: ut prenotauimus. est subiectuarum partium: ueluti causa formalis: et etiam reliquorum pertinentium causa dicitur. aut quod ponit ea in esse cognito et nature. sicut de predictis diximus: aut in esse cognito tantum. sicut est de reducibilibus ad ipsum: ideo subiecto conuenit virtualis continentia.

Sed dubitatur quia virtualis continentia videtur dicere maiorem perfectionem in continente quam in contento: ut scribit doctor Subtilis ex Aristotele. intentione. 3. dist. secundum sententiarum: palam autem est quod subiectum non dicitur perfectius ceteris ad scientiam pertinentibus et propter hoc herueus brito in. 2. quolibeto. et Alphonsus in prologo primi sententiarum noluerunt virtualem continentiam esse subiecti conditionem. ¶ Dicimus autem ad hanc difficultatem quod virtualis continentia subiecti arguit maiorem perfectionem subiecti intrinsecam et positiuam sicut est respectu passionum: aut considerationis ut diximus. que sumitur ex principali fini adaequatione secundum primum conceptum et inherenti passionis: aut permissiuam saltem perfectionem propter sui communitatem summendam ex ordine predicto.

ex quibus summitur inducte dubitationis solutio in principio. dum dicebatur quod subiectum non est ceteris perfectius. ¶ Illud uero de adaequatione subiecti dissoluitur ex preceptis. nam subiecti communitas non est predicatio: quia sic accidit subiectum de omnibus predicari. sed est attributionis communitas. ita quod subiectum illud adeo consideratur in scientia. quod de ipso primo sunt vniuersales demonstrationes. et propter ipsum reliqua considerantur. ut declarauimus: sed doctor Subtilis primo diuine speculationis. questione prima de subiecto primo scientialis habitus distinctionem posuerit propter sui communitatem ut retulit Aristoteles. post primo t. 2. 27. nam quodam dicitur primum predicatio quod est ens. non autem ueluti somniauit Burleus de ente rationis. quod est logicum subiectum predicabile de omnibus. de quo passiones demerari dixit esse impossibile. aliud uero dicitur primum primitate principalitatis ueluti est deus aut substantia et non inuenit tale subiectum habere tantam communitatem attributionis. non autem predicatio respectu omnium consideratorum in scientia. dato quod de subiectiuis partibus predicet substantia ex quibus patet inducte solutio dubitationis in principio. nec inuenit tale subiectum continere partes aliam quam subiectiuam ceteris perfectiorem. de qua fieret mentio principaliter in scientia sicut est demonstratio in logica. que est pars subiectiua principalior syllogismi. propter quam fit mentio de syllo in libro priorum ut uoluit Aristoteles. capitulo primo. t. 2. 5. et Aueris in 2. non quod demonstratio sit adaequatum logicum subiectum. sed pars subiectiua principalior ceteris quam in speciali descendendo considerare necesse est. et denominaretur scientia perfectior. non tanquam a subiecto primario. sed a perfectione parte subiecti. ueluti philosophus appellauit primam philosophiam diuinam: quia est diuinorum. non quod diuina sint subiectum. ut censuit Aueris. sed quia sunt potiores entis partes subiectiue. ut sentit Aristoteles. 4. prime sapientie. t. 2. primi. quod est quedam scientia. que speculatur ens in quantum ens. et que huic insunt secundum se. cui consentit doctor Subtilis primo diuine philosophie questione prima. et in prologo primi sententiarum. et hoc est quod latuit herueum et alphonsium et plurimos philosophantes. non attingentes qualiter scientiarum subiecta stabiliantur in scientiis et qualiter perfectiora dicantur ceteris. ¶ Patet igitur clarissima scientiarum et scibilium cathena ex Aristotele. intentione subtiliori. et peripateticorum declarata cum ultra difficultatum resolutione.

¶ Sexta difficultas.

Quisquam autem subiecti perfectionem atque virtuali continentiam pertractauimus secundum quam adaequari subiectum scientie diximus. annectere arbitramur sextam dubitationem ex Aristotele. intentione per se latente: cognitiue difficilez primo posteriorum collectam. t. 2. 27. nunquid omnis habitus scientialis circa determinatum genus uerset. et quid censuerit Aristoteles. loco per allegato de sciariis genere determinato. et qualiter logica non sit determinati generis. uidet enim primo nullam scientiam uersari circa determinatum genus. quia cuiuslibet scientie subiectum primum est vniuersale. ut ex Aristotele. sententia colligitur 7. prime philosophie. et posteriorum primo. t. 2. 31. et 43. sed quodlibet vniuersale dicitur in determinatum ad particularia. ergo nulla scientia habet genus determinatum. ¶ Ad oppositum autem est Aristoteles. posteriorum

primi. t. 2. 43. dicitur subiecti partes et per se. secant scilicet quod habere genera subiecti: quod nihil distinguuntur: principium cuius de homine per conuenientiam. ¶ Declaraturus autem peripateticos les pro capescenda prima est quod operationum diuersitatem. cum intentione. 3. t. 5. philosophiam et alterationem. quod diuersimodum generationis terminus sed generationis est sum actionibus: nam generum et obiectis ex. tur per actus. et actus. propositio est quod terminum colligitur propter obiectum ueluti propositio: hoc est subiectum colligitur ex horibus. dicitur: nam quum ceterum aduenientem causalitate. t. 2. 27. et posteriorum. larum genera videtur requirere pluralitatem. est quod aliud et aliud a. sine circa diuersam partem de simplici et quod uoluit philosophus effectum ex ordine. sicorum. 2. 46. censuram in predictis per generibus alias. et ideo labora rerum ueritate. ¶ Intellectuale operatio. pro sententia. 6. diuina. 3. de anima. 2. 0. censuram est operatio pertinet ad primam rationem uerificatio et operationes equidem actus suos. et exteri consideratione causalitate de anima. et in libro doctor Subtilis primo quolibet. ¶ Quodales operationes sentur ex diuersitate causalis discipline. terque ceteris non conuenientiarum propria enim geometria ab adeo: uel quantitate arithmetica ille conuenientiarum primo. t. 2. ad operationum diuina concurrat attamen lectualibus diuersis

Secūdus

primo. t. 2. 43. dicitur quod scientia est que unius est generis
subiecti partes et principia considerans. et 3. de anima. t.
2. 38. secantur scientie quemadmodum et res. si autem scientie non
haberent genera subiecta determinata: non distinguerentur: quod
nihil distinguit ab alio. per illud quod est sue presentie
principium cum alijs. ueluti non distinguitur lapis
ab homine per corpus. quod est convenientie principium.
Decuratur autem philosophi sententia iuxta ue
riores peripateticos. proponendas arbitramur nonnul
las pro capescenda cognitione prepositas. Quarum
prima est quod operationum diuersitas arguit termino
rum diuersitatem. cuius ueritas colligitur ex Aristo.
intentione. 3. 7. 5. phisicorum. nam dicimus generatio
nem et alterationem diuersas esse naturalis agentis opera
tiones. quod diuersimode terminant. namque proprius al
terationis terminus est qualitas. 5. phisicorum. t. 2. 10.
sed generationis est substantia: palam etiam est ex sen
sum actionibus: nam videre et audire terminis disti
guuntur et obiectis ex. 3. de anima: nam potentie distiguuntur
per actus. et actus per obiecta. **S**ecunda autem
propositio est quod terminorum diuersitas: ex finis uari
atione colligitur propter quam terminus assignatur uel
obiectum ueluti proxima ratio fini consequendo re
quisita: et hoc est subtilissimum Arist. theorema quod
colligitur ex floribus peripateticis. cuius ueritas dilu
cidatur: nam quum causarum series ex necessitate
ad inuicem colligatur. ideo quum finis sit causarum cau
sa. quod omnis causalitas est propter finem. 2. phisicorum
t. 2. 75. et posteriorum. 2. t. 2. 9. necessitas omnia cau
sarum genera uidetur utique finis uarietas terminorum
requirere pluralitatem. quod declaratur: nam palam
est. quod aliud et aliud agens necessitatum ab alio et alio
fine circa diuersam materiam causat alium et alium effectum. ut
patet de simplicium et mixtorum compositione. propter
quod uoluit philosophus adeo tanta fieri diuersita
tem effectuum ex ordine prenotato. quod Auerois. 8. phi
sicorum. 2. 46. censuit non esse specificam idempritate.
in productis per generationem et putrefactionem de quibus
alias. et ideo laborent philosophantes in capescenda
rerum ueritate. **T**ertia autem propositio est quod
intellectuale operationes plurificari uolumus ex Ari
sto. sententia. 6. diuine speculationis. t. 2. 1. 2. 2. et Aue
rois. 3. de anima. 2. 4. et posteriorum primo. 2. 2. di
cens quod est operatio quedam que dicitur formatio que
pertinet ad primam rationis operationem: quedam uero
dicitur uerificatio et fides que pertinet ad secundam. per
operationes equidem rationis nihil esse uolumus pre
ter actus suos. et extensius derelictos habitus ex actua
li consideratione causatos. ut diuus. Albertus scribit
3. de anima. et in libello de intellectu et intelligibili. et
doctor Subtilis primo sententiarum dist. 3. 7. 15. quod ne
quolibet. **Q**uarta propositio est quod quum intelle
ctuales operationes in quolibet rationis actu diuer
sentur ex diuersitate finis. necesse est cuiuslibet intelle
ctualis discipline terminos diuersificari uel subiecta.
que ceteris non conueniant disciplinis: cuius ueritas ex
scientiarum propria ratione colligitur: comperimus et
enim geometriam ab arithmetica uariari: quia lineas
adeo: uel quantitates speculat cōtinuas. quod nullatenus
arithmetice ille conueniunt. ut scribit Arist. poste
riorum primo. t. 2. 22. **Q**uinta propositio est quod
ad operationum diuersitatem pluralitas obiectorum
concurrat atamen non principaliter assumitur in intel
lectualibus diuersitas ex subiectis. sed potius ex de

Sine determinato

terminatio principijs et propria ratione scientiarum plu
ralitas colligitur: ut est communis opinio peripateti
corum iuxta philosophi limites. quod 13 scientiarum in
diuisio. uel unitas ex obiectorum unitate colligat po
steriorum primo. t. 2. 43. non atamen habituum di
uersitas ex illo colligitur. sed ex principiorum proxi
morum proprietate. ut uoluit Arist. posteriorum pri
mo. t. 2. 23. nam diuersitas formalis rationis scilicet
concludit scientiarum pluralitatem. ut inquit Aue
rois phisicorum. 2. 2. 21. quod eiusdem obiecti diuersa par
tur cognitio. ueluti de materia: nedum est naturalis phi
losophia. sed etiam diuina. quod est. quod materia diuer
sas habet considerationis rationes. nam inquantum est
materia rerum naturalium principium intrinsecum.
(ut prenotauimus) sic est philosophi naturalis specu
lari materiam scribit Auerois loco preallegato. in
tum autem est unum entium sic est primi philosophi.
hec Auerois: et lynconensis posteriorum primo et Al
bertus et Themistius. et omnes fere peripatetici cō
firmant. et nullus peripateticorum negaret terram a na
turali pho et geometra concipi: diuersa tamen ratione.
His autem prenotatis dicimus ad dubita
tionem. quod quum rationalium
speculationes diuersent. ut tertia propositio pre
diximus. que non nisi ex finis intentione comparant. neces
se est ipsas circa determinatum entium ambitum uer
sari. ueluti naturales cognitiones ambitum determi
natum entis sibi uendicant. ut mobilia. 6. prime phi
losophie. t. 2. 2. et non totum ens. aut quecumque rei ratio
nem. ut scribit philosophus. 4. prime philosophie. t.
2. primi. quod scientie partem entis abscondentes circa il
lam speculantur: et mathematicos comperimus non
omnia pertractare. sed abstracta motu et materia con
templant. ut ex Aristo. diuisione scientiarum colligitur
6. diuine speculationis. t. 2. 2. et sequentibus. et quod sic est
scientiarum series. ideo uoluit Arist. posteriorum pri
mo. t. 2. 27. scientias esse determinati generis. quod qui
dem genus determinatum stabilietur in scientia primam
subiectum propter rationes supra notatas in peripate
tica quinte dubitationis resolutione. quod uero sunt in una
quaque scientia demonstrationes uniuersales secundum pas
siones principaliter ad illam scientiam pertinentes. et
ille non primo conueniunt alicui parti subiectiue infe
riori alicuius uniuersalis. sed uniuersali secundum quod ipsum
competunt: ideo ponendum est illud subiectum scientie
primo ueluti dicimus quod in naturali contemplatione mo
bilitas est de passionibus principaliter ad philosophiam
pertinentibus. que debet alicui primo subiecto conue
nire et uniuersali demonstratione de subiecto proprio
concludi. quum autem celesti corpori secundum quod ipsum non
competat (quod mixta uel elementa non mouerentur. eo quod
nulla passio se extendit ultra proprium subiectum: ne
que simplicibus corporibus inheret secundum quod talia.) ideo
non poterit uniuersali demonstratione concludi de ta
libus. sed uniuersali demonstratione concludet de cor
pore communi. quod erit subiectum primum mobilitatis.
ut Arist. 6. phisicorum censuit. quod omne mobile
est corpus. et omne corpus est mobile. quum igitur de
monstratio uniuersalis dicitur aggenerare perfectam
rationis agnitionem. ut uoluit posteriorum primo phis. t.
2. 39. et non sunt in scientia demonstrationes uniuersales
nisi de subiectis et passionibus pertinentibus ad
scientiam. ideo stabilietur subiectum primum scientie
illud cui secundum quod tales passionis ad scientiam pertinentes

primò conuenient. et hæc est subtilissima phi^l sententia de genere determinato cuiuslibet habitus scientialis. que colligitur ex vniuersali demonstratione. ppter id quod debet esse finis adequatum obiectum ex ppria et per se contemplatione. et si tolleretur hæc determinatorum generum series ex ordine predicto colligenda periret omnis aristotelica disciplina de scientiarum vniuersitate: atq; diuersitate. ¶ Taceat ergo vulgares philosophi ponentes subiectum scientie commune de quo passionibus demonstrari nequeunt: nihil enim prodest agricola minerare. nam scientialis habitus neq; sumit vniuersitatem ab obiecto communi communitate predictionis. ueluti ponitur ens rationis logicę subiectum. qd de omnibus in logica consideratis per se predicatur: neq; perfectione. nam nulla videt intellectualis inclinatio formalis: aut virtualis (ut diximus) circa tale subiectum. neq; genus scientie determinatum sumitur. qz circa genus determinatum scientie fiunt interrogaciones demonstratiue: que sunt alterius solummodo partis contradictionis actu et potentia. ut ex Aristotele intentione colligitur posteriorum primo. t. 2. 27. et 28. non autem circa commune subiectum. ut somniant: qz nihil de tali subiecto demonstratione concludit. quare non est dignum cuius talibus de studio intendere. ut censuit philosophus. 3. diuine sapientie. t. 2. 15. allucinationis enim occasionem contulit dispositionis ignorantia in duabus propositionibus. quarum prima est. qd scientia quilibet habet commune subiectum. que non predictionis communitate uerificatione sumit. ¶ Secunda est qd scientia quilibet habet determinatum genus secundum ambitum determinatum. que non ex quadam assignatione subiecti communis. de quo demonstrationes fieri nequeunt: ueritatem continet. nil autem admiratione dignum est. si principiorum deceptio conclusioni tribuat ignorantiam. ut censuit philosophus posteriorum primo. t. 2. 32. sed incidit difficultas. nam videtur esse contradictio cum supra dictis. ubi dictum est qd ens est proprium metaphysice subim tribuens vniuersitatem primę phię. quod tamen est commune in predictione. igitur subiecti communitas est secundum predictionem. ¶ Respondet ad hanc sententiam. 6. phisicorum. 2. 15. et primo peritium cap. 2. 7. et alibi sepe. et dico qd vniuersalitas. pprietas per se non auferit ex quadam particularitate sibi compositibili. sed in argumento est fallacia consequentis et non eadem pro causa: nulla est igitur in dictis repugnancia contradictionis.

Ex prenotatis igitur apparet inducere dubitationis resolutionem. cum difficultatis oppositę dissolutione. quum dicebat. qd quilibet scientia circa subiectum vniuersale uersatur. quodlibet autem vniuersale dicitur indeterminatum. Respondet concessa maiori qd duplex est indeterminatio: altera predictionis: altera uero considerationis. dico autem qd licet vniuersale primam in determinationem retineat propter sui ambitum: uel potentiam ad partes subiectiuas. ut inquit philosophus in ylagogis: et Albertus et alij peripatetici: non habet attamen vniuersale subiectum secundam in determinationem. nam quando fuerit sub aliqua ratione conceptum: solus erit scientie speculari: ita qd non alterius. nam terra simpliciter sumpta nullius est determinate speculationis. sed indifferens dicitur ad primam naturalem et mathematicam. si uero sub ratione naturalis erit contemplatio. si uero sub ratione sphericitatis. sic erit mathematici et ex his

fatorum luce clarius apparet qualis debeat stabiliri subiectorum determinatio in rationalibus disciplinis. que non predictione. sed potius conceptu et virtuali continetia comparat. ut subtilissime sensit doctor Subtilis. 3. qone predicabilium. et prima questione primi perhier^o. et primo sententiarum in plogo qone. 3. et 6. diuine philosophie qone prima. quemadmodum enim dicitur vniuersum indiuisum ratione vniuersi vniuersi principis. qui est de^o gloriosus ex Aristotele intentione. 12. diuine sapientie. t. 2. 55. concludentis qd ex quo nolunt entia male disponi. solus ergo princeps a quo tota causarum congeries et ordo causalitatis emanauit. Qui quidem princeps vnus non predictione sed perfectione et uirtute dicitur: sic et scientiarum vniuersitas ex determinatione subiectorum prenotata colligenda est confusa vulgarium deliramentis.

Superest autem determinare quomodo ceteris disciplinis non esse determinati generis. t. 2. 27. primo posteriorum. ¶ Pro cuius discussionem attentioe dignum est. qd et si quilibet habitus scientialis determinatum genus: (ut diximus) sibi uendicat: attamen de numero scientiarum quasdam uoluit philosophus esse communes quasdam uero speciales. per communes quidem uoluit Aristotele logicam: atq; primam philosophiam. per speciales uero cogniciones uoluit scientias mathematicas et naturalem. ut inquit Albertus. 6. diuine philosophie et doctor Subtilis questione prima et secunda predicabilium. ¶ Qualis autem sit communitas scientiarum. censuerunt enim peripatetici clariores scientiarum communitatem ab obiectis contrahi. qz nullus habitus scientialis de reliquis predicatur. nam philosophia prima non uerificat de naturali neq; mathematica. sed potius a subiecto habente extensionem ad reliqua scientiarum subiecta communitas habituum uendicatur. ¶ Hanc uero communitatem subiectorum duplicem uoluerunt. alteram quidem secundum formalem predictionem: et hæc utiq; philosophia prima dicitur. cuius subiectum est ens in quantum ens ex Aristotele intentione. 4. diuine sapientie. t. 2. 1. ens autem palam est. qd de reliquis scientiarum subiectis formaliter predicatur: nam linea: numerus: et naturale corpus formaliter entia dicuntur. alteram uero uoluerunt communitatem non quidem predictione formalem. sed potius usu quopiam et instrumentali applicatione. quam logicam appellant. ut censuit doctor Subtilis in elenchis. et secunda questione predicabilium. et Albertus in predicabilibus posteriorum primo tractatu. 2. et lyconienis posteriorum primo cap. 10. et Themistius posteriorum primo cap. 24. et alibi. et hæc scientie communes dicuntur. ut peripateticorum sententia differuimus ex ratione pertractata. ¶ Scientie uero speciales abscondunt adeo determinatam partem entis. et neq; predictione neq; usu uel applicatione contrahunt coitatem. ueluti geometria et arithmetica. speciales tantummodo dicuntur. qz ipsarum subiecta neutra communitate communia phas est appellare. ¶ Et est ulterius sciendum. qd licet comperiat scientiarum communitas. non tamen propter hoc auferenda est subiectorum determinatio. nam quilibet scientialis cognitio siue communis appellata fuerit. siue specialis. semper circa determinatum genus entium uersabitur. de specialibus quidem palam est. de communibus etiam liquet. nam et si philosophia prima communis appellet. attamen determinatum genus retinet ens sub entitatis ratione. qd adeo ad primam

philosophum perinet
catio. nisi sapientis ex
pung philosophie dice
templari ut coningit. si
logicę appellat: in dica
rerum respectus adeo
us est artificis ppter
intenciones primis app
la Albertus in pcam
quibet specialis appel
re subiecto. non obit
et communitate prenot
peripatetici solentiores
lecticam comunicare et
leus disciplinis differ
platione nam scientia
nino presupponit. nec i
sed tantummodo per ip
arithmeticus enim null
tra ppropria principia. n
da partem ueluti com
tinet. nec lineas paralle
bant. sic et philosophus
tas probare non potest
philosophorum ab Arist.
ma atq; rationalis disci
quia ne dum primus phi
tur principijs ad induc
dusiones. ueluti scientie
philosophia prima et r
cantur. sed etiam ipsa
bare uidentur. ut scrib
na. 2. 9. ostendens p
mum et uerissimum. S
bare potest. eo qd ob
tuum ex probabilitate
ne colligitur thopicor
q; pproprium quidem
nre. qua poterimus sy
blemate ex probabilit
centis Albertus post
Themistius. c. 24. de
bus palam est qualiter
da in uolum ceterarum
scientiarum qz uiam
cipa. ut prenotauimus
philosophus. 4. primę phil
lecticam: solummodo et

numbus communitate
scientie rationem retin
habilitum considerati
re rationem. licet ipsi
scientie aggeneret op
riti solentiores peripa
pamus ut est doc
das per se speculari p
conuenis posteriorum
licet scientie ratione
cipijs plura demonst
ut atens in quantum
licet opinionem gener

philosophum pertinet. q̄ nullius artificis est illa spe-
culatio. nisi sapientis ex Arist. sententia in probemio
primę philosophię dicentis. q̄ sapientis est omnia cō-
templari. ut cōtingit. sic 7 de rationali disciplina quaz
logicę appellantur iudicandum videtur. nam secundos
rerum respectus adeo perscrutatur logicus q̄ nulli-
us est artificis p̄ter rationalem speculati secundas
intentiones primis applicabiles. 7 propter hoc retu-
lit Albertus in p̄ambulis p̄dicabilium . q̄ sciētia
quęlibet specialis appellari potest ex determinato ge-
nere subiecto. non obstante artamen ulteriori subie-
cti cōmunitate p̄notata. ¶ Aliter etiam uoluerunt
peripatetici solertiores philosophiam primam: 7 dia-
lecticam cōmunicare 7 appellari cōmunes. 7 a specia-
libus disciplinis differre. propter principioꝝ contem-
plationē: nam sciētia quęlibet specialis principia pe-
nitus p̄supponit. nec ipsa probat nec aliquid de ip̄is
sed tantummodo per ip̄a suas conclusiones cōfirmat.
arithmeticus enim nullatenus cōprobat aut geome-
tra propria principia. nam q̄ totum quodlibet exce-
dat partem ueluti cōmunem mentis conceptionez re-
zinet. nec lineas parallellas non cōcurrere minime p̄-
bant. sic 7 philosophus naturalis naturam esse 7 mo-
tuz probare non potest. ut sepissime patet primo 2. 2.
philosophum ab Arist. 7 Aueroi. sed philosophia p̄-
ma atq; rationalis disciplina lōgius ab his discrepāt.
quia ne dum primus philosophus 7 dialecticus utun-
tur principijs ad inducendas ex demonstratione con-
clusiones. ueluti sciētię speciales utuntur. fm quas
philosophia prima 7 rationalis disciplina sciētię di-
cuntur. sed etiam ipsa confirmant. 7 de ip̄is plura p̄-
bare videntur. ut scribit Arist. 4. diuine speculatio-
nis. t. 2. 9. ostendens primum principium esse notissim-
um 7 uerissimum. Sic 7 dialecticus per cōmunita p̄-
bare potest. eo q̄ ad omnia scientiarum principia me-
thodum ex probabilibus habet. ut ex Arist. intentio-
ne colligitur thopicorum primo. c. primo ubi retulit
q̄ propositum quidem negocij est methodum inue-
nire. qua poterimus syllogizare de omni proposito p̄-
blemate ex probabilibus. hęc Arist. 7 hoc est quod
censuit Albertus posteriorum primo. tractatu 2. 7
Themistius. c. 24. de omni cōmunitate. ¶ Ex qui-
bus palam est qualiter ex Arist. intentione logica nō
est determinati generis. tum quia subiectum ipsius ca-
dit in usum ceterarum scientiarum. non tamen ut est
sciētia: tum q̄ viam habet ad omniū scientiarum p̄-
cipia (ut p̄notauimus.) 7 propter hoc cēsuit philo-
sophus. 4. primę philosophię circa idēz laborare dia-
lecticum: sōphistam 7 primum philosophū. t. 2. 5.

Sed dubitabit quispiam si dialectica pro-
cedit ex probabilibꝝ 7 cō-
munitate usus 7 applicationis: qualiter
sciētię rationem retinebit? Respondeo 7 dico q̄ pro-
babiliū consideratio in dialectica non amittit sciē-
tię rationem. licet ipsorum applicatio uel usus in alijs
sciētijs aggeneret opinionem. 7 propter hoc censue-
rūt solertiores peripatetici: logicam dupliciter concipi-
pi. primuz ut est docens. quę dicitur intentiones secu-
das per se speculati primis applicabiles: ut inquit lyn-
conensis posteriorum primo. 2. 10. 7 nō applicatas. 7
sic est sciētię rationem includens. ex necessarijs prin-
cipijs plura demonstrans. Secundo autem concipit
ut utens in quantum sciētijs actualiter applicatur. 7
sic opinionem generat. 7 non proprie sciētiā. ut p̄-

cessit Arist. in q̄ pluribus locis probando natura-
les conditiones per quasdam logicas probationes.
ut refert Auerois phisicorum primo. 2. 35. 7 philoso-
phus. 7. primę philosophię. t. 2. secundi. 7. 4. phisico-
rum. t. 2. 87. 7. 8. phisicorum. t. 2. 70. 7. 76. 7 primo ce-
li. t. 2. 70. Sepius enim probabilibus uti contingit
quando rerum proprie rationes occultę fuerint. non
enim demonstrationes in cūctis speculabilibus addu-
cere possumus immo rarissime demonstrant philoso-
phantes. dico igitur q̄ logica utens nullatenus est sci-
entia: q̄ per cōmunita procedit. 7 hęc nō est determi-
nati generis. ut scribit Albertus subtiliter posterior-
um tractatu. 2. c. 4. quia quibuslibet applicari pō-
sunt probabilia. logica vō docēs utiq; generis est de-
terminati. q̄ circa proprium subiectum uersat (ut p̄-
diximus) 7 licet genus determinatum sibi uendicet.
dicitur attamen sciētia cōmunita adhuc non p̄pter
actualem usum. sed penes aptitudinalem sui generis
applicationem. 7 propter hoc tollitur omnis peripa-
teticorum controuersia maxime doctoris Subtilis.
prima 7 secunda questione p̄dicabilium . 7 qualiter
logica sit sciētia: 7 cōmunita. ¶ Ex quibus luce cla-
rius apparet ex subtilissima philosophi sentētia 7 so-
lertius philosophantiū in hac latenti materia sit opi-
nandum de genere determinato quę fuit adeo cogni-
tu difficultis quibusdam etiam famosis ueritatis inda-
gatoribus 7 grecis 7 latinis. q̄ propter ip̄as decept?
Egidius 7 sequaces. uoluit logicam nō includere sciē-
tię rationem. sed fore tantummodo sciētiā modum.
nos autem ex ueriori Arist. intentione latibula mani-
festauimus: nec superest quicq; solutiōe difficile. licet
plures argumentationes adducant a phis quas ex p̄-
notatis. ingenio solertiori dissoluendas derelinqm̄.
nō enim intēdimus peripateticam disciplinaz vulga-
rium confabulationū cōgregatione multiplicare. sed
potius ex p̄libata phi sententia sextę dubitationis
calcē phię cupidi p̄tingāt. ¶ Septima difficultas.

Tractato aut scientiarum ge-
nere determinato
7 qualiter dialectica disciplina determinatū
genus sibi uendicet. 7 quid uoluerit Arist.
logicam nō esse determinati generis: disse-
rendū v̄ deē. nunquid interrogationis modus uidea-
tur sciētię rationi composibilis. 7 uidetur q̄ sic. q̄
philosophus posteriorū primo. t. 2. 27. scribit q̄ vna
quęq; sciētia proprias habet interrogationes. ¶ In
oppositum uidetur Arist. sentētia priorum primo. c.
primo. dicētis q̄ qui demonstrat non interrogat. sed
summit. ut posteriorū primo. t. 2. 5. 7. 27. colligitur. 7
thopicorum primo. c. 8. propositio dialectica utriusq;
partis contradictionis est. Ex cuius intentione colligi-
tur q̄ demonstrator quū sit artifex ueritatis inq̄sitor
circa necessaria. nullatenus interrogabit. ¶ Pertracta-
turus aut iuxta phi sententiā nūquid demonstrator in-
terrogare ualeat: nōnullas annectam propositiones.
q̄bus promptius expeditiusq; p̄positę dubitationis
ueritas elucescet. ¶ Quarū prima est. q̄ demonstra-
tor circa tātūmō necessaria ueritates ex necessarijs p̄-
cipijs exquirat. cuius ueritas ex Arist. intētiōne clarissi-
ma est. post q̄ p̄. t. 2. 5. 7. 15. 7. 16. 7 est communis ferē-
oium p̄pateticoz inia. supra reruz necessitate ueluti
ex p̄notatis declarauimꝝ articulo. 2. dubitatione p̄.
¶ Scda aut p̄positio est q̄ necituz ex p̄a rōne sibi uē-
dicat alterā p̄ dictionis p̄tē. sub q̄ semp in actu cōperit.

ueluti ex Arist. intētiōe colligit. 2° perhler^{as}. c. mo
daliū dicētis. id qđ necessariū est semp in actu est: nec
pōt non esse ueluti dicim^{us} si hō de necessitate risibilis
est: semp actu risibilis est: nec est possibile non risibile
de homine uerificari. ¶ Tertia autē ppositiō est qđ
dialecticus differt a demonstratore. qđ circa contingē
tia dialecticus potissime speculat. cuius ueritas clara
est: ex omniū peripateticorū sententiā. maxime Aue
rois posteriorū primo. 2. 5. 7. lynconiensis 7 Alberti
thopicorū primo tractatu. 3. c. primo. 7 thopicorū p^o
cap^o. 2. scribit qđ syllogismus dialecticus dimiuit de
consequentis necessitate. qđ non necessarium dicitur.
¶ Quarta ppositiō est. qđ id quod cōtingentiē sub
sternitur ad actum cōparatum potentiam separatiōis
includit. cuius ueritas lucidissima uidet. nam opposi
tum p̄dicati infert oppositū subiecti. si enim subie
ctū a p̄dicato separari nō pōt: tū: impossibile est illō
p̄dicatum contingenter inherere subiecto.

Propositis autem his ueluti dicendorum
stabile fundamentū. dico p̄mo
fm cōmunē phantium sententiā. qđ interrogatiō du
plex comperta est. Altera quidem conclusionū. Alte
ra vō p̄missarū. si quidem sermo fiat de p̄positiōnū
interrogatiōe. sic dicit qđ demonstrator interrogare
non pōt. sed p̄missas p̄supponere necesse est. 7 in
hoc demonstrator differt a dialectico. si vō de cōclu
sionis interrogatiōe loquamur. tūc dicit qđ utiqz de
monstrator interrogat. qđ quodlibet cōclusum est du
bitatum: uel quēsitū. 2° posteriorū. t. 2. 1. dicit p̄hs que
stiones. esse equales his quecūqz uere scimus. quod si
bet aut dubitatum dicit interrogari 7 fm hoc uoluit
p̄hs posteriorū primo. t. 2. 27. vñāquāqz scientiā pro
prias habere interrogatiōes. qđ pprias inqđ Arist.
habet disputatiōes posteriorū primo locis p̄alle
gatis. nec differt demonstrator a dialectico fm hāc in
terrogatiōem. sed tantūmō fm p̄mā. eo qđ dialecti
cus habens viam ad omniū scientiāz p̄ncipiā pōt
ex probabilibus interrogare de p̄ncipijs. 7 propter
hoc differt dialecticus a demonstratore in interrogan
do. 7 hec uidet cōmunis phantium sententiā: ut inquit
Appollinar: 7 Egidius: 7 Albertus: 7 reliqui: 7 fm
hoc patet Arist. intentio loco p̄alleгато. 7 quid uo
luerit Arist. posteriorū primo. t. 2. 27. demonstratorē
non interrogare.

Est autem alius differētiē modus interroga
tionis iudicandus ex Arist. clario
ri 7 subtiliori sententiā: qđ demonstrator nō interrogat
sed tantūmō dialecticus iuxta p̄positas p̄positiōes
colligendus. scribit enim p̄hs p̄iorū primo. c. p̄mo. qđ
p̄positiō demonstratiua est sumptio alterius partis cō
tradictionis. nō enim interrogat sed sūmit qui demō
strat. hoc autē contingit inquit Jo. gram. 7 Albert^o po
steriorū primo. c. 3. 7 thopicorū primo. tractatu. 3. qđ
demonstrator quum necessaria speculet: nō querit re
spondentis consensu. qđ nō habet vnde mediū assū
mat ad utrāqz contradictionis partem probandaz. 7
hoc ideo principalis in dialecticis cōtingit. eo qđ cir
ca contingentiā uersat dialecticus. que possunt esse 7
nō esse. 7 per hoc differt dialecticus a demonstratore.
qđ demonstrator nō interrogat utrāqz partem contra
dictionis. quum nulla sit in necessarijs ideterminatio
7 cōtingentiā. dialecticus vō pōt interrogare p̄pter
obiecti contingentiā 7 p̄pter probabilis cunctis ap
plicanda cōtingentibus 7 interrogandis quare ne duz

sūmenda est differentia ex interrogatiōe p̄missaz
tantūmodo: sed ueriori ratione differunt (ut p̄dixi
mus) ex cōsequentis necessitate uel cōtingentiā in or
dine ad mediū per qđ syllogizat dialecticus.

Sed contra dicta difficili ratiōe dubitatur.
nam non uidet qđ dialecticus i
terrogare ualeat utrāqz contradictionis partem pro
bando ex p̄babilibus. nam querit si probat: aut utrā
qz ueram: aut utrāqz falsam: aut alteram ueram: 7 al
teram falsam. nō potest dari. p̄imum. nam uidet im
possibile duo contradictoria simul uerificari: quoz sit
p̄imum p̄ncipiū notissimum 7 uerissimum. 4° di
uine sapientiē. t. 2. 9. de quolibet dicit esse uel nō esse.
7 de nullo eorum ambo simul. ¶ P̄terea si proba
bit utrāqz partem contradictionis esse ueram. tunc
erit sophista. qđ ex falsis apparētibus concludet par
tem falsam esse ueram: nam omnis ratio contra uerū
elenchorū p̄imo. est sophistica. quare dialecticus nō
in eo qđ dialecticus. sed potius ut sophista. p̄babit par
tem falsam fore ueram. Nec potest dari secunduz: qđ
sic demonstrator: 7 dialecticus cōueniunt. nam sicut
dialecticus probat alteram contradictionis partem
esse ueram. reliquam vō falsam. ita 7 demonstrator ex
Arist. intentione posteriorū primo. t. 2. 26. 7 Albert^o
posteriorū primo tractatu. 2°. Nec potest dari ter
tium per eandem rationem p̄iorem. qđ sicut impossi
bile est contradictoria simul uerificari. ita 7 ipsa falsi
ficari: uidet igitur demonstratorē nō differre a diale
ctico in probando utrāqz partem contradictionis.
¶ P̄terea nullus demonstrator utrāqz contra
dictionis partem probare potest ex p̄dictis. sed diale
cticus est demonstrator. ergo non pōt utrāqz contra
dictionis partem probare. patet argumentum in 4°
p̄ime figure cum maiori. minor autē probatur: naz ue
luti de syllogismo (ut diximus articulo p̄mo) passio
nes appropriatē demonstrantur. ita 7 de syllogismo
dialectico per ipsius diffinitionem passiones demon
strat Arist. in thopicis.

Ad istas autem subtilissimas rationes
Respondetur ad p̄mā
quum dicitur. nunquid dialecticus: ut dialecticus pro
bet aut utrāqz contradictionis partem ueram: aut fal
sam: aut alteram ueram reliquam vō falsam. dico qđ
utrāqz ueram in his que p̄prie dialecticis assignan
tur. 7 hęc contingentiā dicuntur. nam non est summe
dum omnem p̄positionem scribit Arist. aut proble
ma nisi qđ incertum fuerit non indigens p̄na uel sen
su. thopicorum primo. c. 8°. quum autem dicitur ulte
rius qđ dialecticus non potest probare utrāqz partē
nisi ueluti sophista. dico qđ utrāqz ueraz probat in sen
su diuisionis. non autem compositionis. cuius causa
est. quia materia dialectici uidetur contingens potēs
aliter se habere. 7 ideo probabilitas in talibus com
peritur. 7 dialecticus potest hanc uel hanc (ut p̄dixi
mus) in quantum dialecticus ex probabilibus pro
bare p̄positum problema uel p̄positionem. 7 hęc
est subtilissima philosophi sententiā loco p̄allega
to. licet nonnulli philosophantes dixerint dialecti
cum probare alteram partem ueraz: 7 dicitur adhuc
a demonstratore differre. qđ dialecticus ex probabi
libus. ille vō ex necessarijs syllogizat. p̄ior attamen
responsio magis approbatur. ¶ Est autem attentio
ne dignū qđ Jo. grā. 7 Auerois: 7 Alexander aphro
disens p^o p̄ior. uoluerunt interrogatiōes dialecticas

demōstratiua o
tio sola cōtradicti
actu qđ potētia: ut
sed dialecticus
alteram partē. po
propter hoc uol
tionem differre.
Quare longius
cticus in interroga
tionē: p̄mo. t. 2.
nati generis. ita qđ
plis. interrogare
labit eadem cum
dam vō difficultat
ter se habet: aut ut
plicatis: sic nō de
hōnes: tūc diale
scendi rōnes. nec si
nem generat 7 cōn
re pot. Alio mō cō
ctico dialectico d
interrogat interrog
quare patet dubita
rum p̄ncipiis inter

quum dicitur qđ vi
uolūqz noticiē sine
interrogatiōe duplex
est determinate uer
partem. ut scribit
uolūqzqz scient
uolūqz artifex scie
7. 2. p̄mi. Alte
conuenis respon
contradictionis: 7
lectico dicit appo
nre nō potest. ¶
interrogatiōe diale
ctionis partem actu
demonstrator. Rel
tiam. qđ consequen
gentia uel applicat
lat in his diuersita
reolutio iuxta sing
peripateticorum. 7
allegato. qđ logica
terminati generis

dialectici
tiori Ar
ab inter
de scientiarum ab
nonquid omnis ha
minetur: uidet eni
nari ueluti exempl
natis scientia ab er
dicit illud pro scil
tum scientiē subie
lus habitus ab ob
sequentiā. qđ form
denominat. ueluti

Secūdus

a demonstratiuis differre. eo q̄ demonstratiua interroga-
tio solā cōtradictionis partē: que uera est assumit taz
actu q̄ potētia: ut p̄firmat Arist. posteriorū p̄mo. t. 2.
5. sed dialecticus dato q̄ summat actu cōtradictiōis
alteram partē. potētia tamē reliquā nō derelinquit.
7 propter hoc uoluerūt p̄blema 7 dialecticā p̄posi-
tionem differre. ut scribit Arist. thopicoz p̄mo. c. 2.
Quare longius differre uidet a demonstratore diale-
cticus in interrogando: 7 hoc est qd̄ uoluit Arist. po-
steriorū p̄mo. t. 2. 27. 7 q̄liter si logica esset determi-
nati generis. ita q̄ ipsius usus nō caderet in alijs disci-
plinis. interrogare nō posset: sed si quispiā recte specu-
labit eadem cum p̄dictis est sentētia. ¶ Ad secun-
dam v̄o difficultatem respōdet q̄ dialecticus duplici-
ter se habet: aut ut utens p̄babilibus cōtingenter ap-
plicatis: 7 sic nō demonstrat syllogismi dialectici pas-
siones: qz tūc dialectica nō sunt obiecta. Sed cogno-
scendi rōnes. nec sic est dialecticus sciens. sed opinio-
nem generat 7 cōtradictionis utrāq̄ partē interroga-
re pot. Alio mō considerat ut docens. 7 sic de syllo-
gismo dialectico demonstrat passiōes. 7 est sciens. nec
interrogat interrogatiōe dialectica (ut p̄diximus)
quare patet dubitationum solutio iuxta peripatetico-
rum p̄ncipis intentionem.

Ad rationem aut̄ in p̄ncipio dubitatio-
nis adductam respondet.
quom dicitur q̄ uidetur Arist. intentio uera q̄ vniū
cuiusq̄ noticiē sint p̄prie interrogatiōes. dico q̄ in-
terrogatio duplex est. altera quidem que inquisitiua
est determinatē ueritatis fm̄ solam contradictionis
partem. ut scribit Arist. posteriorū p̄mo. t. 2. 5. 7 sic
vniūscuiusq̄ sciētiē sunt p̄prie interrogatiōes. nā
quilibet artifex scientificus querit scibilia posteriorū
2. 1. 2. p̄mi. Altera v̄o interrogatiō est inquisitiua
consensus respondentis fm̄ indifferentiam partium
contradictionis: 7 usum p̄babilitum: 7 hęc utenti dia-
lectico dicit̄ appropriari: 7 hęc demonstratori conue-
nire nō potest. ¶ Dubitat autem circa dicta cur est q̄
interrogatiō dialectica cōp̄hendit alteram cōtradi-
ctiōis partem actu: reliquam v̄o potētia: non autē
demonstrator. Respondeo iuxta ueriores phi sentē-
tiam. q̄ consequentis necessitas in hoc 7 in illo cōtrin-
gentia uel applicatiōis p̄babilitum mediatorum cau-
sat in his diuersitatem. 7 hęc est ultimata dubitatio-
is resolutio iuxta singularem phi opinionē 7 solertium
peripateticorum. 7 qualiter Arist. intellectus loco p̄-
allegato (q̄ logica sit sc̄tialis cognitio. 7 nullius de
terminati generis) nullam concludit cōtradictiōē.
¶ Octaua difficultas.

Questiō autem in prioribus in-
terrogatiōis
dialecticę rationem manifestauimus ex cer-
tiori Arist. intentione cum differentia ipsi
ab interrogatiōe demonstratiua. Superest
de scientiarum ab obiectis denominatione differere.
nunquid omnis habitus scientialis ab obiecto deno-
minetur: uidet enim scientiam ab obiecto nō denomi-
nari ueluti exemplo palaz est. Nam logica dicit̄ ratio-
nalis scientia ab ente rationis. que tamen nō sibi uen-
dicat illud pro scibili materia. p̄batur etiā rōne: nul-
lum scientię subiectum inheret suę cognitioni. igit̄ nul-
lus habitus ab obiecto denominatur. probatur con-
sequentiā. qz forma denominās aliquid est in eo quod
denominat. ueluti albedo si parietem denoiat necesse

De sciariū denoiatiōe

est illi inherere. ¶ Ad oppositum autē uidet Arist.
intentio in p̄batio p̄mē philosophię. q̄ sapientia
dicit̄ diuina qz diuinorum est.

Determinaturus autem scientiarum
denominationē. di-
co q̄ quom scientia referatur ad scibile ex Arist. intē-
tione in p̄dicamentis. c. de relatione. 7. 5. diuine spe-
culatiōis. t. 2. 20. ueluti p̄prie scibilis similitudo. ideo
necesse est ab ipso denominari. ¶ Qualiter autē fiat
denominationis modus est attentione dignum q̄ de-
nominatio dicit̄ fieri dupliciter: aut per inherētia. aut
per assimilationem. per inherētia enim sit denomi-
natio quādo subiectuz subternit̄ formę denominati.
ueluti lapis dicitur albus denominatione per inherē-
tia. qz albedine informatur. 7 hanc denominationē
peripatetici appellarunt intrinsecam. non a quiditati
ua ratione. sed ab inherētia formę accidentalis: licet
etiam fiant aliquādo concreta substantialia de quibus
alias discussim⁹ in p̄prie quęstione. Denominatio v̄o
per assimilationem dicit̄. quando aliquid dependens
ab alio quo contrahit ab illo denominationem. non q̄
illud inheret. sed qz est illius uera similitudo. 7 hanc
extrinsecam appellarunt. licet etiā aliter fiat denomi-
nationes per causalitatē de quibus alias. his autē per-
tractatis proponimus duas conclusiones. quaruz p̄i-
ma est. q̄ nullus habitus scientialis ab obiecto sumit
denominationem p̄mo modo denominationis. cui⁹
probatio est clara. nam quelibet denominatio per in-
herētia dicit̄. quādo forma denominās inheret sub-
iecto denominato. sed nulluz subiectum scientię dicit̄
inherere suę cognitioni. qz tūc nō esset subiectū neqz
ab illa p̄suppositū. qd̄ est impossibile ex p̄notatis.
igit̄ nulla scientia denominat ab obiecto p̄ma denomi-
natione. patet etiam inductione in omnib⁹ sciētijs. qz
subiectū phiē nō inheret nāli disciplinē. quuz sit de ge-
nere substantię. 7 sic de numero 7 quāritate cōtinua re-
spectu arithmetice 7 geometrie. ¶ Secūda autē cō-
clusio est. q̄ quelibet habitus scientificus denominat
ab obiecto secūda denominatione extrinseca. p̄batur
p̄mo auctoritate Arist. p̄mo 7. 6. diuine speculatio-
nis. t. 2. p̄mi 7 secūdi. qui uocat philosophiam na-
turalem. qz est de naturalibus. 7 p̄mam phiā diui-
naz. qz de diuinis pertractat. licet nō ita sit manifestū
q̄ diuina sint subiectum p̄mū. sicut Auerois sensit̄
p̄mo phisicoz. 2. 83. in improbatōe Auicēne: qz cē-
suerat Auicēna phiā p̄mū posse probare substan-
tias separatas esse. inquit enim Auerois. nulla enim
scientia probat suum subiectum esse. 7 quom gen⁹ en-
tium separatorum sit p̄mē philosophię subiectuz. vi-
detur impossibile philosophū p̄mū probare sub-
stantias separatas eē: hęc Auerois de quibus alias.
dicit̄ attamē certius p̄ma phiā metha. qz de trāscē-
dentib⁹ p̄replat. ut scribit phs. 4. diuine phię. t. 2. i. li-
cet ex q̄daz attributione partiali ad partē subiectiua
digniorē diuina cēseat. p̄bat etiā rōne sciam a subro
denoiari. qz ois assimilatio uera causat denoiatiōē.
sed iter sciam 7 subm est uera assimilatio. qz subiectū
est uerus cognitionis terminus ex p̄dictis. cui con-
sentit doctor Subtilis in p̄dicamentis qōne. io. igitur
omnis habitus ab obiecto denominatur.

Sed contra p̄mam conclusionē arguitur
quia noticia libri porphirij est
ule denoiatiua p̄dicatiōe p̄ inherētia. qz quelibet in-
tētio sc̄da dicit̄ subiectiue cōperiri in eo qd̄ denoiat.

sed vniuersale est subiectū noticię porphiri. igitur scien-
tia potest denominari primo modo a suo subiecto. **¶** Se-
cundo contra secundā arguitur quod nulla sit similitudo in-
ter scientiam et suum subiectū. quia inter ens reale et ra-
tionis nulla est similitudo: sed omnimoda diuersitas.
quā nullus sit vniuersus conceptus eis. licet Bonet^o in
sua methaphisica finxerit vniuocationē entis realis et
rationis de quo alias: non enim decet omnes phantū
chimeras breui narratione perferre. eas maxime que
videntur alterius a proposito negocij. Quum autem logica
dicat ens reale. suum vero subiectū sit a rationis opera-
tione causatum. videtur nullam fore denominationē se-
cundum assimilationem scientię ad obiectū. sic dubita-
tur eadez rōne de nali phia. que est qualitas et de ipsi
us subto. quod est substantia et quantitate continua et geo-
metria. que sunt diuersorum generum.

¶ Pro solutione autem istaz subtilium ra-
tionum est aduertēdū.
quod quum scientia solūmodo sit uerorū. 6. prime phie. et
posteriorū primo. 1. 2. 5. et ueritas sit adequatio quedā
scibilis ad intellectum cognoscētē. necesse est intelle-
ctum scientem scibilibus conformari. aliter nulla pe-
nitus haberet scientia cum certitudine. quia igitur scientia
comperit in ratione cognoscēte. necesse est scientiam
esse ueram similitudinē subiecti uel illā includere. et
propter hoc doctor Sub. 6. diuine speculationis que
ritone prima. censuit scientiā esse qualitātē intellectua-
lem inclināntem rōnem cognitiuam. ad subiecti specu-
lationē cuius est uera similitudo. Quia vero quelibet
cognitio scientialis habet de subiecto cognito sub p-
prijis principijs ex Arist. intentione posteriorū primo
1. 2. 23. ideo scientia denominabitur aliquando non a sub-
iecto solo. sed a subiecto cognito sub determinatis p-
cipijs. ueluti dicimus quod phia dicitur nalis. quia circa nām
uersat. ueluti proprium principium corporis nalis. quod
est illius subiectum primū. ut ex rōne Auerois colli-
gitur. 2. phisicorum. 2. 3. in uerificatione diffinitionis
nature ab Arist. designata. quod natura est principium mo-
tus et quietis illi in quo est per se et non per accidēs. et
12. methaphisice. 2. 5. dicitur etiā geometria. et arithme-
trica de quantitate propter mensurā rōnem requisitā ad
quantitatem continuam uel discretam. nam ratio mē-
surę uidetur propria ratio qritatis. et sic de alijs. **¶** Ex
quibus patet responsio ad primū argumentum quum
dicitur quod logica dicitur rationalis scientia ab ente ratio-
nis. dico primo secundum comunē opinionē quod dicitur rōnalis
ab illo non tanquam a subiecto. sed a ratione considerandi
ueluti doctor Sub. questione. 7. predicabiliū celsuit.
dum retulit quod vniuersale in quantum intentio potest esse
subiectū in libro porphiri. et quōne. 3. **¶** Secūdo autem
modo et ueriori dicitur ad argumentū quod logica dicitur
rōnalis non ab ente rationis. sed a ratiocinationē. quia
logica ut infra differet est deratiocinatione que per
analogiā est syllogismus et hęc est uera phi sentētia.
¶ Ad secundam autem dubitationē dico. quod similitudo
scientię cum subiecto non consistit in inclusione eiusdē
conceptus qui faciat vniuocationem. sicut est anima-
lis conceptus in homine et leone. sed est scientię simili-
tudo concipiēda ex conformitate scibilis ad potētā
cognoscētē. et propter hoc censuit phs in pnto sub-
stantię. et in post pntis. quod ab eo quod res est uel non
est oratio dicitur uera uel falsa. sic et de opinione: quan-
do igitur intellectus rem conceperit sub adequata ra-
tione secundum quam passionēs et conueniunt. dicimus esse

ueram rationis adequationem ad rem conceptam. et
cognitio scientialis ex actu considerandi derelicta est
uera scibilis ymago propter rationē predictā ut sub-
tilissime scribit Jo. Scotus in. 10. questione. predicamē-
torum. et ideo palam est qualiter argumentū dissolu-
tur. quod licet non sit similitudo penes conceptus vni-
tatem inter scientiam et subiectum penes conueniētiam
aut inclusionem concipiēda. attamen dicitur similitudo
esse secundum conformitatem rationis ad rem conceptam. et
hic est uerus denominationis modus scientiarum.

¶ Sed dubitatur subtiliter circa dicta. nā
videtur quod scientia denomi-
netur intrinsece ab obiecto. nā fit ex predictis deno-
minatio propter conformitatem rationis ad rem co-
gnitam. et ex tali derelinquitur ymago subiecti in sci-
entia secundum quam refertur ad subiectum et denominatur: sed
palam est quod talis relatio fundat in cognitione dereli-
cta. igitur est scientię denominatione intrinseca et non extri-
seca. et hęc est subtilissima difficultas. Ad quā dico quod
intrinseca denominatio dicitur fieri quia denominationis
causa denominatum informat. non autem quia relationem
derelinquit in illo. et propter hoc lapis est uisus extri-
seca denominatione. et hęc est pnductę dubitationis
resolutio singularis. **¶** Ad secundam autem dubita-
tionem quum probabatur quod scientia denominatur in-
trinsece a subiecto. nam noticia libri vniuersalium di-
citur vniuersale. quia predicat de hac uel illa cog-
nitione. **¶** Dico quod maior est falsa quod noticia libri vni-
uersalium sit vniuersale quia talis cognitio. ut habet
de vniuersali dicitur intrinsece vnus habitus singula-
ris in intellectu compertus. ut predictimus articulo
primo. et ideo non recte dicitur. quod est vniuersale. stat
enim subiectum esse vnum genere. cuius tamen cogni-
tio non erit genus intrinsece. sed vnum numero: dicitur
attamen (ut diximus) Extrinseca denominatione
vnus habitus genere ab obiecto: quum autem probat
minor. quia predicatur illa cognitio de hac uel illa. di-
co quod illa cognitio potest dupliciter concipi. vno modo
in quantum paritur ab intellectu considerante vniuer-
sale secundum propriam rationem vniuersalis. et sic est habi-
tus singularis. et non predicatur de alia cognitione:
nam fallum dicitur quod cognitio generis sit cognitio vni-
uersalis. dato quod genus sit vniuersale. quia cognitionēs
distinguitur (ut diximus) ex obiectis sub determina-
tis principijs cognitis. ut scribit philosophus poste-
riorum primo. 1. 2. 43. et ideo sic accipiēdo noticiā.
palam est quod non predicatur de aliquo. si vero summas
noticia libri porphiri per abstractionem conceptus
cognitionis. ut est commune quodam ad omnes noti-
cias vniuersalium. sic dicitur quod est vniuersale denomi-
natiue. sed dico quod p^o mō est scia de vniuersali subto.
Secūdo autem modo dico quod non habet uel p subto. sed est quo-
dā cōe per abstractionē. et est uelut modus applicatū
ita quod vniuersale quod est subto: est captus ut quid:
uel ut obiectus cognitum. de quo passidos demonstra-
ri uoluit Porphiri cap^o cōmunitatū. et doctor Sub-
tilis quōne. 6. predicabiliū. non autem est subm: ut mo-
dus: uel ratio cognoscēdi. **¶** Cōtra. vniuersale consi-
deratur in cōcreto. ut celsuit doctor Subtilis. quōne. 14.
predicabiliū. et dicitur quod ut quid habet a methaphisico cō-
siderari ibidem. ergo non consideratur. ut quid. in libro
Porphiri. **¶** Rñdeo et dico. quod intellectus concipiēs
obiectum sub aliquo modo. potest obiectum derelique-
re. quum sit uirtus intellectualis abstractiua. et totius

entis. 3. de anima. et
siderabit modum:
ri sententia uoluit
a methaphisico cō-
no est modus. nec u-

Est autem

cto denominari rō-
cleris aliqua do ne
rem ratiōis ex noti-
lū doctor Subtilis
pna subtilissima se-
tes in ueritatis inq-
lophus pnam p-
theologiam diuini
entia cōtemplant. 2.
pntis speculatio nō
qualiter ab obiectis
nem cum dubitatio-

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

entis. 3° de anima. et reflexiue modum concipere. et considerabit modum: ut obiectum: et propter hoc singulari sententia uoluit doctor Subtilis. quod intentio habet a metaphisico considerari sumpta in abstracto. quod sic non est modus. nec ut modus considerari potest.

Est autem scitu dignissimum amplioris gratia discipline. quod scientiam a subiecto denominari ratione partis subiectiue ceteris perfectioris aliquando necessariuz videt. propter perfectioris rationis ex noticia inclinationem. et hoc est quod uoluit doctor Subtilis primo diuine philosophi. quod ne prima subtilissima sententia. laborent autem philosophantes in ueritatis inquisitione. et propter hoc uoluit philosophus primam philosophiam diuinam appellare. et theologiam diuini philosophi appellauerunt. quod diuinita contemplant. Ad hec autem cognitu difficillima pluriu speculatione non peruenit. Patet igitur ex dictis qualiter ab obiectis scientie sumunt denominationem cum dubitationum dissolutione.

¶ Nona difficultas.

Est autem de scientiarum denominatione ab obiectis pertractauimus ex Arist. intentione differendum modo videt. nuquid noticia scientialis diuina sufficienter fuerit ab

Arist. sexto diuine sapientie in practicum et speculatiuam: determinando propriam speculatiue cognitionis: et practice rationem: secundum ueritatem philosophi sententiam et subtilium peripateticorum: ut principalis intentio discipline rationalis dilucidef. videt autem nullam fore speculatiuam cognitionem: neque practicum: non speculatiuam. quod quilibet noticia dicit in nobis. propter capescendam felicitatem. ut censuit Arist. 3. de anima. t. 2. 36. et Auerois. que paritur a nobis ex intellectus ageris cum possibili continuatione: prehabita cognitione omnium rerum cognoscendarum. id illud fuerit pluribus: aut penitus impossibile uisum: uelut alpharabio: aut penitus occultuz. de quo diuersa senserunt philosophantes. ut scribit Auerois in 2°. 36. felicitas in actu uoluntatis consistit: qui praxi dicit. igitur omnis cognitio dicit practica. quod cognitio practica est que dirigit in praxim. 6° prime philosophi. ¶ Quod autem non detur practica cognitio. probatur: quia quilibet rationis noticia scientifica per demonstrationem paritur. sed demonstratio soluz uero dicitur que sunt speculatiue cognitionis finis. ut scribit philosophus secundo prime philosophi. quod speculatiuis finis est ueritas. ergo quilibet cognitio dicitur speculatiua. ¶ Ad oppositum autem uidet Arist. intentio. 6° diuine speculationis. t. 2. 3. et ratione probatur. nam omnis cognitio cuius finis est ueritas est speculatiua. 2° prime philosophi et 6°. sed aliqua est cognitio: cui finis est soluz ueritas sicut est naturalis philosophia. que soluz modo propter ueritatem paritur. et sic de geometria dicitur et arithmetica et diuina philosophia. que dicit de ente inquatuz ens. ut scribit Arist. 6. diuine philosophi. t. 2. 2. ¶ Per eadem autem rationem probatur dari practicum cognitionem: quod medicinam quis negabit esse practica: quum finis ipsius operatio uideatur. ut inquit medicorum conuentus: et ars domificatoria. et theologia diuinorum philosophorum parta ueriori lumine quam sensuali uirtute quam prece philosophantes non attigerunt sed propriis depinxerunt. communem autem uix tradiderunt posteris. ut scribit doctor Subtilis primo diuine sa-

plentie questione prima.

In hac autem difficillima dubitatione discutienda: iuxta philosophi ueritatem sententiam: primum pertractabo quid per practicum: et speculatiuuz uoluerit philosophus. secundo autem conclusiones dubitationis decisiuas adiungam. ¶ Quantum autem ad primum quid uoluerit Arist. per speculatiuam noticia et practicum: est attentione dignum. quod philosophus. 6° diuine philosophi cognitionem diuisit in practicum et speculatiuuz: practicum autem uoluit philosophus cognitionem quamlibet directiuam praxi: naturaliter intellectione posterioris: et illi conformabilis tanquam regulanti. et uoluit Arist. fieri quandam extensionem cognitionis ad praxim: ideo dicit philosophus quod intellectus extensione sit practicus. 3° de anima. t. 2. 49. ita quod finis practice cognitionis esset operatio 2° prime philosophi. t. 2. 2. speculatiuam uero cognitionem uoluit Arist. eaz que nullius operationis esset directiua. sed solius gratia ueritatis. uelut censuit Arist. de naturali philosophia et diuina. et de mathematicis. 6. diuine speculationis. t. 2. 2. ¶ Qualiter autem cognitionem dicamus ad praxim extendi iuxta philosophi sententiam est presciedum. quod per praxim audiatur a peripateticis: ubi attentione dignum est. quod praxi grece latine significat operationem. quod uero operatio dicitur multipliciter. sic et praxi: dicitur autem praxi primo de quacumque potentie operatione et sic dicimus quod intellectus operatio uel intellectio est praxi. sic et de potentis inferioribus dicitur. ut uide re uel audire: per potentiam autem operari nil aliud uolumus. ut scribit Auerois. 3° de anima. 2. 4. 2. 5. et Albertus 3° de anima. et doctor Subtilis. 15. quod quolibet operum. et primo sententiarum dist. 3. quod potestas obiecta propria mediantibus actibus receptis attingere: nam intelligere in quodam pati et moueri consistit. 3° de anima. t. 2. 14. intellectus enim cognitiuus est de principis passiuis ut inquit Arist. 3° de anima. t. 2. 5. et 12. ¶ Secundo autem modo dicimus praxim non quamlibet potentiarum esse operationem. sed eam solummodo que dicitur in uoluntatis potestate constituta. uelut dicitur actus elicitus uel imperatus uoluntatis: siue respectu finis: siue eorum que sunt ad finem. ¶ Tertio autem modo dicitur praxi uoluntatis operatio: non quecumque: sed electiua solum: uel sequens electionem. ¶ Quarto autem modo capitur praxi pro uoluntatis actu elicto conformiter dictamini recto rationis. primo autem modo non capitur praxi ad quam extenditur cognitio practica. quod praxi illo modo comparitur in intellectu: et potentis rationem precedentibus in quibus non est practica noticia: neque praxi. ut est comunis omnium peripateticorum sententiam: nam tunc nulla foret speculatiua cognitio cum sit operatio que dam intellectus. ¶ Secundo autem modo non accipitur etiam praxi. que sequit cognoscentem (ut cognoscentis est) quod non omnis cognitio et generaliter omnis actus cuiuslibet cognitive uirtutis uel apprehendentis est proprie praxi. ad quam cognitio rationis extendatur. ¶ Nec etiam tertio modo dicitur praxi proprie terminus cognitionis practice. quod non que libet operatio existens in nostra potestate. que potest laudem uel uituperium sibi uendicare dicitur proprie praxi. sed potius coiter. ¶ Quarto autem tantummodo praxi dicta dicitur. ad quam extenditur cognitio practica. et est eius finis proprius. id non sit practi-

ca propter fines, sed ueriori ratione, s. obiecti necesse est practicam denominari: ut paulo infra differemus.

¶ Quid autem sit praxis proprie quarto modo dicta, dicimus ex notabili doctoris Subtilis intentione primo diuine philosophiæ quæne. 7. et primo sententiarum in prologo quæne. 4. q. praxis est actus alterius potentie quæ intellectus: naturaliter posterior intellectui: ne: aptus natus elicit conformiter rationis recto dicta mini: ad hoc quæ sit rectus, dicitur enim primo quæ praxis est actus alterius potentie quæ intellectus, quæ in practica cognitione necesse est extensionem ponere, aliter qui libet habitus esset sui gratia: palam autem erit quæ si ad in rationis actibus non dabitur extensio rationis: quæ extendere est extra se tendere ex uocabuli uirtute. **¶** **¶** longius errant tenentes logicam esse practicam cognitionem, ut Aureolus et quæ plures philosophantes noscentes logicam esse rationis actuum directiuam, ideo practicam censuerunt, decepti enim eos confusio directionis, quæ non quælibet directio denotat praxim, et practicam cognitionem, sed ea solummodo quæ dirigit actum alterius potentie quæ ratiocinatio, ueluti uoluntatis elicitum actum: nam ratio recta dirigit in operationem rectam, 6. topicorum, dicitur ulterius, quæ sit nalis posterioritas praxis respectu noticie practice dirigitis: quæ actus puri naturales potentiarum, s. uegetatiue, sensituiue, et appetitiue, put præcedunt rationem non dicuntur praxes quarto modo, quæ non regulantur a ratione dictante, sed prout potest aliquo modo rationem consequuntur dicuntur praxes, ex quæ uidetur quæ praxis dicatur actus alterius potentie quæ intellectus naturaliter posterior intellectui, et quæ actus solummodo uoluntatis elicitus uel imperatus dicatur praxis, quæ nullus alius actus alterius potentie uidetur naturaliter intellectione posterior: quæ uoluntas intellectum præsupponit quum non feratur in incognitum ex ordine naturali potentiarum, dicitur ulterius quæ requiritur aptitudo conformitatis actus ad habitum rationis, quæ quum uoluntatis operatio sit libera in nobis: et possit esse recta et non recta, necessarium est rationis cognitioe dictam regulatiuum actus, propter quod rectus appellatur, nam ubi non potest cadere difformitas non opus est regula dirrigente: et propter hoc nulla est cognitio practica in deo.

Est autem attentione dignum, quæ et si dixerimus actum uoluntatis imperatum esse praxim, non tamen per se uolumus, nec quencunq; non est enim per se praxis quilibet actus imperatus, quæ rationis actus et potentiarum inferiorum non dicuntur naturaliter posteriores intellectioe dato quæ aliquando sint actus imperati, sed propter solum uoluntatis actum elicitum, qui proprie dicitur naturaliter intellectione posterior, quare solus actus elicitus dicitur praxis, non autem quicunq; imperatus dicitur praxis, nam dato quæ uoluntas imperaret intellectui speculationem, non tamen propter hoc speculatio dicitur per se praxis: quæ speculatio ni: ut speculatio est accidit imperatio uoluntatis: et ideo propter hoc multi litigant et decipiunt in ratione praxis et ideo requiritur necdum ad praxim ueriores, quæ sit actus alterius potentie quæ intellectus, sed quæ stetur etiam in actibus alterius potentie quæ intellectus.

¶ Est autem amplius aduertendum quæ et si posterioritas praxis requiratur et conformitas, non tamen hæc actualiter requirunt, sed aptitudo sola sufficit, ut singulari narra-

tionem uoluit doctor Subtilis in locis præallegatis: nam cognitio quædam potest dici practica, dato quæ actu non dirrigatur in praxim, ut patet de statutis cessante ab operatione propria, qui dicitur practicus, non tamen propter actualem directionem cognitionis ad opus, sed propter aptitudinalem extensionem, et hæc est subtilissima sententia peripateticorum de praxi, ad quæ extenditur cognitio practica, ut sepius retulit Aristoteles in 2. et 3. et 6. metaphisice, et 3. de anima, t. 2. 49. **¶** **¶** Pone ergo talis conclusio, quælibet cognitio cuius finis est actus exterior uoluntatis elicitus, dicitur uere practica cuius ueritas est clara, nam quælibet cognitio directiuam praxis est practica, ex Aristotele intentione locis præallegatis, nam intellectus extensione fit practicus, 3. de anima, sed quælibet cognitio cuius finis est operatio dicitur directiuam praxis, igitur quælibet cognitio cuius finis est praxis est practica, patet consequentia cum maiori, minor autem est clara, quæ si non esset praxis directiuam, non haberet pro fine ipsam praxim.

Sed circa ista dicta subtiliter dubitant clariores philosophantes: dato enim quæ cognitio practica sit quæ dirrigit et extendit ad praxim, ut prædicimus, ueluti ad finem, nunquid cognitio talis denominationem summat a fine prædicto: aut obiecto practice cognitionis: et uidetur a fine, quæ philosophus, 3. de anima, t. 2. 49, scribit quæ intellectus speculatiuus differt a practico propter finem, et 2. diuine philosophiæ scribit philosophus, quæ aliqua cognitio dicitur practica, quæ finis eius est operatio, et speculatiua quæ finis eius est ueritas, t. 2. 3, et ratione deducitur, nam de eodem obiecto paritur cognitio practica et speculatiua, igitur non summat ab obiecto denominationem, quæ tunc sumeret et distinctionem, probatur antedens: quæ medicina est scientia de aliquo eodem subiecto, ut patet, quæ omnis scientia dicitur quæ unius est generis subiecti pres et passiones considerat posterior prior, t. 2. 43, sed ipsa diuiditur in practicam et speculatiuam ut patet, igitur de eodem subiecto parietur practica speculatiua quæ cognitio: non igitur est assumenda denominatio scientie practice ab obiecto, quæ non magis diceretur practica quæ speculatiua propter obiecti indifferentiam.

¶ Præterea noticia practica dicitur quæ conformatur appetitui recto, 6. ethicorum, ergo ratio practice contemplationis ex appetitu recto summenda est, sicut ex regula: sed appetitus rectus dicitur finis appetitus, igitur practica cognitio dicitur ex fine non autem ex obiecto.

¶ Ad oppositum autem uidetur Aristoteles in intentione, 6. diuine speculationis, t. 2. 2, diuidetis scientias reales penes obiecta: ex quibus concludit quæ ipsorum speculationes minime dirrigunt in praxim, eo quæ ipsarum obiecta non sunt operabilia, et ratione confirmat, nam magis unumquodq; denominationem summat ab eo a quo magis dependet, quæ a quo minus, sed noticia quælibet magis ab obiecto dependere uidetur, quæ a fine, quæ finis est posterior, aut posterior respicitur, nisi summat, ut obiectum, propter respectum consequentem noticiam posteriorem, igitur unaqueque practica noticia magis ab obiecto quæ a fine denominabitur.

¶ Præterea et est ratio propofiti demonstratiua: nam si finis cognitionem practicam denominat, aut hoc erit propter finis executionem in effectu, aut propter solam ipsius intentionem, aut ipsius operantis amorem ex diuisione sufficienti, non enim propter primus dici potest, quæ posterior non est prioris causa conferens ad eius esse,

palam autem est quæ
est cognitioe pract
tamen et regulam a
ne finis non erit pra
quæ tunc si denominat
ctum, tunc quum
nem includat, sequ
nem (ut obiectum)
ur finem (ur amari
datur simpliciter fal
tunc noticia quæ finis
obue non amaretur
carpentarius habent
rum finis non amar

no ex fine ueluti ex
per rationes premo
est obiectum notici
tio doctoris Subtil
mi sententiarum, quæ
cōformare, s. praxim
dem ex obiecto cō
rectitudo praxis, u
dese, et ideo uoluit
mabilis, dato quæ ac
tis libertatem uoluit
bilis ad hoc quæ sit
C. Secundam aut
tem, s. prioritatem
eodem prouenire, e
qua cognitio, quia u
supponit in operan
guntur, et hæc cog
practicam, nisi conc
dicitur cognitio reg
uirtutem, nam quæ
tione determinatio
dis, s. sit tibi porit
no est illi praxis cō
sit ostensua de rect
pote noticia practica
gitione fieret dete
nis, et potentia cui p
modo determinab
ret determinatiua, n
quare deficit ei ra
dictaminis dirriger
templationis ratio
tis practice cog
laborent euasuri p
es attingerint, enig
oppositæ rationes
minationem summa
et Aristoteles in
calatio propter fi
est operatio, Resp
alione per risibile
in ylagogis, c. de
hoc neganda pnc
riorem rationem
litum, dato quæ pra
ctationem summere
nes propriam rati

lacione

Secūdus

7 praxi

palam autem est q̄ finis executio in effectu posterior est cognitione practica quā per ipsam ueluti rectū dictamen 7 regulam ad esse deducat. igitur ab executione finis non erit practica cognitio: neq; propter 2^m. qz tunc si denominat finis (ut intentus) habitum practicum. tunc (quum ut sic est intentus) obiecti rationem includat. sequitur obiectu; (ut obiectum) uel finem (ut obiectum) denominare noticiā. Si vō dicatur finem (ut amatum) denominare cognitionem: videtur simpliciter falsum. tum qz prius gignitur in operante noticiā q̄ finis amor exurgat. ¶ Tuz qz si finis adhuc nō amaretur adhuc foret practicus pictor. uel carpentarius habens cognitionem operabilium quorum finis non amaretur.

Dicendum est igitur q̄ practica noticiā denominationem sūmit nō ex fine ueluti ex propria cā. sed potius ex obiecto ppter rationes prenotatas. 7 eo magis qz magis respicit obiectum noticiā q̄ finem: 7 ideo est singularis itētio doctoris Subtilis locis pallegatis in prologo p̄mi sententiarum. q̄ practice cognitioni duo cōueniūt cōformare. s. praxim. 7 praxim p̄cedere. Prīmū quidem ex obiecto cōuenit habitui practico quod uel est rectitudo praxi. uel virtualiter rectitudinem includens. 7 ideo uoluit q̄ illi cognitioni praxi est conformabilis. dato q̄ actu nō cōformaret propter uolūtatis libertatem uolitionis elicitę. 7 dicitur conformabilis ad hoc q̄ sit recta. qz cognitio est talis cognitio. ¶ Secundam autem relationem noticię competentem. s. prioritatem probabilius uoluit ex potentiarū ordine prouenire. eo q̄ praxim naturaliter p̄cedit ali qua cognitio. quia uoluntas necessario rationem p̄supponit in operando. nam uoluntas nō fertur in cognitionem. 7 hęc cognitio nis prioritas nō facti noticię practice. nisi concomite; primaz relationē. s. m. quā dicitur cognitio regulatiua praxi formaliter uel s. m. virtutem. nam quādo nulla comperit in p̄uia cognitione determinatio de rectitudine praxi p̄dictis modis (s. sit ibi p̄ortas deficit attamen cōformitas: qz nō est illi praxi cōformanda: ut sit recta quum nulli; sit ostensiuā de rectitudine operatiōis.) tunc nō est p̄ prie noticiā practica. 7 etiam quādo in p̄cedēte cognitione fieret determinatio de rectitudine operatiōis. 7 potentia cui praxi assignatur nō foret aliquomodo determinabilis aliunde. tunc illa cognitio s. foret determinatiua. nō tamē foret cōformatiua praxi quare deficiet ei ratio conformitatis p̄oris in ratioe. dictaminis dirrigentis. nec sufficientem practice contemplationis rationem includit. 7 in hoc consistit totius practice cognitionis archanū. in cuius adēptione laborent euasuri philosophantes. quisi dictorum calce; attigerint. enigmata fingentiū discutiēt. ¶ Nec oppositę rationes cogunt: q̄ practica noticiā denominationem summat a fine. primo enim quum dicitur ex Arist. intētiōe. q̄ practicus intellectus differt a speculatiuo propter finem. 7 q̄ finis practice cognitionis est operatio. Respondeo 7 dico: q̄ sicut homo dato q̄ a leone per risibile distinguatur. ut scribit Porphiri⁹ in ylagogis. c. de differentia. non est attamen propter hoc neganda p̄ncipalior ipsorum distinctio penes uerorem rationem differentię essentialis. sic ad propositum. dato q̄ practica cognitio uideatur ex fine distinctionem summere uel denominationem: nō tamē penes propriam rationem 7 p̄ncipalem. sed cōcomitā-

tem (ut prenotauimus) qz habitus practicus extēditur ad praxim. nisi finis conceptus fuerit pro fine gratia cuius (ut intentus.) 7 tunc obiecti rationem sibi uendicabit. non autem pro fine quo. ut ratione demōstratiua deduximus. nec quispiam nisi cauillator quibusdam apparentis eam dissoluere conabit. ¶ Ad aliud autē de medicina dico (ut ex p̄cedentibus palam est.) qz de eodem subiecto pariantur diuerse cognitiones. hoc attamen cōtingit ex ratione considerādi diuersa ueluti de celesti corpore uel terra speculantur artifices diuersi. uariato conceptu. sic ad propositum dico q̄ dato q̄ esset idem considerationis utriusq; subiectum: nō tamen s. m. rationes easde; sed diuersas. 7 dico etiam q̄ ratio subiecti medicine potius est practica q̄ speculatiua simpliciter. qz tamen recessus ab extremo denotat accessum quodammodo ad reliquum extremum. quū igitur medicina uniuersalis dicitur recedere ab immediata conformitate 7 directione in praxi. ideo uidetur speculatiua: simpliciter attamen practica est: nam immediata regulatio praxi uel mediata non aufert practice cognitionis rationem. qz non uidetur ibi pura speculatio. ut inquit doctor Subtilis p̄mo diuine philosophie. questione. 7. ¶ Per eandem etiam responsonem prenotatam dissoluitur inducta confirmatio. q̄ ratio practice noticię sūmitur ex appetitu finis (ut cōsequēte cognitionē) uel ut finis obiecti rationem retinet. ¶ Ex quibus luce clarius apparet qd sit praxi 7 quid uoluerit Arist. per noticiam practice: 7 qualiter noticiā practica dirrigatur in praxim uel operationem: 7 a quo practica cognitio dicatur.

Adidendum est autem de speculatiua cognitione. cuius finem uoluit philosophus esse ueritatem. 7 sui gratia: fore contemplationem. nō autē usus gratia: uel alterius: ut dirrectiuaz (ueluti ex p̄cederminatis disseruimus.) ¶ Pro discussione autem dubitationis ultimata ponitur cōclusio talis. ois cognitio que; remouetur a prioritate 7 operationis conformitate speculatiua simpliciter dicitur: cuius ueritas ē clarissima: nam philosophus diuisit sciētiam in practiceam 7 speculatiuaz. 6. p̄mę philosophie. t. 2. 2. practicum autem duplicem denotat habitudinem. ut probauimus: igitur speculatiuaz negationem respectus icludet ueluti est oppositoruz conditio se se negare: propter quod conueniūt peripatetici maxie doctor Subtilis locis pallegatis. 7. 6. p̄mę sapientię. q̄ si speculatiuum impozter rectitudinis negationem: 7 prioritatis. quā practicum includit. tunc practicum 7 speculatiuum non dicuntur essentialis differentię cognitionis. sed potius noticiarum passionis. Si vō denotat p̄ncipium duplicis aptitudinis 7 negationis causaz. tunc sunt essentialis differentię cognitionis. 7 sic eēntiali diuisione sciētiam diuisit. Arist. locis allegatis quod ē inductione confirmatur: nam comperim⁹ philosophiam naturalem non esse praxi dirrectiuaz. neq; mathematicam. ut censuit Arist. 6. p̄mę philosophie. neq; diuinam philosophiam sub rationibus entis generalibus acceptam. qz solum sui gratia 7 nō alterius acquiritur. ergo non est de ratione sciētię speculatiuę regulare praxim aut extendi.

Sed dubitatur contra istā cōclusionē 7 uidetur nullam cognitionem esse sui gratia: sed alterius. primo qz si specula-

ocis p̄allegatis: nota. dato q̄ actu nō
tatuifica cessante ab
practicus. nō tamē p̄
tionis ad opus. sed
7. hęc est subtilis
praxi. ad quā exten
re reuolūt. Arist. in
la. t. 2. 49. ¶ Do
cognitio cuius finis
us. dicitur uere pra
libet cognitio ut
io. intentione loci
stione sit practice.
culus finis est q̄
quelibet cognitio
patet consequentia
qz si non esset p̄
ipsam praxim.
ter dubitant clari
ntes: dato enim q̄
extendit ad praxi.
quid cognitio tar
ore dicto: aut obie
a fine. qz philoso
y intellectus spe
finem. 7 2° diuine
liqua cognitio di
ratio. 7 speculatiua
one uoluntatis. nā
practica 7 specu
o denominationē.
atur antedēs: qz
m subiecto. ut pa
is est generis sub
ioz. p̄io. t. 2. 43.
culatiuam ut p̄
ur practica specu
menda denomina
magis dicerent
cti indifferentiā.
que cōformitate
ratio practice: cō
menda est. sicut
ur finis appetit⁹.
e non autem ex
detur Arist. intē
tis sciētias rea
lit q̄ ipsorum spe
im. eo q̄ ipsaruz
e confirmat. naz
m sūmit ab eo a
sed noticiā que;
etur. q̄ a fine. qz
tur. nisi summa
onsequentes nō
practica noticiā
itur. ¶ P̄p̄e
nā si finis co
oc erit propter
er solam ipsuz
rem ex diuisione
dicit potest. qz
ad eius esse.

tua noticia foret sui gratia. tunc esset ultimus finis. quare foret ens perfectissimus. probat p^oma p^ontia: qz quodlibet quod est sui gratia nō ordinatum ad aliud est ultimus finis. nam omnia aut sunt finis uel ordinantur ad finem. sed cognitio talis nō ordinatur ad finem per p^odicta. sed est sui gratia: igitur est ultimus finis. et per consequens ens perfectissimum. quod est impossibile. qz deus excedit perfectiōe qualibet cognitionem. ¶ Secundo quodlibet ordinatum ad finem non est sui gratia. sed omnis nostra cognitio ordinatur ad finem. ergo nulla dicitur sui gratia. probatur minor. qz quilibet operatio potētis inferioris ordinatur ad potētiam superiorem. sed speculatio est operatio potētis inferioris. s. intellectus. et uoluntas est potētia superior. igitur omnis speculatio dicitur ad finem ordinari. ¶ Tertio sicut contemplatio ad contemplationem. ita actus ordinatur ad actum. sed omnis cōtemplatio dicitur ad theologiam ordinari. igitur et actus quilibet ordinari necesse est ad actum ulteriore: quare nulla est sui gratia. ¶ Quarto autem et ultimo arguitur sic. videt enim intentio philosophi primo diuine speculationis. qz p^oma philosophia dicitur sola libera scientiarum. sola namqz suimet est gratia. inquit philosophus in probemio qz sapientis est ordinare. et nō ordinari. ex quibus videtur nullam fore cognitionem sui gratia p^oter p^onam sapientiam.

Respondeo autem ad istas subtiles rationes. et primo ad primam quum dicitur qz hoc posito tunc omnis habitus speculatiuus esset ultimus finis. quū sit sui gratia. dico qz non quodlibet quod est sui gratia finis ultimus appellatur. nisi fuerit simpliciter independens et perfectiōis pelagus infinitum. quod mouenti p^omo solummodo conuenit. ut uoluit philosophus. 8. phisicorum. et. 12. diuine sapiētie. t. 3. 4. et se quentibus. non autem habitui speculatiuo conuenit hoc. qz rationem ipsam ueluti efficiens p^oncipiū (ut p^odictimus) p^osupponit. sed ideo dicitur habitus speculatiuus sui gratia. non per independentiam simpliciter. sed per negationem extensionis ad p^oxim. et tō uoluit philosophus naturalem philosophiam appellare speculatiuam ratiōe p^onotata. ¶ Secunda autem dubitatio dissoluitur quum dicitur qz habitus ordinatur ad habitum et. dico habitum ordinari ad habitum uel actum dupliciter contingit. uel qz ordinatur ad habitum uel actum ueluti directum. et regulatum. tanq̄ actum alterius potētis qz ratiocinatiue. ueluti p^odictimus: qz ars statuariā dicitur extendi ad p^oxim dirrigendo eam. ut sit recta. que dicitur actus alterius qz intellectiue potētis. alio mō dicimus hitus ordinari ad habitum: uel actum: tanq̄ nō ad directū per ipsam cognitionem. sed ad perfectiōem. ueluti scientiarum subiecta in perfectione constituta dicuntur ordine quo dam. nam propter entium ordinem uoluit philosophus. 11. diuine speculationis scientias dici perfectiores uel deteriores alijs ex obiectorum natura. et primo de anima. t. 3. 1. ¶ Primo autē modo dico qz illud quod sic ordiatur remouet a speculatiuo. sed secundus ordo non remouet speculationis rōnem. ¶ Et ex hoc dissoluitur quartum argumentum dum dicebatur ex Arist. intentione primo diuine sapiētie. qz sapientia sola dicitur suimet gratia. que ideo dicitur suimet gratia propter primam subiecti partem subiectiuam ceteris digniorem. que dicitur genus entium separato

rum. quorum p^onceps est deus gloriosus. ad quē uoluntati ad finem cetera dirriguntur. mouent enim cęlestia corpora secundis intelligentijs propter amorem p^omi motoris. 12. diuine speculationis. t. 3. 36. mouetur enim orbis a primo p^oncipio: ut amato et desiderato: cunctis perfectionem largiente: et substantiam eternā. scribit Auerois in 2° et in de substantia orbis. ¶ Ad tertium autem respondeo quum dicitur qz intellectus actus ordinatur ad actum potētis uolitiue (qz uoluntas dicitur intellectu perfectior). dico qz negandū est uoluntatis actum perfectiorem rationis operatione in ratione actus (nisi sumpta rationis operatiōe. quā consequit). dici potest etiam fm communes sententiā philosophantium: qz dato qz ordinaretur habitus ad actum uoluntatis. non tamen propter hoc excluditur speculatio: qz nō respiciet hitus speculatiuus illū actū potētis uolitiue ueluti terminum extensionis a ratione regulatum. et ideo non est practica noticia. sed dicitur speculatiua p^odictis rationib^o. ¶ Est igitur habitus speculatiuus omnis intellectualis cognitio. cuius non erit p^oxim regulare uel extendi ad actum alterius potētis qz intellectus: et dato qz uoluntas intellectui imperaret: qz intelligimus cum uolumus ex 3° de anima. non tamen propter uoluntatis imperiū remouebitur ab habitu speculatiuo propter causas p^onotatas et hoc est in quo decipiunt qz plures opinantes de natura rōnalis anime et suarū operationū. rationes autem in p^oncipio dubitationis adductę de practica speculatiua qz cognitione dissoluntur ex dictis in resolutione difficultatis. Ex quibus clarius apper quid per practica uel speculatiua cognitionē senserit Arist. locis p^olegatis. et a quo dicitur p^oxis uel speculatio singulari p^opateticorū narratiōe. ¶ Decima difficultas.

Extractata autem speculationis et p^oxis diuisione. et unde practicus habitus denominationez summat. et sic de speculatione cum reliquis difficultatibus p^o determinatis. que cuilibet rationali disciplinę conuenire uident: superest ad specialia p^opositi negocij descendendo de secundis rationis conceptibus differere. quorum natura uidetur pleriqz philosophantibus occulta uaria sententibus. ¶ Nunquid secundarum conceptus dicantur ab intellectuali uirtute per se conceptibiles: et sub quo conceptu? Uidentur enim minime conceptibiles. qz potētia quilibet habens obiectum adequatum non extenditur p^oter illud. quia tunc non esset obiectum adequatum. sed intellectus habet ens pro obiecto adequato: ut scribit Auicenna p^omo methaphisicę. qz ens et res prima impressione imprimuntur in anima. et est Arist. intentio. 3. de anima qz intellectus est totius entis ut p^odictimus. nam intellectus possibilis est omnia fieri. t. 3. 17. et 18. sicut intellectus agentis est omnia facere. igitur non extenditur intellectus actus ad intentiones secundas. qz ens quod est rationis obiectum est tantummodo ens reale. igitur nullatenus ens ratiōis cognosci potest. ¶ Quod autem ens reale sit obiectum adequatum cognituiue rationis. probatur. qz uel ens reale dicitur intellectus obiectum adequatum. uel ens rationis. uel ens commune enti reali atqz rationis. non enim potest dari secundū. s. qz ens rationis ponatur obiectum adequatum potētis ratiocinatiue. qz tunc entia realia non per se cognoscerent. propter adequationem obiecti p^odictam. qz

Secūdu
potētia non debet
pōt dari tertium. qz
est rōnis obiectū a
pōt esse obiectū rōi
mum obiectum. qu
simp^o ut est Arist.
Aueris. 4. p^oim
ctum nullum equ
ictum potētis. sed
uocum. igit non pō
ut argumētū in. 4
mteor. qz quodlibet
respectu uinuocato
neqz est rōnale neqz
per indifferētiam.
tunc lupus ab infir
me non habet cō
alis et rōnis. ergo n
secūdo figure cum
quēri de conceptu
a rōnis opatione d
non enim dare n
tradit. quoz nō
t. 4. diuine specula
le conceptus uinuoc
tū non p^odicabit
nem p^ocedit. Nec
p^ocedēs. qz tūc nō
tūas a sola rōne de
mo habere cōceptu
uocum. ut sub tūc
dō. et hāc rōnem
de singulari doc. S
colligit qz obiectū
reale. p^oter qd nō
conceptus. ¶ Ad
tio p^ois. qz intēti
me p^oter dialecticā
era rōnis entia u
dōbus. et aliq per
Determin
de secundarum inte
rem p^obi finiam. P
an. quid per se cū
dico quas summo
egum atqz rōnis
per se cōcipi uel p
mectam dubitat
ad p^oim quid p
rōnis. est aduertē
res intellectas sec
nes. quidam autē
ctiōnes. Quidam
specus obiectoru
et rationis actu c
dam uo fore quoz
peros fundamen
p^oimū res cogn
ctiōnes censueru
quando dicitur a
plūber conceptu
quod est in se. et l

Secūdus

De s'daz itentionū entitate

potentia non debet extēdi ultra suū obiectum. Nec pōt dari tertium. q̄ ens cōmune enti reali z rōnis dīcat rōnis obiectū adēquatum. qz nullum equiuocum pōt esse obiectū rōnis. qz tūc vnius potētīe non esset vnum obiectum. quum equiuocū denotet pluralitatē simplr. ut est Arist. intētio p̄mo posterioꝝ. t. 2. 4. 4. z Averois. 4. p̄ime phīe. z oīum fere p̄ipateticorū dīcētum nullum equiuocum stabillr subm scīe: uel obiectum potētīe. sed ens cōe enti reali z rōnis est equiuocum. igit̄ non pōt poni obm adēquatum rōnis. patet argumētūz in. 4. p̄mē figurē cum maiori. p̄batur mīnoz. qz quodlibet vniuocū dicit cōceptum neutruz respectu vniuocatoꝝ: ut aīal respectu sp̄erūz. qd̄ de se neqz est rōnale neqz irrōnale. sed abstrahit ab utrifqz per indifferētiam. p̄pter qd̄ merito censuerūt p̄ipatetici sup̄ius ab inferioribus abstrahere. Sed ens sic cōmune non habet cōceptum neutrum respectu entis realis z rōnis. ergo non est vniuocum. patet arḡm in 4. secūde figurē cum maiori. mīnoz aut̄. p̄bat. qz si sic tūc querit̄ de conceptu cois entis. Si cōcedat. nūqd̄ sit a rōnis opatione dependēs. aut a rōne p̄suppositus. non est enim dare mediū. qz cātum z non cātum cōtradīcūt. quoz nō est mediūz. p̄mo posterioꝝ. t. 2. 5. z. 4. diuīne speculationis. t. 2. 9. non aut̄ pōt dici q̄ ille cōceptus vniuocus sit a rōnis opatione cātus. quia tūc non p̄dicabit̄ de natura reali. cuius cōceptus rōnem p̄cedit. Nec pōt dari q̄ cōceptus ille sit rōnez p̄cedēs. qz tūc non p̄cipabit̄ ab ente rōnis: cui enitas a sola rōne dependet. Quare videt̄ ens nullatenus habere cōceptum vniuocū: sed videt̄ simplr equiuocum. ut subtiliter uoluit doctor Sub. primo sniarū dist. 3. z hāc rōnem demonstrare uolumus ex intentione singulari doc. Sub. loco p̄allegato. ¶ Ex q̄bus colligit̄ q̄ obiectū rōnis adēquatum sit ens solūmodo reale. p̄ter qd̄ nō attinget rōnis actus secūdos rerū conceptus. ¶ Ad oppositum aut̄ videt̄ cōmunis itētio phōꝝ. q̄ intētionēz ab intellectu concipiunt. maxime p̄pter dialecticas agnitiones: quē t̄mmodo per se circa rōnis entia uerfat. ut inquit Boetius in p̄dicabilibus. z alij peripatetici.

Determinaturus autem hāc difficilimaz dubitationē de secūdarum intentionum speculatione iuxta uerorem p̄hi sniam. Primuz dubitationis terminos aperiam. f. quid per secūdas intētionēz audiāt peripatetici. circa quas summo studio laborauerūt. z quid per cōceptum atqz rōnis obiectū conceptat. demum quid sit per se cōcipi uel per accidēs. ¶ Sc̄do aut̄ cōclones annectam dubitationis decisiuas. ¶ Quātum autēz ad p̄mum quid per intētionem sc̄dam audiāt a phantibus. est aduertēdum q̄ diuersa senserūt. Quidā enīz res intellectas secūdarū censuerūt fore sc̄das intētionēz. quidā aut̄ cognitūz potētīe collatiuas intellectiones. Quidā vō censuerūt eas fore quosdam respectus obiectorum cognitorum qui derelinquuntur ex rationis actu comparātis in obiecto cognito. Quidā vō fore quosdam respectus ex natura rei compertos fundamentales appellatos. ¶ Ponētes enīz p̄imum res cognitās secūdarū fore secūdas intētionēz censuerunt ex intellectus actu prouenire. nam quando dicitur aliquid a ratione cognosci. tunc dupliciter concipitur. aut enim absolute quantum ad id quod est in se. z hanc cognitionem rectam appellant

peripatetici. quia concipitur obiectūz absolute remota qualibet ipsius ad aliud comparatione. ueluti quando concipitur homo. uel color quantum ad ipsorum essentias. z ut sic conceptas res appellantur quidam p̄imas intētionēz. eo q̄ obiectiue a rationis actu recto retinentur in potentia cognoscente. quodlibet enī cognitum in cognoscente comperitur obiectiue ut est communis philosophorum intētio. ¶ Si vō secūdarū res concepta fuerit post p̄imam cognitionem in ordine ad alia. tunc intētio secūda uocabitur. ueluti dicitur q̄ color post p̄imaz ipsius cognitionem. qua concipitur absolute quantum ad id quod est. Si cōcipiatur per habitudinem ad albedinem z nigredinē tunc genus appellatur z intētio secūda nūcupatur. qz secūdarū retinetur in mente ueluti rationis obiectum. z est hęc opinio cōmunium philosophantium. cui concordatur intētio Burlei in p̄dicabilibus dicentis. q̄ p̄ima intētio est quiditas absolute concepta. Secūda vō intētio dicitur quiditas comparata. quia vō secūdas intētionēz hoc modo conceptas speculatio logicalis excludit. qz tunc logica foret habitus realis. uel aggregatum per accēs contemplaretur. nec ea ratione congruit secūdas intētionēz appellare: qz sint in ratione obiectiue. qz tunc omnis scientia equaliter deberet appellari rationalis. uel omnis appellanda esset realis. ¶ Ideo alij censuerūt q̄ intētionēz secūde forent actus intelligendi secūdarū qui acciperentur ex rebus secūdarū cōceptis (ut p̄diximus) quod ratione probatur. nam illud uerius est intētio secūda: quod uerius intus rationēz secūdarū retinetur. qz intētio dicitur intus tentio: ex uocis ethymologia. Sed uerius intus tenetur intellectio rei secūdarū: q̄ obiectum cognitum. igitur intellectio secūdarū uerius dicitur intētio secūda q̄ res secūdarū cognita. patet argumentūz cum maiori. mīnoz probatur: qz uerius est in aliquo quod infoz mat illud z inheret ueluti subiecto: q̄ qd̄ solummodo dicitur obiectum: z terminus extrinsecus potētīe. Sed intellectio comperitur in anima subiectiue. ut scribit philosophus tertio de anima. t. 2. 5. z. 14. non autem obiectum: qz lapis non est in anima. sed species lapidis. tertio de anima. t. 2. 38. igitur uerius intellectio secūdarū dicitur intētio secūda q̄ res cōcepta per comparationem. z in hanc etiā opinionem deuenit Burleus propter connexionem obiecti cum sua cognitione. dum retulit in p̄dicabilibus. q̄ p̄ima intētio est p̄imarius conceptus abstractus a rebus. sed secūda intētio dicitur secūdarū conceptus a rebus acceptus. cui uidentur etiā consentire quidā moderni philosophantes Jo. de magistris: z Paulus uenetus: z alij quorū nomina subticere fas est. ¶ Quis vō dicitur intellectio quelibet esse de genere qualitatīs in p̄ima specie: z ens reale: non uidetur rationi cōgruū stabillri secūdas intētionēz formaliter in actu rationis obiecta secūdarū concipientis. qz tunc coincideret ens in anima: z ens extra animam. quod est impossibile. qz p̄dicamenta sunt entia extra animaz. ut scribit philosophus. 5. diuīne sapientie. t. 2. 14. nec poterit rationalis disciplina de rationis entibz appellari. quia sunt potius qualitates quēdam intellectuales sic assignare intētionēz.

Ideo dicitur esse alia opinio phantū. q̄ intētionēz ut dixi

mus sunt respect^o qdā ueluti gen^o z spēs z reliq̄ habi-
tudinē denotātes ad extremū correlatiuū. hęc autē bi-
partita est. qdā enim uoluerūt respect^o huiusmodi nō
esse solūmō ex rōnis opatione. sed potius ex rei nā: z
fundamētales appellauerūt. qz sunt aptitudines que
dam qditates psequētes. ueluti diceret. qz aial est ge-
nus. qz penes sui nām req̄rit aptitudo quedā coicabi-
litas. fm quā dī aptuz natū de multis pdicari. nam
dicunt isti qz si nulla foret rōnis opatio. adhuc aialis
quiditas esset apta nata pdicari de multis. ¶ Isti autē
phantas appellauerūt itētiones scōas respectus fun-
damētales. eo qz terminos actu nō requirūt. nā respe-
ctum bipartitū tradiderunt. alēz quidē aptitudina-
lem: alterū vō actualē. per respectū aptitudinalē cōci-
pientes rerū aptitudines. nā quelibet aptitudo forma-
liter est alicui. ut est Arist. itētio. 5. diuīe sapiē. z do-
ctoris Sub. p^o sniaz. z. 5. meth^o z alibi sepe. aptitu-
dines autē psequunt essentias: quoz sint eaz passioes.
z dicunt a terminis actualib^o remoueri: ut luce clari^o
apparet. nā risibilitas respicit actualē risuz pro termi-
no. sine quo cōperit actuali in subto. nā dicit hō risibi-
lis. dato qz actu nō rideat. ut scribit porphyrus in pdi-
cabilib^o. z Auerois in 2°. c. de ppzio. z dicunt huius-
modi respectus in nullo genere collocari. sed ponunt
reductive in pdicamētis subtoz. quoz sunt aptitudi-
nes: z transcēdentes appellant respectus. qui realiter
idēpificānt subto. licet pluriū p̄trouersia de reali di-
stinctiōe passiois a subto nō exciderit ab eoz memo-
ria. conant enim seipos facē nō risibiles. formālīz igit
aptitudines in nullo p̄nto reponunt. ueluti etiaz sunt
entis passiones z relatiōes in diuinis transcēdentes
appellant. nō requirūt igit terminos actuales relōnes
aptitudinales (ut differuimus) dicit igit itētio scōa
respectus aptitudinalis nāe. fm quem est nā ulis. z na-
turē cōuenit. que est p^o itētio. nō ut p̄cipit. sed ut hēt
esse quiditatuū. z huius opionis fuit clarissimus do-
ctor frācisus de Mayronib^o in cōflatu z alijs plerū-
qz. ¶ Respect^o vō actuales dicunt p̄urgere ex extre-
morum entitate actuali. ueluti dicimus qz silitudo dī
respectus actualis cōpertus inter actu qualia. ut scri-
bit Arist. 5. primē phie. t. 2. 10. nec dabit silitudo si for-
tes albus fuerit actu: posito nullo alio albo in actu.
sed solūmō qz potētia cōperiet. qz tūc fortes nulli si-
milis iudicaret. hūc autē respectū bipartitū ulter^o cō-
perimus. alterū intrinsecus adueniētes. non qz extre-
morum formales essentias consequat. ueluti p̄iores
respectus. sed qz potius inasunt ex terminis actu po-
sitis: nullo extrinsecō requisito. ueluti silitudo uel eq̄-
litas. que ponit positis actu terminis nullo extrinsecō
requisito: ubiqz enim fuerint actu duo alba: silita nun-
cupabūt. z sic de q̄lib^o dī. ¶ Alterū vō respectū ex-
trinsecus adueniēte. qz nō p̄urgit ex sola extremorū
nā. sed alio requisito extrinsecō: ueluti dicuntur
actio z passio respectus extrinsecus adueniētes. que
nō ponunt positis extremis. nisi fuerit ipsoz applica-
tio mediāte aliquo extrinsecō. sic etiā habitus dī. qui
derelinquit ex adiacētia eoz que sunt circa corp^o. ut
scribit Hilbertus porrectanus in libro sex p̄ncipioz.
nō enim cōperit habit^o eo qz sit ibi corpus: z hic uesti-
mentū. sed requirit p̄ter hęc actualis applicatio uestis
ad corpus. sic de ceteris dī z finiti respectus actuales
intrinsicus adueniētes relōnis p̄dicamentū consti-
tuūt. Respectus vō extrinsecus adueniētes pdica-

menta sex ultima p̄ficiūt. ut patet phanti per singula
diligentius discurrēt. de qbus clarissime discussum
est a doct. Subtili z Alberto plurib^o i locis. ¶ Ap-
paret igit qliter itētiones secūdas appellauerunt ple-
riqz phoz. ¶ Quoz etiā opinio nō uidet rōni con-
grua. neqz p̄hi sentētiē cōformis. tum qz nō uidet ra-
tio quare dialectica rationalis appelletur. si secūde in-
tentiones fuerint aptitudines rerum a ratione nō de-
pendentes. Contradicit enim Boetio in ylagogis z
Aueroi. 7. primē philosophie. z. 12. z primo de anima
2. 9. z doctore Subtili primo sententiarum dist. 23. z
2° sententiarum dist. 3. z in p̄dicabilibus questione
15. z. 16. z. 7. primē philosophie questione. 18. tu3 quia
ponuntur intentiones in intentionib^o secūdis. nāz ue-
luti animal dicitur genus: z de specie differentib^o p̄-
dicabile. ita z vniuersale respectu p̄dicabilium infe-
riorum. tum quia quomodo procedetur in infinituz in
secundis intentionibus: quod nō uoluit esse impossi-
bile Auicenna primo methaphisice. ¶ Nec uidetur
Arist. intentioni consonum. qz secundi respectus sint
reales aptitudines: nam non ualebit Arist. argumen-
tum primo de anima cōtra platonem. si dabitur vni-
uersale p̄ter intellectum concludens. qz animal vni-
uersale aut nihil est. aut posterius est. nam quum per
illam aptitudinē dicat res actu vniuersalis. z illa apti-
tudo dicatur p̄ter intellectus operationez. sequitur
qz res erit actu vniuersale p̄ter intellectuz. quod est
impossibile. cuius sententiē cōsentit Auerois in. 2. 8.
dicens intellectus est qui facit vniuersalitatē in re-
bus. z Auerois. 12. primē philosophie. 2. 4. scribit qz
vniuersalia fm Arist. intentionez sunt collecta per in-
tellectum ex particularibus facientem in eis intentio-
nem vnam dato qz p̄supponatur vnitās naturē mi-
nor vnitāte numerali: quia per illam res non est actu
vniuersalis. nec istorum ratio cogit ad ponendum se-
cundas intentiones esse respectus rerum fundamēta-
les. ut opinatus est frācisus Mayo in cōflatu.
quia natura uidetur circūscripta rationis operatione
apta nata pdicari de multis. dico qz aptitudo nāe du-
plex est. altera quidem naturam cōsequens. Et est rei
p̄prietas. sicut dicimus qz quia natura de se non est
particularis: aut hęc. sed per accidens. z habet vnita-
tem p̄prietatē minorem vnitāte numerali circūscri-
pta rationis operatione. ideo dicitur participabilis:
uel cōmunicabilis pluribus. Altera vō dicitur apti-
tudo naturē rationem consequens. que naturē attri-
bitur ex comparata consideratione. z hęc a ratione
rei p̄prietates intelligēte attribuitur naturē cogni-
tē. prima enī se habet ueluti origo z occasionalis cau-
sa. ut scribit doctor Subtili. 7. primē philosophie que-
stione. 18. z questione. 15. p̄dicabilium. ad intellectū
mouendum in attributione secūde aptitudinis ra-
tionis. ¶ Quia vō sunt hęc cognitū difficillima: dis-
seramus exemplo. dicimus enim qz animal est com-
municabile pluribus speciebus. z de ipsis etiam p̄-
dicabile. palam autem est qz comunicabile z p̄di-
cabile denotant aptitudines. nec sunt idem. quia par-
ticipatur aliquid ab aliquo per naturam. ueluti color
ab albo uel a corpore. de quo non p̄dicatur. z sepa-
rari possunt. quia natura uere a suppositis participa-
tur. quia p̄dicari pertinet ad rationis opus: animal
autē: quum dicat quiditas ex nā. coicabilis: qz non est

Secūdi
de le singulare. idē
aut ex nā dicit p̄di-
ci p̄uenit. quando
petat: exercitina
nōm: p̄dicabilis
cū aial p̄dicabilis
per intellectū co-
uidet. qz aial ex nā
inquit doctor S.
ne. 18. 2. sententia
Proposit
p̄prietate disciplin
postuus scōaz in
sonus: z solertium
nem nihil aliud lu-
māne cū opionib^o
cor. Sub. in th. con-
runt. qz cēt respect
sideratiōe collatiū
est subtilissima sū-
in pdicabilib^o loci
z p̄ sniaz. dist. 23.
tūm qz intellect
mi p̄prietate trad
sione. 2. aut cōp
uam. de qz habet
Aueroi. 1. 7. 2. 6.
luerit. f. recta: coll
gnissima: nō enī c
tes. per cognitio-
res p̄prietē fm in
cognitio coloris. q
paratiua uoluerūt
ad aliud ut colorē
dicit gen^o. z hęc dī
p̄t intellect^o igno-
rit. qz potētia co-
latio cognitū det
intellectio: uel si
triplex cognitio: sū-
tūm: z discursiua
sūc bay diuisioni
tionis: nam cogno-
gnorabit. qz igit
tētio p̄ nūcupabi-
cepta fuerit ne o-
scario: ueluti aial
dicit itētio 2° res-
p̄tio. sed appellat
aial derelict^o ab
cōcreto genus: sic
secūde itētiones
rem p̄siderauerit
sunt p̄prietē rōnis
esse principalē. da-
bus cebitis p̄eta-
nali. Nam si aial
p̄prietē speciez nō
quere est: qz hō nō
rētib^o specie: sed
est cā. nisi qz hoc
est qz allucinānt
vniates circūsc

Secundus

de se singulare. ideo retinet aptitudinē ex nā. pā. non autē ex nā dicitur p̄dicabile. sed aptitudo p̄dicabilitatis ei p̄uenit. quando cognitū fuerit ab intellectu fin illā p̄tates excitatam rōnis ad causandū illā aptitudinem: et p̄dicabilitatē rōnis actu collatiuo. nā tūc dicitur aīal p̄dicabile. qñ cōparatum fuerit ad inferiora per intellectū cognoscētē. p̄tate aīalis. Quare non videt. q̄ aīal ex nā sit p̄dicabile nisi potentia remota: ut inquit doctor Sub. 7. diuine speculationis. quęstio. ne. 18. 7. 2. sententiarum dist. tertia.

Propositio igitur his opinandi modis de sc̄is int̄tōib⁹. qz nō videntur pipareticę discipline p̄sentanei. Cōperit alius modus positiuus sc̄daz int̄tōnū magis Arist. int̄tōni consonus: et solertium pipareticorū: uolentū p̄mā int̄tōnem nihil aliud iudicari. q̄ rem p̄ceptā: et in hoc p̄ueniunt cū opionib⁹ p̄narratis ut clarissime scribit doctor Sub. in theorematibus. 2^m vō int̄tōnē cēlue- runt. q̄ eēt respect⁹ qdā rōnis ex intellect⁹ actuali cōsideratiōe collatiua derelictus in ob̄ro cognito. et hęc est subtilissima snia p̄bi et Auerois et doctoris Sub. in p̄dicabilib⁹ locis p̄allegatis. 7. 4. sniaz dist. p̄. 9. 2. et p̄. sniaz dist. 23. ¶ Pro quoz itelligētia est aduertendum q̄ intellect⁹ opationē trifariā in ḡnali clarissimi piparetici tradiderūt primā. s. simpliciū app̄rehē- sionē. 2^m autē cōpositiua uel diuisiua. 3^m vō discursi- uam. de q̄b⁹ habet p̄. p̄ter. 7. 3° de aīa ab Arist. et Aueroi. 7. 2. 26. quilibet attamē istaz trifariā cen- suerūt. s. rectā: collatiua: et reflexā: et hęc sunt sc̄itū di- gnissima: nō enī cōperiunt hęc apud vulgares phan- tes. per cognitionē qdē rectā uoluerunt rei noticiā. q̄ res p̄cipere f̄m id qd in se est. ut p̄notauimus ueluti cognitio coloris. q̄ est talis q̄litas: cognitionē vō cō- paratiua uoluerūt. qñ cognoscit res per habitudines ad aliud ut colorē ad albedinē et nigredinē. f̄m quam dicit gen⁹. et hęc dicit cognitionē recta posterior. qz nō pōt intellect⁹ ignotū cōparare. ¶ Reflexā vō cēlue- rūt. qñ potētia cognitiua obiecti: uel actu recto: uel col- latiua cogniti: derelinquit ob̄ru. et inde opationē seu int̄lectionē: uel seipsaz: uel ob̄ri modū p̄replaf. et hęc triplex cognitiois modus cōperit in simplici: et cōpo- sitiua: et discursiua rōnis opatiōe. ut patet speculati. et sine hāz diuisionū cognitionis itelligētia nullus int̄- tionuz nām cognoscat et plurimos doct. Sub. passus ignorabit. qñ igit res p̄cepta fuerit actu recto. tūc in- t̄tō p̄ nūcupabit. qz p̄ rōnis obiecti opatiō: qñ vō p̄cepta fuerit ne ouz in se. sed per cōparationē ad alia sc̄ario (ueluti aīal per cōparationē ad spēs) tūc nō dicit int̄tō 2ª res sc̄ario cognita. neqz sc̄aria cōcē- ptio. sed appellabit 2ª int̄tō. quidā rōnis respect⁹ in aīali derelict⁹ ab intellectu ex cōparatiōe. qui dicit in cōcreto genus: sic in hoīe uel leone spēs: et hęc dicunt sc̄daz int̄tōnes. que dicunt remanere in ob̄ro. q̄ diu- rem p̄siderauerit intellect⁹ f̄m opationē collatiua. et sunt p̄prie rōnis entia a rōne depēdētia q̄tuz ad suuz esse p̄ncipalr. dato q̄ currat ob̄ta cognita mediātī- bus debitis p̄tatis: ueluti originali cā uel occasio- nali. Nam si aīal nō h̄iet aptitudinē ad participari re- spectu speciez nō attribueret ab intellectu p̄dicari. nā quare est: q̄ hō nō dicit gen⁹: aut p̄dicabilis de diffe- rētib⁹ specie: sed potius aīal: uel color. nō enim aliud est cā. nisi qz hoc h̄iet tales p̄tates. nō aut illud et hoc est qd allucinant plurimi phoz negātes p̄prias rerū unitates circūscripta rōne. requirit enī debita rei. p̄-

De sc̄daz int̄tōnū entitate

tas ad int̄tōnes cādas. alit̄ essent figmēta. p̄pterea scribit Boeti⁹ q̄ spēs est tenuis similitudo singulariū. et gen⁹ magis tenuis sp̄rū in yfagogis. qz igit ob̄ta p̄cipit intellect⁹ f̄m diuerfas ipsoz p̄tates. multiplices etiā cāt int̄tōnes sc̄das: nā dicim⁹ q̄ coloratū gen⁹ est et est spēs: et est accidēs. dicit enī gen⁹: quū rōnis actu collatiuo cōparatū fuerit ad albū et nigrū. in q̄b⁹ eēt tialit̄ includit. dicit aut spēs p̄ cōparationē ad q̄le. dicit aut accēs p̄ cōparationē ad subz. de quo p̄dicat accidētialr et hoc iō est. qz plures p̄tiet p̄tates. sic dicit de ceteris.

Ex qbus luce clarius apparet qd sit int̄tō 2^a de qua ponit talis p̄clusio. q̄ int̄tō 2^a est respect⁹ rōnis ab intellectu actu collatiuo causa tus cōparatis ob̄m cognitū ad aliud in ob̄ro cognito derelict⁹. Cuius p̄bationē cōnectim⁹ ex singulis de- scriptionis p̄tibus. dicit enī p̄. q̄ int̄tō 2^a dicit respect⁹. qz qdlibet qd refert ad aliud est respectiuū. sed int̄tō 2^a refert ad aliū. qz gen⁹ alicui spēs est gen⁹. ut in q̄p̄oz phirius. c. de sp̄. igit int̄tō 2^a dicit in cōcreto respectiuū: in abstracto vō respect⁹ ueluti p̄ nō est re- latio. sed respectiuū: p̄ntitas aut̄ refo est. nō aut̄ res- p̄ctiuū: sic dicit de sc̄is int̄tōnib⁹. ¶ Ex q̄b⁹ palā est q̄ liter errat opinātes int̄tōnes sc̄das eēt rōnis cognitio nes que s̄t de nūo entū ab solutoz quū sint q̄litates. dicit̄ ulteri⁹ q̄ est respect⁹ rōnis. et est denoiatio a cā. qz fa- cit intellect⁹ int̄tōnes in ob̄tis. qd rōne p̄bat. qz int̄- tō 2^a depēdet a rōnis opatiōe. ut demonstrauim⁹ ex Arist. int̄tōne. et subtiliū pipareticorū: maxie docto- ris Sub. locis p̄allegatis. ¶ Dicit̄ ulteri⁹ q̄ catur ab intellectu actu collatiuo. qz nō dicit aīal gen⁹. nisi p̄ceptū fuerit per habitudinē ad aliud: iō sc̄daz int̄tōnes sunt quedā passiuę ob̄roz cōparatiōes: ex rōnis actu col- latiua p̄ueniētes. ¶ Demū ponit respect⁹ derelict⁹ in ob̄ro cognito. ut cēluit doctor Sub. in p̄dicabilib⁹ qōne. 9. qd p̄bat ex Auerois int̄tōe p̄. de aīa. 2. 8. q̄ intellect⁹ est qui facit utilitatē in reb⁹: rōne ēt deducit qz forma denoians cōperit in eo qd denoiat: palam aut̄ est q̄ int̄tōnes rem cognitā denoiant. ut aīal est ge- nus et hō est spēs: igit sunt in ob̄tis cognitio. ¶ Ex q̄ bus p̄z qd per int̄tōnes sc̄das audiam⁹ ex Arist. int̄- tōe: nec rō cogit ponētū s. das int̄tōnes eēt res sc̄da- rio cognitās. uel it̄lectiōes rerū sc̄dario receptas in aīa. qz respect⁹ tales rōnis appellant̄ int̄tōnes sc̄daz. nō qz sint inherētes aīe uel obiectant. sed qz collatiuas it̄lectiōes cālter p̄sequunt. dicit enī genus int̄tō 2^a. qz cōparatā coloris noticiā consequitur.

Sed contra p̄clonē dubitat ostēdēdo q̄ int̄- tōnes a rōne nō cāt neqz q̄ sint i reb⁹ subiectiue. p̄bat p̄m. qz si sc̄daz int̄tōnes carent ab intellectu. tūc eēt entia realia. nō rōnis. p̄bat p̄ntia. qz cā realis p̄ducit effectū realē. quū nihil agat ultra suā spēm. sed it̄lect⁹ est cā realis: et obz est ens reale igit si int̄tō 2^a causat ab intellectu. tūc erit ens reale. p̄ bat p̄z. s. q̄ int̄tōes in reb⁹ nō cōperiant. nā qdlibet re- ceptum i ente reali dicit̄ eēt reale. receptū enī recipit per modū recipiētis. ut scribit Auerois. 3° de aīa. 2. 4. et 5. sed int̄tōnes in rebus fundant. igit nō erūt rōnis entia. sed potius ex nā reali. Et fuerūt hęc argumēta tantę efficacē. q̄ pleriqz philosophantium coacti fue- runt opinari. q̄ int̄tōnes sc̄daz neqz cāt̄ effectiue a rōne. neqz rebus inherēt. sed nullibi subiectiue cō- perunt. ¶ Nos vō miracula renuētes absqz necessi- tate respōdemus ad rōnes inductas. ¶ Ad primaz quum dicit q̄ tūc int̄tōnes essent entia realia negat

cōsequētia. Ad ipsius autē pbatōnē respondeo. q̄ en-
tias causē nō pcludit cōsimilē effectus entitatē. ue-
luti dicimus de substantia respectu accidētis. nā scribit
p̄s p̄ phisicorū. q̄ mā cum forma sunt oīum accidē-
tium cōpositi causa: z sic de pluribus alijs causis. non
sequit̄ igit̄ q̄ si intellectus sit ens reale. q̄ intētio cau-
sata realitatē sibi uendicet ex pductione. z quoz dicit̄
q̄ intellectus z obiectū sunt entia realia. igit̄ z inten-
tio causata. negat illatio z dico q̄ ideo secūde intētio-
nes rōnis entia dicunt̄. qz nō fm esse reale fundamen-
toruz comperiunt̄. sed p̄cise ex cōparatione. que nō
inest obiecto nisi ex rōne: z hoc est qd̄ facit intētiōes
esse rationis entitates. ut subtilissime scribit doctor
Sub. sententiarū p̄ dist. 23. z. 4. 5. z. 4. 0. sniaz dist. p̄.
Quare patet solutio p̄ dubitatiois. ¶ Ad 2^m autē
quom dicit̄ q̄ intētiōes essent ex nā reali. si fundarē-
tur in reb⁹. Rūdetur per interemptionē. z ad pbatō-
nē quoz dicit̄. q̄ recipiunt̄ in reb⁹. dico q̄ omne qd̄ re-
cipit̄ in ente reali fm esse reale quiditatuū. uel existē-
tiē dicit̄ ens reale. quēadmodū caliditas in ligno reci-
pit̄ fm q̄ est existēs. z risibilitas in hoīe. fm q̄ est aīal
rōnale: z hęc entia realia nūcupant̄. qz ne oī recipien-
tia sūt realia. sed ipsoz modus recipiēdi est realis. nō
autē ex rōnis cōparatiōe. Intētiōes autē scōe sūdant̄
in reb⁹ (nō ut existūt.) nec fm esse qd̄itatuuz. sed p̄-
cise qz cognoscunt̄. z a rōne cōparant̄ obiecta. z ideo
sunt rōnis entia que fundant̄ in obis cognitīs. Qua-
re longe decipiunt̄. nō ponentes entia rōnis in subto
quopiam. sed somniant q̄ nullibi sunt subiectiue. nec
cogetur quispiam ueritatis indagator opinari figmē-
ta rationib⁹ inductis. Doctor iam perijt: z Achilles.

Sed instatur ulterius ampliōris grā disci-
pline circa determinata. q̄ rō-
nis entia nō sint in reb⁹. qz p̄s. 5. diuine speculatiōis.
t. 2. 13. diuisit̄ ens i ens i aīa: z ens extra aīaz. z inqt. t.
2. 14. q̄ ens reale significat decē figuras p̄dicamētoz
ut inquit etiā porphiri⁹ in ylagogis. c. de specie. q̄ de-
cem sunt prima rerum p̄ncipia. igitur si fuerint intē-
tiones secūde rationis entia nō erunt in rebus. quia
tunc erunt entia extra animam collocata.

Pro solutione autē istius difficultatis
est attentione dignum.
q̄ p̄s loco p̄allegato diuisit̄ ens per ens reale: z rō-
nis: siue ens extra aīam: z ens in aīa. que simplr diuer-
santur: nec pōt esse cōceptus eis inuicē: z neuter
per abstractionem. ut singulari narratione p̄bavit do-
ctor Sub. primo sententiarum dist. 3. nō erit igitur ali-
quo modo ens reale in anima. nec ecōuerso. ¶ Qua-
liter autem diuiserit Arist. ens in ens in anima z ens
extra animam est aduertendum. q̄ ens in anima dicit̄
tripliciter. primo obiectiue. secūdo autem subiectiue.
tertio vō virtualiter z effectiue. dicimus enim ens in
anima uel rōnis obiectiue. quando cognoscit intelle-
ctus obiectū. quodlibet enīz cognitum dicit̄ in anima
obiectiue cōperiri. z hoc modo entia p̄dicamentalia:
z deus dicunt̄ entia rationis: quando cognoscuntur.
¶ Secundo autem modo dicitur ens rationis sub-
iectiue. z est illud cuius intellectus est subiectū. z hoc
est triplex. s. species que sunt intelligibilia similitudi-
nes ab intellectu agente causate (ut p̄notauim⁹). z
actus qui sunt actuales rerum speculationes: ad obie-
cta cognita terminatē: z deniqz habitus qui sunt rerū
cognitiones remanētes in anima post actuales obie-
ctorum cōtemplationes. ut est Arist. intentio. 3. de ani-

ma. t. 2. 5. z. 14. z doct. Sub. primo sententiarū. dist. 3.
q. 7. z. 4. senten. dist. 4. 5. z alibi sepe. z hoc modo pri-
ma species qualitatis dicitur ens in anima quantum
ad qualitates intellectuales. ¶ Dicitur postremo ens
in anima effectiue. quia producitur nō per transmuta-
tionem. qz in anima non est motus. ut scribit Arist. 7.
phisicorum. t. 2. 20. sed producitur fm p̄dictas cau-
salitatis acceptiones. z istud est ens rationis qd̄ actu
comparatiuo derelinquit̄ in obiecto cognito: z cau-
satur. ¶ Ad p̄positum igitur dico q̄ philosophus
diuidens ens in ens in anima: z extra animam non ac-
cepit primo: neqz secundo modo: quia talia uere dicit̄
tur entia realia. sed solūmodo tertio modo dicit̄ ens
in anima distinctum ab ente reali: qz ipsius esse depē-
det ex rationis operatione in esse z cōseruari. ¶ Ex
quibus patet solutio dubitationis inducte: nam licet
ens ratiōis sit in rebus cognitīs subiectiue dicitur: at
tamen ens in anima virtualiter z effectiue. quia pro-
ducitur ut diximus. z illa nō repugnant. pro quorum
noticia est notanduz q̄ aliquid est in anima obiectiue.
nō autem subiectiue. neqz effectiue. sicut lapis in esse
reali cognituz. aliqd̄ vō subiectiue: nō obiectiue: neqz
effectiue fm rationem p̄dictam. ut species intelligen-
bilis: quando est ratio cognoscendi: non obiectuz co-
gnitum reflexe: ut inquit doctor Sub. 2° sententiarū
dist. 3. aliquid vō dicit̄ effectiue: nō obiectiue: nec sub-
iectiue: sicut est intentio secunda. quando est modus
obiecti nō autem cognita. ut scribit doctor Sub. que-
stione. 7^a p̄dicabilitū. aliquid autem dicitur effecti-
ue: z obiectiue in ratione. ut quando genus ab intelle-
ctu concipitur. aliquid deniqz triplici modo in ratiōe
contingit comperiri ut indiuiduum: quod est intentio
secunda rationi cognoscenti applicata. nā intellectus
dicitur indiuiduum: z tunc indiuiduū est intentio que
est ens rationis effectiue quia causat̄ ab intellectu z
subiectiue. quia intellectui applicatur p̄pter denomi-
nationem. z deniqz obiectiue quia reflexe ab intelle-
ctu cognoscitur. z hęc sunt diligētē speculanti claris-
sima. licet nō uident̄ apud uulgares philosophantes.
¶ Patet igitur qualiter entis diuisio dicat sufficiēs
z qualiter intentio secunda cōperitur in anima: z ex-
tra animam: iuxta ueriores p̄bi sententiaz: z subtiliū
peripateticorum maxime doctoris Sub. locis p̄al-
legatis cū dubitationib⁹ subtilioz dissolutione: z hęc
de secundis intentionibus dicta sufficiāt.

Quid per conceptum uoluerint phantes.
Distqz autem de secundarū
intentionū na-
tura differimus. superest de conceptu de-
terminare. Pro cuius intelligētia est scitu-
dignissimum. q̄ equiuocatio quolibet req̄-
rit distinctionem. ne contradictoria cōtingat opinari
uera. que p̄fecta distinctione cōtradictoria non am-
plius uidebunt̄. nam in equiuocis non est cōtradictio
primo elenchoz. distinguendum est igitur de conce-
ptu propter ipsius multiplicitatē pluribus occultaz.
¶ Dicimus igitur q̄ conceptus duplex in genere cō-
peritur. alter ex ratione se tenens. Alter vō ex obie-
cto cognito. Conceptus autem ex ratione se tenens
est rei cognitio quam habet intellectus de re. z dicit̄
tur qualitas de prima specie qualitatis. z formalē ap-
pellant peripatetici. eo q̄ formaliter intellectus est
intelligens: aut obiectum concipiens intellectione ul
conceptu. ueluti albedine formaliter aliqd̄ albū dī. z

Secūdi
talis conceptus tri-
tionis operatione
dicitur intellectio
pus. ¶ Conceptus
teret obiecti dicit̄
minat scribit doct̄
remate. 8. p̄ncipi
p̄liciter auditur. A
ter vō a ratione p̄
ratione causatus ob
dicimus quando
Sed dubit
tionis: z cognoscit.
lectus enim est vir-
de anima. t. 2. 17.
tionis actus p̄sup
p̄supponit. qui ob
supponit. siue colla
p̄cedente poterit
lecti p̄suppositio
tentia: uel actu coll
p̄ter hoc non conc
postq̄ ab actu coll
ultima doctoris
theoremate p̄mo.
hęc natura p̄cedit
derelictus uariatu
triplex intellect⁹ o
cursum: sic z tripl
cōperitur. ut in p̄
dicit̄: z reliqua: sub
re. in scōa autem: u
similia. in tertia vō
muse inductione: ent
dicit̄. Alter vō cō
z est quodlibet ob
loci lapis: z similia
ceptas: ut dicim⁹.
Est autem
se tenens ex parte r
primū pro re. que
ne cognoscendi. p̄
nitio est cōceptus.
tur. uel quodlibet
ceptus. z fm istas
z si p̄terioz peripa
acceperint. ut Joa
q̄one. 3. primo p̄o
¶ Secūdo p̄o
p̄ndendū specie
cum obiecto. ¶
uel actuali intelle
nis actu causat̄. ut
to summit̄ pro ob
iecto actu cognit̄
Joan. Scotus in
quid intellectus
rei naturam disc
uisione. ¶ Est
Subst. in theore
ctum: z intētio co
mus. qz cuiuslibet

talis conceptus tripliciter diuiditur iuxta triplices ra-
tionis operationem (ut prædiximus) et quot modis
dicitur intellectio tot modis etiam conceptus sic sū-
ptus. Conceptus autē se tenens ex parte rei cog-
niti: uel obiecti dicitur quicquid intellectus actum ter-
minat scribit doctor Subtilis in theorematib⁹. theo-
remate. 8. principali. et 2. sententiarum dist. 3. et hic du-
pliciter auditur. Alter enim a ratione causatus. Al-
ter uero a ratione præsuppositus. Conceptus autem a
ratione causatus dicitur intentio quolibet secunda (ut
diximus) quando ratione cognoscitur.

Sed dubitatur qualiter conceptus dici-
tur actum terminare ra-
tionis: et cognosci. si non præsupponit a ratione: intel-
lectus enim est virtus passiva præsupponēs obiectum
3. de anima. t. 2. 17. Respondēdo et dico quod sunt ra-
tionis actus præsuppositi ad inuicem. et scdus p̄mum
præsupponit. qui dicitur rectus. et reflexus scdudū præ-
supponit: siue collatiuus. ideo quod causabit ab actu
præcedente poterit actu posteriori concipi et erit ob-
iecti præsuppositio ab actu potentie reflexo. lz nō a po-
tentia: uel actu collatiuo. qz per ipsum causatur. et pro-
pter hoc non concipiunt intentiones scdē nisi reflexe
postq̄ ab actu collatiuo causate fuerint: et hæc est subti-
lissima doctoris Subtilis intentio in theorematib⁹
theoremate p̄mo. dū retulit q̄ intellectionē intelligi-
bile natura præcedit. Hic autem conceptus p̄ actū
derelictus uariatur ex opatione rōnis. Nam sicut est
triplex intellect⁹ opatio. s. simplex: compositiua: et dis-
cursiua: sic et triplex est huiuscemodi concept⁹ in illis
cōperts. ut in p̄ma rōnis opatiōe sunt: genus: spe-
cies: et reliqua: subiectum: p̄dicatū: diffinitio: et c. in scda
autem: ut propositio: cōuersio: oppositio: et
similia. in tertia uero sunt argumentatiōes. ut syllogis-
mus: inductio: entimema: et exemplum. ut patet ex p̄-
dictis. Alter uero cōceptus dicitur a rōne præsuppositus
et est quodlibet obiectum nō cātum ab intellectu: ut co-
lor: lapis: et similia. et cōceptus talis uariatur s̄m res cō-
ceptas: ut dicitur. q̄ alius concept⁹ est color. et alii lapis.

Est autem attentione dignum q̄
conceptus
se tenēs ex parte rei concept⁹ dicitur dupliciter accipi.
primum pro re. que cognoscitur. alio modo pro ratio-
ne cognoscendi. s̄m qd dicitur a peripateticis q̄ diffi-
nitio est cōceptus. quādo sub ipsa diffinitum concipi-
tur. uel quodlibet sub quo aliquid concipit dicitur cō-
ceptus. et s̄m istas acceptiones uerius usitat cōcept⁹.
et si pleriq̄ peripateticorum multipariam cōceptuz
acceperint. ut Joannes canonicus primo philosophorum
qōne. 3. primo pro potētia concipiēte: uel intellectu.
Secūdo pro specie intelligibili: uel medio concipi-
endi: nam species est medium coniungens potētiā
cum obiecto. Tertio autem pro actu concipiēdi:
uel actuali intellectione. Quarto pro eo quod rō-
nis actu causat. ut genus est: uel uniuersale. Quinto
summit pro obiecto cōceptibili. Sexto pro ob-
iecto actu cognito. et hic est uerus cōceptus ut inquit
Joan. Scotus in theorema. q̄ conceptum uoco quic-
quid intellectus actum terminat. Nos attamen
rei naturam discussimus sufficienti peripateticorum
diuisione. Est attē aduertendum ut refert doctor
Subtilis in theore. theoremate. 8. q̄ cōceptus: et ob-
iectum: et intētio coincidunt lz obiectum uideat commu-
nius. qz cuiuslibet potētie cōuenit. sed intentio uel cōcep-

ptus ratiōi magis congruit. et dicit de obiecto conce-
ptibili: uel concepto. et diuersimode usitant apud phi-
losophantes inquit doctor Subtilis. nam arabes: ut
Auerois: et Auicēna utunt nomine intentionis: in co-
gnoscibilib⁹: et Auerois summere dupliciter intentio-
nem solet sicut et conceptum diuisimus: vno modo sū-
mit intētio pro actu considerandi. ut inquit Auerois
in p̄ncipio prædicabilem. q̄ intētio in hac dictiōe est
explanatio eorum que cōtinent in libro Porphyrii. in
introductione ad sciām ratiōalem. et idē sentit in p̄n-
cipio p̄ntorum. et p̄rio phier⁹. et alibi sepe. Alio uero
modo summit intētio pro re concepta. ut inquit Aue-
rois in cap. de genere et specie. q̄ genus dicit de trib⁹
intentionibus. et in libro p̄dicamentorum. et primo po-
steriorum. 2. 2. et alibi. et inquit ulterius doctor Sub-
tilis q̄ intentio uel cōceptus equiuoce dicit de ob-
iecto cognito. et actu cōcipiēdi. ut p̄ speculati. Ex
quibus patet quid per cōceptū audiat a philosophan-
tibus. et qualiter pluries decipiunt disputantes in ac-
ceptione cōceptus. et qualiter cōceptus est ens in ani-
ma: uel extra. et qualiter est q̄litas: uel substantia ex sin-
gulari peripateticorum sententia.

De rationis obiecto.

Determinaturus autem de scdārum
intentionuz cog-
nitione. nunquid per se concipiant. uel per accidens: ne-
cessarium uidetur de rationis obiecto differere. nam
dicitur obiectum potētie causa ceterorum: cur p̄ se uel p̄
accidēs a potētia comprehendant. Quum igitur virtus
rōcinatiua sit de potētiarum numero passiuarum. qui-
bus obiectum assignare opere precium est. id primit⁹
discutiendum est de rationis obiecto. de quo diuer-
sa senserunt phantes. quo promptius quid per se co-
gnitum uel per accidens obiectuz cognoscatur. ut au-
tem expeditius de propositis differamus. dicimus q̄
potest intellectui assignari triplex obiectum: primum
aut quidem primitate virtualis continentie: aut p̄mi-
tate motionis: aut primitate terminationis: quid au-
tem per hos terminos audiat. dicimus q̄ obiectuz p̄-
mum p̄mitate virtualis continentie dicitur illud qd
ita concipit intellectus. q̄ aut est ipsum cognitum: aut
ipsius virtute concipitur. quicquid a potentia ratiocli-
natiua concipitur. uelut dicimus in diuinis q̄ essentia
diuina dicitur primum eterne lucis obiectum p̄mita-
te virtualis continentie. qz diuinus intellectus non in-
telligit nisi essentiam suam: tanq̄ obiectum primariū:
et si concipit creaturas concipit ut obiecta scdāria vir-
tute sue essentie. inquantū relucēt in illa: propter emi-
nentialem continentia. ut p̄notauimus in prima dif-
ficultate. aliter vilesceret intellectus diuinus. si concipi-
peret obiecta finita virtute ipsorum. ut arguit Arist.
12. diuine sapientie. t. 2. 51. cui consentiunt diuini philo-
sophi de cognitione primi motoris omnia cognoscē-
tis. nunquid autem deus entia creata cognoscat uelut
obiecta scdāria in via philosophi non est præ-
sentis speculationis. obiectum uero primum primita-
te motionis: est id quod est potentie motuum in hoc
statu (ut prædiximus.) cuius cognitio est per propria
speciem genitam ab intellectu agēte et fantasmate sup-
plentibus vnam causāz totalē: ut scribit doctor Sub-
tilis. 14. qōne quolibetorum. et tale obiectum potē-
tie motuum dicitur in anima sui cognitionem genera-
re. dato q̄ non sit de ratione cuiuslibet obiecti causa-
re noticia (ut probauimus) dubitatione scdāda qz de

ratione obiecti est precise terminare actum potestatis. ut
luti sunt entia rationis: et materia: et relationes: obiectum vero
primarium potestatis terminatum dicitur id. quod intelle-
ctus actum terminat: aut tanquam obiectum: uel ratione cognoscendi

Quibus uisis dicitur. quod si querat de ratione
obiecto primo modo. quod
est secundum virtuales continentiam ponitur ista conclusio. nullum
potest obiectum rationis humane ponitur primum secundum virtuales
continentiam. cuius probatio est. omne quod est sic rationis ob-
iectum primum est quod est primum cognitum et ipsius vir-
tute cetera cognoscunt. in quo continentur eminent. sed
nullum rationis obiectum est tale: non potest enim aliqua
creatura stabiliri pro rationis obiecto primario quia non est p-
fectior omnibus entibus. nec potest poni ens obiectum ta-
le. quia deus non est rationis obiectum naturale: sed uoluntarius.
ut inquit Sanctus Augustinus. quia deus non videtur nisi
quod vult videri igitur non potest dari rationis obiectum pri-
mum secundum virtuales continentiam.

Sed dubitatur quia dicitur communi ab om-
nibus theologis quod de-
us est rationis obiectum primum primitate perfectionis. ut
etiam confirmat hiericus de gandauo et doctor Sub-
tilis primo iniarum dist. 3. Rursus et dico. quod primitas di-
uine perfectionis non concludit rationem naturalem obiecti respe-
ctu nostre rationis. uerum est enim quod de cognoscibilibus ab
humana ratione nullum perfectius ente primo completum. non tri-
nialiter attingimus: maxime secundum propriam diuinitatis ra-
tionem. Querimus autem de eo quod potest poni rationis
obiectum naturale secundum virtuales continentiam ratione primo con-
ceptus. et dicitur ulterius. quod necdum rationis humane po-
nitur obiectum tale. sed etiam intelligitur non caret ob-
iecto tali. dato quod intelligant per essentiam suam. ut uo-
luit Aristoteles. diuine philosophie locis allegatis et ali-
bi sepe. quia non angelica non omnia conceptibilia continet:
eminenter aut virtualiter: maxime proprie cause diuinitate
et hoc est quod uoluit doctor Subtilis iniarum primo di-
st. 3. et frater sciscus de mayronibus in conslatu dist. 3.
et omnes fere solertiores diuinitatis interpretes. quod est
unicus solummodo intellectus omnia per essentiam com-
prehendens. et est lux increata primi motoris cui mira-
bili sententia consentit Auerois. 3. de anima. 2. 14. ubi dicit
quod nullus est intellectus a potentia liberatus preter pri-
mi motoris eternum lumen. et idem asserit in de-
struc. disputatione. 3. Si uero querat de rationis ob-
iecto primo primitate motionis. quod est naturaliter ab intel-
ctu cognoscibile cariturus sue cognitionis in intellectu
dicimus quod dupliciter intellectus auditur a proprietate non
gentilibus diuinitatis exprimitur. aut enim intellectus (ut intellectus
est) secundum propriam naturam. aut ut coniunctus. si quidem primo
modo sumatur intellectus. dico quod obiectum primum primitate
motionis (ut intellectus est) ponitur ens finitum com-
mune absoluto et respectiuo: cuius terminus est limi-
tatus. et hec est subtilissima philosophorum sententia cui do-
cto. Sub. intentio conformatur in secundo iniarum. dist. 3. et
14. quodone quolibet. cuius ueritas declarat: dicitur enim
primo ens finitum. quia primum motor non est naturaliter a no-
bis attingibilis sub proprio conceptu dato quod per uiam
motoris et calitatis a posteriori cognoscatur. ut scribit Ari-
stoteles. et Auerois. 8. phisicorum. 2. 1. proprie philosophie. 1. 2.
4. 1. et sequentibus. ubi phisicorum inuestigat esse intelligitur: et
pluralitatem per uiam motus: et per numerum latitudo-
num. 13 in phisicis illud principaliter agatur. Dicitur
ulterius commune absoluto: et respectiuo. quia quodli-
bet tale potest gignere sui noticiam naturaliter in intel-

lectu: dicitur ulterius quod potest ens respectiuum motus
ue concipi. dummodo sit terminatum ad ens finitum. non
autem ad ens infinitum. cuius causa est. quia motus tunc
et naturaliter cognoscere quodlibet ens respectiuum
et etiam terminus respectus. quum respectus non co-
gnoscat sine extremis. tunc enim cognoscendo respec-
tum naturaliter. terminus etiam cognoscere natura-
liter. quod est falsum. quia sicut deus non est naturaliter
cognoscibilis. ita nec dependentia creature ad deum na-
turaliter concipitur. et ideo dicitur quod requiritur terminus li-
mitatus ad respectum naturaliter concipiendum.

Sed contra cur est quod relatio finita ponitur
obiectum motuum si nullius
est actiuitatis? Respondeo quod relatio non remouetur a ter-
mino absoluto in sui cognitione. Sed propter cur in pre-
cedentibus negatum est relationes solummodo rationis
actus terminare? Rursus quod intellectualis potentia in
cognoscendis rebus in hoc statu mediante sensu impe-
ditur a motione rerum. sicut substantia non potest ab in-
tellectu motus concipi in hoc statu: que tamen in intel-
lectu proportionato sui noticiam causaret. et hec sunt
speculari subtilestima: et pluribus occulta. Si uero
querat de rationis obiecto corpori iuncte in hoc statu. di-
cimus quod est secundum communitatem opinionem quoditas rei
sensibilis: ut inquit Auerois. 3. de anima. 2. 26. Cuius ue-
ritas probatur. illud est primum rationis obiectum primitate
motionis. a quo dependet omnis potestatis cognitio
in esse et causari. sed quoditas rei sensibilis est huiusmo-
di. igitur quoditas rei sensibilis est primum potestatis ratio-
nalis obiectum motuum. patet argumentum cum maiori
ex prenotatis. minor autem probatur ex Aristotele. inten-
tione in de sensu et sensato. et posteriorum primo. 2. 33. quod
omnis nostra cognitio oritur a sensu. et deficiente aliquo
sensu in nobis necesse est deficere cognitionem sensibi-
lis illius sensus. et 3. de anima. 2. 12. et 14. et 32. et 39. scri-
bit phisicorum et Auerois quod intelligere nostrum aut est fanta-
sia. aut non est absque fantasiari. et necesse est intelligere
et fantasmatum speculari. et huic sententia consentit doctor
Sub. quodone. 3. predicabilium. 7. 4. et primo iniarum dist. 3. et
7. proprie philosophie. et primo reportationum. dist. 3.
et omnes fere conueniunt. et propter hoc etiam beatus
Thomas censuit quoditas materialem rationis ob-
iectum ponitur: licet hoc fuerit opinatus propter maio-
rem proportionem inter potestatem et obiectum. que col-
ligitur ex natura potentiarum: nam comperimus quas-
dam potentias imersas penitus materie. sicut sunt sen-
sitiue potentie. que apprehendunt obiecta tantummo-
do materialibus conditionibus requisitis. et inuoluta
que sunt organice potentie. que dam uero potentie dicun-
tur penitus abstracte a materia tamen esse. que secundum ope-
rari. quemadmodum sunt entium separatorum vir-
tutes cognitive. que retinent essentias pro sue cog-
nitionis obiectis. ut sepius diximus ex Aristotele. et Aue-
rois intentione. quod in abstractis a materia idem est intel-
ligens et intellectum. Quodam uero dicuntur poten-
tie materie coniuncte secundum esse. non autem secundum ope-
rari. quia non sunt potentie organice. sicut est intelle-
ctus: et uoluntas: et tales debent habere obiecta ab-
stracta secundum considerationem. Coniuncta uero secundum esse
et tale obiectum dicitur quoditas rei materialis. cuius
opinio et si videatur admittenda quantum ad hoc
quod quoditas rei sensibilis est obiectum primum motus
ne. non tamen propter illam requisitam proportionem.
quia non esset illo modo proportio inter potestatem et ob-

Secundu
lectum. sed potius
cessaria respectu co
riori conditione de
dicitur enim propo
non enim requiritur
entiam cognoscen
lecti entia compo
et intelligentias a
et proportio. que n
falsitas. immo pot
ctus. Sub. primo sen
obiecti ad potestiam
que non requiritur sim
per assimilationem
cum intelligendi rec
bilis imago. tamen
tam ad modum esse
dicitur quid sit rat
luer in hoc statu cog
rum etus non ponit
bium. conuenit inte
omnium disciplinar
lectus agentis cu po
et primum motorem
le ab humano ingen
re. 3. 2. 8. quod na frust
telligibilis et nobis
no gram ualeat. plu
Socrus p. sen. dist. 3.
Si uero qu
mationis. quod int
esse obiectum tali
do ex natura potentie
ne attingentis virtute
comunitatem uniuo
na et reliqua depend
Subtilis primo iniar
3. 2. 2. iniarum dist. 3.
uoc. quod si remouebit
et terminatur. et ideo
tas dist. 3. primi sente
ratio entis nullum po
et ideo plurimifrate
negante entis uniuo
logia. Contra. tunc quod si
egras uniuo neutra
com uniuocatione. no
rationis analogia. tum
hationis nota non fa
si seiplo communius. et
comunitas quod suba et
cognitionis. requiritur al
datur potius fuga ue
re in pluralitas conc
uocatio. et queratur in
tationis obiectum
Donitur e
primatate terminatio
unitudinem sue uniuo
ur ex intentione Ar
ma. 2. 17. et 18. et 39.
tas entis. et Auicena

p'mario

Secūdus

Quid sit p se concipi

lectum. sed potius similitudo. que non est potentie necessaria respectu cognoscibilium. et ideo deficit in ueriori conditione de positione rationis obiecti. confutatur enim proportio in similitudinem. et econuerso. non enim requiritur similitudo inter obiectum et potentiam cognoscentem. quia tunc qualiter concipiet intellectus entia composita materialia: (ut materialia sunt) et intelligentias abstractas. sed requiritur ad cognitionem proportio. que non est similitudo nec similitudines includens. immo potius dissimilitudines. ut scribit doctor Sub. primo sententiarum dist. 3. nam proportio obiecti ad potentiam est proportio moueris ad mobile. que non requirit similitudinem. dato quod cognitio fiat per assimilationem per speciem intelligibilem uel actum intelligendi receptum. qui dicitur uera cognoscibilis imago. tamen dicitur simpliciter dissimilitudo quantum ad modum essendi rationis: et obiecti. Palaz est igitur quid sit rationis obiectum motiuum naturaliter in hoc statu cognoscibile de facto. 13 philosophorum certus non ponens alium statum (de quibus est dubium) censuerit intellectum felicitari per adeptiones omnium disciplinarum propter continuationes intellectus agentis cum possibili. 3. de anima textu et 2. 36. et primum motorem esse obim naturaliter attingibile ab humano ingenio ut etiam 2. meth. scribit Auerrois. 2. p. q. na frustra egisset intelligentias maxie intelligibiles et nobis ignotas. que quidem argumentatio quantum ualeat. plurimi theologorum litigant. ut iquit Scotus p. sen. dist. 3. 7. 2. meth. 3. de quibus alias.

Si uero queratur

de rationis obiecto primo pmitate terminationis. quod intellectus actum terminat. dico quod ens est obiectum tali pmitate primum. et hoc loquendo ex natura potentie. uel passiuæ est. non autem in ratione attingentis uirtute. ppria: sumpto ente fm tota sui comunitatem uniuocam: et extensionem ad causam primam et reliqua dependentia siue creata. ut scribit doctor Subtilis pmo sniarum in prologo qone pma. et dist. 3. et 2. sniarum dist. 3. et dixi fm comunitate entis uniuoci. q. si remouebit uniuocatio destruet unitas obiecti terminatiui. et ideo singulari snia scribit Jo. Scotus dist. 3. primi sententiarum. q. si remouebitur uniuocatio entis nullum ponet primum rationis obiectum. et ideo plurimi fratres destruxerunt obiecti rationem negantes entis uniuocationem. sed dicit. sufficit analogia. Contra. tu q. si dicitur analogia: aut est cum conceptus unitate neutralis ab uniuocatis. et sic se tenebit cum uniuocatione. non est enim impossibilis uniuocationis analogia. tum quod conceptuum pluralitas cum distinctionis nota non facit unitatem obiecti. quum nihil sit seipso comunitus. quia substantia: uel accidens: non est comunitus quod suba et quod accidens. nisi quia ad ueritatem distinctionis. requiritur alterius partis uerificatio. et ideo uidetur potius fuga ueritatis. quam solutio dubitationis. si uero sit pluralitas conceptus cum analogia. tunc est equiuocatio. et queratur inde qualiter equiuocum stabiliatur rationis obiectum primum?

Donitur ergo

conclusio. quod obiectum primum rationis pmitate terminationis est ens esse secundum totam latitudinem sue uniuocationis. cuius ueritas colligitur ex intentione Aristo. 3. meth. t. 2. 10. et 3. de anima. t. 2. 17. et 18. et 39. et alibi sepe. quod intellectus est totius entis. et Auicena primo methaphisice censuit idem

et Albertus primo 7. 4. 7. 7. diuine philosophie. Est autem attentione dignum. quod dato quod intellectus habeat ens. sic commune deo: et creature: primum obiectum. tamen dicitur primum: ut intellectus comparatur ad illud in ratione recipientis: non agentis. dicitur enim recipientis: eo quod quum intelligere sit quoddam pati. 3. de anima. et intellectus sit cognitionis receptiuus cuiuslibet entis. ideo dicitur quod intellectus obiectum primum est ens commune fm totam latitudinem uniuocationis: in ratione passiuæ: non autem dicitur intellectus se habere respectu entis in ratione actiuæ. quia tunc seque retur. quod naturaliter intellectus posset cognoscere quodlibet ens. quod est impossibile maxime propter diuinitatis naturam. dato quod sit capax cuiuslibet cognitionis in recipiendo: si per intellectus eleuationem contribueretur ei ueluti contigit in raptu Pauli. ex quibus patet quid sit primum rationis obiectum motiuum: et quid terminatum: notabili philosophi sententia et solertium peripateticorum.

Quid sit per se concipi uel per accidens.

Postquam autem

de primo rationis obiecto pertractauimus iuxta ueriores theologorum et philosophi limites. superest determinare de modo cognoscendi rerum qualiter que dam dicantur per se que dam uero per accidens ab intellectu concipi. Pro cuius intelligentia est notandum quod potentia habens obiectum adequatum dicitur ab illo terminari quantum ad extensionem sue operationis. siue fm formalem causam cognoscendi siue virtualem. Dicimus enim quod obiectum quando potentie assignatur adequatum eo modo quo est adequatum dicitur esse ratio cognoscendi. aut formalis quando pars subiectiua concipitur. in qua formaliter includitur. ut lapsus includens entis conceptum. si cognoscitur sub entis ratione. dico quod entis conceptus est ratio formalis concipiendi lapidem. Dicitur etiam quod aliquando est ratio virtualis cognoscendi ea que reducuntur ad obiectum. nam ueluti diximus in prioribus. quod sicut non est de ratione subiecti scibilibus formaliter predicari de cunctis ad illum habitum pertinentibus. ita dicitur de rationis obiecto. quod non est ei necessarium formaliter predicari de quibuslibet cognoscibilibus ab intellectu. sed sufficit. quod aut sit ipsum obiectum cognitum. aut sub ipso formaliter aliquid concipiatur. ueluti est pars subiectiua. cui conceptus formaliter includitur in illa. aut requiritur quod ipsius uirtute que reducuntur ad ipsum cognoscantur. que admodum uoluit philosophus. 9. prime philosophie. et in post predicamentis. et 4. diuine sapientie. quod negationes: et priuationes cognoscuntur per affirmationem: et habitus in quibus concurrunt entis conceptus: non quidem formaliter: quia priuatio est pura negatio et formalis est nihil. 4. diuine philosophie. ideo dicitur obiectum sic adequari potentie. Quibus per actus dicimus quod obim per se concipi dicitur quod per primam rationem: uel obti primi rationem cognoscit. que admodum dicitur color per se concipi. quando conceptus fuerit sub propria ratione inquam est talis qualitas uisibilis: aut sub ratione comuni qualitatibus: aut sub ratione entis: et enim tales rationes dicimus colorem per se concipi. quia sunt de coloris intellectu formali. Per accidens uero concipi dicimus obiectum quando non ex se: sed alterius ratione virtualiter concurrerit. concipit. in quo ratio primi obiecti formaliter non includit. neque proprium entis

titatis gradū retinet. s^om quem terminare possit actū rationis. q^od non cōtingit in simpliciter simplicib^o maxime passionibus et ultimis differētijs que formaliter entis cōceptum excludūt. I^o Jo. Scot^o p^omo sup^o metha^o. q. 2. cōsuerit ens de o^ob^oib^o in q^od p^odicari. de q^ob^ous als. et hoc modo dicimus entia ficticia: et negationes: et p^ouaciones per accēns cōcipi. q^od de se nullam retinet p^osiuam rōnem. p^optiam: neq^o rōnem p^oimi obiecti formaliter includūt: neq^o p^optiaz entitatis gradū q^od non dicit ens vniuocum p^osiuū et negatiuū. sed simpl^or equiuocum. Et hęc distinctio sumit ex Arist^o. intētiōne. s. phisicōz. t. 2. i. dum dicit. q^od sicut p^otingit aliquid tripl^or trāsmutari. vno modo per se p^oimo. ut lapis. secūdo modo s^om partez ut homo. tertio per accēns ut album. Sic tripl^or aliquid intelligit. s. per se p^oimo ut albedo q^od est color v^olūis disgregatiuū. scōz p^ote. ut homo q^od est aīal. et per accēns ut cecitas. et hęc est subtilissima philosophorum sententia.

De secundarum intentionum intelligibilitate.

Sed oritur difficultas nunq^od intētiōnes secundę per se cōcipiant. videt enīz q^od nō per se cōcipiant. q^od p^o aliud et per se repugnāt. posterior^o p^omo. t. 2. xj. Sed intētiōnes secundę per aliud cognoscunt. q^od per fundamēta: quum sint relationes. igit^o per accidēs cognoscunt. Ad oppositum autēz arguit q^od quodlibet scibile est per se intelligibile: sed intētiōnes secundę p^o se sciunt. q^od de ipsis habet logica que est scia. igit^o per se intelligunt. Pro solone igit^o sitius difficillimę dubitationis est attētiōne dignuz. q^od diuersa senserūt clarissimi p^oipatetici de cognitione secundarum intētiōnum. Cōsuerūt enim quidā secundas intētiōnes nō per se sed trāsmodo per accēns a ratione cognosci. q^od difficillima rōne cōfirmant tria p^osupponētes notissima. quoz p^oimū est q^od intelligibilitas est passio entis. q^od est clarum: q^od quodlibet ens (ut diximus) est intelligibile. q^od nihil est nāliter ignoruz. p^o me phisic^o. et quodlibet intelligibile est ens. Secūdo autē p^osupponūt q^od nulla passio extendat p^oter suū s^om. q^od cōuertunt ut scribit phis thopicōz p^o. c. 4. et Por phis^o. 4. c. p^odicabiliū. Tertio autē q^od quodlibet passio habet subm cui p^omo cōuenit. nam: p^opter hoc uoluit phis posterior^o p^omo. t. 2. i. 2. i. 3. et i. 4. passiones assignātes errare. quado non cōueniūt subiectis s^oz q^od talia. Quibus suppositis arguit sic. ois passio habet subiectū p^optium cui p^omo cōuenit ex tertia supponē. Sed intelligibilitas est passio entis ex p^oma supponē. igit^o intelligibilitas habet subm cui p^omo p^ouenit ex 3° supponē. patet argumētatio in tertio p^ome figurę cuz maiori et minori manifestis ex supponibus. Tunc ultra querit cuius intelligibilitas est passio p^optia uel est entis realis: uel rōnis: uel cois. nō rationis: q^od tūc ens reale nō p^o se cōcipet. q^od nulla passio extendit ultra p^optium subm per secundam supponem ex Arist^o. intētiōne thopicōz p^omo. c. 4. nec pōt dici q^od entis cois est passio q^od tale est equiuocū. cuius nō est demonstratio neq^o diffinitio p^omo posterior^o. et pbauimus in p^orioribus. Si vō dicat q^od est passio entis realis: tunc videt impossibile secundas intētiōnes per se concipi. nam si non sunt entia realia neq^o etiam per se cōceptibilia. q^od p^odicatio passionis in secūdo modo cōcludit p^odicatōnem subiecti in p^omo modo p^oscitatis. ut si fortes est risibilis in secūdo modo. dicit etiaz hō in p^omo modo. et huic opinioni consentit Jo. canonicus p^omo phisicōz q^odne. 3. et est argumentum solone difficillimū.

Alii vero cōsuerūt intētiōnes secundas per se cōcipi: tum q^od de ipsis est cognitio scialis ut argutum est. tūc q^od diffiniunt et cuiuslibet diffinibilis est intellectio per se. tum q^od ponit intellectus differētiā inter obiectū reale et modum eius qui est ule. que quidē differētia non ponit nisi cum extremorum cognitione sub p^optia ratione. nam potētia cognitiua non pōt ponere differētiā inter aliqua nisi concepit ea sub p^optia rōne. ut. 2. de aīa pbauit Arist^o. per hoc dari sensum cōem. t. 2. i. 4. 6. cognitio autē rei sub p^optia rōne facit rem per se cōceptibilem (ut p^odictimus) et hoc est doctoris Sub. fundamētum de intellectu per se secundarum intētiōnum q^odne. s. p^odicabiliū. cuius opinioni si quispiam fauere uellet sustinēs esse de ipsius intētiōne intētiōnes secundas per se cōceptibiles laborabit in solone dubitationis iductę. Nos autē dabimus duplicē euasionis modum ex ueriori doctoris Sub. intētiōne. Et p^omo dicim^o q^od intelligibilitas est passio entis: nō quidem realis neq^o rōnis p^opter cām p^odictam. sed entis est passio cois ad utruq^o. et ad p^obationem quuz dicit. q^od equiuocum caret passionibus. dico q^od equiuocū dupliciter audit. aut q^od absq^o ordine sed eque p^omo significat sua significata: ut canis respectu latrabilis: et celestis: q^od uocāt peripatetici equiuocū a casu. aliud vō dicit equiuocū significās ordine quodam significata: ut ens respectu substantię: et accēns. et dicit equiuocū p^omixtum analogię et p^oilio. et hęc distinctionem colligimus ex Arist^o. intētiōne p^omo elenchōz. c. 2. Quibus uisū dicimus: q^od equiuocum p^omo modo nō habet diffōnem: neq^o passiones. sed equiuocū secūdo modo pōt habere passiones et esse rōnis obiectū. q^od videt includere quandam vnitatem et ordinē s^om quādam attributionē ad vnu p^oimum: et sic patet solo subtilissime dubitationis ex intētiōne doctoris Sub. Et est attētiōne dignum: q^od intelligibilitas sit ipsius entis cois passio. t^on p^oncipalius cōuenit enti reali et ex quadam attributione p^ouenit enti rōnis. et hanc s^omiam sequunt pleriq^o Scotistarum et subtilium philosophantium.

Sed dubitabit quispiam q^od hęc nō sunt ad intētiōnem doctoris Sub. s. q^od aliqd sit equiuocum: et habeat passiones. R^on deo et dico s^om huic p^oimum modum dissolūti esse ad ipsius intētiōnem. nam doctor Sub. 3° q^odne quolibetoz. rem diuidēs tripl^or: ponit hęc p^oponem. ens commune enti reali et rōnis q^od est cōe coitate analogię u^o vniuocationis q^od nō curo inq^ot Scotus. dicit eē p^oimū rōnis obm. et t^on est equiuocū simpl^or ut p^obat dist. 3. p^omi sniarū. et in p^odicamētis. q. 4. in solone dubitationū ubi substinēdo q^od ens sit equiuocū dicit q^od ad vnitatē subti in scia: et obiecti respectu potētię nō requirit vni uocationis vnitās. sed analogię sufficit. in qua quidez q^odne uoluit ens eē equiuocū per cōparationem ad decem p^odicamēta que sunt entia realia: multo magis erit equiuocum ad entia realia et rōnis. Ex quibus patet clarissime qualiter est ipsius intētiō ponere equiuocum analogum p^oimum rōnis obiectum. Et q^oliter intētiōnes secundę per se cōcipiant. Et hęc est (ut p^odicimus communis) sere sententia scotistarum in solutione dubitationum. et ex his potest dissolui argumentum de conceptibilitate intentionum per se. quum dicitur q^od intentiones per fundamenta concipiunt: igitur per accidens. dico q^od per accidens opponitur p^o se dupliciter. aut per se quod est p^omo tale. quemadmo

Secūndus De fdaꝝ itētionū itelligibilitate

dum dicimus q̄ fortes per accidēs est risibilis: qz nō primo. sed hō per se hoc modo dicit risibilis: aut per se: eo q̄ non est cōtingēa. sicut isochelēs habet tres angulos per se. qz non p̄tingēt: sed necessario hēt tres. Ad p̄positum dico q̄ itētionēs quum per fundamēta concipiānt non cognoscunt per se primo modo. nō tamen cognoscunt per accidēs. ut per accidēs opponit ei qd̄ est necessarium 7 per se scdo modo. Sed h̄ p̄dicta solutio dubitationis de passione assignata enti cōmuni: 7 de attributione itelligibilitatis enti rationis per se. p̄pter ens reale qd̄ est ipsius causa: 7 eē: 7 cognitionis videat esse de itētionē doc. Sub. attamen arbitramur annectere ueriores dubitationis solutionem fm̄ certiores doctoris Sub. itētionē. 7 dico q̄ itelligibilitas est passio solius entis realis formaliter per inherētiam ei cōueniens. non autem enti cōmuni reali 7 rōnis entitati. Sed enti rōnis per uirtualem cōtinētiam conuenit: qd̄ declarat ex ipso itētionē. scribit enim doctor Sub. primo sniarū. dist. 3. q. 2. q̄ ens est uniuocum fm̄ solam ipsius latitudinē ad entia realia. non aut rōnis. 7 p̄bat rōnibus p̄notatis. Sed uidetur simpliciter equiuocū. ut palā est in formalitatibus ex itētionē doct. Sub. Alterius eadem dist. 7. 8. primi 7 tertia secūdi sniarū scribit doctor Sub. q̄ idem est obiectū rōnis adēquatum. 7 habitus metaphisici subiectū p̄mum. 7 subiūgit obiectum aut sapientiē non pōt esse equiuocum. igit nec obiectum potētē. Ex quibus fundamētis luce clarius apparet q̄ passio non pōt assignari enti cōmuni. qd̄ ponit obiectū rōnis adēquatum fm̄ totā sui latitudinē: qz non est uniuocū. 7 hęc sunt cognitu dignissima.

Sed contra

qz si hoc concedat. igit est contradictio in tā subtilissima scoti doctrina p̄mo de p̄fecta itētionum secundarum cognitione. qz tūc non cōciperent per se secūde intentiones. quum itelligibilitas sit passio entis realis. quod non cōuenit enti rōnis. Secūdo de cois entis equiuocatione. 7 rōne p̄mi obiecti intellectus: qz tūc nō erit ens cōmune rōnis obiectum p̄mum. cuius opposituz ex intentione Jo. Scoti p̄bauimus. qd̄ne. 3. quolibetorū. 7 hęc sunt solone difficillima que pauci speculantur nisi in superficie. Nos autem subtilissima doctoris Sub. itētionem sustinētes p̄p̄atēte ueritatis in dagatoris celeberrimi nebulas discutimus. nō enim decet quēpiam absq̄ ratione condēnari p̄mo celi. t. 2. 101. Rūdetur igitur ad p̄mum argumentuz de cōtradictione itelligibilitatis intentionum secundaruz sustinendo q̄ intentiones per se concipiuntur: 7 tamē itelligibilitas est passio entis realis. Pro cuius solutione est aduertenduz q̄ intentiones secundas per se concipi dupliciter itelligitur. aut enim per se p̄seitate inherētē p̄dicatū: ueluti dicim⁹ hominē esse per se risibilem aut itelligibilem: aut per se p̄seitate exclusionis mediū necessario concurrentis in rōne cogniti. Si autem primo modo summatur per se concipi. dicimus q̄ impossibile est intentiones secundas per se concipi ex ratione p̄posita. qz itelligibilitas est passio entis realis que non potest in secundo modo p̄seitate p̄dicari de secundis conceptibus (ut diximus in secunda suppositione.) Si uo sumptum fuerit per se secundo modo. dico q̄ itētionēs per se itelliguntur. qz potest intellectus ponere differentiā inter obiectum 7 modum. 7 ipsam concipere sub p̄pria ratione. 7 hoc ideo est qz secūde intentiones ha-

bent p̄p̄rium entitatis graduz fm̄ quem possunt actū rationis terminare. 7 sic non est cōtradictio. Sed nouus p̄s dubitabit qualiter potest aliquid dici per se cognitum secundo modo 7 non sit per se p̄mo modo per inherētiam. Respondeo ex Arist. itētionē. 5. phisicorum. t. 2. i. lapis sursum proiectus per se mouetur. qz fm̄ se totuz. 7 socrates mouet ad ubi nouum per se: non quidem p̄seitate inherētē. qz sunt p̄positiones contingētēs: 7 non necessarię. neqz in aliquo modo p̄seitatis. ut scribit Arist. posterioruz primo. t. 2. 9. Sed potius dicunt per se. qz non ratione prioris subiecti cōintellecti uerificant: ratione cuius insit p̄dicatum subiecto. sicut uoluit Arist. 5. phisicorum. q̄ hęc p̄positio album mouetur eēt per accidens secundo modo sumpto per se: qz non potest albedini motus inherere fm̄ se. sed necessario concurrat medium subiectum. ut scribit etiam philosophus posteriorum primo. t. 2. 35. 7. 36. a quo si abstraheret: neqz per se neqz per accidens moueretur. naz albedo a subiecto remota non potest per se moueri: neqz per accidens: hęc autem p̄positio lapis est deorsum mobilis per se est fm̄ p̄mum modum. s. fm̄ inherētiaz passionis in p̄prio subiecto. 7 ideo sic dicendum est q̄ intentiones secundę per se concipiuntur secūdo modo. qz sunt quedam rationis entitates posituę que cognoscuntur ab intellectu sub p̄pria ratione. ita q̄ ipsarum entitas (quum non sit purum nihil) intellectio nem terminare potest. non autem cognoscuntur sicut p̄uationes: 7 negationes: que non terminat rationis actum de se. sed qz potius habitus cognoscunt. 7 hęc sunt que per accidens illo secundo modo concipiunt. non enim dicitur q̄ uniuersale per se itelligitur. quia actualis intellectio competit actualiter intentioni in secūdo modo dicendi per se. qz pōt itelligi 7 nō itelligi: sicut fortes non sic per se currūt: sed fm̄ p̄dictā rōnem dicunt per se cōcipi. Sed cōtra subtiliter dubitat qz non uideat q̄ excludat obm̄ medium cognitum in itellectione secundarum itētionum. qz quum sint rationis relationes non cognoscunt absq̄ terminis. 5. meth. t. 2. 20. Rūdeo h̄ in qualibet relatione cognitione cōcurrat terminus. ut est cōmunitas oīum peripateticorū sentētia. tamē non est id qd̄ actu cognoscit ut obiectum. sed p̄ncipium cognoscēdi. 7 terminat rationis actus ad relationem cognitam. aliter non diceret cognita relatio: 7 hic est oīum relationuz modus cognoscēdi. Cōtra tūc dicit siml̄ hoc in negationibus 7 p̄uationibus. Respondeo per itētionē siml̄itudinis. qz sunt negationes formal̄ nihil 7 p̄uationes: dato q̄ cōnotēt aptitudinē in subro. ut scribit Arist. in post p̄ntis. 7. 9. meth. q̄ p̄uatio est negatio forme in subro apto nato: per accns igit utro qz mō p̄cipiunt negationes. cōtra ergo modi intrinsicē ei per se cōcipent. r̄n̄sionem que. 7 hęc sunt cognitu difficillima que penitus occulta uident. Nos aut scoticę uirtutis uestigādē cā p̄tractauim⁹ excludētēs p̄mā cōtradictionē. qz in equiuocis nō ponit contradictio. Dicim⁹ ergo q̄ itētionēs per se p̄cipiunt. 7 q̄ itelligibilitas (ut est passio cōsequēs entitatem.) non cōuenit p̄seice 7 per inherētiam rōnis entib⁹. sed solūmodo uirtualiter in quā cognoscunt uirtute rerum p̄cognitarū a quibus depēdēt. Ex quibus palam est q̄ nedum remouet contradictio in dictis p̄p̄is doctoris Sub. sed etiam inter ceteros p̄p̄ateticos ut singulari narratione discussimus. se igitur exerceat

philosophantes in ueritatis adeptione.

Quantum autem ad secundam cōtra dictionem de rōnis obiecto. Respondeo p̄mittendo quasdam fugas quorūdam scotiāntium ponentium duplex ratiōis obiectum primum p̄mitate uniuocationis. ⁊ primum p̄mitate analogiē ⁊ q̄ ens cōmune omnib⁹ entibus realibus dicit̄ primum p̄mitate uniuocationis: ⁊ ens cōmune cuiuslibet contradictionem nō includenti dicit̄ primum p̄mitate analogiē. q̄ nō uideo necessitate tot obiectoz. Tur enīz nō etiam diceretur esse rōnis obiectuz primum p̄mitate equiuocationis: ⁊ uideretur necessarium. tum q̄ tale cōmune s̄m totam latitudinem ad ens reale ⁊ ratiōis est simpliciter equiuocū. maxime s̄m doctoris Sub. intentionē locis p̄allegatis. tum q̄ inter uniuocum ⁊ equiuocum nō cadit medium. ut scribit primo sententiarum dist. 8. q. 3. ⁊ in p̄dicamentis questione de equiuocis ⁊ alibi sepe. q̄ re quum tale cōmune nō sit uniuocuz. simpliciter erit equiuocum per rationem immediatōz. ¶ Dico igit̄ q̄ quū de p̄babilibus opinari cōtingat. ut scribit Arist. primo thopicoz. c. primo. ⁊ 8. nō inconuenit in locis ubi nō est p̄p̄ia materiē determinatio. p̄babiliter opinari. ⁊ aliquando cogentibus ratiōibus ad hominē p̄blematicē determinare. nō autem iuxta p̄p̄iaz intentionem. quod sepius facit Arist. ut infra distēremus. Sic ad p̄positū dico q̄ p̄blematicē doctor Subtilis censuit ens esse ratiōis obiectum primum in quolibetis questione. 3. s̄m autem p̄p̄iam intentionem censuit locis p̄allegatis idem fore ratiōis obiectum: ⁊ sapiētīe subiectum. quod equiuocuz fore negauit. ⁊ si fugeret quispiam ad distinctionem de cōmunitate uniuocationis: ⁊ analogiē: palam est q̄ contradicet ei. q̄ tunc non erit idem ratiōis obiectuz: ⁊ habitus subiectum. q̄ subiectum hitus est uniuocum locis allegatis. ubi igitur est p̄p̄ius determinationis locus est uera doctoris intentio. ¶ Quare patet qd̄ dicendum uidet̄ ad inductam contradictionēz substitūendo q̄ ratiōis obiectum primum adēquatione dicitur ens cōmune realibus entibus. cuius est per se intelligibilitas passio. quod ideo dicitur adēquatum in terminando. q̄ uel est id quod ratiōis actu comprehenditur. uel est id quod est ratio cognoscendi partibus subiectiuis ipsū formaliter includentibus. uel est id cuius uirtute ratiōis entia concipiuntur: ⁊ hęc est subtilissima peripateticorum sententia de ratiōis obiecto adēquato. qualiter potentie dicitur adēquari. ¶ Contra q̄ tunc quiditas rei sensibilis esset diuisiuismodi ratiōis obiectum ratione p̄dicta: q̄ saltē uirtute quiditatis sensibilis omnia cognoscuntur ut substantia ⁊ relationes ⁊ itelligētīe. Rūdes nō est p̄similis ambit⁹ i obiecto moriuo respectu per se cognoscibilium. qualis est in entis ratione terminante p̄pter formalem conceptus inclusionem.

Circa autem dicta dubitabunt scotiāntes. laborantq̄ ferino liuore detractores: tum quia diximus. docto. Subti. aliquando differere: quod non est p̄p̄iaz intentionis. tum quia diximus p̄blematicē Scotum determinasse plurima sustinendo utraq̄ contradictionis partē in pluribus cognoscibilibus. non enim uidetur ratio ni congruum. quod non est p̄p̄iaz intentionis quē q̄ affirmare. ¶ Nos autem maioris gratia resolutionis inductē difficultatis. ⁊ quo promptius scotiā

disciplinam complectantur philosophantes: ex Aristotelis approbata consuetudine. arbitramur ostendere duas p̄positiones. quarum prima est: q̄ in locis ubi non sunt p̄p̄iaz dictionum determinationes plurima discutuntur: tum affirmando: tum negando ex aliorum sententia percipienda. quę non tenentur in proprio loco: s̄m p̄p̄iam intentionem. qd̄ ostendo ab Arist. usurpari sepius. ⁊ primo auctoritate Auerois in p̄dicamentis p̄dicamento quātitat̄is ubi philosophus posuit locum esse speciem distinctā a superficie. ⁊ q̄ partes ipsius terminant̄ ad eundem terminum cum partib⁹ corporis: quę tamen nō sunt s̄m p̄p̄iam philosophi sententiam. ut patet. 4. phisicoz. c. de loco. ubi scribit Auerois in 2°. q̄ philosophus posuit speciem s̄m modum famosum in p̄dicamento quātitat̄is. quod ratione p̄batur non esse secundum philosophi sententiam. nam locus nō potest esse species a superficie distincta in p̄dicamēto quantitat̄is. q̄ loc⁹ p̄o materiali nō est alia spēs a superficie. q̄ est ipsa superficies. ut scribit philosophus. 4. phisicoz. t. 2. 39. q̄ locus est ultimum corporis cōtinentis immobile primum. nec p̄o formalis. nam nil aliud locus est q̄ circumscripcio actiua locantis. quę dicitur respectus ad p̄dicamētū ubi reductiue pertinens. nec potest dici (ut fingūt quidāz rudes) q̄ est species a loco distincta p̄o aggregato. tum q̄ quantitas non esset de formaliter absolutis: tum q̄ poneret aggregatum per accidens in p̄dicamēto. quod est impossibile. ⁊ hęc est ratio demonstratiua. nō est igitur ad intentionem philosophi locum esse spēm distinctā a superficie in p̄dicamēto quantitat̄is. ⁊ patet etiam in post p̄dicamentis ubi philosophus ostēdit mot⁹ eē distinctos. dicit enī Auerois q̄ declinauit Arist. in sufficientia in hoc quum nō sit ipsius intentio. ut ostēdat hic aliquid nisi quod alteratio est p̄ter reliquos motus: hęc Auer. ⁊ sic etiam patet de contrarietate: quę non est in quantitate s̄m Arist. in p̄dicamentis: quę tamen includit uerum motum: ut scribit Arist. 5. phisicorum. ⁊ de multis alijs quę ponunt aliquando non s̄m p̄p̄iam intentionem. ⁊ non solum a docto. Sub. sed ab Arist. ⁊ reliqs̄ peripateticis. de quo etiā uideat Arist. 7. phicoz. t. 2. 15. ubi scribit q̄ raritas ⁊ dēlitās sunt qualitates insequētes calidū ⁊ frigidū. cuius oppositum ponit primo methaphisicę. t. 2. 15. dicit Auerois q̄ sunt de p̄dicamento situs. ⁊ hoc q̄ loquebatur ad hominē qui sic opinabatur. ⁊ deniq̄ in 4. phisicorum posuit esse quātitates. 2. 84. ⁊ alia plurima sic offeruit. Iccirco nil mirum est hanc p̄horum consuetudinem Jo. scorum seruasse. ¶ Quis enim dicit ex docto. Sub. intentione corpus mobile esse philosophi naturalis subiectum ⁊ substantiā esse subiectuz primum diuine philosophiē. quod uidet̄ asserere. 3. q. uniuersalium. ¶ Quis etiam ex ipsius intentione ponet passiones subiectoz de genere substantiē esse in p̄dicamēto qualitat̄is: qd̄ tamen scribit doctor Sub. questione. 35. p̄dicabilium. c. de p̄p̄io. dum retulit de applicatione accidentis. q̄ nō inest cuiuslibet qualitati intentio accidentis. q̄ nō singularibus nec cuiuslibet speciei. q̄ species aliqua qualitat̄is est. cui applicatur hęc intentio proprium. ut risibili. hęc Scotus. ⁊ q̄one. 10. p̄dicamētoz scribit. q̄ ideoz gñe uel spē nō pot̄ esse in diuersis gñib⁹ p̄ se. sed idē p̄p̄io uel accidente collocari potest. ¶ Quis ulterius cōcedet ex docto. Subti. intentione passionem realiter distingu

subiectis. ut est
realiter idē p̄p̄ia
sententiarum in p̄
passiones nō dicit̄
causant̄ realiter a dicit̄
sententiarum: realiter dicit̄
alibi ueriori sententiam. ⁊ hoc ratiō
⁊ Auerois. quos
tione. ¶ Non cō
tis in subtilissima
p̄p̄io declaratur
bier⁹ p̄blematicē
ficare tam rem q̄
sustinet̄ idē p̄p̄iam
nem realem ⁊ ratiō
cōt. ⁊ tenet fore r
bus alijs in metha
oppositum in sententia
uini luminis in
mibus exponit.

q̄ licet in quibusdā
nō tamē in omnib⁹
uerricare. Immo
intentione ipsius cō
uniuocatione prim
tū q̄ plures scotiā
p̄p̄iaz transcendent
lanti. Et probō rati
fundamentis ad dicit̄
dictionem fundare
cōp. c. primo. S
tis de quo loquit̄
sū decem p̄dicamē
dictionem fundare
cum nec habet un
2^a secunde figurę
dicat̄ inter opposi
dare contradictionē
ut scribit p̄p̄iaz
contradictio. ¶ C
meminis solius. se
conq̄ fuerit conce
flet̄ contradictio. ⁊
tentione questione
q̄ non ualeat conse
facta distinctione. q̄
2^a p̄p̄iaz. Et cō
eti de quolibet dicit̄
termini non faciunt
ita distinctione. ⁊ i
finitio sufficiēs dicit̄
ne logica ⁊ transe
scendens erit secur
tra rationes adduc
rum p̄p̄iantium q̄
3. ⁊ 8. primi sentent
ne ⁊ uniuocatione
adducunt de diuini
ene uel nihil. ⁊ si
cuiuslibet. si uo p̄
distinguitur cuiuslibet

Secūdus

a subiectis. ut est cōmunis schola scotistaz. q̄ passio realiter idēptificat subiecto. r̄ tamen Scotus in p̄o sententiarum in prologo questione. 3. scribit. q̄ diuine passionē nō distinguuntur realiter a diuinitate. q̄ nō causant realit̄ a diuina natura sed in creaturis ubi causantur: realiter distinguuntur. Et plura alia asserit que alibi ueriori sententia determinat s̄m oppositam sententiam. r̄ hoc rationi congruit. q̄ hic mos est Arist. r̄ Aueros. quos ad calcem imitatur singulari expositione. ¶ Non cōturbetur igitur scotistę ex p̄narratis in subtilissima doctrina Jo. scoti. ¶ Secunda v̄o p̄positio declaratur: nam doctor Sub. primo perhier^{as} p̄oblematice substatnet questione. 2. nomē significare tam rem q̄ conceptum. r̄ 5° p̄ime philosophię substatnet idēptitatem eiusdem ad seipsuz esse relationem realem r̄ rationis. r̄ tamen primo sententiarum dist. 23. tenet fore tantūmodo rationis. r̄ sic de pluribus alijs in methaphisica determinat. quorum sentit oppositum in sententijs ut subtili sententia clarissim^o diuini luminis interpres Mauritius in suis additionibus exponit.

Sed dicet quispiam non ne pōt cōcordari? dico

q̄ licet in quibusdam videatur ponenda cōformitas nō tamē in omnibus. q̄ nō contingit contradictoria verificare. Immo dico q̄ in p̄dicamētis non potest intentio ipsius cōcordari de equiuocatione entis cū vniuocatione primo sententiā dist. 3. ¶ Licet cōtetur q̄ plures scotistę distinguere de vniuocatione logica: r̄ transcendentī: seu de conceptu. ut patet speculanti. Et probō ratione difficiliōri que possit ex ipsi fundamentis adduci: sic omnis cōceptus potest p̄radictionem fundare p̄mo perhier^{as}. c. 5. r̄ primo elenchoz. c. primo. Sed ens cōmune decem p̄dicamentis (de quo loquitur Scotus: querens nunquid ens sit decem p̄dicamentis vniuocuz.) nō potest cōtradictionem fundare: igitur ens nullo modo est vniuocum nec habet vnum conceptū. patet argumentuz in 4° secunde figure. probatur maior. q̄ opposituz p̄dicati infert oppositum subiecti. Si enim nō pōt fundare contradictionē. hoc ideo est. quia est equiuocū ut scribit p̄s primo elenchoz. q̄ in equocis non est contradictio. ¶ Et confirmat q̄ contradictio est nō nominis solius. sed nominis r̄ conceptus. igitur ubi cūq̄ fuerit conceptus affirmando ipsuz: r̄ negando fiet contradictio. Minor autem colligit̄ ex ipsius intentione questione. 4. p̄dicamentoz. ubi substatnet q̄ non ualet consequentia substātia. ergo ens. nisi p̄facta distinctione. q̄ in equiuocis non est consequentia 2° perhier^{as}. Et confirmat. q̄ in primo principio qd̄ est de quolibet dicit̄ esse uel nō esse scribit Scotus q̄ termini non faciunt principium notissimum. nisi p̄facta distinctione. r̄ iudicio meo non potest applicari distinctio sufficiens dubitationis solutiua. de vniuocatione logica r̄ transcendentī. q̄ si erit vnus concept^o trāscendens erit secundū illum contradictio. ¶ P̄terea rationes adductas in. 4. questione p̄dicamentorum probantium equiuocationē. soluit Scotus dist. 3. r̄ 8. primi sententiā. igitur de eadem equiuocatione r̄ vniuocatione procedunt. maxime rationes que adducunt de diuisione entis nūquid cōtrahatur per ens: uel nihil. r̄ si per ens: igitur nugatio in intellectu cuiuslibet. si v̄o per nihil. igitur contradictio in rōne diffinitiuā cuiuslibet. p̄pter quas quidam censuerūt

De p̄mario logice sbō

p̄dicamenta nō edita fuisse a doctore Sub. uel omnino sibi contradicere r̄ demonstrant intentum rationes inductę. quas nō dissoluent opinantes humeris celestia sustinere. ¶ Manifestum est igitur qualis est peripateticoz doctrinalis p̄cessus. r̄ quis debeat eē procedendi modus. cautiōres fiant igit̄ scotice disciplinę p̄fessores. ne p̄oblematica doct. aliquādo sententia decipiant. aut redargutionis metam incurrant. latibula quippe manifestauimus eis in quibus incipit oriri p̄bia p̄sertim subtilissimi Joannis scoti qui lumen recte speculationis p̄beuit ingenijs in omnibus disciplinis instituendis. ¶ Quibus peractis superest principalis dubitationis argumentū dissoluerē. quoz dicebatur. q̄ intentio secunda nō potest per se concipi q̄ nō continetur sub obiecto ratiōis adēquato. quod est ens reale. r̄ dicimus q̄ intentiones secunde: licet nō sint entia realia: virtute tamen realis entis per se concipiuntur s̄m rationem p̄notatam (ut p̄dixim^o) de ratione obiecti potentie adēquati. nam intentiones concipiuntur ratione realis entis virtualiter non tanq̄ sub ratione formali. sed sub ratione causata ab intellectu potius concipiuntur que dicitur formalis ipsaruz conceptus obiectiuus. ¶ Ex quibus fatis aspirantibus apparet clarissima decime difficultatis solutione laboriose resolutio iuxta ueriores philosophi intentionem r̄ subtilium peripateticorum: r̄ p̄notata p̄cedendi documenta in notabili doctoris Subi. intentione: stagyreaz disciplina.

¶ Undecima difficultas.

Distq̄ autem quid per secūdas intētiōes audiamus. r̄ quid per conceptum: nec non per rationis obiectum r̄ qd̄ per per se: uel per accidens cōcipi uoluerint peripatetici

differuimus. discutiendū modo uidet̄ de p̄mario rōnalis disciplinę subiecto. nūquid inter ueriores peripateticoz sententias: dialecticę subiectū primū stabiliatur syllogismus. r̄ uidet̄ q̄ nō: q̄ uel syllogism^o est rōnalis disciplinę subiectū pro 2^a intentione: aut fundamento: aut pro aggregato. patet per sufficientez diuisionem. nō potest dici. q̄ sit subiectū s̄m q̄ est intentio. q̄ tunc scientialis habitus p̄cederet subiectum proprium. quod est Arist. intētiōni dissonuz posteriorum primo. t. 2. r̄ t. 2. 25. probatur consequentia. qd̄ libet ens reale p̄cedit ens rationis. quum fundetur in eo. sed logica dicitur intrinsece ens reale. quum sit qualitas de prima specie qualitatis. Syllogismus v̄o pro secunda intentione dicitur ens rationis. igitur logica p̄cedit syllogismū. qd̄ uidetur impossibile scientiam fore subiecto p̄riorem. ¶ Ad oppositum arguitur: omne subiectum passionum principaliter ad scientiam pertinentium p̄pter qd̄ cetera considerantur. dicitur p̄imum scientialis habitus subiectum. patet q̄ oppositum p̄dicamenti infert oppositū subiecti. sed syllogismus est subiectū passionū principaliter ad rōnalez disciplinam pertinentiū. p̄pter que cetera cōsiderant: igit̄ syllogismus est p̄imu logice subz. patet argumentū in 3° p̄ime figure cum maiori. probat autē minor. q̄ finis logice (quum sit discernere ueruz a falso: qd̄ nō nisi syllogismo perficitur) requirit syllogismum ueluti p̄p̄iam: r̄ immediatam rationem finis elicituā: p̄pter quod censuit doctor Sub. qd̄ne. 3. p̄dicabilium. q̄ p̄pter syllogismum omnia considerantur ex rōne p̄notata dubitatione 3^a principaliz.

Determinaturus autem hanc difficil^{em} limaz de primario logicę subiecto dubitationem iuxta singulare philo^{sophi} sententiā z ueriores peripateticos tria faciāz. primum phantū opinionones magis apparentes de logicę subiecto pertractabo. secundo subiecti rationē aperiam. tertio dubitationis conclusiones decisiuas ad iungam cum cōfutatione deuantū ab Arist. intētiōne. **Quantum autem** ad primum. qz nō decet quempiam propriam stabilire sententiā nō discussis aliorum positionib^{us} primo celi. Ideo dicimus qz de logicę subiecto quidā censuerunt conceptus formatum a rationis actu primum logicę subiectus. ut uoluit Egidius primo elenchor^{um}. Et in hanc sententiā cōueniunt ponentes intētiōnes secundas: aut ens esse dialectice subiectum. eo qz idēp^{ro}ficiant in significato differentia solo nomine. nomina autē synonyma nō sunt doctrine rationali necessaria: ut inquit Auerois primo phisicoz. 2. i. dilucidans quid per causam: principū: z elementum uoluerit Arist. qz aut sint eadez in significato. patet phanti de secūda intētiōne z conceptu formato: ens autē qz coincidat palam est. qz logica quum sit scientia rationis (nō eo modo quo philo^{sophia} est de ente quod est a ratione cōsideratū) nō debet esse de ente. nisi a ratione causato. qz aliter logica posset appellari scētia realis ueluti phia naturalis. z tunc tale ens rationis hoc modo sumptum est intētiō 2^a: uel conceptus formatus ab actu rōnis. **Et** motus est Egidius ad ponendum conceptum formatum logicę subiectum. qz scientia quilibet dicitur habere subiectum p^{re}dicabile de quibuscūqz ad illam scientiam pertinentib^{us}: aliter nō esset unitas in scientia fm eum: quum autē conceptus formatus ab actu rationis p^{re}dicet de cunctis ad logicaz pertinentib^{us}. igitur primum logicę subiectum ponitur concept^{us} formatus ab actu rationis. **Alij** uo censuerunt argumentationem esse logicę subiectum. ut uoluit Albertus in p^{re}ambulis p^{re}dicabilium. qz de tota argumentatione est logica disciplina: z ipsius partib^{us} subiecti uis. **Alij** uo logicę subiectum posuerunt inter opinionones probabiles ipsuz syllogismū: propter rationē ad oppositum dubitationis adductam. ut censuit notabili sentētia doctor Sub. questione. 3. p^{re}dicabilū. cui conformantur ueriores peripatetici. z hęc sunt positiones pbabiliores de primo logicę subiecto. licet quidam sinxerint orationem esse logicę subiectum. **Quoruz** narratio derelinquitur. qz nullam habet probabilitatem: uel apparentiam.

Quantum autem ad secundum. quia potissime cognoscitur unūquodqz per suū qd quid est. 7. diuine phie. t. 2. 37. ideo videndum est primum: quid sit scientiale subiectum: quo promptius ex p^{re}narratis pbabilior eligatur opinio. Dicimus igitur ex Arist. intētiōe z subtilium peripateticoz: qz subiecti ratio talibus perficitur conditionibus ueluti diximus in prioribus. 73. subiectum scibile primum dicit illud: cuius est conceptus quiditatus: non inclusus virtualiter in aliquo priori pertinente ad illam scientiaz. primo notus fm rationem propriam formalem z absolutam contentius virtualiter omnium ueritatum infra ambitum scientię: z adequatus toti scientię: cuius est subiectum. hęc enim est propria ratio subiecti scibilis in ynaqua qz scētia. ut singulari sentētia scribit doctor Sub. in

plogo primi sentētiāz questione. 3. **Sed** ut clar^{ius} peripatetica fulgeat disciplina differamus unūquodqz rationis assignare particulam. Quibus pertractatis noscetur logicę subiectum primum. Dicit enim primo: qz subiectum scibile est cuius conceptus est quiditatus ex Arist. intētiōe posteriorū primo. t. 2. 31. qz particularium nō est disciplina. sed uniuersaliuz. 7. 7. prime philosophię. t. 2. 53. palam autem est qz uniuersale quodlibet subiectiuas habet partes. de quib^{us} for mali p^{re}dicacione p^{re}dicat. nihil autem formaliter p^{re}dicatur: nisi cuius fuerit quiditatus conceptus. z posteriorum primo. t. 2. 43. scribit Arist. scientia dicitur una cui^{us} est unuz genus: partes: z passionē: atqz principia complectens. patet igitur prima conditio. in qua includitur entitas: nam de nō ente nō est scientia. posteriorū primo. t. 2. 5. dicit ulterius. qz talis conceptus nō debet virtualiter in aliquo priori contineri pertinēte ad illam scientiam: nam (ut determinauimus difficultate secunda z septima. subiectum in scientia debet stabiliri quod est prima ratio finis executiua. propter quaz cetera considerant. z nō ipsuz. ppter alia. qz uo illud propter quod aliquid cognoscitur: dicitur virtualiter illud cōtinere. ideo uidet^{ur} impossibilē: illud qd in scientia ponitur subiectū: in aliquo priori virtualiter includi. qz si sic. tunc illud assignatū pro subiecto: nō erat conuenienter positum. quēadmodū diceremus qz syllogismus dialecticus nō potest ponit logicę subiectum primum: uel corpus celeste naturalis philosophię: propter causam p^{re}dicatam. z hęc est subtilissima phie sententiā. 4. 7. 7. diuine phie. z posteriorum primo locis p^{re}allegatis. **Ponitur** amplius qz scibile subiectum sit primo notum: fm propria formalem z absolutam rationem. nam si subiectum in scientia nō esset primo notum: ut in priorib^{us} differuimus articulo primo de medio demonstratio nis: z dubitatioib^{us} p^{re}assignatis. tūc virtualiter in aliquo priori contineretur quod reprobauius. **Requiritur** autem ipsius cognitio fm propria rationē. qz si cognosceret fm rationem alterius. tunc nō esset primo notū. nam impossibile est aliquid cognosci sub alterius ratione. nisi reliquum p^{re}cognitum fuerit. ut est Arist. intētiō posteriorū primo. t. 2. 39. Et formalem. qz forma est rei perfectio. primo phisicoz. per quam cognoscitur unūquodqz potissime. ut scribit Arist. primo phisicoz. 7. 7. diuine speculationis. t. 2. 37. 7. 53. z absolutam. qz si conciperet sub respectiua ratione. tunc non foret primo notum. qz cognitio respectiua p^{re}supponit absolutam priorē. ut est Arist. intētiō. z omnium peripateticorum. 5. diuine philosophię. t. 2. 20. cognoscimus enim similia. quia ipsorum est una qualitas. z equalia. qz est ipsorum una quantitas. inquit Arist. z Auerois eodez 2°. z propter hoc requiritur. qz subiectum habeat diffinitionē: ut subtilissime censuit Jo. scotus in. 3. questione philiū aliter passionē non demonstrarent. **Dicitur** ulterius qz subiectum sit primo virtualiter continens ueritates ad illam scientiam pertinentes. quia quuz scibile subiectum sit primo scitum: in quantum passionē demonstrantur de ipso: per suum quod quid est (ut uolum^{us} articulo primo) z hoc demonstratiōe uniuersali. que uidetur esse perfectissima. ut censuit Arist. post^{er} p^o t. 2. 39. z nō pōt particulariter p^{re}fecte dem^{onstrari} passio nisi prius de superiori subiecto fuerit uniuersaliter demonstrata. ut scribit Arist. loco p^{re}allegato. ideo dē

qz subiectum scien
ter continere uer
nam sicut virtual
cognitio uel natur
liter continere est
dendo ab aliquo
plologo p^{ri}m
virtualiter contin
cognitio: z natur
p^{ro}pria subiecti

Sed dubi

malis continen
fectionem arguit
z est doctoris Su
subiectum comun
fectus. qz spēs fun
per addant generi
phisicoz. cap^o de of
des virtualiter co
subiectum continē
ad scientiam. qz pa
mostrant de partib^{us}
rea. ut rilibile de h
eleant virtualiter
lis habitus. qz nō p
per subiectum cōm
ro. qz nō cognoscit
poris cōmunez. qu
subiectum. neqz in
lem cōm rōnem. q
sequunt^{ur} pncipia z
ignis ascendere. qz
deter. sed qz leuis.
virtualiter omnes
tinentes. z hoc arg
p^{ro}pria philosoph
z difficultate coact
scibilis virtualem

nos ante

capiti causam man
scibile subiectum ei
omnium ueritatum
nitur enim tenuē
locutionis abru
quam. qz virtualite
cognitio ponere uel
cognitio dupliciter
gnitionē tanq^{am} p^{ro}
principia continen
in esse cognitio con
rioruz primo. t. 2. 5
qz conuenit prop
subiectum p^{re}ce
stabilis in scia sub
tes essentielles cōs
subiectum sit p^{re}ce
cognosci nisi partit
nō potest haberi in
primario cognosc
t. 2. 4. 2. phisicoz. t.
corpus z sic subiec
qz nō conuenit est

q̄ subiectum scientię est. quod primo dicitur virtualiter continere veritates ad illam scientiam pertinentes: nam sicut virtualiter continere est ponere aliquid in eē cognito uel nature (ut declarauimus) ita primo virtualiter continere est aliquid in esse tali ponere nō dependendo ab aliquo p̄ori. ut censuit doctor Subtilis in prologo p̄mi sniarum. q̄. 3. r̄. propter hoc subiectū virtualiter continet passiones. quia ponit eas in esse cognito: r̄ nature primo: nō aut̄ alterius rōne. sed ex proprijs suis p̄cipijs.

Sed dubitatur difficili ratione. q̄ nō requiratur in subiecto virtualis continentia. q̄ virtualis cōtinētia maiores perfectionem arguit in continēte q̄ in contento. ut patet r̄ est doctoris Sub. intentio. 2. sentētiarum dist. 3. sed subiectum cōmune nō dicitur partibus subiectiuis perfectius. q̄ sp̄s sunt generibus perfectiores quum super addant generi formalē differentia: ut scribit Porphirius. cap. de differentia. igit̄ subiectum nō dicitur species virtualiter continere. ¶ Prætereā non videtur q̄ subiectum contineat virtualiter veritates pertinentes ad scientiam. q̄ passiones inferiorum partiu. que de monstrant de partibus fm̄ proprias ipsarum diffinitiones. ut risibile de homine per ipsius diffinitionem: nō dicunt virtualiter contineri a subiecto primo scientialis habitus. q̄ nō ponunt in esse cognito: neq̄ nature per subiectum cōmune. non enim ponit in esse cognito. q̄ nō cognoscit ascensum leuium per rationem corporis cōmune. quod est p̄mū naturalis philosophię subiectum. neq̄ in esse nature ponit talis passio p̄ talem cōm rōnem. q̄ passiones specierū formalia consequunt̄ p̄cipia r̄ propria nō cōmunia. nam nō dicitur ignis ascendere. q̄ corpus: q̄ tunc omne corpus ascēderet. sed q̄ leuis. quare videtur impossibile: subiectus virtualiter omnes continere veritates ad scientia pertinentes. r̄ hoc argumentus fuit tantę efficacię penes q̄ plures philosophates: q̄ deficiente veritatis intuitu r̄ difficultate coacti censuerunt nullam fore subiecti scibilis virtualem continentiam.

Nos autem iuxta ueriores peripateticorum p̄cipis intentionem de cipuli causam manifestabimus subistentes omnino scibile subiectum esse primo virtualiter contentium omnium ueritatum pertinentium ad illam scientiam: nitimur enim tenues philosophantium funiculos allucinationis abrumpere. pro quibus est attentione dignum. q̄ virtualiter cōtinere dicimus aliquid in esse cognito ponere uel nā. sed ponere quidpiam in esse cognito dupliciter contingit (aut q̄ causat ipsius cognitionē tanq̄ p̄cognitū: eo mō quo p̄dixim) uelut p̄cipia continent virtualiter conclusionē. q̄ ponūt in esse cognito conclusionem. ut scribit Arist. posteriorum primo. t. 2. 5. aut ponit in esse cognito: q̄ tali cōcipi conuenit propter subiectum: nō tamē: q̄ semper sit subiectum p̄cognitum. r̄ hoc modo dicim. q̄ qm̄ stabilis in scia subiectum uere diffinibile oportet partes essentielles cōsiderare propter subiectum. non q̄ subiectum sit p̄cognitum. sed q̄ subiectum nō potest cognosci nisi partibus p̄cognitis. r̄ ipsarum cognitio nō potest haberi in illa sciētia: nisi propter subiectum p̄marium cognoscendum. ut inquit Arist. phisicorum p̄ t. 2. 1. r̄ 2. phisicorum. t. 2. 2. r̄ 3. q̄ nā p̄siderat in phisicis p̄ corpus r̄ sic subiectum dicit virtualiter continere talia q̄ nō conuenit esse cognitum talibus in illa scientia:

nisi propter subiectus: ad quod ordinant. r̄ hic est subtilissimus Arist. intellectus. 4. diuine philosophię. t. 2. 2. de reductibilibus ad subiectum. cui conformatur doctoris Subtilis intētio primo diuine speculationis r̄ 3. q̄ nōne p̄dicabili. dum retulit q̄ omnia reducuntur ad subiectum. q̄ uel sunt partes eēntiales. uel subiectiue. uel passiones. uel modi. uel priuatiōes r̄. que propter subiectum considerant. l3. pbabiliter dici potest subiectum virtualiter passiones r̄ partes subiectiuas continere nō autem p̄cipia essentialia. sed potius ea esse quibus primum subiectum omnia p̄tinet. ¶ Ex quibus apparet q̄ virtualis continentia nō arguit p̄cognitionem continentis. sed respectu quorūdam ueluti passionum propriarum r̄ partium subiectiuarum: quorūdam autem: nō ut p̄ncipiorum. l3. ip̄orum consideratio sit propter subiectum: r̄ ideo dictum est q̄ subiectum ponit cōsiderata in esse cognito. nō autē nature quodlibet. q̄ p̄tes eēntiales nō causant a subiecto. sed potius causant subiectum. ut patet. q̄ tunc nō essent p̄tes essentialia. ¶ Et ideo disputantes de subiecto scibili. q̄ ipsum debet esse primo notum propter virtualem continentiam longe decipiuntur. nisi de p̄cognitione respectu passionū r̄ subiectiuarum partium ut p̄diximus. palā est igitur: quid sit ponē in eē cognito. ¶ In esse autē nature ponere est quādo subiectum est causa dans esse. r̄ q̄ subiectus est suarū passionū causa: sumpta causalitate sub abstractiori ratione q̄ phisica (ut p̄notauimus articulo primo.) que faciunt ueritates necessarias. id dicimus subiectū virtualiter continere passiones r̄ ueritates tanq̄ positas in esse nēdum cognito sed nature. ¶ Ex quibus inferitur correlarium. q̄ quicquid in esse nature ponit: ponitur r̄ in esse cognito p̄mo phisicorum. t. 2. 1. sed nō cōuertit: r̄ subiectus dicitur hęc virtualiter p̄tinere sub propria r̄ formali ratiōe. ¶ Est autem ulterius sciendum q̄ subiectum virtualiter continere ueritates dupliciter contingit: aut virtualiter actualiter: aut virtualiter potēntialiter. p̄mo enī modo dicimus subiectū virtualiter actualiter continere ueritates que formaliter sciunt de tali subiecto. r̄ de partibus subiectiuis propter ipsum. r̄ in tali virtuali cōtinētia comperitur vniuersalis demonstratio: r̄ particularis: r̄ unitas habitus specifica: r̄ generica proxima: ut p̄diximus articulo p̄mo. ¶ Secūdo autem modo dicimus subiectiuarum partium passiones virtualiter potēntialiter a p̄mo subiecto contineri. q̄ nō est neq̄ scibile fm̄ illas neq̄ dicitur p̄xia rō cōsiderandi partibus subiectiuis nisi remota. r̄ propter hoc in talibus habitibus specialibus fm̄ passiones subiectiuarum partiu proprias. nō est unitas scientię specifica: neq̄ generica proxima. l3. remota. r̄ fm̄ hoc saluant unitates scientiarum. r̄ hic est uerior Arist. intellectus posteriorum p̄mo locis p̄allegatis. r̄ hec sunt pluribus occulta phantibus his p̄cipue qui scoticos sales animo depauro de gustarūt. non enim peruenit Burlei speculatio ad hęc virtualem continentiam subiectorum. sed unitatē quādam scientiarum somnauit r̄ reliqui cōmunes fm̄ genus. q̄ p̄dicatur habitus cōmunis de pluribus habitibus particularibus. r̄ alia retulit que lōgius amouenda sunt a p̄senti negotio.

Sed queritur unde summit̄ virtualis utraque continentia: q̄ diceretur a pari p̄mū cuiuslibet subm̄ scibile esse ens: q̄ passiones habet huiusmodi. que p̄mo demonstrant de ente:

z per ipsius rationē de partibus subiectiuis. **R**espondeo q̄ habitus vnusquisq̄ sciētiāli ambitu quodam proprio terminat. nec quodlibet potest in ambitu tali stabiliri subiectum p̄mum. nisi sit p̄mum illius ambitus: in quo comperiat utraq̄ continentia virtua-
lis: z hęc est singularis peripateticorum p̄ncipis intē-
tio. 6. diuine speculationis. t. 2. 2. uoluit enī philosoph^o
naturalē contemplationē mobilitatis ambitu termi-
nari: sic z mathematicā atq̄ diuinā sapiētiā. Quā
propter nō ponet ens cuiuslibet habitus scibile subz
p̄mum: propter causam p̄dictā. **S**ed orit subri-
lissima difficultas. cur est in p̄mo subiecto virtua-
lis continentia potētiāli respectu partium subiectiuarū?
Rndeo propter intellectus inclinationem ex ha-
bitu p̄ueniētem speculantis obiectum p̄mum sub
formali conceptu s̄m proprias ipsius passiones quib^o
conceptis intellectus nō ibi sistens descendit in par-
tium subiectiuarum speculationem dupliciter. p̄mo
quidez s̄m passiones p̄mi subiecti p̄prias de comuni
subiecto cognitās z tūc est vniuersalis demonstratio
post^o p̄mo. t. 2. 14. z 39. scōario vō de subiectiuis
partibus demonstratas particulari demonstratiōe. po-
steriorum p̄mo locis p̄allegatis. Scōo autē s̄m p̄-
prias subiectiuarum partium rōnes earum proprias
passiones speculat. ut expedita cōsideratiōe q̄ corp^o
in eo q̄ corp^o est mobile. 6. phisicorū. z q̄ celū est mo-
bile s̄m q̄ est corpus. tūc intellectus concipit celūz in
quātum est circulariter mobile z hinc trahit virtualis
subiecti cōtinentia. z hoc est quod singulari snia celsit
doc. Sub. 6. diuine speculationis. q̄ōne p̄ma.

Dubitat^{ur} ulterius. Cur subiectum scientiē
p̄mum dicatur p̄mum in am-
bitu scientiāli: **R**espondeo q̄ quum ex ratione fi-
nis sūmat operantis ordo: z intentio requisitorūz ad
finem. ut uoluit Aristō. 2. phisicorum. ideo p̄mum
scibile habitus subiectum appellabit ex proxima ra-
tione finis executiua. **C**ontra cur magis hoc sub-
iectum q̄ aliud? **R**espondeo propter passiones p̄nci-
paliter pertinentes: z hoc ex formali subiecti ratione
z hic est status: z hinc sumit essentialis ordo cōside-
ratorum. z hoc est q̄ oportet fieri resolutionē ad sub-
iectum p̄mum. ut mirabili sententia deduxit subtilis-
simus Joan. Scotus in prologo p̄mi sententiarum.
z hinc sūmitur habitus vnitās: z perfectio cōsidera-
tionis. z q̄to p̄p̄ius est vnumquodq̄ causē fina-
li tanto ceteris est perfectius. nam finis z bonum coin-
cidunt. propter quod uoluit phs. 2. diuine speculatio-
nis. t. 2. 44. intelligentias scōas celestia corpora mo-
uere propter finem amatum z desideratum. qui dicit
totius machinē mundialis infinitum p̄ncipium cun-
cta ratione mirabili disponens. z quanto intelligentiē
appropinquat p̄mo motori tanto perfectiores exi-
stunt locis p̄allegatis. laborent igitur euasuri philo-
sophantes in lucis adeptiōe peripateticę fugati igno-
rantie nubibus: z somniantium figmentis. ut scribit
Auerōis. 8. phisicorū. 2. 79. cōtra Auicēnā. q̄ pauci-
tas exercitiū philosophorū i libris Arist. deduxit eos
in infinitos errores z p̄sertim Auicēnā inquit Aue-
rois. **C**larus igit palam est. quid subiectūz virtua-
liter cōtinere iudicet. q̄ totam scientiā (ut p̄notā-
uimus). i. omnes ueritates infra sciētiāli cognitiōis
ambitum contentas. **E**x quibus oppositę ratiōes
cogentes q̄ plures philosophos a scibilibus remoue-
re virtuale continentiam propter tenuem rerū spe-

culacionem facillime dissoluuntur. p̄ma quidem de
speciebus virtualiter continendis abicitur. q̄ maior
est subiecti p̄mi perfectio permissiua z etiam positi-
ua respectu p̄ncipalium passionum. quę dicuntur p̄nci-
pales ex causa p̄notata. q̄ partium subiectiuarum:
z specierum: reducuntur enim species ad subiectum p̄-
mum: propter consideratorum ordinem essentialē.
ut in prioribus discussimus. quę quidem repetēda cē-
sumus gratia maioris inquirendę ueritatis ueluti se-
pius Arist. astipulat intētio. **S**ecunda vō opposi-
tio dissoluitur ex p̄notatis propter potentialem sub-
iecti cōtinentiam. patet igitur subiecti requisita con-
dictio. q̄ subiectum sit p̄mo virtualiter omnium ueri-
tatum cōrentium. **E**x qua condictione colligitur pas-
sionum fluxus a subiecto necessarius. ut peripateticę
sensit Jo. Scotus. 3. q̄ōne p̄dicabiliū. q̄ subiectū
scientiē p̄mariū debet habere passiones demōstra-
biles. z ex hac subiectiua condictione colligitur 3. quā
ponit ibidem. q̄ subiectūz est id propter quod omnia
considerantur. ut nos peripatetica sententia discussi-
mus ex. 4. methaphisicę. t. 2. 2. **D**icitur ulterius q̄
subiectum debet adēquari scientiāli noticię: quę qui-
dem scibilis adēquatio comperitur. ex eo q̄ subiectū
adēquatur scientiē s̄m propriam rationem: per quā nō
potest in alia scientiā concipi. ueluti corpus: s̄m causā
mobilitatis conceptum: nō potest in diuina sapientiā
pertractari. s̄. in quātum est habens naturam ut inquit
Auerōis. 2. phisicorū. 2. 3. Scientiā quoq̄ dicit adē-
quari subiecto: q̄ nihil in ea pertractatur: nisi q̄ sub-
iecti p̄mi uirtute ratio cōtemplatur. z hęc est ultima
subiectiue ratiōis resolutio s̄m peripatetica philoso-
phi documenta.

His autem pertractatis discutiendum est.
cui uerius ex p̄positis opi-
nionum subiectis assignari uideatur subiectiua descri-
ptio proponendo conclusiones inductę dubitationis
decisiuas. z in p̄mis ponitur conclusio talis. **L**ōcipiē-
tes logice subiectum p̄mum fore conceptum forma-
tum ab actu ratiōis longius a ueritate declinauerūt.
sic z ponentes intentiones secūdas: uel ens propter
i demptitatem significati: cum sola uerborum differē-
tia: cuius ueritas ostēdit in secūda figura sic. **C**ō-
libet subiectum scibile p̄mum dicitur propter quod
omnia considerantur in scientiā. sed propter cōceptū
formatum ab actu ratiōis non omnia considerantur
in rationali disciplina. igitur nō potest poni logice sub-
iectum p̄mum. patet argumentum cum maiori per-
tractata: minor autem probatur. quia per conceptum
formatum ab actu ratiōis non deuenimus in p̄p̄i-
um logice finem. qui dicitur ueritatis a falsitate discre-
tio: sumpto conceptu formato: pro communi quodā
ad omnes ratiōis conceptus. ut posuit Egidius in
p̄mo elenchorum. sed potius propter syllogismum
deuenimus in talem finem. ut probabitur. illud autēz
propter quod omnia considerantur debet esse id per
quod attingimus habitus finem proprium. igitur ui-
detur absōna positio conceptus a ratiōe formati pro
subiecto rationalis cognitiōis. sic z intentionis secū-
dę: uel entis ratiōis opinio per eandem rationem vi-
detur inconueniens. z hoc est quia rationem subiecti-
uam excedunt: z ideo singulari sententia docto. Sub-
ti. 3. quęstione p̄dicabiliū retulit. q̄ quodlibet isto-
rum est nimis generale subiectum. **R**atio vō indu-
cta subiecti probatiua de conceptu formato nō cogit:

peccat enim
testimonis in subie
subiecto p̄dicatiō
sed virtualis (ut
Secunda aut
ratio nō dicitur
nisi sumpta fuer
dicam: nam sum
dicitur minor: q̄ p̄
siderantur in rati
ipsius p̄mariū
q̄ per idem. p̄o
deuenimus in fin
tione nō pot in sc
argumentatio est
ne per indifferent
dicemus: tū q̄
neq̄ maxime ex
nem z indifferent
ceatur vniocur
le p̄dicabiliū
per discursum alic
ductionem zē. no
mentatio. per que
tur argumentatio
mario rationalis
ri p̄o p̄ncipali
ceptis. uoz retul
gie dicitur argum
per quem cetera
in exordio p̄mi p
nans ostendere n
inter omnes logic
ta nobilioris est
syllogismo est 7 p
gimus est demon
clarissime palam
syllogismus. **C**on
argumentationem
mariū rationalis
lia completeretur
omplum: z s̄m bo
gmentatio sit sub
ccit. z hęc est B
intentione subtili
autem docto. Su
lectum. 3. q̄ōne p̄
gmentationem p
p̄a poni subiectū
est proprius conce
syllogismum z ene
tione. **T**ertia
plūz ratiōis sub
sum omnia confid
in calce. 4. p̄q̄ di
tū q̄ōne. 3. p̄q̄ di
monit. q̄ omne q̄
bitus dicitur h̄ic
derantur. ut p̄no
modi. igitur syllo
lectum. patet argu
tertius: etiam
lo dicemus p̄
ue: uel demonst

Secūdus

peccauit enim Egidius propter equiuocationem extensionis in subiecto requisitę: non enim requiritur in subiecto p̄dicationis extensio ad omnia considerata. sed virtualis (ut differuimus ex Arist. intentione.)

¶ Secunda autem conclusio ponitur. q̄ argumentatio nō dicitur includere subiecti rationem in logica nisi sumpta fuerit pro syllogismo propter rationē p̄dictam: nam sumpta maiori p̄cedentis rationis additur minor: q̄ p̄pter argumentationem nō omnia cōsiderantur in rationali speculatione igitur non potest ipsius primarium stabiliri subiectum. patet argumentu3 per idem. probatur aut minor. q̄ id per quod non deuenimus in finem tanq̄ proximam et p̄ncipalem rationē nō pot̄ in sciētia iudicari subiectū primariū. sed argumētatio est huiusmodi. naz sumpta argumētatio ne per indifferentiā ad ipsi⁹ inferiora uerū a falso non discernimus: tū q̄ nullum conceptum retinet cōmunez maxime ex Alberti sentētia. qui sit per abstractionem et indifferentiam neuter. q̄ tunc argumentatio diceretur uniuocum: q̄ negauit Albertus in p̄ambulis p̄dicabilium: tum quia uerum a falso discernitur per discursum aliquem specialem. s. syllogismuz aut inductionem et c. non est autem specialis discursus argumentatio. per quem uerum discernamus. ut patet. igitur argumentatio non assignatur cōuenienter pro primario rationalis disciplinę subiecto: nisi sumpta fuerit pro p̄ncipali analogato (ut uidetur Albertus accepisse) du3 retulit in p̄dicabilibus. q̄ subiectum logicę dicitur argumentatio uel syllogismus. c. 4. p̄pter quem cętera consideratur. et posteriorum primo in exordio primi posteriorum. retulit Albertus conatus ostendere nobilitatem sciētię demonstratiuę. inter omnes logicas sciētiās ubi inquit. hęc enim sciētia nobilioris est subiecti. ut patet. q̄ tota logica de syllogismo est et partibus eius. nobilior autem syllogismus est demonstratio. hęc Albertus. ¶ Ex quib⁹ clarissime palam est. q̄ logicę subiectum primariū est syllogismus. Lenfuit autē Albertus in p̄dicabilib⁹ argumentationem esse subiectū. quo promptius: et primarium rationalis disciplinę subiectum: et reducibilia completeretur. que sunt inductio: entimema: et exemplum: et fm hoc procedit inducta probatio. q̄ argumentatio sit subiectio. aliter argumentum nō procedit. et hęc est Alberti sententia non discrepans ab intentione subtilissimi Joan. Scoti. ¶ Reprobauit autem doctor Subtilis argumētationē eē logicę subiectum. q̄ q̄ne p̄dicabilium. Si quispiam diceret argumentationem pro cōmuni quodam conceptu sumptā poni subiectu3. quod negauit Albertus. q̄ nullus est proprius conceptus cōmunis argumētationis ad syllogismum et entimema et c. ut patet ex inducta ratione. ¶ Tertia uo conclusio est. q̄ primarium disciplinę rationalis subiectum est syllogismus. q̄ p̄pter ipsum omnia considerant in logica. ut scribit Albertus in calce. c. 4. p̄dicabilium. et subtilissimus Jo. Scotus q̄ne. 3. p̄dicabilium. cuius ueritas etiam ratioe munit. q̄ omne quod est proximum fini sciētiālis habitus dicitur h̄it⁹ subm primū. propter quod oia considerantur. ut p̄notauimus. sed syllogismus est huiusmodi. igitur syllogismus est primarium dialecticę subiectum. patet argumentum in 3. p̄ime figurę: cum maiori: minor etiam clara est. quia potissime uerum a falso discernimus per syllogismum. ¶ Contra Syllogismum dialecticę: uel demonstratiuus est huiusmodi. et nō syllogis-

De primario logice sbō

mus abstrahens ab utriusq̄. q̄ uerum a falso discernit per hunc uel illum discursum. ¶ Respondeo dato q̄ corpus non sit primo quantum uel coloratum. fm inherentiā. q̄ potius (ut inquit Porphyrius in yfago gis) est hoc corpus. tamen uerius est ceteris inherentię ratio. nam si quid est quantum: hoc ideo est: q̄ corpus. non autem quia animal est uel quia substantia: et hic est subtilissimus peripateticorum passus: sic et syllogismus assignatur ueritatis a falsitate prima ratio discretiua. ¶ Patet igitur quid censeatur primarium logicę subiectum: et qualiter ponentes ens ratiois ipsius primarium subiectum pyramides cōstruxerunt posteris philosophantibus sub orbe lunari.

Superest autem ratiois inductę in p̄ncipio dubitationis annectere dissolutionem probantis syllogismum non esse logicę subiectum: propter p̄suppositionē subiecti a sciētia. et uidetur argumentum solutione difficile.

¶ Respondeo autem negando primam cōsequentiam et quum probatur prioritas sciētię respectu sui subiecti: quia logica dicitur ens reale: et subiectum ipsi⁹ est ens ratiois. quod uidetur posterius ente reali. dico q̄ licet ens reale p̄cedat ens ratiois. ut fundamentum: uel intellectus intentiones secundas: quia illaruz est causa: attamen non quodlibet ens reale p̄cedit quodlibet ens ratiois quod aliquando contingit. quia ratio subiecti concurrat in illo respectu sciētię. et obiecti respectu potentię. differuimus autem in prioribus semper esse p̄suppositionem obiecti: uel a potentia: quando nō dependet in esse ab illa: uel ab actu saltim potentię: quando per aliquem ipsius actū causatur. et tunc ab actu sequēte et priorem p̄supponente concipitur causatum ab actu priori. quare uidetur logicam syllogismo fore posteriorem ratione p̄dicta: naz lz ratione sue realitatis (quia est qualitas) logica deberet syllogismum p̄cedere: tamē propter concurrentem rationem subiecti in syllogismo: et obiecti potētę intellectiue logica nō p̄cedit. et hęc est subtilissima peripateticorum sententia. ¶ Sed detrahatur aliquando cauillator animo pauca complectēs non esse rationi consonuz. q̄ aliquid ex propria ratione dicatur prius aliquo. q̄ tamen propter quādam rationem concurrentem fiat eodem posterius. quia tūc idem erit prius et non prius quod includit contradictionem. ¶ Pro cuius dissolutione rationis speculetur id quod Porphyrius retulit in ultimo capite p̄dicabilium. q̄ proprium est generi de pluribus p̄dicari q̄ species: differentia: proprium: et accidēs: quod Boetius uoluit esse proprium quarto modo et per cōsequens omni generi conuenire. et tamen de pluribus p̄dicatur coloratum quod est accidēs q̄ uiuēs: uel animal quod est gen⁹. ¶ P̄terea Cur est q̄ animal prius respicit superiora q̄ inferiora: (respectu quorum est genus) ut inquit Porphyrius in cap⁹ de specie. et tamen genus dicitur esse specie prius. ¶ P̄terea si substantia p̄cedit accidēs tpe: cognitione: et diffinitioe (ut uoluit. Arist. 7. diuine sapiētię. t. 2. 4.) cur est q̄ ante compositum. q̄ est substantia. p̄cedūt accētia in mā: ut q̄ritates interminatę. ut censuit Averrois. primo celi. et in de substantia orbis. c. 1. et q̄litate materie dispositiue pro forma recipienda. in quibus uidet esse naturalis p̄suppositio: uel prioritas: neq̄ omnia hęc alia ratione q̄ nostra dissoluunt p̄notata

¶ Quare patet qualiter ad pauca respicientes de sa-

illi decipiunt. **C**ensendum est igitur cum uerioribus peripateticis rationalem disciplinam pro subiecto primario syllogismum sibi uendicare iuxta philosophorum principis intentionem. **C**Duodecima difficultas.

Ostenditur autem de primario ronalis discipline subiecto discussimus. differendum merito iudicamus id quod longius ambiguum censerunt subtiles peripatetici de ronalis actuum directi

one per ronale cognitionem (logicam appellatam). Nunquid si dicat modus omnium scientiarum (et teneat ipsam includere scientie rationem) sit sui ipsius directiua tanquam proprius cognoscendi modus: et videtur quod non sit modus aliarum scientiarum: neque sui ipsius. Primo autem quod non sit modus directiua aliarum scientiarum probatur. quia quilibet terminus noticie dirigentis est praxis. (ut prenotauimus dubitatione priori de practica cognitione.) sed naturalis philosophia non est praxis: ut scribit Aristoteles. 6. diuine philosophie. t. 2. igitur non est terminus logicę dirigentis: nec per ipsam dirigitur intellectus in acquisitiuone philosophie naturalis: nec videtur etiam quod sit modus sui ipsius quia tunc idem esset praxis: et cognitio practica per eandem rationem prenotatam. **C**Preterea si logica esset sciendi modus sui ipsius tunc logica docens esset logica utens quod est impossibile. probatur contra. quia si logica esset modus sciendi sui ipsius. et quum logica que est modus sciendi sit utens (ut uolunt omnes peripatetici.) et logica docens est scientia. ut uoluit Albertus: et doctor Subtilis. prima quone predicabilium. sequitur quod logica docens erit logica utens: quod est impossibile: et hoc argumentum fuit tante difficultatis quibusdam phantibus: quod finxerunt logicam artificialem non haberi per logicam nisi uisibilem. ut esse sicut Burleus in predicabilibus. et propter hoc Egidius et alij plures phantibus uoluerunt quod in libro postea tradiderit phantibus artem demonstrandi: nihil demonstrando. nec logica artificialis potest cognitio scientialis appellari: quorum opiniones que uane fuerint: paulo infra differemus. **C**Ad oppositum autem arguitur sic. quilibet sciens demonstrat: et scit se demonstrare. sed logicus est sciens. ergo logicus demonstrat: et scit se demonstrare. patet argumentum in 3. prime figure. probatur maior exemplari inductione. quia si dicat puris gramaticis aut iuristis ignorantibus logicam artificialem quantumque logicam habuerint naturam quod demonstrat hominem esse risibilem nec scient demonstrare. et si fieret eis demonstratio non agerent in eis scientialis noticia. sed opinatiua. et hoc quia nesciunt se scire neque demonstrare. quia non habent artificialem noticiam rationem dirigentem que sit sciendi modus itellim dirigens in acquisitione discipline. et hoc est quod uoluit Albertus in preambulis predicabilium. de logicę utilitate. Minor autem probatur. quia demonstrat logicus ut in principali dubitatione articuli primi probauimus passionem intentionum secundarum de subiectis per diffinitiones ab Aristotele assignatas. et ideo est sciens. tunc ultra arguatur sic. nullus scit se demonstrare nisi habeat artem demonstrandi et noticiam demonstrationis. ut probauimus rationem dirigentem. sed logicus scit se demonstrare ut conclusimus. igitur logicus (ut sciens) est sciens per noticiam rationem dirigentem qua scit se scire. sed talis noticia est artificialis logica: et non naturalis. ergo logica artificialis est modus sui ipsius acquisitiuus.

Discussurus autem difficillimam dubitationem. nunquid ronalis disciplina sit sui ipsius sciendi modus artificialis: iuxta ueri

ores peripateticos. **P**rimus presupponam quod etiam articulo primo tractatum est de logica artificiali que dicitur intellectualis cognitio per studium acquisita de secundis intentionibus: non autem quod intentiones secundas logicę subiectum differam. Sed dicitur de secundis intentionibus per attributionem ad unam ipsarum (quam solertiores peripatetici uoluerunt) syllogismum. hec enim cognitio ronalis longe distat ab ea quam naturalem quidam censuerunt: uolentes logicam naturalem esse quadam rationis humane perspicacitatem et promptitudinem ad melius ex arte prehabita discurrendum: et a falsis uera discernendum. **C**Supponam secundo quod artificialis dialectica in duas seceat partes: in docentem uidelicet: et utentem. per logicam autem docentem uolo noticiam ad intentiones secundas terminatam. ueluti ad proprium subiectum: de quo paritur per demonstrationem (ut probatum est) que dicitur ceteris nomen sibi uendicare. propter rationis directionem appetitualmente: secundum quam ratio formata tali noticia potest construere syllogismum in unaquaque scientiali cognitione. **C**Per logicam uero utentem uoluerunt esse cognitionem rationem dirigentem actualiter. ut sciat passiones de tali subiecto demonstrare. nam dicitur aliquis in aliquo scientia demonstrare quia scit facere demonstrationem: non autem scit facere demonstrationem nisi mediante tali logica. qua utitur ueluti instrumentali noticia: uel sciendi modo. potest etiam talis noticia rationem dirigentem habere per se probabilia syllogizanda: et in tali noticia non concurrunt intentiones secundę ueluti obiecta: sed potest dicitur intelligendi modi fundamentorum: ut paulo infra differam. **C**Supponam tertio quod potest cuiuslibet errare potest necessarium sit aliquid ipsam dirigens in debitas operationes exercendas. Nam si non dirigere tunc fieret a casu potius ois eius operatio: que debita ratione ut patet de ceco ambulante. **C**Supponam quarto quod humanus intellectus est potentia cui potest error accedere in cognoscendo. cuius ueritas ostenditur. nam que libet potentia non cognoscens rem per propriam operationem et ueritatem: sed ab alio dependens imperfecte cognoscere potest errare circa cognita ut patet: quia oppositum predicati infert oppositum subiecti. Sed intellectus humanus est potentia non cognoscens obiecta per propriam uirtutem et operationem: sed ab alio dependet imperfecte cognoscere. scilicet a sensu qui potest errare circa cognita ut patet de iudicio sensus errantis circa baculum. nam iudicat sensus baculum esse fractum in aqua sibi cedente et circumfluente. igitur intellectus errare potest: et propter hoc ponitur intellectus humanus a peripateticis in postremo gradu intelligentiarum: propter cognitionis a sensu dependentiam: et imperfectum modum cognoscendi ut inquit Auerrois. 2. philosophie. 26. et ideo ponitur ei necessarius discursus. Intelligentias uero superiores non discurrere circa cognita uoluerunt: quia non potest in eis error accedere. quum intelligentie sint plene formis. ut scribit Proculus. **C**Supponam quinto quod nulla scientia quam realem philosophus appellauit. 6. diuine sapientie. t. 2. absque discursu pariat in nobis. cuius ueritas ex Aristotele intentione posteriorum primo colligitur. t. 2. 5. dum scire uoluit esse per demonstrationem intelligere. **C**Supponam sexto quod cognitio que libet indiget discursu que generatio ne posterior est ronalis cognitio: ai am in forma patet ex Aristotele intentione. 2. diuine speculationis. t. 2. 15. dum uoluit quod absurdum est simul acquirere scientiam et modum sciendi. ideo Commentator ex Aristotele intentione uoluit prius logicam acquirere: quam reales disciplinas. **C**Supponam 7. et ultio. quod modus essendi cuiuslibet

Secu
rei coueniat e
ritas est exep
per se est mod
est ens per se.
rationem con
his al
prima talis est
plene modus
esse sciendi m
intellectum in
sed logica nat
lis non est mo
argumentum cu
minus. minor a
naturalem pot
plo prenotauit
logica artificia
sic cognitio n
strates scire e
sed logica ex
ficialis logica
patet argumet
autem clara est
gnitione: et ip
do suas passio
re et demonstr
quem cum for
excludit ut inq
hoc conclusio
tis utilitas. ut
predicabilium p
de syllo catheg
cuiuslibet scien
mota errabit in
dendo: tum a ce
certam et infall
gnitionem quam
lebanit ueluti p
sippus per 4. o
pluralis ronal
cipue que de de
pietia referent
borauit. cuius
adeo his dialect
aut protinus inu
cur. ueluti est ap
Theophrastus
multatissimus de
dit. Theophrastus
maticum: Salen
Auerrois: et p
plina a deo labor
iacturam putaba
ti Empedocli et
contigit plurimis
arguit: qui propter
uerant. ut patet p
Ex qua per
rel
purus gramaticu
infalibilem cog
appellet. Cuius u
gnitio scientifica p

rei cōueniat cuiusq; habēt rōnem illius rei. cuius ue-
ritas est exēplari signo manifesta. dicimus enim qd eē
per se est modus substātie: modo quicqd est substātia
est ens per se. sic dicif de accidēte: 7 de quibulibet rei
rationem continentibus. cuius est modus.

His autem ppositis ponunt conclusiones
decisiue dubitationis. quarum
prima talis est. qd logica naturalis nō est alicuius disci-
pline modus sciendi. cuius ueritas ostendit: nihil pōt
esse sciendi modus alicuius discipline: qd non dirrigit
intellectum in illius acquisitionem faciendo se scire:
sed logica naturalis est huiusmodi. igit logica natura-
lis non est modus sciēdi scientialis cognitionis. patet
argumētum cum maiori ex q̄ta 7 quinta suppositio-
nibus. minor autem probat: qd nullus habēs logicam
naturalem pōt scire se scire: neq; demonstrare: ut exem-
plo p̄notauimus. **Secūda** autem cōclusio est. qd
logica artificialis est modus sciēdi cuiuslibet scienti-
ficę cognitionis: qd quelibet cognitio faciens demon-
strāte se scire se demonstrare 7 scire: dicif sciēdi modus.
sed logica ex arte cōparata dicif huiusmodi. igit arti-
ficialis logica dicif omnium sciarum modus sciendi.
patet argumētum in 3° p̄me figure cuz maiori. minor
autem clara est. qd p̄s habēs logicam pōt uti tali co-
gnitione: 7 ipsius subiecto pro instrumēto demonst-
rans suas passiones de p̄p̄is subiectis. 7 tūc sciet se sci-
re 7 demonstrare sine quibus potius opinaret q̄ sciret
qd rem cum formidine oppositi cognosceret qd sciam
excludit ut inquit Arist. posterioz p̄mo. t. 2. 4. 4. 7 ex
hac cōclusionē uerius apparet quāta sit logicę facultas
ut utilitas. ut diuus Albertus subtilissime retulit in
p̄dicabilium p̄gambulis. 7 Boetius in thopicis. 7 in
de syllo cathogorico. est enim logica rōnis dirretrix i
cuiuslibet sciētificę cōtēplationis adeptione qua re-
mota errabit intellectus: tum componēdo: tum diui-
dendo: tum a cognitis ad incognita discurrēdo: neq;
certam 7 infallibilem rerum sibi uendicare poterit co-
gnitionem quam clarissima p̄horum caterua adeo ce-
lebrazit ueluti potissimum rōnis instrumētus ut Cry-
sippus per 40° fere annos logicę studijs inuigilarit.
plurimasq; rōnalis discipline p̄tes ediderit. 7 eaz p̄e-
cipue que de demonstrāte p̄tractat. Plato etiam sa-
piētia refertissimus in dialectica palestra plurimuz la-
borauit. cuius Arist. auditor pipateticorum princeps
adeo his dialecticę studijs incubuit. ut fere dialecticā
aut protinus inuenisse: aut ad calcem perfecisse glori-
etur. ueluti est aptissima sentētia in calce. 2. elēchorū.
Theophrastus etiam incredibili mētis acumine cu-
mulatissimus de demonstrāte septem tractatus edi-
dit. Themistium p̄terea 7 Eudemum 7 Joā. gram-
maticum: Salenum 7 Auicēnam comperimus necnō
Aueroin: 7 p̄iscoz plurimos in hac rationali disci-
plina adeo laborasse qd ipsius carētiā maximam eē
iacturam putabant errorumq; esse occasionem ueluti
Empedocli 7 Anaxagorę Parmenidi 7 Melisso
contigit plurimiq; alijs ut uarijs in locis eos Arist.
arguit: qui p̄pter logicę ignorātiā in plurimis erra-
uerunt. ut patet primo p̄hicoz. t. 2. 71.

Ex qua peripatetica cōclusionē sequuntur cor-
relaria que dam. quorum primum est qd
purus grāmaticus aut rhetor nullam habet certaz 7
infallibilem cognitionē. fm quam sciētificus artifex
appellet. Cuius ueritas rōne demonstrat. quelibet co-
gnitio sciētifica per demonstrāte parit. postero

rum primo. t. 2. 5. scribit Arist. sed purus grāmaticus:
aut rhetor non acquirit cognitionē suam per dis-
cursum demonstratiuum. igitur nullus scire quicqd di-
citur. patet argumentum in quarto secunde figure cū
maiori. probatur autem minor: quia puri grāmatici
uel rhetores nesciunt quid sit demonstrare uel syllo-
gizare. igit non demonstrant neq; scire dicunt. **Sed**
dubitatur dupliciter. primo qd grāmatica 7 rhetori-
ca numerantur inter scientias ratiocinatuas. igit grā-
matici 7 rhetores dicuntur scire uel habere scientiā.
Secūdo qd grāmatici 7 rhetores habent cog-
nitionem: non autem puram ignorantiam. igitur dicun-
tur habere scientiam: qd opponitur ignorantie sciētia.
Respondeo autem ad primum 7 dico qd aliud est
cognitionem de se esse scientiam. i. quantum est de na-
tura cognitionis nata haberi per demonstrāte:
7 aliud est cognitionem esse scientiaz penes habentē:
qd stat aliquam cognitionem de se esse scientiam. i. ha-
bitum acquisibilem per demonstrāte. que tamen
penes habentem erit fides uel opinio. qd talis non co-
gnoscit se per causam scire. quum nesciat causam ap-
plicare causato. qd opere precium est demonstrāte.
quam penitus ignorat. **Dico** igitur qd l3 grāmatici
ca uel rhetorica in quantum est cognitio apta nata ha-
beri de subiecto per demonstrāte sit inter scienti-
as annumeranda. qd possunt in grāmaticis stabiliri
demonstrāte: sic 7 in rhetoricis. quemadmodum
in alijs scientijs. attamen qd non habentur a talibus p̄
demonstrāte. sed penitus ignorāt logicam que fa-
cit aliquem habere scientiam sciendo se scire. ideo ut
sic scientias ipsas appellare non decet. **Ad secūdū**
autem dico qd purus grāmaticus uel rhetor l3 non
habeat ignorantiam cognitionis que opponitur opi-
natiue cognitioni: uel credulitati. qd grāmatici puri
non habent cognitionem nisi per purum assensum ac-
quisitum ex auctoz narratione 7 auctoritate dictis
eorum assentiendo. attamen dicunt habere ignorantiam
que opponitur scientie: qd non habent scientiā per
demonstrāte ut probauimus. **Laborent** igitur
grāmatici 7 rhetores scire cupientes in acquisi-
tione dialecticę p̄bentis iter omnibus disciplinis. di-
citur enim dialectica ars artium: 7 scientia scientiarū
ad omnium methodorum p̄ncipia uiam retinens.
Sequitur amplius aliud correlarium. qd iuris con-
sultores scientiam ueram non habeant. quando pen-
tus logicam ignorauerint. Cuius ueritas ostenditur
qd non demonstrant neq; sciunt se demonstrare iuris
conclusiones: quum logicam penitus ignorent. sciētia
autem est per demonstrāte habitus acquisitus.
ut uoluit Arist. loco p̄allegato. non ergo dicunt ali-
quid scire fm ueram sciēdi rationem.

Sed circa dicta dubitatur. qd uidentur
oīno legisse scire quip-
piam. quum habeant iuris noticiam: que non est pura
ignorantia. **P̄terea** uidetur suas conclusiones
per causam probare: 7 per illam ratiocinantur: dato
qd logicam ignorent. igitur habent noticiam per argu-
mentationem que uidetur esse scientia. **Respondeo**
qd scientiam dupliciter audimus. vno modo pro co-
gnitione certa 7 infallibili de necessarijs acquisita per
demonstrāte. cuius cognitio prius habita fuerit
ut 5^a suppositio colligitur. Alio modo sumitur sci-
entia pro quacūq; cognitione qualiter cūq; fuerit acq-
sita in anima. sumpta autēz scientia primo modo dico

q̄ legisse nō habent uerā sciām. quia nesciunt cōclusio-
nes demonstrare: quum logicam ignorent. nec iuris
noticia dicitur scientia penes eos. dato q̄ eaz habeāt
ut p̄diximus. Immo uidetur iuris noticia nullate-
nus iudicanda scientia. in quantum est ab artium libe-
ralium cognitōe distincta. quia iuris noticia est de uo-
luntatis actibus contingentibus: s̄m q̄ uoluerunt re-
ges uel imperatores condere leges. ⁊ ideo quando
quispiam dictorum causam sciscitare. cur est edictus
tale: dicitur ei. quia sic uoluit p̄imus legis p̄stitutor:
ut patet in codicibus iuris. ut infra differet. deficit er-
go talis noticia a scientiē ratione. que quidem si dicit
aliquo modo scientia est in quantum reducit ad phi-
losophiam moralem que sub philosophia continetur
cognitione liberali. Ex quibus patet omnem sue co-
gnitionis perfectionem ⁊ scientiē rationem ab artium
liberalium cognitione dependere. longius igitur deci-
piuntur nonnulli uolentes iuris noticiam liberalib⁹
p̄ponere disciplinis in dignitate cognitionis: licet iu-
ris peritia sit in genere suo dignissima speculatio i
cuius ambitu clarissima est uirorū copia. Laborat enī
in equiuoco sciscitando nunquid ius ciuile sit liberali-
bus nobilitate p̄ferendum: quum hic sit uera scien-
tiē cognitionis facultas. ibi uero minime quod ra-
tione probatur. p̄mo q̄ de contingentibus nō est sci-
entia. ut est cōmunis philosophorum sententia. sed ci-
uilia sunt contingentia. igitur de eis iuris acquisita co-
gnitio nō est scientia. patet argumentum cum maiori.
probatur autē minor. quia ciuilia sunt ex constitutio-
ne uoluntaria: que simpliciter dicitur p̄tingens. quum
sit libera uoluntas in nobis. ueluti uarijs in locis ex
iuris codicibus elicitur ut tex. habet. r. l. non omniū.
ff. de legibus. non omnium que a maioribus nostris
tradita sunt ratio reddi potest. ecce quid clarius: q̄ ci-
uilia uoluntaria constitutione perficiantur. licet Ab-
bas conef tueri illud in. c. non debet. p̄mo. no. de cō-
sanguini. ⁊ affi. ubi scribitur q̄ leges ⁊ statuta uariātur
s̄m tempora. ⁊ per consequens sunt mutabilia. ⁊ ac-
cursius qui nomen suum interpretatur in. l. facta. §. si
uero. ff. ad senatus consultum trebellianū scribit. nul-
lum legistarum vnq̄ scuisse cur in usucapione trien-
nium constituerit imperator. non autē biennium uel
quadriennium: imo ab imperatoris uoluntate solum
modo processit inquit Accursius: ⁊ quid clarius in
tex. insti. de iure naturali gentium ⁊ ciuili. §. sed ⁊ q̄.
ubi scribitur. sed ⁊ q̄ p̄ncipi placuit leges h̄nt uigo-
rem. ⁊ in tex. ⁊ glo. in. l. p̄ma. ⁊ in. l. rele. ff. de penis
scribitur. q̄ magna ⁊ iusta causa cuiuslibet actus in p̄-
cipe est sola uoluntas. plures etiam addicerētur au-
toritates hinc inde de ciuiliū contingentia ⁊ uo-
luntaria constitutione. quas p̄termittēdas arbitra-
mur: hęc autē pauca sufficiant pro dictorum confir-
matione ex eorum clara sententia ratione solummō
inquirendę ueritatis. ⁊ ne aliquid absq̄ ratione fateri
uideamur. Secundo autē probatur ratione p̄no-
tata. quia non paritur talis cognitio iuris per demon-
strationem. ut palam est. que requirit logicalez cog-
nitionem. quam plurimi non habent. ¶ Si uero summa-
tur scientia secundo modo. pro quacunq̄ noticia qua
litercunq̄ comparata. sic dico q̄ iuriste sciunt: ⁊ ha-
bent scientiam. ⁊ hoc scire dicitur maius ⁊ minus: s̄m
maiores ⁊ minores assensum legibus ab imperato-
ribus constitutis. ¶ Sunt igitur liberales discipline
p̄ clara mentis ornamenta ceteris p̄ferenda uolun-

tarijs cognitionibus: tam nobilitate subiecti: q̄ perfe-
ctione considerandi: ⁊ certiori modo procedendi.
¶ Ad secundū autē argumentum respondet quoz
dicitur q̄ iuriste per causas ratiocinantur. igitur dicitur
scientes. dico q̄ in talibus plurimę sciendi condi-
tiones deficiunt. tam ex parte scientiē q̄ rei cognitę.
requiritur enī regula rationis que est logica per qua
scit vnusquisq̄ se habere scientiam (ut p̄diximus.)
cuius adeptio si defecerit. nullus demonstrabit. neq̄
sciet se demonstrare. ⁊ ex parte rei cognitę requiritur
uniuersalitas posteriorum p̄mo. t. 2. 31. ⁊ necessitas
posteriorum p̄mo. t. 2. 15. que non comperuntur in
tali cognitione quare inquit Albertus posteriorum.
secundo tractatu scdo. caplo. xj. q̄ artificialia mora-
lia ⁊ contingentia necnon fortuita demonstrari non
possunt. nisi fuerint ad quādam naturę necessitatez re-
ducta. neq̄ cuiuslibet assignatio causę aggenerat in
animo scientiaz prout ab opinione distinguitur: quia
potest: ⁊ in particularibus ⁊ mutationi subiectis hu-
iismodi causa assignari. quorum tamen nulla est scibi-
lis disciplina (ut p̄diximus ex Arist. intentione.) ⁊
ideo licet iuriste nonnullas assignent causas in suis p̄-
positis. quia sunt artifices rationales. attamen cog-
nitio derelicta per illam assignationem non est appella-
da uera scientia. sed potius est opinio que dam ratio-
nis propter p̄notatas sciendi requisitas conditio-
nes. ⁊ ideo s̄m suas probationes non appellantur sci-
entes sed opinionem adipiscuntur propter quam fiūt
partes ciuitatum ⁊ humanorum actus ⁊ operationes
ciuiliū cognitione gubernant. ut inquit Auerois in
p̄hemio p̄mi philosophorum. ¶ Tertia autē conclu-
sio est q̄ quum disciplina rationalis ex probatis di-
catur esse cognitio que dam intellectus acquisita per
syllogismum demonstratiuum in quo passiones pro-
p̄e de suis subiectis concluduntur per suas forma-
les diffinitiones ueluti sepissime Porphyrius in ysa-
gogis demonstrauit plurima de quinque uniuersali-
bus. ut ab indiuiduo differre de genere ⁊ specie ⁊ reli-
quis. quia de pluribus p̄dicantur: ⁊ genus a specie
differre ⁊ reliquis per suam diffinitionem (ut patet in
cōmunitatibus.) ⁊ philosophus etiaz de syllogismo
in p̄mo priorum (ut diximus) plura demonstratiue
conclulit. caplo. 28. ⁊ etiam in p̄mo posteriorum plu-
ra de demonstratione ut materiale diffinitionem de
monstrationis pro formalem demonstrauit (ut supra
diximus ex intentione Lynconiensis ⁊ Themistij ⁊
reliquoꝝ philosophantium) ideo uidetur q̄ quoz
omnis scientia acquiratur per aliquem modum artifi-
cialem. s. logicam (ut diximus) q̄ ipsa etiaz logica sit
modus sciendi sui met: cuius ueritas ostendit. qz ois
scia parit per logicā artificialem. qua demōstrator scit
se demōstrare (ut ex p̄cedēt p̄cone pbauimus) sed
logica est scientia. igitur logica acquirit per logicā arti-
ficialem. que sui ipsius modus appellat. patet argumē-
tum. qz modus alicuius rei puenit cuiusq̄ habenti rō-
nem rei: cui est modus (ut pbauim⁹ in suppone. 7^a)
quoz aut quelibet cognitio scientifica dicat h̄eri per
logicam artificialem (ut p̄diximus) que est propri-
us discipline capescendę modus. ⁊ logica sit scientiē
rationem includens: non uidetur logica remoueri a
seipsa tanq̄ sciendi modo.

Sed dubitabit euasurus philosophus:
qualiter logica dicat sciē-
di modus scientiaz realium: ut per ipsam quis dicat

Seci
scire: uel do-
noticiam for-
sit suis ipsius
nalis uel otu-
tiam: neq̄
deo aut ad
tellectus hui-
nis. ut scribit
sentit: huius: ⁊
ca cognoscibil-
7 deo necesse
di. ⁊ ex causati-
scorum p̄mo
gentes: santra-
tiora nobis sur-
ranti potentie
dus directiuu
utq̄ rationi no-
retineat. q̄ mo-
p̄ habeat. qua
hinc aut modu
philosophic. t.
scenda p̄cedet.
q̄ omnis syllog-
demonstratio ei-
tam faciens. ¶
diffinitio: quid
¶ Hic aut in di-
cis acquirere scit
ne corpus est mo-
p̄bat per dem-
strationis per q̄
q̄ omnis demō-
libus p̄ncipijs:
5. 7. 15. ⁊ 16. ⁊ seq̄
sophia formatu-
cipit scire. ⁊ de
gnoscit derelicta
omnia sunt prop-
dirrigentem rō-
nali disciplina. ⁊
modus sciendi.
passiue: qz philo-
pro acquisitione o-
thematicę. omnis
instrumentum. ¶
liter logica dicat
sumpta logica p̄-
lis licet adiuuet a
men rationem dicit
Qualiter
disciplina. ¶ Est
ab alijs scientijs. u-
ctum p̄imum sui
logismus. qui s̄m
tendi ad omnes se-
dicitur logica de se
rum autem intē-
di cognitorum me-
⁊ genus animalite-
(ut p̄mo articul-
siderantur in cō-
natiue p̄dicabile

se scire: uel demonstrare: et qualiter possibile est eandē noticiam fore sui ipsius modū: et unde puenit: quod ideo sit sui ipsius modus: nam uidet quod quum philosophia nalis uel diuina philosophia nō sit modus aliaz sciētiarum: neq; sui ipsius. quod a pari nec logica. **R**espōdeo autē ad hanc difficillimā dūtationem. quod quū intellectus humanus ueniat in nobis ex pers cognitionis. ut scribit Aristot. 3. de anima. t. 2. i. 4. quod per uiam sensibiliū: et sensus sibi comparat: et errare ualeat circa cognoscibilia (ut quarta suppositione notauim⁹.) Ideo necesse est ei ab imperfecto ad perfectum pgre di. et ex causatis agnoscere causas: ut uoluit Aristot. phisicorum primo. t. 2. 2. 3. de anima. Necesse est intelligentez fantasmatā speculari. et posterioz p. t. 2. 5. notiora nobis sunt sensui ppinquiora. **Q**uum igit er ranti potentie necessarius sit aliquis procedendi modus directiū. ut 3. suppositioe discussimus. uidet utiq; rationi necessarium. priusq; disciplinam scibilez retineat. quod modū quēdam dirrigētem siue noticiam pprehabeat. qua cognoscat se scire quecuq; concipit. hunc autē modum uoluit Aristot. esse logicam. 2. diuie philosophie. t. 2. 15. per quem sic intellect⁹ ad cognoscenda pcedet. pimum quidem noscet in dialecticis. quod omnis syllogismus est ex tribus terminis. et quod ois demonstratio est syllogismus ex primis: et ueris scientiam faciens. **A**mplius cognoscet quidem quid sit definitio: quid definitum: quid passio: quidq; subm. **H**is autē in dialectica pconceptis uolens in phisicis acquirere scientialem cognitionē probabit. quod omne corpus est mobile per suas proprias causas. et hoc pphabit per demonstrationem. et per noticiam demonstrationis. per quā cognoscet se scire. quod pconceptit. quod omnis demonstratio scientiam generat. et quod est ex talibus principiis: ut scribit Aristot. posterioz primo. t. 2. 5. 7. 15. 7. 16. et sequētibus. et cognoscit. quod talis in philosophia formatus syllogismus est demonstratio. tūc concipit se scire. et demonstrare. et per illum pcessum cognoscat derelictam cognitionem esse scientiam. et hęc omnia fiunt propter rationalem noticiam pphabitz dirrigentem rōnem ad formanduz illum pcessum in nali disciplina. et talis cognitio logicalis dicit tūc esse modus sciendi. et logica utens (nō actiue) sed potius passiue. quod philosophus utitur tali cognitione rōnali pro acquisitione discipline naturalis et diuine: atq; mathematice. omnibus enim logica pphet cognitionis instrumentum. **C**larissimum est igitur ex dictis quod liter logica dicat modus sciendi scientiarum realium sumpta logica pro artificiali cognitione. quia naturalis licet adiuuet ad cognitionis adceptionem. non tamen rationem dirrigit.

Qualiter autem sit modus sciendi sui ipsius rationalis disciplina. **E**st attentione dignum quod logica differt ab alijs scientijs. ut pcedimus propter ipsius subiectum primum sui ambitus contentiuum. quod est syllogismus. qui fm virtualem continentiam dicitur extendi ad omnes secundas intentiones. propter quem dicitur logica de secundis intentionibus. **S**ecundarum autem intentionum natura est. quod sunt intelligendi cognitioz modi. ut species hominis: uel leonis: et genus animalis: uel coloris. et sic de singulis dicitur (ut primo articulo discussimus) et hoc est. quia considerantur intentiones in concreto. Et sunt denominatue pcedibiles de fundamentis. fm quod intelligū-

tur fundamenta sub ipsis. non autem in abstracto pertinent ad logicum. ut inquit doctor Subtilis. i. 4. que stione pcedibilem. quod intentio (ut quid) habet a metaphisico considerari. et huiusmodi secunde intentiones. ideo sunt modi intelligendi cognitioz obiectis applicabiles. quia consimiles applicationis habent obiecta proprietates. ut animal dicitur genus. et color similiter atq; quantitas. quia sicut animal est genus: quia pcedatur de pluribus specie differentibus: sic et color: et quantitas. et ideo uoluit subtilissim⁹ Joannes scotus questione. 15. pcedibilem. et questione quarta et septima pcedamentorum: quod intentionis applicatio requirit cōsimilē rerū proprietate: sed applicationis uniuocatio intentionis ab intellectu concipiēte nō requirit cōsimilē uniuocationis unitatem in fundamento. sed solūmodo pportioz unitatem. nā genus est uniuocū substantie: et pcedat: et quali tati. et tamē nullū est eis fundamentū reale uniuocū. quod sit genus. ut patet ex Aristot. in pcedamētis. et per phirū sentētia quū pcedamēta sint prima rerū gna. et hęc est subtilissima doctria peripatetica. **P**ropē hoc ergo quod sunt intentiones modi cognoscēdi. et ipsa inter se retinēt aliquādo cōsimilem modū se habēdi. ideo efficiunt modi intelligēdi: nō solum fundamenti realis. sed etiā intentionum: et magis est. quod una intentio non solum est modus denominans fundamentum reale: ut homo est species: neq; disperatam intentionē solum: ut differentia est species. uerum etiam oppositam. Immo sit sui ipsius intelligendi modus: nam di cimus quod homo est species: et genus est species. quod pcedatur de numero differentibus. ut est intentio secūda: ut de hoc: et hoc genere. et etiam species est species. quia species pcedatur exerce de hac specie: uel hac. ut hęc species est species. et in his patet quod species est modus intelligendi fundamenti realis. ut hominis: uel leonis: et est modus intentionis disperat: ut differentie: aut proprii. et etiam opposite: scilicet generis. non tamen pcedatur ibi oppositum de opposito: quia pcedatur denotat intelligendi rationem et subiectuz est quid. quod aufert oppositionem. Et palam est etiam. quod species est modus intelligēdi sui ipsi⁹ et hoc est propter cōsimilē pcedatē. et unitatē pportioz. que cōsistit in cōsimili modo se habēdi. **P**ropter hoc ergo quum logica sit noticia de talibus modis intelligēdi. necesse est quod logica sibi uendicat naturam sui subiecti: et conditionem: ut non solum censeatur aliarum scientiarum sciēdi modus. sed etiam sui ipsius.

Sed queritur quando logica dicit modus sui ipsius: **R**espōdeo quādo logicus demonstrat et scit se demonstrare: uel opinat⁹ et scit se opinari: tunc logica est modus sciendi sui ipsi⁹ nō autē quā est aliarū sciēdi modus sciāz. Sicut dicitur quod spēs uel gen⁹ nō est modus intelligēdi sui ipsius quando cognoscimus hominē esse species: uel animal genus. sed potius quando species est obiectū cognitum: tunc fit species sui ipsius intelligendi modus: ut species est species: et hic est subtilissimus intellect⁹ in notabili scotica disciplina. **Q**ueritur autē ulterius amplioris gratia discipline. quando contingit quod logicus scit se demonstrare et scire: **R**espōdeo quod p actū reflexum sue cognitionis hoc contingit. et uolo ad pcedens hanc subtilissimā Alberti et doct. Subtilis ppositionem declarare. quando enim nouerit logicus.

q̄ omnis demonstratio sit ex primis ueris rē. per ipsi
us diffinitionem. sicut arguit Arist. posteriorum primo
1. 2. 5. sic quilibet syllogismus faciens scientiam dicitur esse
ex primis ueris et immediatis: prioribus: notioribus: causis
conclusionis. Sed omnis demonstratio est syllogismus
faciens scire. ergo omnis demonstratio est ex primis ue-
ris rē. palam enim est. q̄ logicus per istum processum
Arist. cognoscit illud predicatum demonstrationi conue-
nire cum talibus conditionibus (ut ex Arist. intentio-
ne subtilissima discussimus articulo primo.) et cogno-
tione derelicta per illū processum dicitur logicalis agnitio.
tunc cognoscens logicus per illum processum. q̄ omnis
scientia dicitur acquisita per discursum ex primis ueris:
et immediatis: prioribus: notioribus: causis conclusionis.
tunc reflexe speculat dictum processum. et reperit tale
processum esse ex huiusmodi primis ueris rē. et cogno-
scit illum processum esse demonstrationem. et ulterius co-
gnoscit derelictam cognitionem esse scientiam. et scit se sci-
re tunc et demonstrare. et hęc oīa speculat in actu reflexo.
in quo illud q̄ prius fuerat obiectum cognitū sit modus
intelligendi (ut demonstratio) de qua probauit Arist. diffini-
tionem male per formale (ut inquit Lynconiensis p̄o
post. c. 2.) et illud quod fuerat instrumentum (ut ta-
lis processus) per quē probabatur diffinitio male de dif-
finito non amplius dicitur esse modus intelligendi. sed
instrumentum quod est demonstratio dicitur esse obiectum
cognitum. et ideo tūc logica. quę prius fuerat acquisi-
ta in actu priori (quo demonstratio fuerat obiectum) di-
citur fieri modus sciendi sui ipsius. et cognoscit. q̄ illa
cognitio demonstrationis (de qua probauit Arist. po-
steriorum primo diffinitionem male per formale) est
scientia. et nō potest hoc fieri nisi per demonstrationis co-
gnitionem. et nō per solos processus regulares. neq̄
per logicam nāle (ut finxerunt vulgares philosophā-
tes. nō potentes ad tantā speculationem peruenire ue-
ritatis) et hęc est ultima resolutio dubitationis. cui co-
sentit diuus Albertus in preambulis predicabiliū. c.
3. dum uoluit singulari narratione logicę discipline ne-
cessitatem pertractare. licet qualiter fiat huiusmodi
reflexio cognitionis a rōne minime discussit. Nos
aut iuxta ueriores peripateticos ueritatem aperui-
mus euasuris philosophantibus. ¶ Ex quibus appa-
ret qualiter ad pauca respicientes de facili decipiuntur
quidam. ut Burleus: et Egidius uolens in phemio p̄o
mi post. logicam nullatenus esse scientiam. ¶ Ex qui-
bus etiam colligitur ista conclusio correlaria singula-
ris: q̄ nullus potest scire librum priorū ante librum po-
steriorū. nec aliquis potest scire librum predicamentorum.
uel perhibere ante librum post. quod probat rōne
demonstratiua sic: nullus potest aliquid scire: nisi demō-
stret. posteriorum primo. 1. 2. 5. sed ante librum postero-
rum nullus potest demonstrare: neq̄ scire se demon-
strare. igitur nullus ante librum posteriorum potest
aliquid scire in libro priorum uel perier. et hęc est
ratio demonstratiua.

Sed circa dicta subtiliter dubitat. p̄mo
q̄ logica nō sit sui ipsi
sciendi modus in actu tali reflexo. q̄ logica quando
primo parit de demonstratione (ut obiecto) est logica
docens. et ibi nō est logica utens. igitur logica docens
precedit logicam utentem. quare nō opus est ampli-
logica utente ad acquisitionem logicę docentis. quia
posterior nō faciat ad esse prioris. ¶ Qd si diceretur
logicam prius fore utentem q̄ docentem. contra quia

uidetur impossibile hoc. q̄ logica prius respiciat no-
ticiam intellectus q̄ subiectum. nam magis dependet
scientia a subiecto q̄ a quolibet alio. ut inquit Arist.
5. meth. et uidet idem etiam seipsum p̄cedere. qd est
impossibile. et hęc est fortior difficultas. quę possit in
hac materia tractari. ¶ Preterea uidet impossibi-
le q̄ aliquis nō sciat prius librum priorū et librum predi-
camentorum ante librum post. qd probat primo. q̄ est
communis peripateticorum sententia in oppositū. et Ari-
stotelis preponentis librum priorū libro post. Nam
phis primo priorū. c. p̄o. et c. 5. retulit. q̄ oportet prius
determinare de syllogismo q̄ de demonstratione. ¶ Se-
cundo ratione probatur. quęlibet cognitio totū par-
tem presupponit cognitionem. ut scribit Arist. poste-
riorum p̄o. 1. 2. 5. et phisicorum p̄o. 1. 2. 5. primi. sed demō-
stratio dicitur quoddam totū. cuius partes sunt syllogismus
simpliciter. qui dicitur genus (ut supponimus ad presens.)
et incōplexa sunt partes integrales. sic et ea quę tra-
ctantur in libro periermenias. igitur impossibile est de-
monstrationem cognoscere absq̄ talibus p̄cōceptis.
quapropter magis nullus potest librum posteriorū scire
absq̄ libro priorū et predicamentorum q̄ e. 2.

Respondeo autem ad istas dubita-
tiones solutio
ne difficillimas. et p̄o ad primā. quum dicitur de logica
utente et docente. presupposito q̄ noticia quęlibet potest
dupliciter appellari scientia. aut quo ad nos. aut quo
ad subiectū. et quantum est de se. nata haberi. dicitur enim
scientia quo ad nos illa cognitio. quam scimus habere
ri per demonstrationem. quum demonstrare scierim
(ut prenotauimus.) Scientia uero respectu subiecti dicitur
illa cognitio. quę quantum est ex nā cognitionis est ap-
nata esse scientia. et acquiri per demonstrationem. q̄ ip-
sius subiectum est tale. de quo passionem sunt demon-
strabiles. quod ut exemplo discutiamus. dicimus q̄
si quispiā faceret uel audiret hūc syllogismū. quōlibet
animal rōnale est risibile. quilibet hō est animal rōna-
le. igitur quilibet hō est risibilis: tūc si formā talē syllo-
gismum fuerit demonstrationis arte eruditus. tūc illa
cognitio derelicta scientia nuncupabit quantum ad syl-
logizantē. et quantum ad nāz scibilis. q̄ per eam passio
probatur. et q̄ talis demonstrator scit se demonstrare et p̄cedere
per eam sup effectū. et hoc per logicalem noticiam
dirrigentē rōne ad syllogizandū. ¶ Si uero discurrens
nescierit artē demonstrandi ueluti purus porista. qui
format syllogismos in quolibet mō nō speculando mām.
ut explicuit Arist. priorum p̄o. c. p̄o. tūc talis syllogismus
nō aggenerabit sciām penes syllogizantē. sed potius
opinionē. q̄ nō assentiet rationi. nisi cū formidine op-
positū. qd est opinari post. p̄o. 1. 2. 4. 4. et idē talis noti-
cia (dato q̄ in se quibus est ex nā subitū et cognitionis di-
cat uerius scia iudicanda: q̄ opinio: quū sit de obiecto ne-
cessario per eāz necessaria.) tūc est opinio penes hūc
pp̄ ignorantia demonstrationis. per quā nō potest scire se
demonstrare. ¶ Hoc aut presupposito dico q̄ logica prius
est scientia: q̄ modus sciendi: quantum est ex nā cognitio-
nis: et obiecti scibilis: quantum uero ad nos dico q̄ ha-
betur prius: ut modus sciendi: q̄ scientia. prima pars
probatur ratione demonstratiua. q̄ logica quantum
est ex sui nā sit prius scientia q̄ modus sciendi. q̄ logi-
ca prius respicit subm a quo dependet in esse. q̄ rōne
quę dirrigit. quia dirrigere presupponit esse. sed logi-
ca per habitudinem ad subiectum dependet in esse:
per habitudinem autem ad intellectum presupponit in eē.

Secundus

In quantum ipsum dirigitur. igitur logica prius respicit subiectum: quod rationem. sed logica per habitudinem ad subiectum dicitur docens: et scientia: quae acquiritur de subiecto necessario: de quo probantur proprietates et passionem: et per habitudinem ad rationem dicitur utens. igitur logica prius est docens: uel scientia: quae utens: et modus sciendi. si quod est ex se. et haec ratio demonstrare dicitur. Reliqua vero parte probo euidenti ratione. quod quantum ad nos necesse est prius habere logicam (ut est utens: quod ut est docens.) quod quodlibet sine quo aliquid cognoscere non possumus de necessitate praecedat illud saltem quo ad nos. sicut in naturalibus non possumus cognoscere causas: nisi per effectus. igitur effectus praecedunt causas quo ad nos. ut scribit Aristoteles. et Auerrois philosophorum primo locis allegatis. Sed sine logica utente non possumus cognoscere logicam esse scientiam. quia nullus absque illa potest scire se demonstrare. quum dirigitur intellectus in formatione demonstrationis (sicut ars dirigitur in operationem exteriorum) igitur de necessitate praecedat in nobis logica utens: logicam docentem. i. noticiam quae est logica prius a nobis habetur sub ratione utentis: et modi sciendi quod docentis et quod sub ratione scientiae. et haec est subtilissima peripateticorum ueritatis sententia ratione demonstratiua probata. ut doctor Subtilis et Albertus in praedictis uerbis asseuerant. Respondeo igitur ad difficultatem quod licet logica prius quantum est de se sit docens et scientia. quum pariat in intellectu per demonstrationem. non tamen quo ad nos prius est scientia quam modus sciendi. quia quum procedamus ab effectibus ad causas. et a posterioribus ad priora (ut prenotauimus ex Aristotele intentione) ideo logica utens uel actualis directio cum sit quidam effectus consequens rationalem cognitionem erit magis nota nobis: igitur logica docens et utens sit eadem cognitio de cuius quiditate est scientia: nam logica quiditate est scientia: non tamen in quantum est scientia prius cognoscimus: immo prius quo ad nos cognoscimus quod logica est utens et modus sciendi quam cognoscimus eam esse scientiam. sicut dicimus quod dato quod homo prius sit animal rationale quam risibile. at tamen cognoscimus prius hominem esse risibilem. et per risibile cognoscimus hominem esse animal rationale. sic dicitur de logica: quae prius est scientia: quam modus sciendi secundum naturam quod per ipsam (ut cognoscimus eam esse modum sciendi) cognoscimus illam esse scientiam. quia si non. tunc nullus poterit demonstrationis noticiam scientiam iudicare: nec melius plurimos in his intellectus actibus reflexis laborare plurimum. quibus haec cognitiua difficultas uidebuntur ex Aristotele intentione. Ex quibus palam est quod logica est scientia et modus sciendi: necdum aliam scientiam per se uel subiecti applicationem. sed etiam sui ipsius ob causam praedictam. Ex praedictis etiam patet differentia inter scientias reales: et rationalem disciplinam. quia una non est modus alterius: neque subiectum unius est modus alterius. quia non applicantur subiecta scientiarum tanquam cognoscendi rationes. ueluti contingit in logica: ut demonstratiua ratione probauimus. Hanc autem dubitationem rarissimi ad plenum pertractauerunt. sed opinati sunt quidam philosophantes logicam tantummodo fore sciendi modum. ut Egidius: et alij: uel ipsam fore scientiam: non autem modum sciendi sui ipsius. sed potius aliam logicam modum esse sciendi posuerunt. scilicet naturalem. uel eam quae per processum quosdam regulares compa-

usu discipline

rat de quibus non est aliud (praeter discussa iuxta philosophi sententiam) comprobandum. Ad aliam uero dubitationem contra conclusionem correlariarum. Respondeo sustinendo quod nullus potest scire librum priorum absque libro posteriorum. et quum dicitur quod totius noticia partium praesupponit cognitionem. et quod philosophus: et alij peripatetici praeposuerunt librum priorum libro posteriorum. dico quod est rei ueritas quod quilibet logicus ordine doctrinae praecipere debet librum praedicamentorum et porum ante librum posteriorum et demonstrationis cognitionem quod debet habere praecognitionem partium: at tamen habens illam cognitionem praecedentium librum posteriorum. non dicitur scire uel sciens secundum illam noticiam: quia non habet illam cognitionem per demonstrationem. sed potius quaedam credulitatem acquirit. et opinionem secundum assensum scripturae uel doctoris. ut patet. Quando uero post illam cognitionem logicus acquisierit demonstrationis noticiam. tunc reflectendo supra praehabitam cognitionem in libro porum: uel praedicamentorum cognoscet talem noticiam esse scientiam ut (praediximus) et tunc est prioris scientia quia non dicebat prius aliquid scire: nisi sumpta scientia pro quacumque cognitione intellectuali: ut patet. Palam est igitur ex dictis qualiter ante librum posteriorum nihil est scire: et quid ad demonstrandum requiratur. et quibus operis sit ad hoc quod alij dicunt scire iudicet sed peripateticam disciplinam

Superest autem rationes in principio dubitationis adductas dissoluere. et primo ad primam. quum probatur logicam non esse modum sciendi omnium scientiarum. quia tunc cognitio quilibet esset practica. dico quod non quilibet cognitionis directio practica includit (ut in prioribus pertractauimus) sed directio ad actum exteriorum alterius potentiae quam rationis id requirit. dicitur igitur quod licet actus intellectus humani dirigitur in acquisitionem philosophiae naturalis uel sapientiae per logicam: tamen non est practica ibi iudicanda. quia non est actus nisi directio rationis: non autem elicentis potentiae. quare nec sequitur. quod eadem noticia sit practica: et noticia practica. Ad secundam autem rationem. Respondeo quum probatur quod logica docens esset logica utens. dico negando consequentiam. quia reperitur ibi distinctio ex natura rei. quae facit ibi fore fallacias accidentis. nam igitur logica docens sit logica utens materialiter. pro quanto eadem cognitio dicitur docens et utens. non tamen formaliter. quemadmodum dicimus. quod animal est genus subalternum: et species subalterna materialiter. quia fundat utraque intentiones. non autem propter hoc sequitur. quod genus subalternum sit species subalterna formaliter. et quum ulterius dicitur. quod idem esset prius seipso. dico quod non est iudicanda prioritas: tanquam inter entitatem: et entitatem: quia dicitur entitas eadem. sed potius dicitur etiam prioritas inter modum et modum eiusdem quiditatis: sic uel sic (ut praediximus) conceptus requirentis cognitionem talem secundum talem rationem. ut secundum aliam rationem perfecte cognoscatur: ueluti patet in naturalibus. quod res non potest per causam cognosci sub ratione causalitatis. nisi si concepta fuerit sub ratione effectus. et per effectum.

Et haec est peripatetica dubitationis resolutio. in qua nihil dubitatione dignum. aut solutione difficile superest. praeter ea quae iuxta ueriores philosophi sententiam: et subtilium peripateticorum discussimus. Et

hec de. 12. et ultima dubitatione dicta sufficiant. quibus articulo secundo dubitationum discussio terminum imponimus. in quo. 12. peripateticorum principis Arist. dubitationes solutione difficillimas pertractauimus ex Arist. intentione singulari: quas si quispiam recta ratione conceperit plurimas omnium scientiarum contradictiones percipiet oppositasque obiectas facile dissoluet.

¶ Tertius articulus.

ostendit autem factis annu-
entibus in
prioribus articulis finem intentum pro veri-
tatis indagine comparauimus. Postremum
nitimur principalium dubitationum solutio-
nibus expedire. in quo dissoluenda sunt octo subtilis-
sime rationes disciplinam rationalem ostendentes non
includere scientie conditiones. Quibus peractis arti-
stotelice speculationis documenta consequuntur in qui-
bus incipit oriri philosophia. ¶ Rursum igitur ad
primam dubitationem. quum dicitur logicam non esse
scientiam. quia scientia quelibet dicitur habitus ne-
cessarius. et dico quod necessitas in cognitione scientiali du-
pliciter concipitur. aut quod dicitur habitus intrinsece ne-
cessarius: non potens non esse. aut extrinsece et ab ob-
iecto. Si autem primo modo dicatur necessitas. dico quod
nulla scientia dicitur habitus necessarius. quod potest in-
herere: et non inherere potentie cognoscenti. et de tali
procedit argumentum. Si vero summatur necessitas
secundum modo. dico quod scientia quelibet dicitur habitus
necessarius. quod scientialis cognitio denominatione su-
scipit ab obiecto (ut articulo secundo discussum). Contra
subiectum logicę dicitur esse contingens. quum sit 2° in-
tentio. igitur nec ab obiecto dicitur logica necessarius
habitus. ¶ Respondeo quod stante contingentia inten-
tionis in ipsius productione per rationis actum colla-
tiuum in particularibus: non aufertur necessitas obie-
cti scibilis in vltimo (ut dubitatione prima articulo 2° discussu-
mus.) ideo dato quod intentiones sint contingentes in esse
particulari. sunt tamen necessarie per indifferentiam:
et abstractiōem veluti sunt reales quiditates. nam
ipsarum particularia corruptiones terminant. ut hic
homo vel asinus. tamen secundum se necessarie dicuntur in
esse essentie. ¶ Contra cessante rationis actu nullus
est intentionis secundę particulare. quia dependent in
esse et conseruari ab intellectu. igitur non sunt necessa-
rie: neque in particulari neque in vniuersali: quod non sunt
particularibus destructis. ¶ Respondeo quod scientie co-
dictio non coexistit existentiam. ut inquit Arist. 3° di-
uine speculationis. et posteriorum primo. t. 2. 39. ¶ Contra
queritur ubi comperiunt intentiones secundę ces-
sante rationis operatione collatiua: ¶ Respondeo quod
sunt ubi rerum quiditates ab eterno comperiuntur. se-
habent enim scđi rerum cognitarum respectus ad hu-
manam rationem. veluti rerum quiditates ad intelle-
ctum diuinum. que sue entitatis originem contrahunt
ab increato lumine. nisi quod est in nobis intelligendi per-
mutatio rationis: non sistentis in eadem speculatione.
veluti est lucis eterne permanentia: tam circa primari-
um obiectum: quod est ipsa diuinitas pelagus infiniti vi-
goris et perfectionis: quod scđariū. quod est idealis yma-
go creaturarum. et hec est scientie requisita necessitas
difficillime speculationis. qua non attingunt nisi clarissimi
peripatetici: celeberrimique diuinitatis interpretes
maxime qui singulari subtilissimi Jo. Scoti specula-
tione fuerint imbuti. ¶ Ex quibus palam est quum le-

uulum naturam consequant vulgarium dubitationes.
dum de scientiarum subiectis arguunt sciscitando: quod
sit scientie subiectum. nam si dicatur eis quod syllogismus
est subiectum logicę. quum sit subiectum: vel ut est in
uoce: vel in scriptura: vel conceptu. quorum dato quo
libet: adhuc litigant. quod est in talibus contingētia. in qui-
bus apparere uolunt terministe philosophari. Soluunt
autem rationes tacita responsione: quia ignorant
subiecti indifferentiam ad hec omnia. ¶ Ad secundam
autem dubitationem Respondeo: quum dicitur logi-
cam per causalitatem ab intellectu non comparari. et de
co: quod de scientie causalitate dupliciter est opinandus:
aut quod subiectum causam habeat sue cognitionis: aut
quod habeat passionum suarum demonstrabilitatem. Si pri-
mo modo summatur causalitas. dico quod non est de sub-
iecti scibilis ratione sui cognitionem causare. sed po-
tius terminare (ueluti articulo secundo pertractauimus.)
Si vero secundo modo summatur causa. dico quod quodli-
bet scibile subiectum habet causam suarum passionum
(sumpta causalitate prenotata.) et hec intentionibus se-
cundis causalitas non repugnat. sed solum ea que po-
terit ad esse reale terminari virtute propria. et ideo in-
tentiones in genere suo dicuntur cause: non autem per
comparationem ad entia realia. ¶ Contra. si scientia
lis agnitio non causatur ab intentione. a quo igitur cau-
sabitur: ¶ Respondeo quod cognitio quelibet relatiōis
a termino et fundamento summit originem. sicut et re-
latio: que terminis remotis est inconceptibilis: et nihil
est: ut est communis peripateticorum sententia.

Sed litigant quidam vulgares sophiste de
monstrare credentes logicę
non esse per causam neque esse scientiam. sumptis intē-
tionibus in genere suo: presupponentes primo. quod de-
monstratio procedat ex causis in essendo: et cognoscē-
do: ueluti censuit Aristote. posteriorum primo. t. 2. 5.
¶ Secundo quod vna intentio non sit alterius causa. scđ
intellectus (ut communis est philosophantium sentē-
tia maxime docto. Subtilis primo sententiarum. dis-
stin. 23. et in predicabilibus et alibi.) ¶ Tertio suppo-
nunt quod logica sit de secundis intentionibus (ut est Boe-
tius: et Albertus: et Scotus sententia.) tunc sic ratiocinan-
tur. nulla fit in intentionibus demonstratio. igitur nul-
la est de secundis intentionibus noticia scientifica. pa-
tet consequentia. quia scire est per demonstrationem
intelligere. posteriorum primo. t. 2. 5. probatur autem
antecedens. quia quelibet demonstratio fit ex causis
in essendo (ut ex prima suppositione colligitur.) sed
in intentionibus non est causa in essendo: quia vna
intentio non est causa alterius. sed potius intellectus
(ut secunda suppositione patet.) igitur in intentioni-
bus non est demonstratio. et dicunt isti quod argumentum
est in barocho. tunc ultra sic arguunt. In intentionibus
nulla est causalitas. logica autem est de secundis inten-
tionibus (ut tertia suppositione colligitur.) igitur lo-
gica non est per causam: neque per demonstrationem.
et hoc argumentum fuit Achilles. quo demum coacti
fuerunt logicam opinari non esse scientiam. sed sciendi
modum. quibus imaginatiue rotunditas allucinatio-
nis dedit occasionem: et aristotelice discipline carentia.
¶ Ad quod ex Aristote. intentione paucis respon-
deo: concessis presuppositis. quum dicitur quod tunc in
intentionibus nulla est causa. sed intellectus. Respon-
detur per interemptionem. peccant enim secundum equiuo-
cationis fallaciam de causa. nam dato quod intentionum

Tertius
causa sit Intellectus
in eis alta calitas
res. ut inquit Arist.
speculationis. t.
2. 3. 12. ideo dicitur
extrinseca intentio
mores intrinsece
fines demonstratio
ex tribus terminis
mi ut ex Arist. i.
causę genus dem-
posteriorum. t. 2.
negabit: quod rati-
causę efficientem
malum subiecti.
articulo primo d-
intentionibus: q-
dato quod extrinseca
finitionibus dem-
subiectis demon-
tum ridiculi sop-
Sed ulter
ganicum: quod logi-
ca per demonst-
tione entitatis: et
quibus non vident-
rigentes cognitio-
runt veram scientiam
lapidibus: et huius-
tione dignum con-
do vel profundius
et passionis suorum
ratiocinando: ut
2. nam si require-
mathematicę cog-
mo in primo gra-
abstracta a mater-
bit Averrois. 2°
ter igitur ex dicti-
ter dissoluantur
Ad tertium
positione subiecti
nit quod est syllo-
bationem primam
struere syllogismi
dicitur intelligendi
formalem et com-
tur in quatuor est sci-
lectum: uel docere
quum sit de syllo-
fom presuppone-
gimum secundum mater-
tiam syllogismi
per illam cognitio-
in quacunq; mat-
geometria: et tali-
dus sciendi quod sci-
dicitur abusu de
rationem dirrige-
palam est igitur
ca syllogismum.
tem dubitationis

causa sit intellectus: non tamen propter hoc negatur in eis alia calitas. qz effectus eiusdem sunt cause plures. ut inquit Arist. phisicorum 2°. t. 2. 29. 7 2° diuine speculationis. t. 2. 5. 7. 3. de anima. t. 2. 17. 7 posteriorum 2°. t. 2. ii. ideo dato q intellectus sit causa efficiens 7 extrinseca intentionum. at tamen causas habent formales intrinsecas. s. suas diffinitiones. per quas passionibus demonstrari possunt de suis subiectis: ut esse ex tribus terminis de syllogismo per diffonē syllogismi ut ex Arist. intentione dixim^{us}. naz per quodlibet cause genus demonstrare contingit. ut uoluit Arist. posteriorum. 2. t. 2. 12. quis enim rudis adeo sophista negabit: q risibile si demonstrabitur de homine per causas efficientē. q non possit etiam per causam formalem subiecti. s. diffinitionem demonstrari. (ueluti articulo primo differuimus.) Sic dicitur de secundis intentionibus: q sunt scite per causam in genere suo dato q extrinsece sit intellectus efficiens. 7 q sunt intentionibus demonstrationes in quibus passionibus de subiectis demonstrabitur. ¶ Ex quibus apparet q tum ridiculi sophiste decipiantur.

Sed ulterius

arguunt quidam philosophes habentes intellectum organicum: q logica non sit scientia neqz noticia derelicta per demonstrationem. quia sunt intentiones minime entitatis: 7 per consequens cognoscibilitatis. de quibus non uidetur esse scientia. qui quidem non attingentes cognitu difficilia. 7 a sensibus remota: censuerunt ueram scientiam esse tantummodo de bobus: 7 lapidibus: 7 huiusmodi: cum quibus non est disputatione dignum contendere. non enim requiritur latitudo uel profunditas in scibilibus. sed diffinitionis ratio 7 passionis fluxus: 7 applicatio cause ad causatum in ratiocinando (ueluti prenotauimus articulo primo 7 2°. nam si requireret uera entitas scibilibus: qualiter tūe mathematice cognitiones appellabuntur scientie: imo in primo gradu certitudinis. quia considerant (ut abstracta a materia) 7 uidentur entia rationis. ut scribit Auerois. 2° diuine philosophie. 7 sexto. 2. 2. ¶ Patet igitur ex dictis qualiter logica est scientia: 7 qualiter dissoluitur funiculi somniantium sophistarum.

Ad tertium autem

argumentum principale de pre-suppositione subiecti dico q logica subiectum pre-supponit quod est syllogismus ex pre-determinatis. 7 ad probationem primam quum dicitur q logica docet construere syllogismum. dico q illud comune dictum dicitur intelligendum fm materiam specialem: nō autē formalem 7 comunem rationem. nam logica non dicitur inquantū est scientia facere syllogismum qd est subiectum: uel docere actualiter syllogizare. sed potius quum sit de syllogismo noticia comparata dicitur ipsum pre-supponere. Sed logica docet formare syllogismum fm materiam specialem ut logicus habens noticia syllogismi pre-suppositi a tali noticia dirigitur per illam cognitionem ad formandum syllogismum in quacunqz materia occurrere: ut in philosophia uel geometria: 7 talis noticia dicitur potius utēs: uel modus sciendi q scientia uel q docens: ut pre-diximus. 7 dicitur abusive logica docere. nisi sumat docere pro rationem dirrigere. ut pre-diximus articulo secundo. palam est igitur q logica que dicitur scientia non facit syllogismum. sed pre-supponit. ¶ Ad aliaz vō partem dubitationis. quum dicitur q tunc procederetur

in infinitum in syllis. ¶ Rñdeo negando pntiam. lz fortasse fm Auicenne sniam non uideretur impossibile. q in actibus anime procederetur in infinitum. qd tamen in his actibus non puto esse uerū quando act^{us} secundus priorem pre-supponit ueluti pre-cognitū nō autem tanq solum medium pre-cognoscendi. 7 quum dicitur qualiter est scientia de syllogismo in comuni: dico q habetur per aliquē particularem syllogismū. 7 quuz queritur an sit particularis ignotus: uel not^{us}? dico q dupliciter syllogismus particularis cōcipitur. aut inquantū est instrumentū rationis: quo utitur in tellectus in acquisitione discipline: de syllogismo cōmuni ignoto fm suas passionibus: qz solius inherentię dicitur esse demōstratio. posteriorum. 2. t. 2. 7. alio modo inquantū est particulare syllogismi. ¶ Si autem primo modo cōcipiatur ille syllogismus particularis. dico q cognitus est talis syllogismus inquantū est in eo propositionū ueritas: 7 illationis necessitas. ut subtilissime sensit Ioan. Scotus. 3. qōne pdicabilium. 7 hoc sufficit inquantū est rationis instrumentū. Si vō consideretur scōo modo. dico q talis syllogismus est ignotus: qrum ad passionem. que demōstratur de syllogismo cōmuni. ¶ Contra. talis syllogismus particularis est rationis instrumentū. igitur est notus quocunqz modo: q ratio nō procedit per ignota. ¶ Rñdeo ponendo talem propositionem. q nullum instrumentum agentis per cognitionem requirit fm qualibet sue nature conditōem noticia: cuius ueritas est clara. nā carpentarius: qui est artifex fm rationē utēs securi uelut instrumentū: nō requirit cognitionem securis: quantum ad omnem sui rationē. sed solummodo fm illam rationem. que requiritur ad hoc: q sit instrumentum. s. q sit dura sciendens uel incidens hanc: uel hanc materiam operabilez: non autem querit carpentarius ex quibus est composita securis. 7 que sit eētia ferri uel calybis. Sic ad propositū sufficit dialectico uolenti cognoscere syllogismum communem: per particularem tanq per instrumentum: q cognoscat illum fm cōdictionem requisitam ad hoc. q sit instrumentum. s. q oportet cognoscere talem syllogismū pre-missas cōtinere ueras in quibus sit illationis necessitas. 7 hec est subtilissima Jo. scoti snia. ¶ Cōtra autem obiicit. nam si syllogismus dicit esse notus inquantum rationis instrumentum: non autem inquantum particulare. quero per quem syllogismum cognoscitur inquantum est particulare: aut eni per seipsum. 7 tunc idem erit notum 7 ignotū. Si vō per aliū. que ratur ut patet de illo an sit notus uel ignotus. 7 sic in infinitum procederet quod est impossibile. q autem debeat iste syllogismus (ut particulare cōcipi) patet. qz quicquid scitur de cōmuni: scitur de quolibet particulari. posteriorum. 2°. t. 2. 3. 7 39. ¶ Respondeo autem ad hanc subtilissimam dubitationem iuxta philosophi sententiam. posteriorum primo. t. 2. 29. scribentis demonstrationē augeri nō per media: sed in post: 7 in latus. 7 dico q iste particularis syllogismus efficitur (ut particularis) notus per aliū. 7 quum queritur de alio. an sit notus: uel ignotus. dico q est notus (ut instrumentum) dato q fuerit ignotus inquantum particulare syllogismi cōmunis. uel adhuc qz non impeditur quin possit esse alterius cognoscibilis instrumentum notum. 7 hoc: qz demonstrationes aucte per latus: uel in post: non requirunt pre-notatā distinctionē de particulari 7 instrumentū cognoscendi. qz sunt pri-

culares syllogismi disperati. nec oportet ulterius que-
rere de alio: nisi fm rationem p̄dictam. ¶ Contra
q̄ nō videt̄ q̄ iste syllogism⁹ sit not⁹ per aliū: sed per
seipsum. q̄ doctoz Sub. in 3^a questione p̄dicabiliūz.
in r̄sione ad p̄imum argumētum uoluit q̄ esset per
seipsum notus subiūgens hanc p̄positionez. q̄ nec ali-
ter habet de particulari scientia. hęc Scotus. ¶ Re-
spondeo autem sustinendo doctoris intentionez dif-
ficillimam ponendo hanc p̄positionem q̄ doctoz sub.
per ly aliter uoluit p̄dicatum scibile. non autem co-
gnoscendi instrumentum. p̄imum probat: q̄ sciētia di-
citur passionis demonstrare posteriorz p̄imo 7.2. lo-
cis p̄allegatis. quum autem particularium non sint
passiones neq̄ diffinitiones posteriorum p̄imo. t. 2.
31. nisi specierum passiones secundo particularibus
competentes. ideo si particularium est scientia solum
modo dicit̄ esse fm specierum passiones. 7 hęc est ue-
ra doctoris Sub. 7 Arist. intentio. ¶ Non autēz uo-
luit per ly alit̄ instrumentum cognoscendi: ita q̄ non
possit per alium syllogismuz cognosci: uelut instrumē-
tum: qd̄ probatur: ne decipiantur scotistę in latēti sen-
tentia doctoris Sub. 7 arguitur sic. syllogismus par-
ticularis per quem paritur scientia de communi syllo-
gismo dicit̄ fieri in p̄imo p̄ime figurę. ut omnis ora-
tio in qua quibusdam positis necesse est aliquid sequi
est ex trib⁹ terminis. Sed omnis syllogismus est huiusmodi.
igit̄ omnis syllogismus est ex tribus terminis. sed syl-
logismus per quem habet̄ scientia de tali facto in p̄i-
mo p̄ime dicitur esse in 3° p̄ime. sumpta conclusione
p̄cedentis syllogismi sic. omnis syllogismus est ex trib⁹ ter-
minis. sed syllogismus factus in p̄imo p̄ime dicitur
esse syllogismus. igitur ille syllogismus est ex trib⁹ ter-
minis. ubi liquidum est q̄ non sunt idem syllogismus
sed alter est in p̄imo p̄ime. 7 est demonstratio uniuersalis.
7 alter in tertio 7 est demonstratio particularis.
7 iste modus syllogizandi particulariter ad sciendum
particulare simpliciter assignatur ab Arist. posteriorz
p̄imo. t. 2. 3. ubi sumpta cōclusionē uniuersali conclu-
dit Arist. particularem. sic omnis triangulus hēt tres
angulos equales duobus rectis. Sed hic qui est in se-
micirculo descriptus: est triāgulus. ergo hic dicit̄ ha-
bere tres angulos equales duobus rectis. sic dicitur
de particulari syllogismo fieri scientiaz: 7 demonstrat
hoc argumentum p̄positam ueritatem. nec aliquis
respondere poterit ad hanc difficultatem. neq̄ simpli-
citer: neq̄ fm doctoris Sub. intentionem. nam quis
esset adeo rudis qui diceret syllogismum in barbara
7 syllogismum in daryi esse eundem syllogismum par-
ticularem. Ex quibus palam est quid dicendum uide-
atur ad tertiam dubitationem subtilissimam. ¶ Ad
quartum autem quuz dicitur de logica docente q̄ idē
esset p̄ius 7 posterius seipso 7c. Respondet̄ ex p̄e-
determinatis articulo. 2. dubitatione. 12.

Ad quintam aut̄ argumētū p̄ncipale quū
dicitur logica uel est specu-
latiua: uel practica: dico q̄ rationalis disciplina dicit̄
cognitio speculatiua: non autem practica. qd̄ pbatur:
q̄ quilibet cognitio cuius finis est speculatio dicitur
speculatiua. 7. 6. diuine philosophię. sed logicę finis
est speculatiua: quum ratio non extendatur per logicam
ad actum alterius potentie q̄ suum. ut patet. igitur lo-
gica dicitur cognitio speculatiua: non autem practica:
q̄ non dirigit in p̄axim. ut articulo. 2. differuimus: 7
ideo quum probatur q̄ logica sit practica. q̄ rationez

dirigit in operari syllogismos: 7 demonstrationes: of-
co q̄ equiuocatur de operatione uel p̄axi. q̄ non que-
libet operatio dicitur p̄axis proprie. q̄ tunc esset spe-
culatio p̄axis quum sit rationis operatio. sed p̄axis
potius ad actum pertinet alterius potentie q̄ ratio-
cl natue. ¶ Sed quispiam dubitabit q̄ sit p̄axis. quia
potest uoluntas imperare rationi q̄ discurrat uel syl-
logismum formet. igitur quuz sit ibi actus alterius po-
tentie q̄ intellectus: sequit̄ q̄ erit ibi p̄axis. 7 per con-
sequens erit logica noticia p̄actica. ¶ Respondeo 7
dico q̄ lz actus uoluntatis elicitus sit formaliter p̄a-
xis 7 necessario: non tamen quilibet actus imperatus
est p̄axis. q̄ tunc philosophia naturalis esset p̄axis.
q̄ pot̄ intellectui uoluntas imperare. q̄ naturalia spe-
culatur. q̄ intelligimus quum uolumus. 3. de anima. t.
2. 46. 7 sequentibus. ideo non sequitur ex dictis logi-
cam fore p̄acticam cognitionem. ¶ Ad sextum aut̄
argumentum respondeo quum dicitur nunquid logi-
ca sit realis uel rationalis. dico q̄ est scientia rationa-
lis per extrinsecam denominationem a subiecto. non
autem intrinsece. sed dicit̄ qualitas anime realis. Ari-
sto. autem. 6. diuine philosophię. t. 2. 2. diuisit scientias
reales tam extrinsece. quia sunt de rebus: q̄ intrinse-
ce q̄ sunt de p̄ima specie qualitatis. quum autem di-
citur ultra q̄ si logicę subiectum foret ens rationis: 7
logica esset intrinsece realis. tūc scientia esset p̄o-
subiecto 7 perfectior. ¶ Respondetur ex p̄e-
determinatis articulo. 2. dubitatione. 10. de cognitione se-
cundarum intentionum. q̄ lz non omne subiectum sit
perfectius scientia ut dictum est. quodlibet attamen
p̄cipale quum dicitur. q̄ logicus interrogat: igitur non
est sciens. dico q̄ logica dupliciter sumitur: uel ut est
docens: 7 ut respicit subiectum p̄prium: 7 sic est sci-
entia. nec interrogat: q̄ non interrogat logicus utruz
omnis syllogismus habeat tres terminos. utraq̄ con-
tradictionis partem probando. sed alteraz solummo-
do probat affirmatiuam per syllogismi diffinitionem
quam posuit Arist. priorum p̄imo. c. p̄imo. ¶ Si
uero consideretur ut utens: sic dico q̄ logicus interro-
gat: 7 logica non dicitur esse scientia: sed potius opi-
nio uel modus sciendi de qb⁹ ar^o. 2. plenius inspiciat̄.

Ad octauum autem 7 ultimuz questionis
argumentū respondeo quū
dicitur q̄ logica non est scientia. q̄ non est determina-
ti generis negando antecedens. 7 ad probationē quū
dicitur q̄ est Arist. intentio logicam non esse generis
determinati posteriorum p̄imo. t. 2. 27. dico q̄ philo-
sophus distinctionem posuit inter scientias speciales
7 que communes appellantur. nam scientię speciales:
ideo dicuntur speciales q̄ neq̄ circa scientiarum p̄in-
cipia uersantur. neq̄ ceteris in usum cadunt. uelut in-
strumenta cognoscendi: uel intelligendi modi: ueluti
sunt logici conceptus. ¶ Lōes uero scientię tō dicitur
communes. tum q̄ circa scientiarum p̄incipia uersan-
tur. nedum per ipsa probando suas conclusiones. ue-
luti faciunt scientię speciales: sed potius de ipsis mul-
ta probant. 7 has uoluit philosophus esse duas. s. sa-
pientiam: 7 rationalem disciplinam. ¶ Longe igitur
distat disciplina rationalis a specialibus noticijs que
dicuntur esse de generibus determinatis illa duplici
ratione pertractata. non sic autem est logica: q̄ se ex-
tendit ex intentionum natura ad omnes scientias: cū
hoc tamen stat eam generis esse determinati in gene-

Digressio rationalis

de subiectis demonstrantur. ut visum est articulo primo. ideo uolumus sciscitari dubitatione 4^a. nunquid subiecti p̄suppositio uideatur diffinitionis assignationi in illa scientia compossibilis. ¶ Amplius quoz sit philosophantium uulgata sentētia subiectum scibile fore primum in scientia. qualis esset huiusmodi primitas in scientia aperuimus dubitatione 5^a. cum discussione adaequationis scibilitum. ¶ P̄terea quum scientia quelibet sit unius generis subiecti posterior p̄. r. 2. 43. a cuius unitate est una: ideo non immerito uolentes inuestigare nunquid logica sit scientia: p̄p̄osuius dubitatione 6^a p̄tractare. qd uoluerit Aristot. per logicā non eē determinati ḡis. 7 q̄liter scia quelibet sibi genus determinatū exposulet ex ueriori peripateticorum narratione. ¶ Amplius quia subiectuz scibile non est interrogabile propter ipsius necessitatem. ideo quid sit interrogare differuimus ex Aristot. intentione posteriorum primo. r. 27. 7 qualiter iterrogatio est scientie compossibilis. ¶ P̄terea quoz sit communis peripateticorum sentētia scientias a scibilibus denominari: non ab re determinauimus 8^a. dubitatione de scientiarum ab obiectis denominatione. ¶ Alterius quia cuiuslibet subiecti cognitio scientialis dicitur aut practica: aut speculatiua: 7 ab obiecto summitur (ut patet ex p̄notatis) ratio speculatiua: 7 practica. ideo discutere uolumus dubitatione 9^a quid sit practica: quidue speculatiua. ubi uarie philosophorū sententię de speculatione 7 practica adiunctę fuere maioris gratia decisionis p̄positi negocij rationalis. ¶ Amplius ad logicalia descendendo: qz de non intelligibilibus non est scia per se. quum intelligibilitas p̄ se concurrat ad cuiuslibet subiecti scibilis assignationem: ideo uolumus dubitatione. 10^a. de secundarum intentionum intelligibilitate: 7 primario rationis obiecto p̄tractare. ¶ P̄terea qz quilibet habitus scientialis est alicuius scibilis habitus. ut uoluit Aristot. in p̄dicamento relationis. 7. 5. diuine speculationis. 10^a de primario rationalis discipline subiecto difficultate p̄. 1^a. discussimus. ¶ Postremo autē qz peripatetici uoluerunt logicam fore scientiam 7 modum sciendi omnium scientiaruz 7 suimet: ideo postrema dubitatione differuimus quid per logicaz dirrigere ratiois actus audiamus. 7 qualiter fiant plurimę intellectus reflexiones. 7 quid per illas cognoscat perq̄ necessarias annectentes difficillimam dubitationem. qualiter logica sit sui ipsius directiua cum reprobatione uulgarū opinionum.

Est igitur philosophan ^{tib⁹ manifestuz} quantum fuerit nobis opere p̄recluz de p̄notatis disserere substinētibus logicā esse de necessarijs cognoscendis. 7 ipsius subiectum per habitudinez ad rationalem disciplinam (ut rationis terminum concurrere ab ipsaqz p̄suppositum ueluti ab actu rationis atqz diffinitum: ceterisqz ad rationalem doctrinaz pertinentibus perfectius: 7 adaequatum toti dialectice noticie non interrogabile in ordine ad p̄p̄rias passiones: sed esse genus ipsius scibile determinatum: a quo rationalis cognitionis denominatio summat: ueluti ab obiecto speculabili: cuius cognitio solummodo speculatiua iudicetur: 7 a ratione per se conceptibile perfectate exclusionis obiecti medij p̄cogniti ratione p̄p̄rij gradus entitatis: quod quidem logicę subiectum syllogisimum stabilire uolumus: ex ueriori peripate-

ticorum sententia: cuius noticiam nedum scientiam: sed etiam modum sciendi esse uolumus ex Aristot. 7 Auerois intentione. ¶ In quorum laboriosa p̄scrutatione: si rationalis discipline limites excessimus peripateticis atqz theologis sententijs: maxime Aristot. atqz Auerois: necnon subtilissimi Joan. Scoti: atqz Alberti: cū diuine: tū nālis phie: discussę m̄e p̄dere coacti fuimus. non enim potuerunt dubitationes omnibus fere philosophantib⁹ grauissimę: cognituzqz difficillimę dialectica quadam narratione p̄tractari: quum probabilia potius opinionem q̄ scientialem noticiam aio cōgenerent. 7 eo magis quoz logicalia considerari nequeant absqz rerum p̄p̄rietatibus ueluti est approbatissima philosophoz consuetudo Auerois Alberti Jo. Scoti 7 plurium aliorū qui nihil etiā in dialecticis peramurum discussere absqz aliaruz scientiarum annotatione. Scientie nāqz adinuicē cōnexionem habent: atqz dependentiam. ut patet discurrenti per omnia philosophorum uolumina. in quorum capescenda cognitione studiosi non expauescant: audacibus nāqz fortuna sepius opitulatur. ¶ Uolumus ergo ex ueriori Aristot. intentione questione 7 formare confirmantes ipsam: ex his que censuerunt peripatetici: 7 in diuina speculatione: 7 in naturali: atqz rōnali quo promptius expeditiusqz rei uitas elucesceret animis instituendis. qui quidem si p̄determinatas ueritates attigerint. ne dum rationalem disciplinam consequentur. Sed omnium scientialium cognitionuz naturam: atqz scibilium rationem pertingent ex intētionē peripatetica: 7 hęc hactenus de p̄notatoruz causa narrationis: atqz totius p̄positi negocij discussione fatorum prima fauente causa: que totius est machinę mundialis incomprehensibile principium.

Explicit Speculum Rationale quod eximius artium 7 medicine doctor Antonius de Santis Taruisinus edidit ac diligentī cura Simon de Lure impressit sub eodem auctore accuratissime castigatum.
Venetijs. 23. Martij. 1504.

Registrum.

a b c d e f g h i k l

Sum gratia et Priuilegio.

Franciscus Maurocenus Artium Cultor Clarissimus in omni virtutum genere Viri Magistro Antonio Trombeta Patavino ordinis Minorum provincie sancti Antonij Ministro. Magistroque Hieronymo Monopolitano Publicis metaphisicis in almo Patavino gymnasio professoribus. Magistroque Mauritio Hybernico Ordinis Minorum Hybernicis provincie Ministro. Sacreque Theologie exploratori ordinario: atque Eximio Sabiello Terbo Veronensi Theoricis medicine Professore. Clarissimoque Petro Pomponatio Mantuano philosophicis naturalis Publico Interprete. S. P.

Quom preclara virtutum facinora Viri Celeberrimi non modo laudabili deorum instituto: verum etiam sapientum ferme omnium consensu ceteris et corporis et fortunę bonis antecellant: vnumquęque profecto mortaliū naturali rationis dictamine deductus summa ope eniti: omnibusque animi viribus incumbere deceret: ut hęc sibi tantummodo compararet: comparata diligenter: dilecta denique omnibus veluti corporis: ita et fortunę commodis anteferreret: supereminensque deorum munus ex nature opera mortalibus institutum esse recenseret: Aristotele auctore in his que de moribus inscripsit. ultima quippe hominum beatitudo est ipsa cognitio veritatis. Hac enim de causa non modo prisorum seculis Dyogenem Democritum et Pythagoram plurimosque innumeris preconijs insignitos: verum nostra quoque tempestate studiosissimam precipui decoris et glorię virorum copiam reperio. per lucundam amicorum vicissitudinem: singularem patrię dilectionem: suavissimas denique parentum delicias virtutis capescendę gratia dereliquisse: peregrinisque laribus. ubi maiora virtutum stēmata claruissent. laboriosis per longa temporis interstitia studiorum vigilijs sese implicuisse: ne solummodo eos nitidissimo aut parentum splendore. aut arridentis fortunę suffragijs. aut mira denique corporis uenustate gliari deceret. verum potius auctore Seneca. preclaris Minerę laureolis ex culti ceteris prestatet. Quibus optimis institutis ipsi quoque a patrijs laribus disuncti educandi animi gratia hoc in florentissimo peripateticorum gymnasio nuperrime versati sumus: ubi quom singularis ingenij comes: precipuaque sapientię ministra veluti potissimum eruditionis adminiculum ea sit. que in differendi peritiam descendit. verumque a falso distungit. perspicuis circa Aristotelis et Averois documentis inuigilauimus. assidua presertim Eximij doctoris Antonij de Fantis opera. qui non minus perdifficiles Aristotelis et Averois conceptus mira exponendi concinnitate aperit. ad calcemque rimatur. que sepius ac sepius proprijis aliquid ingenij viribus elaboratum studiosis prestare nititur: quem non modo summis doctrine laudibus cumulatum cognouimus. uerum per grandis eius dexteritate omnibus litterarum affectatoribus aspirare. Superioribus is quippe annis quom publicam sepius exponendi Aristotelis et Averois gratia hoc in Patavino gymnasio puincia suscepisset. plurimas in abditissimos Aristotelis et Averois passus lucubrationes edidit: hisque presertim in locis. ubi omnis ferme philosophorum controversia consistit. ne tanta philosophantium enigmata. subtilissimaque paradoxa cognitu peropportuna lateret. quas etiam quom spectabilis comes preclaris non minus omnium virtutum que strenui generis dotibus insignitus Nicolaus de comitibus utriusque amantissimus non mediocri studiosis documento futuras esse conceperet. sepius ac sepius impressoribus exponendas persuasit. qui demum amicorum uotis annuens ex inata sui erga nos humanitate nobis destinandas excudi curauit. Ipsi vero non minus honoris et bonarum artium cupidus que publicę utilitatis Pythagoricam sententiam secuti nihil. vix absque malorum consilio et ratione faciendum esse. Nos tunc Viri prestantissimi. qui fulgentissimo virtutum uestrarum splendore toto terrarum orbe renitentes: hac de re consulere non dubitauimus. et ea precipue de causis his in editionibus plurima cum theologorum tum philosophorum discrimina subtilissima veritatis indagine enucleari videantur. et ea quippe que subtilissimus Joannes Scotus diuino potius que humano ingenio cognitu rarissima mortalibus dereliquit. que cum singulari uera prestantia doctissimoque consensu excudenda nobisque dedicata pro nostris non minus que studiosorum commodis laudaueritis. nullis profecto iuudorum liuoribus perterriti ea que proximis in lucem prodiri non dubitabim. Valete clarissima mundi Sydera.

Antonius Trombeta patavinus ex minorum ordine sacre theologie Magister Francisco Mauroceno Ueneto patrio. S. P. D.

Lectis phumanis ac eruditis litteris tuis Francisce Maurocene non minus acute quam generose: statim Pythagoreum illud aureum cepti mecum ipse animo uoluntate. Ne te prius molli somno tradideris: quare diurna operater mente reuolueris: ex qua diligenti demum consideratione illi recte sensisse uisi sunt: qui in hac uita nil turpine: nil sedius: nil denique flagitiosum magis existimauerunt: quam desidia aut torpore elanguentes. nil amicis prodesse: nec posteris monumenta relinquere: quibus nos aliquando uixisse erudita posteritas testaret. Mortalitatatis enim nos omnes rerum omnium natura vinculo constrinxit: sed ab ea iniuria dum alijs nostra opera aut industria entimur prodesse: haud difficulter nos absoluiamus et vindicamus. Quamobrem non mediocri reprehensione digni uidentur: qui tot annos interpretandis auctoribus impendunt: nec seipsos (si aliquid deficerent) stimulant: urgeant: atque liberius accusent: nihil adhuc in eorum officina excussum in lucem prodigisse: quo sibi laudem: alijs uero utilitatem eruditionis nonnullam comparassent. Sunt tamen: qui ut partem potius que abortiuum emittant: ne pro laude ignominiam consequerentur: sepius ac sepius repetentes rem paulo altius intuentur: et tantisper cunctandum censent: donec ad maturitatem sensum fetum peruenisse cognouerint: ne semper Pythagore institutum aliquid sine ratione facere consuecant. Quibus hercle incitationum stimuli non sunt acris adhibendi: dummodo eos ad inertem uerecundiam progredi minime patiamur: In huiusmodi turpissimum erroris discrimen ne incideret Antonius de Fantis tuus uel potius noster ab Aristotelica et peripateticorum doctrina principium auspicatus: ne sibi tantum (ut Plato inquit) natus uideretur: omnes bonarum artium affectatores immortalis beneficio deuinxit. Nam eius uigilia non minus ingenio quam labore lucubrata: uina cum litteris tuis ad nostras manus peruenere. Ubi profecto plurima est uidere: que sicuti sunt miro artificio elaborata: ita et uiri memoriam seruabunt: et usum publicum non mediocriter augebunt. Uidebis enim que apud Aristotelem: Auer. Scotum: Diuumque Albertum exquisita sunt et recondita: adeo diligenti examinatione: sub-

lissimisque rationibus explicata: ut quid ulterius in eis desiderari possit: videam profecto nihil. Campus enim totum percurrit: nodos omnes persolvit: aliorum prolixitatem perstringit: et qui antea capti fuerant allucinatione: eos facile prebeat intuendos. Nec ob eam causam hominis censuram fastidire debemus: cum hec sit (ut sapientissimus affirmat Plato) philosophi conditio precipua: ut sit natura verax: et ab omni mendacio penitus alienus. Quid plura: nihil in eruditissimo peripateticorum dogmate tam arduum: tam difficile reperitur: quod eruditionis altitudine: doctrinaque profunditate non expediat et conficiat. Et quoniam prudentis non est invidiosus aut detractores sibi defuturos existimare: qui benefacta contrabant: et exulcerent: sunt tamen apud Antonium cuncta probatissimorum auctoritate munita: ut licet maliuoli cavillari aut maledicere quotidie meditentur: eorum tamen caninis dentibus corrodendi aditus non patebit. Quamobrem Franciscus generosissime huius laudatissimi operis a laudato viro oblationem manibus et pedibus (ut proverbio dici consuevit) tibi sumendam percensemus. Nec te operis magnitudo et profunditas ab instituto deterreat: immo quo meliora sunt: que ab amicis tradunt: eo letiori vultu sunt suscipienda. Es preterea cum quovis tue etatis conferendus: sicuti omnibus Patavii degentibus patuit: cum publice aut private liberalium artium cultores de litteris decertarent: cuius etiam egregia indoles futuram in te bonorum omnium prestantiam indicat et demonstrat. Unus illud est in te vel maxime mirandum: quod nulla eges amicorum hortatione (quemadmodum reliqui ferme omnes) ad eam laudis viam: quam maiores tui preclarissimi rerum gestarum gloria effulgentes tibi tritam reliquere. Cum enim ab ineunte etate sis optime institutus: et honorum semper ac sapientium amplexeris consuetudinem: quam optimi sint futuri tui successus presagia tenemus: sed quia non eo consilio ut te laudibus ornaremus: scribendi provinciam sumpsimus: maiora enim sunt in te: quam que dici possint: redeat igitur unde nostra defluxit oratio. Cum nil melius sit: nil laudabilius: nil denique honestius quam id elaborare: quod ad communem omnium utilitatem pertineat: te imprimis hortor: ne diutius immoreris: sed cum primum licebit Antonij labores eruditissimos impressoribus committas. ut que tuos omnes non minus gratitudinis quam utilitatis merito afficere valeas. te imprimis valere cupio: et nos (ut facis) amare.

Hieronymus Monopolitanus ex predicato ordine Franciscus Mauroceno Veneto patricio generosissimo. S.

Tria sunt Franciscus nobilissime in hac inferiori nostra regione existantia: que cum Aristotelis: tum peripateticorum omnium consensu bonorum sibi nomen vendicent et assumant. Ex omnibus tamen virtuti tantummodo precipuo quodam deorum munere conceditur: ut cum mortalium vitam quiete feliciterque traduxerit: eis deinde ad superas celestesque sedes facillimum prebeat evolutum. Ubi sempiternum bonum illud consequuntur: cui licet omnia circumspectas et collustres. nullus tamen in mentem venire poterit: quod sit aliqua ex parte anteposendum. Ibi enim animus noster suapte natura diuinus celesti ambrosia perficitur: qui extremum ac peroptatum finem sibi a rerum omnium opifice constitutum adeptus nullius rei desiderium ulterius patitur. Non me preterea maxima esse omnino ac optima nostra presertim tempestate fortunae et corporis comoda: quippe que ad bonas artes capescendas aditum et presidium prebeant non mediocre. At ea quibus suo in genere eminentissimum locum obtinuerint: cum virtutum fructibus quibuscumque minime sunt conferenda: cum hec sint non modo fortunae ac morbi: sed etatis etiam ingrauescentis vitij talisque obnoxia: quorum assidua concalcatione plerumque adeo conteruntur: ut ne vestigiis quidem possit supesse. At virtus non in fluxu versatur (sicuti Sapientissimus asserit Plato) sed semper eodem modo consistit: non etatis vitio deflorescit: non morborum aduersitate contrahitur: sed eius semper floridam ab omnique parte perfectam videbis possessionem. Ad hanc esse nostris si non sapientissimis amicitissimis certe ac fidelissimis admonitionibus cohortatus: nisi te tua sponte satis incitatus esse conspiceremus. Quae enim ad philosophiae perfectionem Plato requisivit: in te non desideramus. Es namque ab ipsa natura sic institutus: ut ad omnia disciplinarum genera facilis ac promptus existas. Quamobrem si generosum te quispiam nuncupaverit: non facile decipietur. Dixit enim Plato generositatem esse moris quandam virtutem: ac animi ad dicenda pariter et agenda facilitatem. Nec tibi deest duplex illa memorie perfectio: ut que semel aut ingenio tuo excogitatus: aut aliena lectione excerptus animo infederit: id nulla penitus sit unquam expulsa obliuio. Quis in te preterea non admiretur animi magnitudinem: mirificam studij vigilantiam: et non tantam quam viuendi tenes exactissimam. Omitto rebus in omnibus mansuetudinem: nam cum generis claritate: diuitiarum copia: corporis uenustate: animi demum mirificis dotibus nulli sis hac nostra etate secundus: cum etiam tamen sine ullo discrimine aures quam facillimas benignissime prebeas. hec ante tempus maturitas cum per etatem tibi suo artificio exornare licuerit maiestatis: Quis sublimitate et fastigio maior augustiorque efficiet? Tantam de te apud omnes expectationem concitasti: ut licet nobilissima Mauroceno domus familia plurimos in omni virtutis genere viros habuerit preclarissimos: eos tamen rerum gestarum gloria te equalem futurum confidamus. Sed ut satis tandem tue faciamus petitioni: que fuit an Antonij de Fantis viri sane per eruditi operis dedicationem tibi summandam arbitrarer. Si te mehercule vel nutu ipso ab hoc alienum redderem: nominis eternitatem tibi proorsus arripere omnibus viderer. Nullus enim est humanarum rerum tam ignarus: quem huiusmodi munerum gloria fugiat et pretereat. Librum quem ad nos una cum litteris tuis mittendum curasti: oculis ut morem tibi gereremus prosecuti sumus: in quo profecto sunt non pauca precipue acute dicta: que licet nostro longe discedant ab instituto: suas tamen subtilissime partes tuentur. Multa enim apud Aristotelem et Auerroem que hactenus in tenebris versata sunt: clare dilucideque apert: in quorum resolutione et si Scotti potius quam Diui Thomae doctrinam videat infecutus: utriusque tamen perutiliter opus ipsum perlegendum arbitramur. Nam opere precipuum est dissidentium quoque opinionum peruidisse. (sicuti. i. metaphisice. 2. 45. testat Auerrois) ut cognitio aduersariorum telis nostra cautius tutari valeamus. Nec ob id quod tamen plerique faciunt quod nostris non insisterit vestigiis hominem duxerim non laudandum. Quamuis eius sumus sententia: ut qui a nostro dogmate diuertat: et consilio sit opus: unquamque tamen in sua opinione plurimum posse proficere: multumque sibi laudis adipisci non negamus. Quae igitur (ut paucis absoluam) industria et labore euigilauit: si futuri in te virtutum splendoris presagio allectus tibi offert et dedicat: gratias

iucundius ue suscipias: quas si aut auri aut argenti plurimum afferret: cum nō uana: sed eternitatis munere donata bona virtutis perspicias. Vale: z nos ama: cum te id mutuo facere perspicias.

Mauritius Hybernicus Minoritani ordinis sacre theologie Magister Franciscus Mauroceno Patrio Veneto. S.

Arduum patris seculis discrimen extitisse ferunt Franciscus magnifice: quid nā cum bellis dempta corporis imagine in nobis comune non esset: Epicurus quippe omnis animi litterariae exercitatione abiectione: caducisque corporis detractis illecebris nihil appropriatum: nihil immortalis gloria dignum: nihil denique diuinum mortalibus inesse percipuit. supremamque hominum beatitudinem in fragilibus sensuum delictis: aiumque simul et corpus corruptioni obnoxium putauit. Heraclitus etiam ephesus portione rationis extorques absque nulla rerum cognitione infallibili quid nobis cum dijs esset comune penitus ignorauit: Demosthenes autem et Pythagoras Plato Crisippus et Aristoteles ceterique bonarum artium cultores. diuinum quoddam aial atque terrestre hominem esse duxerunt. ueluti quoque medio est portio namque extremorum sapere: aial ita rationale esse orisonem inter supremas infimasque nās utrarumque princeps conformemque utrisque asseruere: quam admirabilem copaginis humanę disponez Romanę hystorie auctor Crispus corroborauit. Nostra inquit omnis uis in aial et corpore sita est: animi impio: corporis seruitio magis utimur. alterum nobis cum dijs: alterum cum bellis comune est: uanāque deinde Epicuri et Heracliti opinionem aspernatus subdit: Quo mihi recte est uidet ingenij quod uirtutum opibus gloriam querere: et quoniam uita ipsa qua fruimur breuis est: memoriam nostram quod maxime longam efficere. nam diuitiarum et formę gloria fluxa atque fragilis est: uirtus clara et eterna habet: neque sopito in quiete ingenio uiuere licet: ueluti multi mortales dediti uentri atque sono idociti incultique uita sicuti peregrinos transire: quibus profecto contra naturam corpus uoluptati: aial oneri fuit: quorum ego uita morte que iuxta existimo: quoniam de utraque scilicet. Uerum enim uo is demum uiuere atque frui aial uidet. qui aliquo negotio intentus periculi facinoris aut artis bonę famam querit. Hęc aurea sententia Crispus. quam lepidissima tua epistola Franciscus geniosissime secutus bonarum artium studiis: infragilibusque dedicatis elucubrationibus te immortalis gloriam appetere pensimus: quod profecto insigni tue indolis instinctu laudamus. ne sola nobili aut parentum uenustate: aut precipua corporis pulchritudine. aut innumeris fortunę dotibus gliaz compares. uerum potius periculis animi dotibus referat oium ferme sensu laudatus extollendusque uidereris: quod uo nuperrime nos Pythagorico more persultaueris quid nam de lucubrationibus Antonij uigilijs tibi que dedicatis arbitraret: duo hec sane omnia iudicio adeo manifesta: adeoque perspicua esse debent. ut nullus nisi fortasse detractoribus pretendendi locus accomodet. auctor namque bonarum artium studiosissimus omnique disciplinarum dogmate referat hoc in florētissimo Patauio gymnasio in educandis ingenijs tui legendo: tum disputando iam pluribus annis non minus elaborauit. quam plerique assidua ipsius opera suprema uirtutum fastigia nacti fuere. suas quippe lucubrationes adeo lectitauimus. ut omnes fere precipuos Aristoteles et Auerois passus: et in dialecticis et in phisicis atque metaphisicis: nec non subtilissimam doctoris nostri Jo. scoti complexus fuisse uideat: quos maximo studio omnes emolumento futuras arbitramur. si eas impressoribus exponendas curauerit. quod uo eas non tuo nuperrime destinās immortalis te gloria illustrauerit. supremamque decorę attulerit. equissimum fore putamus. Hoc namque laudabilis patris usus. singularisque amicorum beniuolentię uicissitudo. sublimisque demum hac in nostra tēpestate Venetorum portio sumis laudibus extollenda indicat: quibus ob morum grauitatē: bene beateque uiuendi religionem: regumque demum gubernandi moderamen secundis adeo euentibus celicole conspirat. ut cōi oium sententia non minus adriacis fluctibus quam apenitis motibus Romam esse portituta facile iudicet. His igitur Franciscus magnifice noi tuo dedicatis uigilijs impressorum industria expositis. non modo singularem tibi gloriam. uerum etiam ingentem omnium cultorum beniuolentiam scias esse consecutum. Vale.

Sabriel Zerbus Veronensis artium et medicine Doctor. Franciscus Mauroceno Veneto Patrio. S.

Plurimi nostra quoque tēpestate extitere Franciscus geniosissime: qui bonis artibus et disciplinis exornati atque excelsi mortalium aios ita instituant et erudiant: ut non minus recte quam comode degentes in ferinos cultus ac mores minime dilabant. Quibus profecto (cum referre liceat) immortales potius quam magnas hūdas gratias existimamus. Maximas illis tamen ne dicam maiores hūdas ptenderim: qui terrena atque caduca reijciētes in ueritatis laudatissima perscrutatione tantummodo inuigilet et laborēt. Cuius perfidie hominum metes ueluti alarum precipuo munimine sustulit humanos limites facile transcendentes ad diuinarum rerum peroptatam cognitionem haud difficulter euolare possunt. Cum enim diuinus sit animus noster et immortalis: diuinis et immortalibus institutis ueluti suauissimo nectare alendus relinquit. Enitendum est igitur (ut inquit Crispus) ne uita silentio transcamus: sed potius ut non tantum nobis ipsis (sicuti diuinus Plato asseruit) sed amicis etiam nati uideamur. Quam sententiam Antonius de Fantis diligētissime perscutus uir mehercule apprime eruditus: ac de bonis artibus quam optime meritis sibi perpetuo nois decoris: amicis uo ac posteris utilitatis monumento. profuit non mediocriter. Nam que in Aristotelē eruditissime perscripsit: studiose et accurate plegimus: ubi complura ea admiratiōe perscusi sumus: ut et si rationalis disciplina hucusque non paucos habuit interpretes: qui in ueritatis indagatiōe miro studio usi sunt: huius tamen uiri in ea facultate. profunda doctrina castigataque eruditione opus fuisse ptenderim. Eo enim studio: diligentia: cura denique usus est: ut si cum precedentibus uel eruditissimis eius scriptis contuleris: necessaria potius quam superuacanea proculdubio existimabis. Non enim tibi tantum ubi aliorum interpretationibus minime est assensus: sed omnibus in locis (ut intuēti patet) nihil loquitur nisi Aristotelis et phantiarum pipareticorum perferit auctoritate ita ratum: ita firmum: ita denique corroboratum: ut iudicis aut maliuolis detractandi locus minime sit relicto. Et si nonnuquam in aliorum opinione aut sententia inuectus uideat: amore potius quam odio est. perssequendus: noui enim mores homines ingenium: nec illi cura est alios redarguere: sed ut facilio: aptior: uiozque sit Aristotelis lectio. Preterea tamen (ut inquit ille) amicus sit Socrates: amicus sit Plato: amica tamen magis uita esse debet. Quis enim tato ingenio: tanta doctrina: tanta demum sapia ita habundauit: ut nisi que respicere potuerit: Succurrat illi dicitur ac. puulgarum: bonum quicquid dormitat Homerus. Tibi uo (ut me ad tuam aliquam portiam petitionem) Franciscus Magnifice huiusmodi dedicationem lero bylarique uultu suscipienda censeo. Nec tibi ob id quod nuperrime ad militiam accesseris est timendum: nam eo es ingenij acumine portitutus: ea morum grauitate decorus: ea denique studij cupiditate affectus: ut quanta de te in primis literarum ingressibus exci-

taueris expectationē: illi te pro cōperto habeam ita rñsurū: ut in viros in oi bonoz gñe tuę gñosissime do-
m^o pclarissimos: nō modo fortunę ac corpis munere: sed vrtutū ornamēto sis nō imerito enumerāndus. Quā
obzē omni studio: ac diligētia tibi in p̄mis curādū reliquit: ut sicuti tuis icitatiōib^o (quę admodū ex te reddi
ti sumus certiores) opus illud exq̄sissimū est absolutum: ita etiā tua cura ac ope ip̄zessoribus q̄cissime tra-
datur. Qd si feceris: ois dialecticę facultatis plurimū tibi debebit studiosa iuuetus: quā scis semp rerū noua
rum mira cupiditate affectā: z perpetuo amoris vinculo posteritatem oēm videberis deuinxisse. Valeas: z
ualitudinē des operam simul z litteris.

Petrus pomponatius Mantuanus artium et medicinę doctor Franciscus Mauroceno Veneto patricio. S.

Cum Antonius de Fantis vir sane perdoctus acutissime Franciscę Maurocenę iam dudum annotationes quas
dam in Aristotelis dialecticam conscripsisset: eas (ut tuę nobis litterę declarauere) tuo nomini dedicandas
curauit. Verum quę ingenij tui est acies maxime p̄spicax: ne rabidos canum latratus subires: antea quam
te ad tātum opus exponeres suscipiendum: nostram hac dare sententiā petere non dubitasti: in quo Crispi
psilio videris adhesisse: inquit enī Crispus. prius cōsulto: ubi vō cōsuleris: mature facto opus est. Si te pro
fecto ab hac laudabili: perhonestā: fructuosa demuz prouincia quouis pacto deterrere videremur: malignita-
tis esse mus uel amicorum iudicio magnopere reprehendendi: cum z tuam (cui omnia mehercle ornatissi-
ma esse cupio:) z utilitatem omnium proculdubio fastidirem. Nam illa cōmentaria accuratissime perlegim^o:
nihil in eis non acutum: non disertum: non castigatissimum deniq; recognoui: ita nempe diligenti subtiliq; ra-
tione quęq; subtilissima perscrutatur: aperit difficillima: singula componit: cauillatiōes regit: explanat asper-
rīma: ineptissima corrigit: ut cum in inuestiganda ueri cognitione: tum in fallacijs refellendis: quem nostra p̄ta
te huic facile p̄feram: habeam profecto neminem. Adiuncta est p̄terea mirifica quędam breuitas copio-
sa. eximia claritate detecta: ut nec necessaria succito p̄termittantur sermone: nec multiplici rerum copia stu-
dentium memoriā sepe confundens a studio eorū animos alienet. Quid multa: summa est in eo arguendi
facilitas: diluendi ratio: corroborandi vis: multa deinde ab alijs incuria quadam omīssa breuiter p̄stringun-
tur. Quamobrem si te (ut retulimus) a tanto taliq; munere dehortaremur: non te timē: sed rationalis disci-
plinę studiosos omnes clade maxima videremur affecisse. Et licet in aliorum lectionibus non parum sis ad
huc discipline adeptus: te his quoq; operam nauare cohortamur. ut humeri tui ad maiora suscipienda indies
magis ac magis constituantur. Si enim Antonij tui eruditissimas elucubrationes cum superiorum scriptis
contuleris: mirandum tibi plurimum relinquetur: non minimaz breui temporis interuallo reruz scientiā per-
cepisse. Hęc igitur Franciscę nobilissime tui p̄ceptoris munera leta frōte suscipias: z omni cura ac studio in-
cūbas: ut q̄ diligētissime imprimant: ut oēs dialecticę artis amatores z illi qui ut vniuerso scholasticoz cetui
cōsuleret tātū laboris sumē nō recusauit: z tibi qui ea in lucē pdideris sūmas z agāt z habeāt grās. Siquis
autē erit (q̄d minime arbitroz) qui liuoris ueneno uos perfudisse libuerit: antidotū ad hoc q̄ optimū p̄para-
uimus: quo rabies omnis ac virus inimicorum iactura non mediocri tolletur. cura ut ualeas nostri memoz.

Antonius de Fantis taruisin^o artium z medicinę doctor. Magistro Antonio Trōbetę patauino ordinis minorū
prouincię sancti Antonij mīstro: atq; Magro Hieronymo monopolitano p̄dicatorū ordinis meth^o ordinaris.
Clarissimoq; sacri lumis Interpreti Mauritio Hybernico minoritani ordinis Hybernicęq; puicę Mīstro.
Eximioq; artium z medicinę doctoz Sabiēli Zerbo Veronēsi theoricę medicinę Interpreti. Ac Excellētissi-
mo Petro Pomponatio mātuano artium z medicinę doctoz nālisq; philosophię ordinario. S. P.

Plurimos in his mortaliū seculis uaria suffragiorū ope nobis Viri clarissimi nā cōciliauit. uerum nulla nos ma-
gis: q̄ eorum qui ex altrice mīnerua pdissent. charitate deuinxit. eaq; in his p̄sequēdis atq; excolēdis curaz
esse uoluit. sicuti vnūquęq; paternę obseruatię obnoxii esse deceret. hinc est p̄fecto nos ppzio rōnis dictami-
ne cōpelli. nullis vnq; corpis aut ingenij virib^o (ojs ip̄s z parētib^o. atq; his demū. qui nos insignib^o mīner-
uę uotib^o illustrant) pdignas hēre grās. Aristotele auctore in his. quę ad Alexandrū macedonē inscripsit. nī
hil p̄z oib^o eligēdū iri. q̄ ea quę ai cōmoda supi cōtulere. cetera nāq; fragilia. lōgeq; ab oi decore semota: q̄s
ob res quom nōnulla supiorib^o annis laborū fragmēta. n̄ arūq; uigiliarū pludia (his p̄serti in locis. ubi pho-
rū pleriq; magnis anfractib^o laborauere) nullis fortasse tp̄ib^o in lucē pdiri excogitata. scōis mō uris auspicijs
in fortē meliorē e uolui p̄ferim^o. Ea p̄fecto bonoz serie plurimū allecti uobis oib^o nō mīn^o q̄ ojs aut parē-
tib^o deuinctos eē nō dubitauim^o. illudq; Carneadijs Lyrrenei de Crisippo recēseri. qui purā mortis imaginē
extitisse referebat. nisi Crisippus fuisset. in eādēq; diuinus Plato sniaz deduct^o p̄z oib^o nāq; opa cōmodis in-
stituit. eū sub Socratico sapie clypeo d̄certasse gliabat. n̄ arq; pariter vis animi (nisi p̄gradi vrtutū uestrarū
splēdore) cetis ab aiantib^o nō lōge p̄staret. O felicissima deoz d̄creta. O florētissimūq; pipateticoz gymna-
siū. ubi sacra theologoz Ingenia. ubi nāq; artifices Hippocras z Salen^o. ubi deniq; ai cōpositores Aristote-
les z Auerois hac in n̄ra tēpestare reuiuiscūt. Cōcinna q̄ppe sepi^o ac sepi^o uras lectitauim^o eplas oi lepore oi
q; p̄stātia referēssimas. q̄b^o z lucubrationūculas n̄ras. earūq; gñosio Franciscus Mauroceno dedicationē ex inata
oīuz ura hūanitate. adeo cōmēdare dignati estis. ut nullis nos apli^o ificiēdos eē inidoz liuorib^o existimem^o.
magis nāq; a solo Socrate laudari Plato cupiebat. q̄ ceteris ab Atheniētib^o ad sydera extolli. Uellē itaq;
Supi tulissent Viri toto terrarū orbe celebratissimi. ut fertiliori igenio illō Aeschinis in referēdis gratijs no-
bis hodierna die suppeteret. qui cuz accepto munere q̄piā ad eiusdē reddēdi paritatē quadā nāq; lege cōpel-
leret. cōdignā saltē grarū actionē p̄spicuo olcēdi genere p̄fereret. cū vō tātis in me collatis beneficijs nul-
lū officij genus facile cōperiam aplissimis meritis equiparādū. uos oēs plurimū obsecro. ut equo hylariz ani-
mo. quicquid in nostra manu cōstitutum est. operam. industriam. atq; in oib^o uotis uris uigilantiā suscipiatis.
meq; tunc beneficiorum immemorem fieri putetis. quum diuinę lucis intuitus archana deitatis absoluet.
Ualete uirtutum fautores Integerrimi.

[Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.]

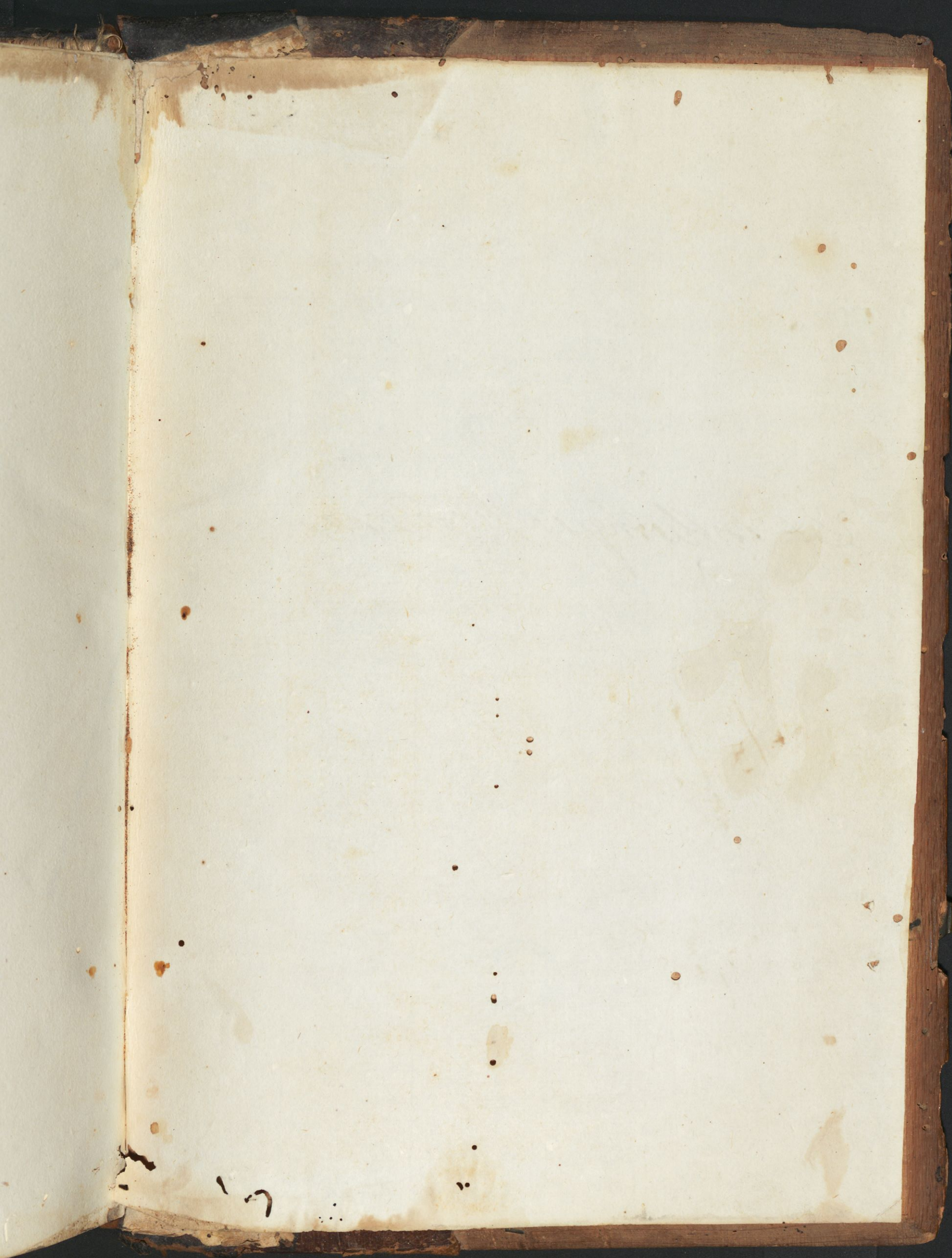
[Faint, illegible text line.]

[Large block of faint, illegible text, likely the main body of the page.]

[Faint, illegible text line.]

[Large block of faint, illegible text at the bottom of the page.]

[Partial text visible on the right edge of the page.]
C
ra
tu
ni
qu
ra
nu
tap

Et Bibliotheca P. Andrea.

9 7
18
27
2333

25
7
22

OSREDNJA KNJIŽNICA SREČKA VILHARJA
BIBLIOTECA CENTRALE SREČKO VILHAR
KOPER - CAPODISTRIA

880002506

COBISS

